This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

A 1621/4 a
2/81

WID-LC
PG
5038
.P6
A6
x
1901
vol. 1

HARVARD
COLLEGE
LIBRARY

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

SPISY
SOFIE PODLIPSKÉ

I.

LIDSKÉ VČELY.

V PRAZE 1901.
NÁKLADEM ČESKÉ GRAFICKÉ SPOLEČNOSTI »UNIE«.

Digitized by Google

II 39/2
1179
II 7/1
289
KLK 1237/77

SOFIE PODLIPSKÁ:

LIDSKÉ VČELY.

ROMÁN.

SPISY SOFIE PODLIPSKÉ I.

517

V PRAZE 1901.
NÁKLADEM ČESKÉ GRAFICKÉ SPOLEČNOSTI UNIE.

Digitized by Google

WID-LC
PG
5038
P6
A6
X
1901
vol. 1

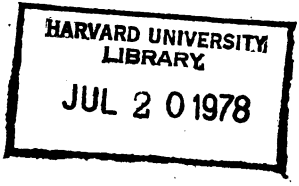

Tiskem České grafické společnosti »Unie« v Praze.

Digitized by Google

I.

Jako epidemická nemoc, tak vyskytují se ve společenstvu doby naší úkazy nešetření svěřeného majetku a jeho promrhávání. Osoby až do té chvíle ctihodné, sympatické, všeobecně vážené zasedají na lavici obžalovaných jak oběti zlého jakéhos ducha, svádějícího nejlepší lidi k lehkovážnosti, k výdajům jindy neslýchaného přepychu, k uhražení nesmyslných výloh penězi cizími.

Pokladník banky „Pevnina", pan Ludvík Norbert, očekával takovou krisi co den, kde musilo vyjíti na jevo, že měl v pokladně deficit. Dlouho to viděl přicházeti. Co den to vzdaloval. Konečně byl v tom. Vyšetřování bylo opovězeno.

Mohl býti zachráněn veřejné hanby a hrozných výjevů, kdyby si byl mohl opatřiti za několik hodin částku 30.000 zl., kteráž scházela v pokladně jemu svěřené.

O to bylo třeba se pokusit. Poslední naděje. Musilo to býti.

Bylo přistrojeno k obědu. Rodina čekala, že otec do jídelny se dostaví. On váhal trochu, což nikomu nebylo nápadno. Pak přišel přece.

Vešel nejistým krokem. Byl bled, sklíčen. Dlouho bylo znáti, jak vlasy mu šedivěly. Dnes bylo to nápadnější než jindy. Byl špatně učesán, vousy měl nespořádány.

Digitized by Google

Děti si všimly této změny a netroufaly si nic říci. Nevěděly, co sobě pomysliti. Nikdy takto otce neviděly. Matka všimla si nejpozději těchto znepokojujících znaků. Obrácena ke stolu starala se, aby se začalo obědvati.

Ale otec nešel ke svému místu. Přistoupil k ženě, vzal ji za ruku a žádal ji chvějícím se hlasem, pokorně, aby s ním vešla do jeho pokoje, že jí má co říci.

Ona byla omráčena a sledovala ho beze slova. Děti zůstaly samy v jídelně. Co se dělo? Že to bylo hrozné, vážné, osudné, to bylo zjevno. Čekání bylo jim nesnesitelné. Dvacetiletá Pavla byla zkrátka odhodlána. Ať se to slušelo, ať to bylo nedůstojné čili nic, přiložila ucho ke dveřím a Karla i Emerich, oba mladší než ona, neváhali následovati jejího příkladu.

Ubohé děti slyšely tato zdrcující slova: „Jsem ztracen. Byl bych si již prohnal kulkou hlavu. Ale ty máš otčíma boháče, dostala jsi věno nepatrné. Není možno, aby tě takto navždy odbyl. Nemá vlastních dětí. Tvůj otec byl jeho bratr. On nemá jiných příbuzných. Tuť je přece naší povinností, zkusiti aspoň, zda-li by nepomohl a děti nezachránil nectného jména, budoucnosti, kterou si ani představiti nedovedu.“

Pavla, bledá jako lilie, obrátila vyděšený obličej k sestře a k bratru. Její velké černé oči byly vytřeštěny. Karla a Emerich hledali v jejím obličeji vysvětlení toho, co slyšeli, s pošetilou a zoufalou nadějí, že se zklamali, nedobře rozuměli, špatně slyšeli. Nyní četli potvrzení v rysech Pavliných, že vše jest pravda.

Ten okamžik zůstal jim do smrti vryt do duše jako věčně citlivá jízva po ráně nevýslovně kruté. Nikdy nepochopili, jak tohle přečkali.

Ale přečkali to a bylo jim přečkati ještě stokrát více. Slyšeli z matčiných úst slabý, duši pronikající výkřik.

Po přestávce, plné pekelných muk, řekla:

Digitized by Google

„Proč jsi mi to neřekl dávno? Proč jsi to vůbec učinil? Byla bych pracovala, se uskrovnila, děti jinak vychovala."

„Prosím tě," vykřikl on, že to bylo určitě slyšeti v jídelně, a pláč mu přerýval hlas. „Na to je teď pozdě. Nečiň mi výčitek. Raději mne zastřel. Mohl bych ti také vyčítat, že jsem byl sláb k tobě, že jsem se příliš bál tvé nespokojenosti, tvých slz, neměla-li jsi, čeho jsi byla žádostiva, že jsem tě chtěl viděti šťastnu. Myslil jsem, že nabudu spekulacemi, nějakou výhrou neb dědictvím náhle peněz, že vše nahradím, aniž by kdo co věděl, aniž bys ty cosi tušila. Ó velký bože! To kdyby se mi bylo podařilo, byl bych se stal zbožným. Ale nic, nic nepomohlo, ať jsem se namáhal sebe více. Tvá teta Leni je přece tak stará. Jak dlouho může žíti? Až zemře, nebude nikdo děditi po ní než ty. Její jmění je zajisté dvakráte tak velké jako můj deficit. Ostatně, zemře-li, buďe také otčim přístupnější. Jen ona ho tak ztrpčuje proti nám. Nuže, to velké jmění obou starých je jako naše. A my máme klesnouti do propasti?"

Paní Norbertová odpověděla: „Ode mne žádáš teď, abych podnikla křížovou cestu na Kalvarii k tomu otčimovi, k té tetě? Což zkusila jsem od nich ještě málo? Ještě to mi ukládáš? Ještě to? Mluvíš o tom, že bys sobě prohnal kulí hlavu, ale mně bude tato chůze horší než smrt."

Následovala opět dlouhá přestávka. Pak bylo slyšeti znova pana Norberta, kterak promluvil hlasem úplně změněným, s přízvukem chladným: „Tedy tam nechoď! Nežádám od tebe, co by ti bylo horší než smrt. Musí se to jinak urovnat!"

„Ó, ty můj předrahý! Teď poznávám tě zas. To jsi ty, můj Norbert. Viď, že to nějak urovnáš? Že mi tohle uspoříš?" zvolala paní, a bylo slyšeti, jak vyskočila a

Digitized by Google

k muži svému běžela. Bezpochyby jej objala. Mluvila k němu něžně a lichotivě: „Snad není tak zle, jak si myslíš. Vždyť máš důvěru svých představených. Nějak to zakryješ. Prodáme šperky, obrazy, vše, co je možno prodati a něco se nahradí hned. Mezi tím může se něco státi. Teta Leni je velmi stará, skoro osmdesátiletá a otčim o deset roků jen mladší. Vydědit mne nemohou, ani snad nechtějí. Vypůjč si na jakékoli úroky. Ale k čemu ti radím? Vždyť jsi muž. Máš rozum. Tedy bude zas vše dobře, že ano? Pojď a hleď trochu jísti. Pusť ty hloupé starosti mimo sebe."

Děti odstoupily ode dveří. Rodiče zas vešli. Otec nebyl sobě podoben. Pavla cítila, jak ho miluje. Život byla by dala za něj, a ten cit lásky byl tak mocný, že jí bylo v té hrůze jaksi volno s ním. Ale to se jen mihlo. Norbert byl člověk sympatický, k ženě a k dětem, ke svým přátelům laskavostí vtělenou. Byl nejvýtečnějším společníkem, neměl nikdy zlých rozmarův.

Teď nebyl to on. Nutil se jísti. Ale vyléval se lžíce polévku na ubrus, krájel obráceným nožem, hodil si kus pečeně za vestu. Chtěl něco lhostejného promluviti, ale zablabolil. Najednou odloživ nůž a vidličku, podíval se na děti, jak tu seděly smutně, plny úzkosti. Tu zasténal hlasitě a prudce vstav odběhl do svého pokoje.

Paní Norbertová, jež myslila, že děti posud nic netuší, a klidnou se stavěla, jakkoli se slzami zápasila, vrhla se za ním s výkřikem: „Norberte, co chceš dělati?"

Podařilo se jí nadeběhnouti mu ke dveřím, tak že nemohl vejíti do pokoje sám. Norbert byl té chvíle vzteklým. „Nech mne!" vykřikl drsným hlasem skřípaje zuby, a on, jenž druhdy její ruce jen líbal, zápasil s ní divoce.

Karla a Emerich vrhli se s křikem mezi ně, ale Pavla vzala otce kolem krku a řekla co možná klidně:

Digitized by Google

„Tatínku! Já půjdu sama k dědečkovi a k tetičce Leni. Poslouchala jsem prve u dveří, protože to byla má povinnost. Za to se nemusím omlouvat. Ale ty, upokoj se, probůh, k vůli nám všem. Uvidíš, že dobře pořídím. Jen mi řekni, co tam mám chtít a čeho žádat."

Ubohý muž nechal se od dcery zulíbat a pohladil její temné vlasy. Ale promluviti nebyl s to. Matka jí tedy řekla, že jest třeba, aby se opatřilo ve lhůtě nejkratší 30.000 zl. na hotovosti, jinak — — Pavla nedala jí domluviti, kynula hlavou, věděla, co by se stalo jinak. Spěchala do svého hezounkého dívčího pokoje, který se sestrou sdílela.

Když před hodinou vyšla odtamtud, byla ještě jinou osobou, než nyní. Změna byla tak náhlá, tak krutá, že jí působila závrať.

Přehledla jediným pohledem ladné uspořádání toho pokoje, které ji bylo okouzlilo, když loni k jejímu svátku otec ji byl překvapil při návratu jejím s matkou a sestrou ze sv.-Janských lázní.

Jak obdivovala se tenkráte a ještě dnes dopoledne garnituře z blankytného plyše, jak líbil se jí mosaikový stolek před pohovkou a dále toiletta atlasem a krajkami obklopená jak oblaky, jež stála u alkovny, zacloněné těžkými perskými koberci, za nimiž bylo viděti dvě dívčí postele, plné krajek. Což usmívala se každý den na vzácné bibeloty na stolcích a konsolách, věci to nevšední ceny. Na květinových stolcích vydávaly sladkou vůni hyacinty v plném rozkvětu. U okna ležel rámec se začatou prací k matčinu svátku. Jak byla šťastna dnes dopoledne, horlivě vyšívajíc! Její jedinou starostí bylo jen, aby tu práci v čas dodělala. A teď? Co bude se dít? Všechny ty věci neměl otec nikdy kupovati. Vyhodil za ně peníze jako plevu pro skvostný úsměv dcerušek. Pavla pravila k sobě, že ani ona, ni ostatní děti nemají práva činiti jemu

Digitized by Google

výčitky. Jen pomoci, pomoci! bylo jejich povinností. Pavla uchvátila svůj nejhorší, již odložený klobouk, navlékla se do pláště. Odhodila s ošklivostí náramky, které ji teď na rukou pálily.

Karla vešla za ní a oblekla se tiše.

„Ty jdeš se mnou?“ tázala se Pavla.

„Ano, Emerich chce jíti také.“

Vydali se všickni tři na tu cestu na „Kalvarii“.

Byl jasný lednový den a příjemný mrazík. Dlažba byla suchá.

Norbertovic bydlili na Václavském náměstí. Byl masopust. V hlavních třídách hemžily se davy veselých procházečů, mezi které jindy den co den se mísívaly touže dobou zajímavé slečny Norbertovy, provázené matkou, která byla posud pěkná paní imposantní postavy. Za těmi třemi dámami, jejichžto obleky vynikaly vždy vybraným vkusem, každý se ohlížel. Vzbouzely všeobecný obdiv. Děvčata byla vyhledávána, zvána do všech plesů a zábav. Matka je tam ráda vodila. Dokud byly malé, nemohla se ani dočkati, až by k tomu byly dosti dospělé. Byla hrda na jejich sličnost a sama se také ráda světu ukazovala. Vedla dům velmi pohostinný a byla mezi svými známými považována za bohatou dědičku a její dcery za dobré partie.

Pavla měla již trojí nabídnutí k sňatku, jež pokaždé zamítla. Neboť co scházelo jí doma? Proč byla by pospíchala s vdáváním? Lepších rodičů, než jaké ona měla, na světě nebylo. Načkoli sobě jen zpomněla, vše dali jí, chodila ze zábavy do zábavy a nepřála si nic jiného. Aby se zaopatřila výhodným sňatkem, toho, myslila, že nebude nikdy potřebí. Matka ji v té domněnce potvrzovala. Otec tomu neodporoval. Miloval dceru nesmírně a bál se rozloučiti se s ní někdy. On byl poslední, který by ji byl do sňatku honil, nechtělo-li se jí samé do toho.

Digitized by Google

Měl v hlavě stále ženino velké, docela jisté dědictví, jakkoli pro lakomství a podivínství otčimovo a tetino nebylo lze s nimi vycházeti.

Dívky vyšly s bratrem svým z domu do týchž ulic vesele oživených, kde ještě včera touž dobou se procházely mezi šťastnými z nejšťastnějších.

Podívaly se jedna na druhou. Byly bledé, měly oči od pláče opuchlé. Bratr zkoumal jejich vzezření a řekl: „Prosím vás, jen hleďte, aby nebylo na vás nic znáti. Budeme potkávati známé lidi!"

Děvčata poslechla. Zkoušela se usmívat. Chytly se pod paží. Šly rychle, jen letěly. Na konci Václavského náměstí blíže Můstku neušly přece pozornosti. Zastavilať je známá dáma, paní Deňková, doprovázená jedinou dcerou svojí.

„Kam pak v takovém chvatu?"

„Nějaké kupování, komise pro venek," řekla Pavla, nutíc se vypadati jako jindy.

„Kde je matinka, že dnes nejde s vámi? Je tak krásně."

„Později vyjde také. Přišla návštěva z venkova," lhala Pavla a měla při tom srdce ve dví.

Karla táhla ji za rukáv, aby šly dále.

Paní Deňková měla sokolí zrak a tušila hned cosi pudem jí zvláštním. Jakkoli dívky naznačovaly, že pospíchají, nepropouštěla jich:

„Ajhle, pan Emerich," podotkla. „Dnes nešel do koleje? Doprovází sestřinky?"

„Ano, ta návštěva i jeho zdržela. Dnes již nepůjde do školy."

„Milá to asi návštěva. Bezpochyby tetička z Kutné Hory?"

Digitized by Google

Pavla nedala již odpovědi, poklonila se a spěchala dále se sestrou a s bratrem.

Paní Deňková nevěděla, naznačila-li Pavla poslední úklonou, že to byla opravdu tetička z Kutné Hory, že paní Deňková uhodla? Ale to věděla na jisto, že se něco neobyčejného u Norbertů dělo.

Emerich uhodl tuto myšlénku paní Deňkové a skřípaje zuby proklínal její zvědavost, skrze kterou zlomyslnost číhala, aby čile zachytila kořist.

Dívky nepromluvily, ale cítily totéž a byly ještě více sklíčeny.

Byly rády, když dostaly se do těsných ulic Staroměstských, kde lid přecházel více za různými záležitostmi než pro zábavu. Odcházejíce z Příkopů ohledly se plaše po skvělých výkladech a skladech s plesovými obleky, šperky, krajkami, umělými květinami, se sterými předměty elegance. Cítily jako bodnutí nožem v mladých srdcích.

Již nedbaly na Starém městě, co kdo řekne, jak vypadají, kam spěchají. Neohlížely se, aby nemusily pozdraviti, kdyby známé tváře zahledly. Zatočily se s bratrem ve bludiště uliček, mezi nimiž se kroutí ulice Hlemýžďová.

Tam bydlili jejich nevlastní děd a jeho sestra teta Leni.

Norbertovic děti byly v tomto domě u nich jakživi jednou, když se tam starý párek odstěhoval po smrti jejich babičky, matky paní Norbertové.

Bylo to před pěti roky. Celá rodina šla tam s novoročním přáním, ale při té příležitosti vypukla mezi dcerou, otčimem a tetou tak velká mrzutost, že od té doby nikdo od Norbertů tam již nevkročil, aniž jedni o druhých mívali bližších zpráv.

Digitized by Google

Teď stály ty tři děti, zatím dospělé, opět před tím prahem, od něhož tehdy byly uprchly jako vyhnanci s plačící matkou, s otcem, jenž se zapřísahal, že sem nikdy již nevkročí, aniž čeho od starých žádati bude.

Opravdu podnikaly děti dnes cestu na „Kalvarii".

II.

Ten rodný dům děda Vyskočila ve Hlemýždí ulici byl malinký jako jesličky. Pokoje byly těsné a nízké, okna malinka, dvéře o jediném křídle tak úzké, že se člověk sotva provlekl, a rovněž tak úzká byla chodba. Kuchyně byla pravé šuplátko s kulatým okénkem. Nad vlhkým dvorečkem pět kroků širokým pnuly se dětinsky malé pavláčky o dřevěném zábradlí. Schody podobaly se řebříkům. Do nedávna měl dům šindelovou střechu. Celý domek zdál se hříčkou.

Uvnitř bylo temno a těsno, ale co do čistoty mu rovna nebylo. Slečna Leni jej sama bílila dvakráte do roka, každý rok dávala natírati dvéře. Schody, síň i pavlač byly stále drhnuty a splakovány. Lakomství tety Leni nedosahovalo onoho stupně, kde se šetří i vodou, mýdlem, utěráky a prací. Naopak, v tom vedla pravý přepych.

Otec Lenin a jejích bratří Petra i Pavla byl hrnčířem a mohl se státi mistrem teprv ve starších letech, oženil se s velmi hodným děvčetem, a těmto lidičkám dařilo se tak, že na stará léta si vystavěli tento domek na místě jakési boudy, ve které dříve dílnu měli a bydlili. Jim zdál se býti palácem. Starý Vyskočil byl horal, rodem z Krkonoš, syn chudého dělníka skláře. Domek byl vskutku zbudován v rozměrech Krkonošských chaloupek a v poměru k nim byl zajisté prostranný. Ale jak hospodařili, jak dřeli

Digitized by Google

se ti dva lidé, aby sobě zbudovali toto obydlí pro ně nádherné!

Děti, Leni, Petr a Pavel byli vychováni v tom zápasu o kousek majetku, a Leni pochopila ideu toho namáhání tak, že jí toliko své žití věnovala a nikdy se neprovdala. Po smrti své matky hospodařila ona otci a bratrům a skrblila, lakotila tak, že jim ztrpčovala život.

Otec i Petr dávali si to od ní líbit a nechali ji vládnout. Pavel byl více do světa. To byl pravý otec paní Norbertové. Bohužel nebyl dlouho živ, a její ovdovělá matka pojala Petra za druhého manžela. Po smrti její žila Leni sama s bratrem, a vše v domě šlo po její hlavě.

Pavla, Karla a Emerich stoupali pomalu na schody. Zaklepali. Vešli.

Leni seděla s pletením u okna. Petr vstal právě po odpolední dřímotě. Oba vyvalili oči na vcházející návštěvu. Děti nebyly s to, aby promluvily krom pozdravení. Teta Leni vzpamatovala se dříve než její bratr a řekla pozdvihujíc brejle nad oči: „To jsou snad Norbertovic děti," s přízvukem tak pohrdlivým, jako řekne-li se žebrákovi: „Jsi tu zas?"

Pavla sebrala veškerou sílu a odpověděla: „Ano, tetinko, já jsem Pavla. Znáte mne ještě trochu!" Přistoupila k dědečkovi, aby mu políbila ruku. On vyškubl jí ji a nepodívav se na ostatní, odešel kašlaje a sténaje z pokoje a sešel se schodů dolů. Karla chytila se Emerichovy ruky a oba tlačili se ke dveřím. Emerich obdivoval se Pavlině odvaze. Pavla jí posud neztratila. Přistoupila k tetě, která dětem ani posezení nenabídla, ani sama nepovstala, aby jim šla v ústrety, ani jediný pohled jim nevěnovala.

Pavla promluvila směle. Řekla hned předem bez obalu, oč běží, jaké neštěstí hrozí rodině. Padla na kolena, prosila, aby se smilovala nad nimi. Uznávala, že

Digitized by Google

snad bývala uražena od rodičů, ale prosila, jestliže bylo tomu tak, jménem jejich za prominutí. Zapřísahala ji, aby byla andělem strážným všech, a líčila jí, s jakou vděčností k ní budou všickni pohlížet.

Byloť nepochopitelno, kde se vzala výmluvnost taková v ubohém, zoufalém děvčeti, jak plynně se vyslovila, jak řekla vše, co říci musila a jak dobře, moudře to propověděla.

Domluvivši zůstala ještě na kolenou, a Karla štkala nahlas. Emerich ji objal. Ruce třásly se mu.

Leni nedala ani úžas ani udivení na jevo při prvním odvážném prohození, oč běží. Když Pavla domluvila, zdálo se chvíli, jako by byla usnula. Karlino hlasité vzlykání ji probudilo, a teď promluvila ona:

„Tak teď jsme vám tedy dobří dost. Teď nás znáte? Našli jste nás? Inu, inu, jak vidíte, nedivím se ničemu. Co teď přišlo, viděla jsem přicházeti. Musilo to přijíti. Kde byl by bral váš otec na nesmyslné vaše výdaje? Musil krásti."

Pavla vyskočila a ucouvla před tetou. Emerich vykřikl: „Je to náš otec!"

Teta Leni vstala také a přeměřila děti ledovým pohledem.

„Já to mám nahradit?" vykřikla hlasem jako nůž ostrým. „Dědeček má dát své úspory? My dva staří pracovníci máme jíti žebrotou na stará léta, abychom zahalečům z nouze pomohli a novou příležitost k novému plýtvání dali? Nenamítejte nic. Vaše matka nikdy nepracovala. Vaše babička ji tak vychovala, a vy jste také na té cestě, kudy matka vás vede. Nejen že zahálíte, ale celý den, ba ještě celou noc přemýšlíte také ještě, co byste chtěly míti příjemného, pěkného, dobrého. Jak užívat. Ano užívat. Pro užívání žijete. Pro nic jiného. Dojdou-li k tomu prostředky, co na tom? Vždyť jsou tu lidé,

Digitized by Google

kteří pracují, strádají, šetří, sobě utrhují, ničeho neužívají. To jsou včely, které snášejí do úlů. A pro koho, nač? Aby úly otevřely zahalečům, darmochlebům, aby jim daly ovoce svého sbírání a strádání. Bože, Bože! Co jsem se namáhala, napracovala po celý život až dosud. Ještě nedávám si pokoje a ničeho si nedopřávám. Každý krejcar desetkrát obracím, nežli jej vydám, a vy přicházíte a řeknete jen: Dej, dej, co máš, hoď to do studnice! Zachraň nás!"

Této chvíle vyslovila konečně stará, zlá ta včela, co jí na srdci tížilo, co kdy měla proti své švagrové a neteři, když pichlavými poznámkami je pronásledovala. Mluvila ještě déle.

Vzpomněla si, když její bratr Pavel se oženil s bohatou paní, jak se rodině odcizil.

Ale brzo bylo panino jmění to tam. Pavel utratil je v nových podnicích a stavbách. Když umřel ještě mlád, byla jeho vdova s dceruškou na mizině.

Skromný Petr ujal se toho všeho, spořádal to a nabídl ještě ke všemu vdově svou ruku. Ona ji přijala. Bohužel, Leni podotkla. Neboť pak šlo vše po její hlavě, až Leni po smrti svého otce do toho se vložila a domácnosti se ujala. Bohužel nemohla se jí přece ujati, jak by chtěla. Petr nadržoval své ženě, a tato dceři. Ah! To vše bylo ničemné. Nikdo nepracoval, nešetřil nežli ona a bratr. A kdyby jí, Leni, nebylo bývalo, byl by Petr přišel na mizinu tak dobře jako před ním Pavel.

To bylo dlouhé povídání. Děti musily je vyslechnout. Sklopily hlavy. Klekly všecky tři. Leč nevyklečely, nevyprosily nic jiného než to žihadlo, které jim stará včela zasazovala do srdcí tam, kde sídlí láska dětinná, kde to nejvíce bolí. Leni nechala je odejíti. Jak odešly! Chytaly, líbaly její ruce, kterými je odstrkovala. Vyšly tedy ze dveří a na ulici.

Digitized by Google

Stáli před domem jak omráčeni. Tak zlé nepředstavovali si svoje poslání přece. Ničeho nepořídili a byli ponížení až k zemi. Zdálo se jim, že nelze hlavy pozdvihnouti, natož někomu do očí se podívati. Pavla dokonce myslila, že ani nelze dále žíti. Litovala, že nebyla sama u tety. Kdo ví, co by se bylo stalo teď? Snad nebyla by se nikdy již domů navrátila. Řeka byla blízko. Byla rozvodněna. Táloť před několika dny, a posud nebyla voda znova zamrzlá po lehounkých mrazech.

Včera Pavla dívala se na řeku ještě bezstarostně z nábřeží. Bavilo ji dívati se na kalné ledonosné proudy, hrnoucí se divoce ku předu. Teď zamhouřivši oči na chvíli, viděla Vltavu živě před sebou a tu lehkou závrať, kterou jí včera působilo prudké proudění, cítila opět. Ale závrať byla teď jiného původu, touha neodolatelná po spánku beze snů a bez probuzení.

Pavla byla povahy vášnivé, mírným vychováním, šťastnými až posud poměry mírněné. Ale teď zabouřilo, zavířilo to ode dna té mladé duše. Nicméně vidouc sebe ve středu mezi bratrem a sestrou cítila, že nesmí se oddati té slabosti, jež ji tak přepadávala. Oba hledali u ní rady a snad trochu útěchy.

Karla promluvila nejdříve: „Jak přijdeme domů s takovou vyřízenou?“ Vypukla v usedavý pláč.

Emerich pravil, nabízeje každé sestře jedno rámě: „Pojďme odtud. Vidím, kterak se všech stran na nás se dívají zvědavé oči.“

Opravdu vyšla hokyně z krámku s rukou v kapsáři, a kupec vystrčil zvědavou hlavu. V domovní síni u Vyskočilů objevily se sinavé obličeje hrnčířských dělníků.

Emerich a jeho sestry odcházeli rychlými kroky.

„Ale co doma?“ zalkala znova Karla, když měli Hlemýžďovou ulici za zády.

Digitized by Google

„To Bůh ví," vzdychla Pavla. Byla čtenářkou novin. Znala soudní případy, které ji jindy jako romány bavívaly. Mráz běžel jí po zádech.

Otec, toho idealního otce, jehož zbožňovala, měla si mysliti na lavici obžalovaných nebo mrtvého následkem samovraždy. Tomu šla teď vstříc. Ne, to nebylo lze snésti. Octli se v pusté uličce blízko kostela Haštalského. Pavla zastavila se náhle, vzala bratra i sestru za ruce a s temnou tváří zvolala: „Víte co? Vrátím se ještě jednou sama k tetě a k dědovi. Oni mohou zameziti neštěstí naše. Je to v jejich moci. Jsou naši příbuzní. To by bylo hezké, aby nás nechali v tom. Musejí pomoci. Nepomohou-li, je to zločin horší než jaký spáchal náš nešťastný otec z přílišné lásky k nám všem. Řeknu jim tohle. Nebudu již prositi. Poručím jim jménem nebožky babičky, aby pomohli... Nebudou-li chtíť, nevím, co jim udělám... Ano, usmrtím se kterýmkoli nožem, čímkoli před nimi, padnu mrtva jim k nohám. To jimi přece snad pohne."

„Pavlo, Pavlo," Emerich ji zapřísahal, „ty nejsi sebe mocna. Ty šílíš. Pojď domů! Nepustím tě k dědovi a kdybych tě měl násilně domů vléci." Držel ji pevně za ruku.

Karla držela ji za druhou ruku plačíc hrozně.

„Jen si dej říci," domlouval jí Emerich, když s ním počala zápasiti se zaťatými zuby a jen svou si vedla: „Ano půjdu tam. Promluvím k nim z jiného tónu. Řeknu jim, že jsou zločinci, vrazi nás všech."

„A zhoršíš tím celou věc. Po zlém ti dva teprv nepovolí. Půjdu k nim sám zítra hned po ránu. Přes noc si to snad rozmyslí. Teď je to překvapilo a polekalo. Vpadli jsme tam jako hromová rána. Zítra je možná, že budou přístupnější. Nepůjdu od nich, až pomoc slíbí. Přes noc zvyknou aspoň trochu myšlénce, že se musejí rozloučiti se svými milovanými penězi. Pak nahlédnou,

Digitized by Google

že to jejich povinností. Chvilku zdálo se mi, že byla teta přece jen trochu dojata. Proto nech raději jednat mne, Pavlínko, tys učinila těžký začátek, a div by tě to o rozum nepřipravilo. Jen uvaž, kdybys se roznemohla opravdu ke všemu tomu, co se děje."

Pavla dala se mu odváděti beze slova. Netřeštila již, a jeho obavy o její rozum byly zbytečny. Avšak litovala toho a byla by si přála třeštiti, aby unikla okovům jasného vědomí v okamžicích přítomných a příštích.

Emerichovi bylo teprv patnáct let. Hlas měnil se mu teprve z dětských zvuků v mužné. Lehounké chmýří pokrývalo jeho hoření ret. Byl až posud dětinou, povahy vždy veselé a přece tichý při tom.

Již malinký míval více rozumu než sestry, dosti rozmazlené od rodičů. On nedal se rozmazliti. Překvapoval brzo svou rodinu rozhodným a samostatným úsudkem a pak býval dosti svéhlavý.

Všickni jej zbožňovali, a on dovolil si všecky opravovati. Jemu to prošlo. Bylo to roztomilé.

Co chodil do školy, býval zahrabán v knihách a posmíval se sestrám pro jejich strojení a věčné chození do společností. Bývala-li doma společnost, zavíral se do svého pokoje a nedal se vylákati. Sestry, ba i matka dávaly si jeho převahu líbiti a nyní, v tom okamžiku, kde projevil tak zralý úsudek, jakoby měl kdo ví jaké zkušenosti, přitulily se sestry k němu jako k ochránci.

Šly s ním tedy ku předu, a Emerich těšil je dále: „Ostatně, vždyť náš otec byl upokojen dřív ještě, než jsme se nabídli, že sem půjdeme. Řekl, že si nějak jinak pomůže. A on si pomůže. Člověk může vše, co opravdu chce."

Tuto naivní víru sobě utvořil. Ta byla jeho náboženstvím. Věřil, že silná dobrá vůle přemůže všecko. Vzal si to tak do hlavy. Žil s tímto ideálem v mladistvém šťast-

Digitized by Google

ném snění mezi svými knihami. Nyní, v té kruté zkoušce, uchopil se této víry jako kotvy a držel se jí pevně. Prozatím docílil u sester upokojení, utvořil plán, kterak dále jednati, a doufal, že to tak půjde.

Právě jel kolem nich fiakr. Emerich na něj zavolal. Kočí zastavil, usmál se a pozdravil vlídně a úslužně. Byl to jejich známý, který je vozíval na výlety a do plesů. Zdálo se, jakoby se divil, kde jeho „panstvo" tady se vzalo, avšak nedovolil si všetečné otázky a seskočiv s kozlíku otevřel ochotně dvířka. Emerich s bratrskou autoritou nově nabytou strčil obě sestry do povozu a usadil se k nim. Teď byl teprv ujištěn, že mu Pavla neupláchne nazpět do Hlemýždí ulice.

Byl trochu opojen svým vítězstvím nad Pavlou a to v té míře, že se mu najednou jevila celá situace pouhou hračkou. Nebál se teď ničeho.

Pavla poddala se mu volněji, než si myslil, ale nebyla nikterak jeho důvody usvědčena.

Nahlédla jen to, že staří by nepovolili jejím hrozbám, když prosbami se nedali obměkčiti. Uvážila, že by se zmatek zvýšil, kdyby své rozčilení neukrotila. Měla za to, že by byla teta Leni s to, aby ji dala odvézti přímo do blázince po takovém výjevu, jaký zamýšlela. Pavla pamatovala se, kterak o podobném případě něco četla. A pak byla unavena veškerým rozčilením minulých hodin a dala se teď ukolébati pohybem kočáru v jakési příměří bouřících citů. Ach, kéž by jel dobrý Bílý, fiakrista totiž, s nimi hodně daleko, kraj světa, kéž by je unesl na vzdálený pustý ostrov.

V té velké útrapě poddávala se s blahem mužné nadvládě mladinkého bratra, tak nenadále vyvinuté. Jen kdyby tomu, več doufal, také věřiti mohla. Ale ona věděla dobře, že otec nebyl nikterak upokojen, že neměl jiného útočiště, že si nemohl pomoci. Rozum otevřel se jí ne-

Digitized by Google

nadále a s ním úsudek o poměrech a povaze jejích dobrých rodičů. Najednou chápala vše, kterak co přišlo, jakoby jí byl někdo záclonu odhrnul před jevištěm života

Připamatovala si letem steré výjevy mezi otcem a matkou, kde on zkoušel něčeho jí odepřít, malinké oběti od ní žádati, a ona to pochopiti nemohla, povoliti nechtěla, načež slabý a příliš dobrý ten muž ještě sám ji těšil, že toho není třeba, že jen myslil, kdyby tomu chtěla, ale že na svém netrvá. To bývalo slabostí a lží, že to není nutné, a nyní bylo právě tak, jen že bylo vše dohnáno ke krajnosti. Pavla tušila s určitostí věštby, že byla tato otcova lež vrcholem lží a slabostí mnoholetých. Nemohla tedy věřiti, že by mohly věci ještě dobře dopadnouti, nevěřila bohužel, že člověk sobě může pomoci ze všeho. O to znala svět již více, než zlatý, mladinký ten Emerich.

Nicméně mu neodporovala a nechala platit jeho blouznivý výrok, ve kterém byla tak skvostná útěcha pro její a sestřinu po útěše prahnoucí duši.

Karla byla v tom ohledu méně nešťastna své sestry, že se netýrala myšlenkami a že je v hlavě nepřevalovala. Mělať hojnost slzí, které největší tíži jejího strachu odplavovaly.

Teď, v kočáře, mlčeli všickni tři. Pavla, spínajíc ruce v rukávníku, těžce oddychovala. Jízda domů netrvala než několik minut, ale všecky tři děti prožily v ní kolikero žití.

Byloť až k neuvěření, co vše táhlo a bouřilo myslí Pavlinou. Vzpomněla si mezi jiným na svoje tři nápadníky, kterým s lehkou myslí byla košem dala.

Jeden mezi nimi byl bohatý člověk, a všickni známí Norbertovic divili se, proč rodiče Pavle trochu nedomluvili k této partii, jakých se mnoho nenaskytuje. Pavla divila se tomu nyní také.

Digitized by Google

Rodiče, zvláště otec měl ji donutiti k tomuto sňatku. Teď nebylo by nesnází, on musil by pomoci. Což kdyby se odhodlala jemu psáti, že odvolává své zamítnutí, že jest hotova státi se jeho ženou? Ona ho nemilovala, byl jí protivným. Ale co záleželo teď na tom? Zda-li by otci pomohl?. Ano, to byla myšlenka! Avšak kdyby byla měla dříve za to, že ten muž má tolik srdce, nebyla by ho zamítla, byla by ho mohla míti ráda. Leč on byl tvrdý a nelaskavý, přesvědčila se o tom. Měla nyní přece to zkusit, zda-li by pro lásku k ní nepřinesl oběť? Měla se odvážiti na zamítnutí teď s jeho strany? Co na tom. Ať by ji potupil. Což nečekalo na rodinu veřejné, mnohem hlubší pohanění? A teď hrnuly se jí ještě jiné myšlenky.

Pavlina matka nehlídala právě úzkostlivě, co čítala, a Pavla věděla tedy z některých románů, jak draze se platívá krásným padlým ženám za svobodnou lásku. Teď tázala se, bylo-li by zločinem či ctností, kdyby za cenu tuto rodinu vyrvala hanbě a otce zachránila samovraždy.

Nerozluštila ovšem tento trudný problem. Zastavila se před tímto ctnostným pokušením hříchu, nevědouc o světě skutečném ničeho, nejméně, jakou cestou se člověk řítí do propasti této bídy.

Zase zalétly myšlénky ještě jinam, v jinou pekelnou propasť. Vzpomněla, kterak slyšela, anebo četla o nešťastných rodinách, které se zničily jedním rázem samovraždou, tak že nezbývalo jediného člena, aby ostatní přežil a v neštěstí jejich zbýval.

Kočár projel zatím těmi několika ulicemi, kudy se dostali k domovu. Před týdnem odvážel dívky s otcem a matkou do nějaké zábavy v toilettách elegantních, a ony se usmívaly a štěbetaly a těšily se, jak se budou baviti.

Krátký zimní den chýlil se již k soumraku i s veškerou těžkou zkušeností, nenadále spadlou na ty mladé hlavy jako povětroň z neznámých prostorů sletěvší.

Digitized by Google

Ve skladech už svítili. Na nebi, bledounce sivém, zaplály dvě velké bílé hvězdy.

Kočár zastavil u domu. Nikdo by neřekl, co někdy za málo hodin, za několik okamžiků v duši vznikne, vzroste, uzraje, špatným býlím zarůstá, bují, se svrhne anebo zrovna k dobrému vzrostu se vzchopí.

III.

Děti vstoupily na schody, stály nerozhodny přede dveřmi příbytku toho milého až posud domova. Bály se vejíti. Jak bály se příštích okamžiků, budoucnosti, života!

Na schodišti plyn už svítil. Emerich zazvonil, opakoval si v duchu zásadu, že je člověku možno vše překonati, ze všeho sobě pomoci. Vešel s klidnou tváří. Sestry vlávoraly za ním sklánějíce hlavy, aby služky neviděly, že plakaly.

Matka pospíšila jim naproti do předpokoje, a Karla vrhla se jí v náručí, chvějíc se na všech údech.

Vešli do vnitř. Též otec jim šel naproti, též on bral je v náruč a konejšil je. Ah, jak bylo jim teplo a milo u rodičů ve sladkém domově po hrozném výletu k ledovým srdcím! Jaké studené a horoucí peklo zakusili!

Karla i Emerich dali se láskou rodičů vskutku ukonejšiti. Jen Pavla nemohla již důvěřovati v bezpečí domácí půdy, vydatnost otcovské ochrany. Rodičům nebylo třeba tázati se, jak děti u příbuzných pochodily. Viděli to až příliš dobře a také neočekávali nic jiného, co spolu meškali tu trapnou hodinu, než se děti vrátily.

Teď nebylo viděti na rodičích ani stopy bývalého zoufalství. Norbert, jakmile děti odešly, vzmužil se. V tajnosti duše modlil se a doufal, aby děti něco pořídily. Ale jeho rozum a zkušenost pravily mu, to vše že jest marné.

Digitized by Google

Chtěl určitě, aby se tento pokus učinil, než by vzaly věci svůj nutný neodvratný běh. Avšak náhle se vzmužil a byl úplně připraven na nezdar posledního toho pokusu. Co v jeho mysli se dělo, pocházelo ze smíšeniny podlosti a hrdinství, z velké dobroty a mrzké slabosti.

Jeho svědomí, dlouho již krvácející, zamhouřilo teď oči a otupělo. Byl uvnitř jak omráčen, jakoby byl cit jeho hypnotisován. Šel teď smělými kroky tam, kam démon jeho jej vedl.

Podařilo se mu dokonale ženu upokojiti. Její lehká mysl a nepochopitelná bezstarostnost ulehčily mu to úsilí. Pravil jí, že nic se nemůže státi, že má ještě dosti fondů k disposici, aby si pomohl z okamžitých rozpaků. Pak prosil ji dokonce za odpuštění, že ji a celou rodinu tak znepokojil.

Omlouval se a vysvětloval jí věc takto: „Vidíš, mám již takovou povahu až příliš (!?) poctivou. Beru si k srdci věci, jichžto jiní lidé nedbají. Ale já jsem rád správný. Vždyť mne takového znáš. A tu myslil jsem si, jedná-li se o doplacení částky mně svěřené, která zítra v pokladně býti má, že nic není spravedlivějšího ani správnějšího, než abych se jí domohl tam, kde mám k ní právo, neb čeho žádám od starých, bude přece někdy dědictvím tvým. Proto promluvil jsem o tom s tebou dříve, než bych hledal jiných pramenů. Že jsem byl při tom rozčilen, že jsem dělal, jakoby vše bylo ztraceno, to právě mi odpusť. Byla to přepjatost, vzniklá z té přílišné (!) poctivosti mojí. Ale teď jsem zas utišen. Pořídí-li děti dobře, budu šťasten, toť je jisto, ale nepořídí-li, nebude pranic ztraceno."

Namluvil jí dále, jak a kde se domůže potřebných peněz. Posléze prosil ji, aby už na to nemyslila a jemu celou starost jakožto muži ponechala, což paní Norbertové nade všechno se líbilo. Odpustila mu tedy velko-

Digitized by Google

myslně, že ji tak „zbytečně" byl polekal a svalila se sebe ráda všecku starost.

Ochladila si obličej a oči a zapudila stopy pláče. „Jen, kdyby se už děti vrátily," přála si. Šla do kuchyně nařídit svačinu a večeři a měla péči, aby je trochu vyčastovala za těžké chvíle, tak „zbytečně" na ně uvalené.

Tu byla jí ohlášena švadlena, přinášející plesové obleky pro obě slečny, objednané na zítřejší velký ples na Zofíně.

Švadlena byla správná, posloužila v pravý čas domu, jaký byl Norbertovic.

Zítra byl ten ples. Nikdo u Norbertů toho dne na něj nevzpomněl. Pavla byla předtanečnicí. Slečna Marcella, švadlena, očekávala velkou chválu, že již dnes přinesla šaty. Ale jakby ne? Předtanečnice měly přece přednost. Marcella donesla vlastnoručně šaty do pokoje slečen a rozložila je opatrně po křeslech. Litovala, že slečen nezastihla, byla by tak ráda viděla jejich radost z mistrovských kusů svého umění. Ale starostí nebylo, že by něco dobře nepadlo, anebo se nelíbilo. Marcella vyzývala skoro násilně aspoň obdiv paní matinky. Upozorňovala na přednosti svého díla, na genialní svoje nápady v tom, jak upotřebila zde trochu krajek, jak jinde hodila lehounce hrst květin na atlas a gazový jeho převlek.

Paní Norbertové přece jen nebylo jako jindy. Jakkoli měla za to, že může býti úplně upokojena, přece nemohla jako jindy radostí se rozplývati nad půvabným obalem, určeným, aby zvýšil sličnost jejích dcerušek.

Mžitky dělaly se jí před očima, když se dívala na bledounce růžové obleky a slyšela v duchu ozvěnu poledního výjevu. Chválila dílo švadleny umělkyně, ale najednou umlkla. Měla jako vidění. Mezi ní a růžovými obleky stál náhle Norbert a klesal zvolna k zemi.

Digitized by Google

Přejela si rukou oči a posadila se vedle obleků na pohovku. Švadlena pozorovala ji s udivením a tázala se: „Není milostivé paní dobře?“

Ale tu vstoupil jak zavolán pan Norbert sám, jakoby byl tušil, že je ho tu potřeba. Byl v nejskvělejší náladě a jal se vychvalovati do nebe dílo slečny Marcelly, načež ji propustil nadšenou jeho chováním.

Marcella rozhlašovala ještě téhož večera všude, jakkoli pracuje pro nejlepší domy v Praze, že nikde ještě neseznala otce tak laskavého a pána tak dokonalého.

Manželům Norbertovým bylo úlevou, když švadlena odešla; zanechali šatů a vrátili se do salonu, kde se dočkali návratu dětí.

Těmto vysvětlovali vše týmž způsobem, jak pan Norbert své choti byl učinil, a jeho přičiněním trávila rodina na oko klidný večer pospolu.

Dívky našly nové obleky ve svém pokoji a namítaly, že zítra do plesu zajisté nepůjdou, že by snad bylo dobře švadleně je vrátit. Ale pan Norbert stál na svém, že do plesu půjdou, že bude vše u nich jako jindy. Tomu Pavla se opřela. „Jestliže vyvázneme nějakým způsobem z této krise,“ pravila, „budeme musit žíti skromněji, ba docela jinak než dosud.“

Tím dopálila otce tak, že jej nikdy neviděli tak rozčileného. Byl to strašný záchvat, který se ho zmocnil. Udeřiv na stůl křičel, že si nedá rozkazovati dětmi, načež sklesl do křesla zpola bez sebe, celý zsinalý v obličeji.

Vzkřísil se však brzo a smířil se ihned, podav sám ruku ubohé Pavle. Pak snažil se býti vesel a domlouval dětem, jen aby sobě starostí nedělaly. Nikdo již mu neodporoval. Všickni viděli cosi chorého jak v jeho duchu, tak i na těle. Jednou usnul také náhle uprostřed nějaké věty, kterou pronášel. Ale hned probudil se opět se smíchem.

Digitized by Google

Nicméně nemohl přemoci velké unavení a dal své rodině dobrou noc o hodinu dříve než jindy. Políbil ženu a děti po řadě bez zvláštního pohnutí, naopak s úsměvem a žertem na rtech.

Pavla pošeptala matce, že by měla tuto noc u něho spát. On to slyšel a ptal se se smíchem, má-li se zas rozzlobiti jako prve, při čemž oči mu divně plály. Nechali ho tedy. Neměli nad ním moci, a on, jak překročil práh svého spacího pokoje, byl v moci hejna furií. „Pošetilče! Šílenče! Co teď? Kam jsi to zaměřil, kam jsi zajel? Jak chceš se dostat ven? Co si počneš? Ty to nevíš. Co bude z nich? To je tvá láska k nim! To připravil jsi jim? Ó, ty komediante, slabochu, bídníče!"

Zastenal temně a pod šviháním těch hadích bičů padl na postel všecek ustrojen.

„Ta hanba, ta hanba! Ty nešťastné děti! Budou mnou pohrdati, mně klnouti. Co jsem? Nejsem ani muž, ani občan, ani otec. Nedovedl jsem rozeznati cestu povinností. Nevěděl jsem, jak mám milovat, jak jednat, jak býti dobrým. Chtěl jsem býti zbožňován v domácnosti, lesknouti se ve společnosti. Mysliti, jednati, pořádati nedovedl jsem."

Měl takový pocit ochabování v hlavě, že byl přesvědčen, kterak do rána mu zbělí vlasy. Ale co na tom? Žíti už nesměl. Tato noc musila býti jeho poslední. Tím jediným mohl rodině ulehčiti.

Nebál se smrti. Jen povyku a lítosti své rodiny bál se. Tak cítil. Takové dobroty a pevnosti byl schopen ten karakter jinak podlý.

„Bože můj! Uvrhni mne přímo do pekla! Jen ať žena a děti nejsou vtrženy do mého pádu!"

Takové modlitby byl schopen. Vstal, chtěl jíti ke stolu. Ale nemohl a padl zas na postel.

Digitized by Google

Jeho žena nešla spat. Vkradla se do kabinetu vedle mužovy ložnice a stíhala každý šramot. Slyšela, jak padl na postel, vstal, zas ulehl. Pak nic více. Přec nemohla a nechtěla usnouti. Sedla si tiše na sedadlo vedle samých dveří ložnice. Nejslabší šustnutí uvnitř jí neušlo. Ale on sám nehnul se, ani nezastenal, ani těžce neoddychoval. Kolem domu na náměstí stíhaly se povozy do plesů. Hodina za hodinou odbíjela na kolikerých orlojích a hodinách v bytu.

Již tu byly hodiny jitřní. Na náměstí stichl hluk.

Vedle v ložnici mužově posud nic se nehnulo. Spal klidně.

Konečně vrzla domácí vrata. Dům byl otevřen. Bylo ráno, ovšem za šera. Mlékařky a pekaři začali své obchody.

„Snad je vyhráno, uplynula-li takto šťastně tato nebezpečná noc," pomyslila si paní Norbertová a povolila konečně vlastní mdlobě. Položila se na malinkou pohovku, zahalila se plaidem a troufala si usnouti u samého prahu manželovy ložnice.

IV.

Děd Norbertovic dětí viděl je odcházeti ze svého domu, aniž ony jeho viděly. Ohlédl se z dílny za nimi a odvrátil hned zase hlavu. Nemluvil ani slova a hleděl si svého. Dohlížel na práci, tu a tam vložil na ni ruku sám a zůstal jako vždycky do šesti hodin v dílně. Pak přišel nahoru a brzo byla večeře připravena. Posadil se proti sestře za stůl těsně u teplých kamen. Byl o deset roků mladší nežli Leni, ale vypadal starší než ona. Oba byli malí a shrbení. Její obličej byl voskově žlutý, jeho černavě sinavý. Mdlý plamének malé lampy byl jejich

Digitized by Google

osvětlením. Na stole nebylo ubrusu. Byl pokryt voskovaným plátnem. Na něm ležel bochník chleba. Na dvou talířích bylo po jednom syrečku a vedle každého stála sklenice piva. Nikdo nejedl. Petr Vyskočil měl sice nůž v ruce, aby si chleba ukrojil, avšak nekrájel. Vyslechl právě celou historii o tom, co zde Norbertovic děti chtěly.

Také Leni držela nůž v ruce a nekrájela chleba. Petr nemluvil ani slova, ona opakovavši vše, co dětem byla vyčtla a dodavši k tomu ještě mnoho jiného, co ji dávno hnětlo, pálilo a popuzovalo, neříkala už také nic více. Ulevila si důkladně. Vyslovila všecko, vylila všecken dlouho nastřádaný jed, který jí v srdci hlodal, a bylo jí volno, jak dávno nebývalo.

Nastala dlouhá přestávka. Petr položil nůž. Hlava mu sklesla až na ruce, na prsou sepjaté. Chvílemi Leni nožem zacinkala. Najednou řekla:

„Poslouchej, Petře, dej jim to tedy."

Pak shrbila se ještě více a dívala se úzkostlivě na bratra očekávajíc, co řekne. Její sežloutlý obličej složil se v tisíc vrásek.

Petr pozdvihl k ní hlavu a vydal chrochtavý zvuk. Otřásl se jako podrážděný lev. Leni z toho vyrozuměla, že nehodlá činiti dle rady její. Vzala teď nůž, ukrojila si tenkou skyvičku chleba a začala jísti, těžce žvýkajíc bezzubými dásněmi.

Ale Petrovi třásly se ruce. Sestřina slova zkazila mu zbytek chuti k té skrovničké večeři. Vrtal nožem díry do bochníku a znova chrochtal nesrozumitelná slova. Zvuky byly pořáde divnější. Leni pozdvihla hlavu a naslouchala pozorně této neartikulované mluvě. Rozuměla dobře, co chtěl říci, a odpovídala k tomu krátkými, sténavými vzdechy.

Konečně vynořila se z chaotického chrochtání bratrova přece jen srozumitelná slova.

Digitized by Google

„Dej jim to," opakoval po sestře, „dej jim to! Teď najednou říkáš, dej jim to!"

„Jakáž pomoc," děla sestra, utírajíc si ústa lemem zástěrky, který pak zase dlaní narovnala. „Jakáž pomoc, když je u nich tak zle, když si zoufají, a hrozné věci díti se mají. Pánbůh je potěš!" Obrátila oči ke stropu a sepjala ruce.

„Teče jim voda do huby," zahřměl Petr. „Teď mne našli. Teď dovedou prosit, klečet, pokořují se... Eh, eh, eh...."

„Nu vidíš," Leni mu svědčila, „teď jsi jejich milý otec a dědoušek, jejich útočiště... jejich anděl strážný".. Leni zachechtala se ironicky. Nicméně jí lahodilo to slovo. „Anděl strážný." Bezděčně si ho v duchu opakovala beze vší ironie. Vyslovila návrh: „Dej jim to" a divila se proč to řekla: „Zdáloť se, jakoby jí to jakási cizí moc byla uložila. Také pravila v duchu sama k sobě: „Říkám to, protože musím, však Petr nesvolí."

Jindy na rodinu Norbertovu vždy nasazovala Petra a sočila, kdyby byl chtěl dáti dětem dost malý dárek. Oň byl tak strpčen vším, co se mu kdy dělo, a jak mu to Leni stále připamatovávala, že opravdu se opírali rozhodně a pln hněvu jejímu návrhu.

„Nechci o nich už ani slova slyšet," rozhodl. „Ať se neopováží přijíti mi ještě jednou na oči. To jim řekni, kdyby ještě jednou přišli fňukat."

Takto se vysloviv, což ho stálo velkou vnitřní práci, dal se chutě do jídla. Napil se, postavil sklenici a usadil se v kožené, ošťouchané lenošce pohodlně. Neměl již žádných pochybností, ani se už nezlobil. Chvíli nebylo promluveno. Leni také dojedla. Byla velmi spokojena s bratrovým smýšlením a jednáním. Ale Bůh sám ví proč, za chvíli prohodila: „Ale přece."

„Co přece?" tázal se bratr znova rozhorlen.

Digitized by Google

„Nejdou mi z hlavy," odpovědčla Leni, a to bylo pravda.

„Ah, však ti z hlavy vyjdou také. V srdci je bez toho nemáš," prohodil Petr a šel si hledat dýmku.

To býval okamžik, kde Leni si podala pletení. Košíček s touto prací i s brejlemi stál vedle ní. Ale ona dnes nesáhla k práci. Sepjala své malinké, žluté a scvrklé ruce, položila je na stůl a zadívala se do odlesku, který lampa tvořila na voskovaném plátně.

Petr usadil se opět, nacpával dýmku a díval se na ni zpod šedivého hustého obrví, které mu oči stínilo ve způsobě dvou malých stínidel. Bylo něco neobyčejného, že Leni ihned nepletla, jakmile se najedla.

„Tak co má být?" řekl.

„To nevím, co má být," odpověděla. „Tys utekl, když přišli, bouchl jsi dveřmi, nic nebylo by scházelo, než abych já je byla z domu vyhodila."

„Mohlas to udělat. Přijdou-li zas, udělej to."

„Nemohla jsem to udělat. Aspoň vyslechnout musila jsem je přece," odpověděla a viděla je v duchu klečící a plačící u svých nohou. Ani jim nedala posaditi se. Nemohla se zbaviti těch vroucích prosebných pohledů obou děvčat. Pořád viděla ty jejich oči. Cítila jejich teplé vroucí polibky na své studené ruce. Cosi jí stoupalo tou rukou k studenému srdci a zas ji to dopadlo, jakoby někdo jiný za ni mluvil, a opět řekla: „Petře, dej jim to."

Petr nechtěl nadále nic slyšet, a ona, ona byla ráda tomu, neboť půl srdcem klonila se k nešťastníkům, půl srdce odříkalo se však této měkkosti. Bratr i sestra šli mlčky spat.

Leni nemohla usnouti, nevěděla, co s ní se děje. Nebyla svoje. Ani zamhouřiti oči nemohla, ani hnětvat se, spílat, výčitky dělat nemohla. Cosi ji drželo za srdce, táhlo ji za ruku, netrpělo ji na loži. Najednou o půlnoci

Digitized by Google

jako duch objevila se u lože bratrova a řekla: „Petře, dej jim to."

„Bláznís?" vyjel ze spaní. „Třicet tisíc zlatých mám hodit z okna. Nevíš už, kterak se to střádalo, co jsme zkusili, čeho jsme si odepírali a posud odepíráme?"

„Ale samovražda, anebo soudní vyšetřování, vězení? Hanba, neštěstí! A je to naše krev. S ní nemůžeme se rozvésti, ani setřásti ji se sebe. Žili jsme spokojeně, co jsme je neviděli. Ale když jim je tak zle? Jedná se o hrozné peníze! My dva z toho budeme míti smrť, Petře, a oni se otřesou, jestliže jim pomůžeme a budou dále hříšně žít. Ale co naplat, Petře? Nedat jim toho, nechat je v tom? Mně je, jakobych se měla zbláznit."

Petr vstal z postele. Leni byla znova zatopila. Připravila bratrovi trochu horkého punče. Oba klepali se zimou a napili se punče. Dali se spolu do pláče.

„To je můj masopust," řekla Leni, choulíc se u kamen ve klubíčko. „Jakživa neseznala jsem ani zábavu, radost, rozkoš, jen práci, namáhání a odříkání. Měla jsem na očích jen to, bychom na stará léta něco měli. To se mi vydařilo. Mým přičiněním, mou pozorností, pod mou ochranou sešlo se trochu jmění. A teď! Ach, Bože! Co teď! Proč musím pořád ty děti vidět? Proč nemohu spát?"

Pomalounku srkala svou skleničku punče, až ji dopila, a hrbila se až k zemi. Plakala a stenala hlasitě. Pak řekla hlasem stísněným: „Já nevím, nevím, co se bude dít. Dělej si, jak chceš. Dala jsem ti na uváženou, co mi přišlo do mé staré utrápené hlavy. Nutit tě nemohu, abys jim pomohl. Prosit tě nebudu. Toho nezasluhují. Dělej, jak chceš, pravím. Ale ať se pak stane, co stane, doufám, že budu viny prosta, že mi to nebude přičteno k mým hříchům."

Digitized by Google

Rozžíhala namáhavě, třesoucíma se rukama sloupek s obrázkem Panny Marie, s nímžto v adventě na rorate chodila. Sirka nechtěla chytit, a pak nechtěl hořeti knůtek krátce ustřižený. Leni vzdychala mezitím srdcelomně: „Ach, můj Bože! Rodičko boží! Ty Spasiteli ukřižovaný!"

Hlasitě plačíc, vrávorala s hořícím sloupkem do vedlejšího uzounkého pokoje, který byl její ložnicí. Bylo tam studeno jako na ulici.

Skrčila se v posteli pod obrovskou peřinu. Její malý obličej s velkým bílým čepcem zmizel z polovice, tak že jen čouhal její tenký, špičatý nos.

Cítila jakési ulehčení. Dílem ji zahřál punč, jediná pochoutka, které si dopřála v době masopustní. Tuto dobu oslavovala vždy jakž takž, vyčítajíc denně celé své rodině, že nikdy ničeho neužila, hádajíc se s osudem svým, vzpomínajíc na veškeré nepříjemnosti svého života.

Punč ji tedy ukonejšil nyní, a celkem ji uspokojilo, že celou záležitost, která jí svědomí tížila, na svědomí bratrovo strčila.

On ať si teď zodpovídá, co se stane. Ona neměla viny, domlouvala mu, aby pomohl. Že jej dříve dlouholetým štvaním roztrpčila na jeho nevlastní dceru a její celou rodinu, to nepočítala si za provinění, a přece byl toho následek ten, že nechtěl o nich ani slyšeti, že byl úplně zatvrzen, že jim nemínil pomoci, ani starati se, co z nich bude.

Leni bylo to takhle vhod. Ve svém svědomí neměla si čeho vyčítati a nemusila se obávati bolestné oběti těžce nastřádaného, zbožňovaného jmění.

Tak vypadalo to v srdci této bezúhonné osoby, které nemohl nikdo vyčítati, že by mu byla ukřivdila krejcarem. Její provinění nestíhal žádný soud jako defraudanta, jenž její pomoci se dovolával.

Digitized by Google

Vyšší intelligence než naše nechať rozhodne, kdo z nich byl lepším, kdo horším. Naším úkolem je, hleděti do těch myslí, a nalézame-li záchvěvy dobra tam, kde jsme se toho nejméně nadáli, vážiti si jich jako skvostných nálezův a zařaditi je v museum drahokamů z hlubin srdcí vážených.

Teta Leni usnula teď pokojně snem spravedlivých, jakoby byla měla opravdu právo k tomuto blaženému klidu. Mělať teď za to, že jest vyhráno, a nedávala již ani pozor, vrátil-li se bratr také na lože. Bylať brzo ve spaní pohroužena.

Ale on zůstal seděti sám u kamen. Měl v hlavě jako žhavé uhlí. Dobře, že tu byla ještě láhev s punčovinou, a že šla Leni spat, aniž ji dříve uzavřela. Přihřál si ještě více vody a naléval si sklenici za sklenicí rychle za sebou.

Krev se mu rozpálila. Z počátku neměl jiných pocitů, leda radost, že mohl pustiti také jednou uzdu chtíči po něčem dobrém, kterou jeho sestra jindy držela jako železnou rukou, což si dával líbiti, jakoby jinak býti nemohlo.

Na nevlastní dceru a její záležitosti ani mysliti nechtěl.

„Eh, co je mi po ní, po nich všech," pravil k sobě. „To tak. Dát jim všecko." Musil se tomu až zasmáti. Byl to právě nesmysl. Nic jiného v tom neviděl. Jedni aby pracovali, střádali jako včely v úlu, druzí aby měli právo přijíti jménem příbuzenských svazkův a vzíti jim to.

Ne, ne, toho Bůh nemohl žádat. Svědomí? Larifari. A sestra Leni? On prohlížel ji dobře. To byl tak její způsob, dříve nasazovati na lidi a pak za ně orodovat. Ta nemyslila to do opravdy, aby jen tak své jmění vyhodil. Ale, ale, kde pak! Ta se uměla přetvařovat.

Digitized by Google

Mezitím vléval sobě do žil oheň a sílu vonného nápoje. Mlhy alkoholu stoupaly mu do mozku jak elektrické mračno. Jasné vědomí za ním zašlo, a v obraznosti začala matná blyskavice.

Dopil poslední sklenku.

Slyšel vedle v pokojíčku Leni chrápati a byl rád, že posud nevěděla o jeho hýření.

„Teď ulehnu také," povídal si polohlasitě. „Budu teď dobře spáti, jako Leni. A tam ti — Norbertovic, ať si pomohou, jak dovedou. Co je mi po nich!"

Chtěl vstáti, ale stůl a na něm světlo kroužilo se. Pokoj se vším nářadím točil se kolem něho. Na stěnách jeho byly zavěšeny podobizny, na které všichni v rodině mnoho peněz byli obětovali k velkému vzteku Leninu, která nechápala účelu podobizen. Ti druzí a jmenovitě nebožtík otec drželi však na ně mnoho.

Tyto podobizny přicházely nyní k Petrovi blíže. Nechtěl-li padnouti, musil se posaditi zas. Ale i při tom byl by málem padl na zem. Jen se chytil lenošky.

„Co se to děje se mnou?" divil se, nechápaje, že jest opilý. „Proč točí se stěny pokoje? Proč teď visí obrazy jinak než prve, než každý den, sedím-li na tomto místě?" Nebyl s to, aby se domyslil, že domnělý zázrak záležel v tom, že padaje do křesla, zpola s ním se otočil.

Jak jindy sedával na tomto místě, den co den míval před očima velký obraz Spasitelův, v oleji hrubě provedený, pod nímžto hořela věčná lampička z červeného skla.

Tento obraz měl rád. Měl za to, že mu Kristus Pán s něho stále žehná. Ale teď ho neviděl. Naproti němu visely olejové podobizny jeho nebožtíka bratra a švagrové, která se stala později ženou jeho.

Jindy nezavadil zrakem nikdy o tyto dvě podobizny, které tu visely posud, jak nebožtík otec určil. Leni měla

Digitized by Google

z otcovy památky jakousi hrůzu a netroufala si měniti, co on pořádal. Naopak měla pověru, že by se stalo neštěstí, kdyby někdo na ten pořádek věcí sáhl.

Kristův obraz visel nad postelí, ve které starý otec byl skonal, kde nyní Petr spal. Nad ořechovým prádelníkem mezi okny visela skupina podobizen, mezi nimižto největší byly obrazy Pavla a jeho choti. Byli malováni hned po svatbě, on v modrém kabátě s bílou náprsenkou, s bohatými vlasy, nad čelem kadeřavými, s prsteny a řetězy zlatými, ona v popelavých hedbávných šatech, s růží za ňadry, s kadeřemi kolem čela, na nichž byl krajkový čepeček s růžovými gazovými pentlemi.

Petr chodil léta kolem těch podobizen, a nikdy neutkvěl na nich jeho zrak. Před pokusem vstáti z křesla praviť: „Co je mi po nich!“ a posud ležela mu ta slova na rtech, které je mechanicky opakovaly, jakoby o to běželo, naučiti se jim z paměti.

Díval se teď tupě očima jako skleněnýma na obrazy, nevěda, co se děje, a najednou chtěl vykřiknouti: „Co je mi po nich!“ a zkusil udeřiti pěstí na stůl. Ale neměl hlasu, zablabolil, a slabá ruka padla mu chabě na klín.

Mezitím upíral oči neodvratně na podobizny. Ty nevisely v tak skvělém osvětlení, aby je mohl dobře rozeznávati do všech podrobností, což také se nedalo očekávati od jeho zkaleného zraku. Nicméně jevily se jeho vnitřnímu zření všecky rysy bratrovy, jeho jasné oko, vlídný úsměv a všecko, jakoby žil. Najednou usměvavá tvář bratrova zvážněla. Víc a více se mračila. Teď měla výraz hrozivý.

Ale Petr zablabolil znova: „Co je mi po nich.“ A dále mluvil, hledě na podobiznu: „Je to pravda. Nic mi po nich není. Je to tvoje dcera a ne moje. Jsou to tvojí vnuci. Ty jsi se zalichotil tomu děvčeti, a ona mne nechtěla ani vidět, když tebe seznala. Kdyby tebe nebylo

Digitized by Google

bývalo, byla by mne měla ráda. Tys mne o ni oloupil. Pak umřel jsi a nechal jsi ji tu v nesnázích. Byl jsem jí dobrým dost nesnáze vyrovnat, smilovala se, přijala mou ruku, ale její srdce jsi mi nevydal. To dala ti s sebou. Ani mi toho neskrývala, že jsem jí protivný. Zbožňovala jen to dítě, tu nezdárnou dceru, neposlušnou, vzdorovitou, nerozumnou. Provdala si ji, jak sama chtěla, mne neptala se za radu, sotva mne žádala za svolení. Zařídila ji jako kněžnu, a paní Norbertová žije jako kněžna. Teď mám dát poslední groš za její lehkovážnost. Kdybych zemřel, ani by nezaplakala. Naopak čeká na mou smrt. Chce dědit po mně. Mne nikdo nelituje. Jsem tu od jakživa, bych jiným sloužil a dával. Tvá žena, když se stala ženou mojí, nezacházela se mnou jinak, leda jako s hodným služebníkem, který se jí zcela obětoval. Její dcera hleděla na mne s vysoka. Když mi žena zemřela, přetrhl jsem spojení s dcerou. Ona nezasluhovala ode mne dobrého oka. A teď, nenadále vpadne mi sem ten celý rod, a já mám býti na dále otrokem, mám všecko dát, a oni mají býti pány na moje mozoly? Kde vzal se takový zákon? Kdo odváží se mně zde poroučet?"

Slze kanuly mu po lících mezitím, co takto hovořil nesrozumitelně každému, kdo by ho byl poslouchal. Avšak nikdo ho neslyšel. Leni, zahrabaná v peřinách, nedoslýchala, a ostatně spala tvrdě a teď už klidně, co nepokoj vlastního svědomí bratrovi do duše hodila.

Vedl svou ještě dále, ale čím dále, tím nesrozumitelněji a nesouvisleji, a podobizna bratrova bledla a mizela mu s očí, nyní přimhouřených. Zdálo se, že usne ve křesle za stolem. Dřímota opřádala kolem něho jako clonu. Neviděl ničeho, slyšel jen jakési bzučení, hlava mu klesala k prsům.

Ale náhle vzchopil se a zachytil se stolu. Viděl něco, a to jej vzbudilo. Pokojem kráčel pomalu jeho bratr

Digitized by Google

Pavel. Byl to on. Jeho postava štíhlá i statečná, jeho švarná chůze. Obličej měl od něho odvrácený, jeho si nevšímal.

Petr klepal se hrůzou a vystřízlivěl úplně. Přelud zmizel. Petr vstal, chtěl jíti do postele. Ale měl nohy jako přirostlé k zemi.

Sedl zas a zakryl si obličej, aby podobizen neviděl. Potil se strachem, aby se mu bratr anebo jiný mrtvý opět nezjevil. Chtěl volat Leni, ale i jazyk měl jak ochromený, a ona neslyšela jeho slabého stenání.

Začal se modliti polohlasitě a odříkávaje otčenáš za otčenášem, vzpomínal bezděky na svou nebožku ženu.

Viděl ji jako mladé děvče, když o ni se ucházel. Bylať osiřelá, a starý Vyskočil byl jejím poručníkem. Ona myslila, že si bude musit vzíti jeho syna Petra. Ale tu přišel Pavel s cest. Byl pěkný, veselý, do světa, a Lizinka naklonila se ovšem jemu. Nepatrný, neohrabaný Petr mu ustoupil, a nikdo nedivil se její volbě, ani jí proto nezazlil. Byla tak krásná, všude oblíbena, milá, a on? Vždyť se znal. Věděl, že nemůže býti milován. Byl by se vpravil ve svůj osud jako málo kdo, kdyby ho jen Leni nebyla pořád popichovala. To jej hnětlo. Musil stále mysliti na to, jak byl odstrčen a povržen.

Sám nevěděl, jak mu bylo, když ho došla zpráva o bratrově náhlé smrti. Zdrtilo jej, že mu tak záviděl tu ženu. Neměl ani stínu myšlénky, postaviti se na jeho místo. Byl ryzím poctivcem až na dně srdce. Měl za to, že Lizinku dávno již nemiluje, že jej pouze hněte její pohrdání, a teď se jí vyhýbal dokonce. Bylo mu líto, že jej s bratrem rozdvojila, a jeho teď oplakával dvojnásobně proto, že poslední dobou k sobě tak byli schladli. Ani Lizinku nešel navštívit po bratrově pohřbu.

Ale za nějaký čas přišel k němu otec s čelem zachmuřeným a pověděl mu, v jakých nespořádaných, ne-

Digitized by Google

šťastných poměrech Pavel svou vdovu po sobě zůstavil. Vyzval ho, aby s ním uvedl co možná pořádek do toho, a starý otec nešetřil peněžitými obětmi.

Petr vzal to všecko do ruky. Pavel pustil se do velkých podniků, které jej přílíš zaváděly. Petr byl plný energie. Něco vedl dále ze započatých prací a druhé podniky zrušil anebo šťastně předal. Dařilo se mu tak, že za rok bylo vše vypořádáno, a Lizinka měla zabezpečené živobytí i s dítětem, ovšem v případě, kdyby našla spolehlivého dílovedoucího, který by vše dále vedl, jako Petr to zavedl.

Jak byla tehdy vděčna mladá vdova. Jak bylo to krásné, když mu řekla, že nenajde pod sluncem nikoho, kdo by jí vedl závod jak on, a samo se podalo, že se jí ptal, chtěla-li by ho tedy podržeti u sebe, chtěla-li by, aby jí byl více než dílovedoucím. Náhle mezi modlitbou Petr procítil veškerou slast onoho okamžiku, když se mu dala objati všecka uzardělá a ráda svolila. Stenaje volal teď: „Ó, kdybys byla kdy pochopila, Lizinko, jak jsem tě měl rád! Ale tys to přece jen nevěděla. Byl jsem ti lhostejný až do smrti. Sotva chvílinku dal jsem se klamati, že bys mi byla nakloněna. Ach, kéž bychom mohli býti znova živi a mládi! Snad bych teď lépe věděl, kterak tvé lásky získat. Vím, že Leni stála mezi námi, a tobě bývalo líto, že na ni více jsem dával než-li na tebe. Ale já jsem se chýlil k sestře ze zoufalství, proto že jsem tvého srdce neměl. Kdybys byla bývala moje z celého srdce, nejen tak z milosti, bylo by vše jiné bývalo."

Zas modlil se rychle a odměřeně jako stroj, aby dohonil, co těmi myšlénkami zameškal. Ale ty nezkrotitelné myšlénky zas mu utekly ze slov modliteb, a viděl tu řadu roků svého života, nenahraditelně ztracených, kterou se ženou prožil v nesváru denním a beze všeho

Digitized by Google

štěstí. Teď želel těch skvostných roků. Byl by chtěl sevříti v náruč ženu posud v upomínce drahou. Byl by chtěl, ona aby se mu zjevila, a zdálo se mu, že by se nebál toho vidění. Ale ani k tomu neměla jej asi dosti ráda.

Byla teď spojena opět s Pavlem, a jej byla vyslala z onoho světa, by bratra napomenul, aby jejich dceři přispěl ku pomoci v zoufalém jejím postavení.

I to jej bolelo. Jak on věci pojímal, měl tohle za jisté, jak to myslil. Této noci bylo mu, jakoby byla sbourána hráz jindy neproniknutelná mezi smrtí a životem, a v duševním neobyčejném rozčilení svém stál sobě s nebožtíky tváří v tvář. A opět cítil, jak byl odstrčen, potupen, zkrácen.

Nicméně neměl vzdorů proti nim, byl krotký a smuten. Modlil se nyní takořka zuřivě.

Jak se ten celý výjev skončil, nevěděl a nikdy se na to neupamatoval. Viděl však jakýsi zázrak v tom, že probudiv se ráno ještě za šera, shledal se ležeti v posteli. Lampa byla pořádně uhašena, aniž se pamatoval, že on by to byl učinil. Byl přesvědčen, že jej zachránily dalšího zla jeho úsilovné modlitby, a že mezi modlitbami nevědomky byl ulehl.

Při probuzení věděl vše dopodrobna, co s ním se bylo událo, krom tohoto zakončení. Teď bylo mu volno. Měl dobrý sen, a to o nebožce ženě. Ona tiskla mu ruce dlouho a vřele. Její dlaně byly tak jemné a teplé. Bylo to pravé blaho, a pak sehnula se rychle a jako po smrti Pavlově, když ji z největších nesnází pomohl, políbila mu také ve snu ruku. To jej probudilo.

Vstal rychle. Byl jak o třicet roků mladší. Hodil na sebe šat a přistoupil s lampou v ruce k posteli se-

Digitized by Google

střině, která dnes zaspala. Cítíc jej na blízku, probudila se a pozdvihla s udivením hlavu.

„Poslouchej, Leni," řekl. „Já jim to tedy dám. Co mám dělat? Je mi to tak již souzeno."

V.

To bylo pro Leni krušné probuzení. Posadila se v posteli a dívala se upřeně na bratra, při čemž tvář se jí prodloužila a zkřivila tak, že vypadala jako měsíc v poslední čtvrti, zacházející nad pustinou příšerně a šedivě, bez lesku.

„Co tak hledíš?" hněval se Petr. „Sama jsi mne k tomu vybízela a nyní děláš, jako bych ti pravil neslýchanou novinu."

Ale ona nepřestala tak divně hledět. Místo odpovědi zkřivil se jí obličej ještě více a prodloužil se také ještě.

„Vstaň!" pobízel ji Petr. „Půjdeme tam raději hned. Aby — aby nebylo snad pozdě..."

Teď vydral se z úzkých, zapadlých prsou staré panny výkřik, který neměl nic lidského a zdál se vycházeti spíše z hrdla nějakého vodního ptáka. Strhla si s pololysé hlavy velký plátěný noční čepec a začala si rváti zbytek svých krátkých šedin. Ústa roztáhla se jí od jednoho ucha ke druhému, i dala se do pláče tak dětinského, že Petr viděl náhle v těchto rysech svou plačtivou sestřičku, jakou za dětství bývala.

Odvrátil se od ní a odešel. Pro sebe mručel: „Ta vyvádí. A kdo o tom začal, ne-li ona? Vida, že tomu vlastně nechtěla!"

Jemu bylo zatím rovněž do pláče, jako jí. Na stole hořela lampa, ježto posud se nerozednilo. Obcházel kolem stolu s rukama na prsou sepjatýma a mhoural na

Digitized by Google

podobizny. Odvrátil od nich hlavu a znova musil na ně se ohlednouti. Tam byla podobizna otcova. Na tu si lampou posvítil. Hleděl dlouho do toho bodrého obličeje, až mu bylo, jakoby jej viděl živého.

Postavil prudce lampu na stůl a řekl: „Tak, Leni, dělej! Snídejme a pojďme! Cestou zastavíme se na ranní u sv. Haštala."

Leni přišla ve stavu žalostném a zvolala, lomíc rukama: „Jsme žebráci! Teď můžeme vzíti hůl a mošnu a můžeme jíti žebrat."

Petr hodil okem po podobiznách. „Dej sem snídani!" řekl. „Prozatím jen se tam ukážeme; uvidíme, co se děje. Možná, že nebude tak zle. Snad nebude třeba dát peněz, aneb aspoň ne všecko. Nějak se to snad obejde a zachrání."

Myslil teď na to, jak šťastně dovedl uchopiti se záležitostí po bratru zmotaných. Jako centy spadla mu s mysli tíha jeho věku, zvýšená mrzoutstvím, skoupostí, samotou, sestřiným vlivem. Již nebyl by ani uvěřil, že v něm zbylo ještě tolik z bývalého Petra, ústupného a ochotného, tiše pracovitého, neskonale dobráckého.

Bylať tato stránka bytosti jeho dávno již pohřbena v ssutinách mladistvých snův o štěstí, nikdy neuskutečněných. Na ssutinách této bývalé ušlechtilosti vyrůstalo bodláčí, trní, rulík a blín. A to byl teď on. Ale kdo kdy zná duši lidskou? Člověk překvapuje sebe někdy sebou samým a pak okřeje, vidí-li sebe, jakým býval druhdy, takořka z mrtvých vstávati — to měl by pak hleděti v mysli udržeti navždy.

Jak mohla Petra takto vzpamatovati chvíle omámení, jest hádankou psychologickou. Kdož ví, co působením vzněcujícího nápoje v těch nervech, v tom mozku zavitém kolem nastřádaného majetku roztálo tak, že znova v něm volněji koloval život, a že se v něm znova hýbal cit,

Digitized by Google

před tím umrtvený? Či nebyl ani teď ještě úplně střízliv? Jisto jest, že byl posud silně ovládán nočními vidinami a jakýmsi kouzlem, vycházejícím proň z rodinných podobizen, které jej bez přestání magneticky k sobě přitahovaly.

Leni dala se trochu ukonejšiti bratrovými slovy. Nebylo tedy ještě jisto, že by měly býti vydány ty milované peníze. Viděla opatrnost Petrovu a důvěřovala jí. Ostatně, byla tu ještě ona, aby zamezila tu věc. Bylo jí nyní vhod, že půjdou k Norbertovům. Nebyla by měla doma přece jen žádného pokoje.

Oblékla se pečlivě. Vzala na sebe svůj dvacetiletý plášť a desítiletý klobouk, rukávník, za kterým se celá mohla schovati.

Nepromluvila při snídani ani slova. Uschovala všecko pečlivě před odchodem, zamkla prádelníky, skříně a truhly, pak ještě celý byt. U dveří pokropila sebe i bratra z kropenky svěcenou vodou. V kuchyni nesměla se Zuza, stará posluhovačka, ničeho tknouti, dokud by slečinka se nenavrátila.

Klíče od špíže a dřevníkův, od půdy a sklepů byly uschovány. Zuza měla jen povolení drhnouti zatím kuchyň, pavlač a schody.

Mezi těmito přípravami Zuza odvážila se ptáti: „Kam pak dnes páni jdou? Což je nějaký památný den? Bude sloužena mše svatá?“

Leni neuznala za vhodné odpověděti. Kývala jen hlavou a šeptala si: „Ba ano, měla by se dáti sloužit mše svatá.“ Při tom vypadala, jen do hrobu ji položit.

Konečně vypravila se s bratrem z domova. Ještě se úplně nerozednilo, ale svítilny v ulicích byly uhaseny. Na jasném nebi bylo viděti jitřenku, a obloha celá tonula v bělavém, sladkém kmitu jitřním.

Digitized by Google

Stávalo se vskutku jen tehdy, byla-li sloužena nějaká smuteční mše na památku nebožtíků, že Petr se svou sestrou společně vyšel z domu. A tu vycházel obyčejně on o nějakou minutu dříve ze vrat nežli Leni. Také dnes šel o několik kroků před ní.

Ona jej sledovala opodál. U kostela na ni počkal a oba vešli do klenby posud zatmělé. Obdařili hojně žebračky a svíčkové báby. Pak posadili se za sebe každý do jiné škamny, což bývalo jejich zvykem, a modlili se. Ach, jak se modlili, oba stejně vroucně, houževnatě, vášnivě o zachování toho drahého jmění, aby Pánbůh je nedonutil, je vydati!

Každému pohybovali se rtové jako mlýn, a Leni stenala nahlas. Slza za slzou padala jí na růženec, jehož lesklé kuličky jen jen lítaly mezi jejími prsty. Oba slibovali Pánu Bohu mnoho mší a svatému Haštalu nový obraz, jestliže se záležitost šťastně skončí.

Bylo po mši, a ohrožení boháči vyšli zdlouhavě z kostela, opakujíce ještě a ještě své prosby a modlitby.

Ale potom již neváhali a ubírali se v obvyklém pořádku jeden za druhým k Norbertovic příbytku.

Byl to posud týž příbytek, do kterého mladá Karla Vyskočilová se byla provdala a paní Norbertovou se stala. Po svatbě za týden vystrojila tehdy mladá paní slavnostní oběd, k němuž přišla i teta Leni.

Pak byla tam ještě třikráte při křtinách dětí. Ale od křtin Emerichových nepřekročila toho prahu, za kterým ji vše pálilo a uráželo, začínajíc od mladé paní, která jako královna sloužiti si dala, až k vyfintěným, drzým služkám, které se tetě Leni posmívaly, což jí neušlo.

K dětem Karliným cítívala Leni často mocné hnutí a tiskla je někdy upřímně k srdci, avšak ten pocit byl ztrpčen ihned, pozorovala-li, jak děti přivykaly od útlého

Digitized by Google

dětství nesmyslnému, v očích Leniných, přepychu v obleku, ve stravě, ve všech zvycích.

Proto bylo všecko zvaní Norbertovic marné ještě v dobách jakéhos takéhos rodinného míru. Leni se vyzula časem ze všech návštěv u neteře a nechala tam švagrovou s bratrem choditi. Kdykoli tito se však domů navrátili, mívala tolik pichlavých poznámek, že nikdy neprošel takový návrat bez následující pak mrzutosti. Paní Vyskočilová jej pokaždé oplakala.

Ačkoli Petr při hádkách své ženy a sestry mlčíval, nemohl přece jinak, leč ve svém přesvědčení straniti sestře. Bývalo pak též jemu víc a více nepříjemno choditi k nevlastní dceři a také se z toho vyzouval, až se stalo dokonce zvykem, že tam chodila matka sama, až po krátké nemoci zemřela před pěti roky.

Kdykoli dcera i s dětmi navzájem přicházela k matce, paní Vyskočilová hleděla pohostiti je v zadních pokojích, kam Leni nepřicházela. Neb tato bydlila po smrti svého otce u bratra i švagrové, jakkoli těžce se rozloučila s bytem ve Hlemýždí ulici.

Ale nechtěla tam hospodařiti sama i lákala bratra stále, aby se tam přestěhoval se ženou, z bytu velmi pohodlného, který ještě Pavel byl zařídil a obýval, když se oženil. Tomu bránila se její švagrová a nepovolila jí. Teprve po smrti její měla Leni tu radost, že zase sídlela a vládla v rodném domku.

Kdykoli Norbertovic děti ke své babičce přicházívaly, bývalo Leni líto, že k ní více nelnuly. Bylyť přece dvakráte s ní spřízněny. Tu naříkávala, že jsou odchovány v nenávisti k tetě a k dědovi, až i ten tomu uvěřil. Děti bály se jí. Někdy lákávala je k sobě nějakým laciným dárkem, za který dosti těžce se odhodlala dáti několik krejcarů. Pak žádala od nich za to, by u ní vytrvaly a tiše poseděly, a tu jim kázala, by byly šetrny, pracovity, vypra-

Digitized by Google

vovala jim případy rodinného neštěstí, až jim vlasy vstávaly, a ony s pláčem od ní utekly. Tu rozhněvala se na ně teta Leni a dlouho nechtěla je ani vidět. Prohlásila, že jsou to děti z gruntu pokažené, z kterých nikdy nic nebude.

Po onom hněvu rodinném, který vznikl o Nový rok, po smrti paní Vyskočilové následkem sporu o dědictví, bylo ovšem nadobro vše přetrženo mezi Vyskočilovými a Norbertovými.

Po tolika letech, hořkostech a odcizování hledali nyní časně ráno oba starci dům, kde jejich příbuzní bydlili. Ani jeden ani druhý nepřišli mnoho let na Václavské náměstí a nemohli dlouho najíti ten pravý dům. Mnoho bylo v okolí jeho pozměněno, dům sám byl znova zřízen. Konečně zdálo se jim, že našli ten pravý, a vešli.

„Je to zde opravdu?" tázala se Leni na schodišti, přehlížejíc nepřátelským pohledem stukaturskou práci na zdech, na sloupech a pilířích a vůkol celou úpravu dokonale elegantní.

Petr dostoupil do prvního patra a řekl: „Je to zde. Jen pojď! Na těchto dveřích je nápis."

Leni vystoupila tedy za ním. Dvéře byly zavřeny. Ani kliky u nich nebylo. Petr i Leni hledali nějaký zvonec. Ani toho nenašli, neznajíce zařízení zvonku pomocí elektrického drátu, kde dostačí stisknouti malý knoflík.

Dívali se jeden na druhého a byli by vyslovili své podivení a politování nad takovým vchodem, kdyby jim to bylo stálo té chvíle za řeč.

Jak dostati se do vnitř? Čekali několik okamžiků, zdali by někdo nevyšel. Ale nic se v domě nehnulo, a v bytě Norbertovic také nebylo šramotu. Ani služky posud nevstávaly. Byla tomu právě asi hodinka, co paní Norbertová, hlídajíc po celou noc každé hnutí svého muže, posléze usnula.

Digitized by Google

Také děvčata i Emerich zdřímli si teprv nyní po noci v úzkostech probděné, kde každé chvíle něco hrozného očekávali. K ránu dali se pak též ukolébati tichem ničím nevyrušeným.

„Odejdeme tedy zas," mínila Leni. „Co tu budeme státi, jako bychom byli žebráci my..."

Petr neodpověděv jí, rázně zaklepal. Čekaje na účinek tohoto ohlášení své návštěvy, stál tu všecek rozčilen, s tepajícími žilami. Leně křivil se obličej a žloutl.

Paní Norbertová, jež spala právě vedle předpokoje v kabinetu před mužovou ložnicí, slyšela ze spaní to zaklepání. Nemohla se však úplně probuditi. Její obraznost utvořila na základě toho zvuku sen. Paní Norbertová viděla sebe ve snu ve vězení se svým mužem a slyšela to zaklepání. Tiskla se k němu plna úzkosti. Jakési matné představy ji děsily, jako by oba měli jíti na popravu, a jakoby pro ně přicházeli. Norbert ji konejšil: „Nebylo to nic. Zdálo se ti to jen. Nikdo neklepal." Ale jen domluvil, zaklepáno podruhé. Spící paní proniklo to sluchem a všemi nervy. Zastenala ze spaní a budila se. Ale vazba spánku byla tuhá. Mělať od přírody dar dobrého spánku, a sluchový dojem splynul podruhé ve snu s hrou obraznosti. Nebyla již ve vězení, ale ve hrobce, nakloněna nad mrtvolou svého muže. Po zaklepání otevřely se dvéře hrobky, a černě zakuklená postava natahovala k ní ruce, by ji popravila. Nešťastná spící žena svíjela se v úzkostech, bránila se...

Pavla byla první, která se úplně probudila prvním zaklepaním. Vyskočila. Pot vyvstal jí na čele. Co znamenalo to klepání, kde bylo možno zvonit? Přinášel někdo nějakou hroznou zvěst? Či byl tohle způsob, jakým se ohlašují od soudu, přicházejí-li zatýkat? Dětinská domněnka. Hned ji opravila. Přece cítila strach a hrůzu. Oblékala se chvějícíma se rukama a mezi tím doufala, že

Digitized by Google

se snad mýlila, že měla sen, ve kterém se jí zdálo, že se klepak na dvéře.

Slyš: Buch-buch-buch. Podruhé, rozhodně silněji. Všechno má svůj výraz: nejen zpívaný zvuk, mluvené slovo, stisknutí ruky, ale i kroky a samo zaklepání. V tomto zaklepání bylo cítit cosi naléhavého, přísného, děsného. Pavla z něho cítila, co dělo se v Petrově duši a do jeho prstů přecházelo, když podruhé klepal.

„Můj Bože! Můj Bože!" naříkala tiše. „Kdo jen to klepá po ránu? Co to může býti?" Nemohla se odhodlat jíti ke dveřím, ptáti se, kdo to jest, a přecházela přestrašena po pokoji. Tu bylo zaklepáno pánovitě a ostře. Petr pravil při tom své sestře: „Teď klepám naposled. Nepřijdou-li ještě, odejdu, a nikdo mne tu již nespatří."

Zatím otevřela služka v rozházeném obleku dvéře a trhla jimi nevrle. „Kdo pak tu bouří?" zvolala. „Kdo se to opovažuje? Co tu chcete?" tázala se neuctivě. „Což neumíte zazvonit, že tak bouříte?"

Náhle zarazilo se to děvče v proudu břitkých slov, a jakýsi pud jí pravil, že tohle nejsou lidé, kteří se mohou takto odbývati, jakkoli se zdáli prostými.

Oni jí neodpovědělí, Petr vkročil beze slova do předpokoje, a Leni šla za ním. Pochmurný, přísný výraz těch starých tváří věstil také služce něco neobyčejného, a též ona začala báti se jich. Nicméně nedala toho znáti a měřila jejich podivínské postavy úštěpačným pohledem.

Petr tázal se zhurta: „Kde pak je pán a paní?"

„Spějí," odsekla služka. „Snad nebudete chtít, abych k vůli vám je budila."

„Pojďme, Petře, odtud!" zvolala Leni nejvýše rozhorlena. „Vždyť vidíš, jak jsme tu vítáni a váženi."

Ale mezi tím již Pavla vyběhla a div nepadla k nohám starému párku, jejž poznala po hlase.

Digitized by Google

„Dědečku, tetičko, probůh, odpusťte! Prosím, pojďte dál do mého a sestřina pokoje. Tatínka i maminku hned zavolám. My jsme všickni ještě spali. Proto jsme vás ihned neslyšeli."

„Vy jste mohli spát?" řekl děd vyčítavě. „A rodiče spějí dokonce ještě! A my jsme noc probděli k vůli vám. Starosti nám rozrývaly srdce! Ah, jdětež! Jdětež! Vy nestojíte za naše účastenství. Pojď, Leni, vraťme se. Dobře, že jsme tu byli, že jsme to viděli." Petr umínil si, že tohle řekne podobizně svého bratra. Chvěl se všecek hněvem.

„Ach, vždyť jsme nespali, vždyť jsme noc proplakali a teprv k ránu nás to přemohlo," naříkala Pavla. „O, prosím vás, nehněvejte se na mne pro tu nezvedenou službu. Pojďte do teplého pokoje, zde je všude zima. Ach, nechoďte od nás! Vy jste měli tedy slitování! O mějte ho jen chvilinku ještě! Ach, jak bych vás chtěla milovat! Vy nevíte, jakým štěstím je mi vaše přítomnost! Vy jste tedy dobří! Bůh vám to zaplať!"

Starci byli jejími výkřiky, jejím hlasem překonáni a nechali se jí vésti skrze dva pokoje, naplněné leskem moderního komfortu, přes měkké koberce, kolem obrazů, záclon, etažer a konsol. Otevřela svůj pokoj, neb věděla, že Karla také již byla přehodila růžový župánek s bílou atlasovou ozdobou. Sama měla ranní oblek z kašmíru bordeaux barvy, zlatým vyšíváním lemovaný. Nemyslila teď na dojem, který musilo činiti celé okolí a jejich obleky na staroušky. Zapomněla také docela, že byly posud rozestřeny na dvou křeslech dívčího pokoje nádherné plesové obleky, její a sestřin, jak je tam byla včera švadlena dala.

Klopýtajíce přes koberce v pokojích posud šerých, starci užasli, vstoupivše do roztomilého boudoiru slečen, osvětleného křišťalovým lustrem, visícím se stropu.

Digitized by Google

Petr vešel napřed a zatočil se neobratně. Leni zůstala státi na prahu a chytila se aksamitové portiery.

„Kde to jsme, bratře?" zvolala, mávajíc velkým rukávníkem kolem hlavy. „Toť je nádhera města Ninive a Babylonu, Sodomy a Gomorrhy. A my ubozí střídmí pracovníci máme dáti poslední, těžce nastřádaný groš za tohle? Za tuto hříšnou nádheru máme dáti svou krev a všecko? Na stará léta máme býti o vše oloupeni a pracovati zas ode dne do dne?"

Pavla padla, štkajíc, na kolena a schovala si hlavu v zácloně alkovny. Karla skryla se v alkovně a držela se za hlavu.

Leni přistoupila k plesovým oblekům. Ukazujíc na ně prstem jako na živé důkazy těžkého zločinu, zvolala vřískavým hlasem: „A co je tohle? Slečinky jsou přichystány jíti do plesu v tomhle obleku? Ale co to znamená? Jakou hanebnou komedii hrály jste si včera s námi? My, poctivé duše, nemohli jsme spáti; chtěli jsme se ustrnouti, odpustiti a znova se obětovati. Ale tohle jde přece nade vše, co se kdy špatného dělo. Mluvte, co chtěly jste včera u nás, vy nezdárnice? Potřebovaly jste našich poctivě vydělaných peněz k zaplacení tu těch hadrův a krámů?"

„To je nad mou sílu," úpěla Pavla, lomíc rukama, a padla obličejem na podlahu. Karla dodala si nyní mysli, vyšla z úkrytu a přistoupivši k tetě, řekla: „Tetičko, odpusťte, že jsme vás včera pobouřili a obtěžovali. Myslili jsme vskutku, že je náš otec ve krutých nesnázích. Ale zatím, než jsme se od vás navrátili, našel nový pramen záchrany, a dnes vyrovná se všecko, aniž budeme u vás za něco žebrat. Nebojte se, nepřijdeme již nikdy."

Teta před ní ucouvla, přeměřila ji a řekla: „Dnes půjdete již zase do plesu a povedete dál ten bohaprázdný život, který vašeho otce zavádí k špatnostem. Dnes za-

Digitized by Google

kryje ještě svou podlost a nechá to vše býti, až to zase propukne. Ale co je mi po tom! Tím líp pro mne a pro mého bratra, že je tomu tak. To vám však povídám: až vašemu otci ten jeho nově nalezený pramen opět zanikne, neopovažte se přijíti k nám ještě jednou. Byla bych schopna vás vyhnat. Rozumíte? Ode dneška odříkáme se vás slavně, já i dědeček. Neznáme vás již. Petře, pojďme!" řekla, obracejíc se k tomuto, jenž po celý tento výjev tupě do okna byl hleděl do mrazivě jasného vzduchu.

Petr hledě stále z okna, pravil: „Kde pak jsou rodiče? Spějí pořád ještě? Což není možno je vzbudit? Jsem-li už jednou zde, chci s nimi promluviti, než odejdu, bych zajisté se již nevrátil."

Pavla vzchopila se mezi těmito slovy dědovými a podívala se smutně na něho i na tetu. Co teta mluvila, bylo jí hrozné, ale hroznější bylo, čím Karla nemoudře tetu popudila. Vždyť byl ten pramen pouhou smyšlénkou. Pavla viděla věci jasně. Když děd a teta přišli, byla by je radostí zulíbala. Vědělať, že jediné v jejich ruce je možné vyváznutí z nešťastného postavení.

„Půjdu pro rodiče," řekla s přízvukem a pohledem tak dojemným, že kámen by se byl ustrnul.

„Eh, co!" teta rozhodovala. „Půjdeme tam sami. Nejsme cizí hosté, abychom se musili dát opovídat. Nevídáno, abychom je nemohli překvapiti v posteli. Tak pojď!" velela Pavle a šla ze dveří s rukávníkem napřed.

Nedalo se nic namítat. Byla patrně podezřiva a nechtěla, by neť byla na její návštěvu připravena. Očekávala ještě nové pobuřující důkazy ničemnosti této rodiny. Obávala se, že Petr není ještě dosti rozhorlen, a chtěla jej míti docela na své straně, až by se dále ještě přesvědčil o dokonalé lehkovážnosti a ošemetnosti těchto příbuzných.

Avšak Petr nechal ji jíti samotnu. Posadil se u okna a schoval si obličej ve dlaních.

Digitized by Google

Pavla sledovala tetu, otevírala před ní dvéře, pouštěla ji vždy napřed, ukazujíc němým posuňkem, kam má jíti.

Tak přišly spolu do pokoje, ve kterém paní Norbertová byla strávila tuto noc, a kde ji byl posléze vyděsil těžký sen, způsobený zaklepaním jejího otčima.

Třetí jeho zaklepání vzbudilo ji pak již docela. Avšak nemohla se vzpamatovati. Seděla na divaně, chytajíc se za hlavu, a matné obrazy minulých snů táhly v mlze kolem ní.

Kdyby byla stála té chvíle u dveří a kdyby byla mohla viděti příšerné, shrbené postavičky otčima a tety, byla by snad hrůzou omdlela.

Stáliť tam, jakoby byli soudci vyslanými z podsvětí, aby žádali účtův od těchto lidí z toho, čeho bezprávně užívali. Ona vstala a nepokojem štvána, vešla do ložnice svého manžela zcela tichounce...

Teta Leni a Pavla ji tedy nezastihly v tomto pokoji, který vedl s jedné strany do pánovy, s druhé do paniny ložnice, a ve kterém lampa, visící se stropu, nepříjemně čadila.

Pavla cítila, že by tetu znova popudila, kdyby na dvéře matčiny ložnice zaklepala nebo jakkoli matku šetrně na neobvyklou návštěvu připravila. Otevřela tedy bez okolků dvéře.

Matčina ložnice byla prázdna, postel netknuta. Teta stála za Pavlou jako inkvisitor, ohlížejíc se po všech koutech.

„Kde je tedy matka?“ tázala se popuzena již měrou nejvyšší, a její zraky dlely hněvivě na atlasové pokrývce, krajkami zdobené, na battistových vyšívaných poduškách, které porovnávala se svými kanafasovými peřinami.

„Je tedy u tatínka,“ šeptala Pavla v úzkostech. „Probděli asi spolu hroznou noc.“

Digitized by Google

Plačíc hlasitě, letěla ke dveřím otcovým. Teta v patách za ní. Pavla naslouchala u dveří, ale slyšela jen tlukot vlastního srdce. Teta měla netrpělivé hnutí. Pavla musila otevřít.

VI.

Pokoj byl zatemnělý, záclony byly spuštěny. Lampa hořela na stole. V pozadí stálo otcovo lože. Pavla viděla seděti matku na pelesti. Viděla otce ležeti. Pavle sevřelo to ňadra. Ani otec, ani matka nepohnuli se.

„Matinko," řekla tiše a bez dechu. „Teta Leni je zde."

Matka náhle vykřikla, že se to celým domem rozléhalo: „Jsi ty to, Pavlo? Dítě!" zvolala přízvukem jako šíleným. Vstala, a teď bylo vidět, že měla vlasy zcuchány a oděv na sobě roztrhaný.

„On je mrtev!" křičela znova hlasem srdce rvoucím. „Podívej se! Mrtev!"

Leni zavrávorala před ní, ale veškerá krev, posud hněvem kypící, v ní zledovatěla při výkřiku Pavlině, s nímžto matce na prsa se vrhla.

Co dělo, mluvilo se potom? První chvíle, jež následovaly, byly zmotaným klubkem. Pavla byla omráčena. Matka, před tím dlouho tichá v němém bolu, plakala nyní usedavě v jejím náručí. O Leni nikdo se nestaral, a ona zaražena přistoupila k mrtvole.

Očekávala, že ji najde krvácející, s obličejem zohaveným, ale Norbert ležel tu klidně, jakoby spal. Jeho obličej měl mírný výraz. Byl to posud pěkný obličej. Leni sehnula se k němu, by se přesvědčila, je-li mrtev. Nebyl to žádný omyl.

Pavla běžela k otci a vrhla se na něj s pláčem, zatím co Leni vyhrnovala záclony.

Digitized by Google

„Ale on snad jen spí," šeptala dívka, berouc jeho ruku do své, tisknouc ji k ústům, zahřívajíc ji na ňadrech.

Výkřiky a hlasitý pláč přilákaly Karlu i Emericha. Služebné objevily se mezi dveřmi všecky ustrašeny. Jenom děd seděl sám u okna v dívčím pokoji s obličejem posud zakrytým ve dlaních.

V pokoji zesnulého ozývaly se výkřiky a otázky ve všech tóninách bolu, hrůzy a udivení. Každá otázka byla sledována smutnou a zdrcující odpovědí: „Bohužel, stalo se."

A dlouho nebyla vyčerpána žalozpěvná, chaotická ta hudba lidského bolu, neměla konce, vířila zběsile dokola, a nebylo pomyšlení, aby se ta bouře utišila. Nebyloť tu jediné osoby, která by byla mohla vlíti utišujícího oleje na pobouřené to vlnobití.

Jedna ze služek, doufajíc, že snad převezme tento úkol starý pán, o němž teď už věděla rovněž jako její spoludružky, kdo jest, došla k němu a zvěstovala mu hroznou novinu několika slovy.

Petr pozdvihl hlavu. Chvíli díval se do prázdna s výrazem podivným, pak řekl přízvukem rovněž podivným a cizím: „Tak přece?" Více nepromluvil. Nežádal si věděti nic bližšího. Zůstal na svém místě, a oči zachytily se mu do vzorku koberce u nohou, jehož malé pestré bludiště sledovaly.

Ale jeho vnitřní oko hloubalo se ve bludiště obrovské. Viděl v duchu hřbitov Olšanský a krásné topoly nad hrobkou své rodiny.

Do vrcholů těch topolů byl se zahleděl o pohřbu své ženy, a kdykoli ji u hrobky navštěvoval, vždy zatěkal jeho zrak zase tam. Měl za to, že tam na chvíli snad uvízla ženina duše, než pozemské žití navždy opustila. Teď musil uprostřed zmatku toho domu na ty topoly mysliti. Nepochyboval, že skonal Norbert samovraždou, a mráz jej

Digitized by Google

obcházel. Byl vychován ještě v plné hrůze z tohoto činu lidské vůle, bouřící se proti zákonům přírody. Věřil určitě v peklo a myslil si svého příbuzného, otce vnuků své ženy, přímo tam cestujícího. To bylo tak trapné, tak nesnesitelné, že by nebyl mohl opakovati, co říkal v noci: „Co je mi po nich?“ Jak pak mu do nich nic nebylo? Ach, cítil, že krev není voda. Cítil, jakby teď krvácelo srdce jeho ženě, kdyby tu byla, a nemohl ubrániti se, by mu nekrvácelo místo ní. Tento div lásky, jakých se děje tak mnoho, ač málo docházejí povšimnutí, nedovedl si vysvětliti jinak, nežli hrůzyplným jakýmsi vlivem strašidelným. Vzal si do hlavy, že duše jeho nebožky ženy kolem něho se vznáší, obchází, snad mu klne.

Tak seděl jako přikován stále na témž místě a bál se pohlednouti kolem sebe, aby neměl nějaké vidění. A přece neušel vidinám. Viděl v duchu Norbertovu mrtvolu zkrvácenou, zohavenou, slyšel řeči lidí o tom případě, proklínání poškozených jeho deficitem. Viděl hanbu v podobě hnusného bahna lpíti na celé rodině, na památce poctivých jeho rodičů, na vlastním jménu. Slyšel, jak se říkalo: „Ten starý lakomec je vším vinen. Nedal dceři věna, jak jí náleželo, po smrti ženy upřel jí dědictví pod záminkou, že jeho žena neměla ničeho, když si ji vzal; co měla, že on jí vydělal. Tak přišla dcera o dědictví, ale ona věděla, že jí patří, a proto spoléhala na to. Krátce, co se stalo zavinilo lakomství otčimovo.“

Takové hlasy Petr slyšel v duchu, a trápilo jej to. Již cítil, jakoby naň lidé prstem ukazovali. Věděl dobře, že nebyl mezi lidmi oblíben, a cítil každý temný pohled, s nímžto u lidí se setkával. Také nestál o nikoho a žil samotářsky se sestrou Leni jako starý medvěd se svým krotitelem a vůdcem.

Dále pak, co tu seděl v domě smutku raněn ve svém nitru, plném starých jizev, vyplašen z klidu, jaký mívá

Digitized by Google

medvěd ve svém brlohu za zimního spánku, nemohl také ještě odolati obavě, jaký bude míti pohřeb ten samovrah, který se nazýval druhdy jeho zetěm. Domýšlel se, že ho ani nepochovají na hřbitově, nýbrž za hřbitovní zdí. Buďto zapomněl, že již přestal tento brutalní obyčej, anebo nestaral se vůbec o tuto věc. Za jeho mládí byl tento obyčej ještě v užívání. Samovrah býval tehdy pohřben časně z rána bez průvodu a bez kněze. Teď zajímala a trápila jej nejvíce otázka, měl-li by jíti na tento pohřeb čili nic.

Nevěděl, nepochopil, jak to mohlo býti, ale slzy vstoupily mu do očí, jemu lakomému otčimovi ničemného zetě. Věru. Plakal a v pláči viděl vrcholy velkých topolů, zvolna se klátících a pouštějících do sněhu poslední ještě zapomenuté na větvích listí. Jeho chvějící se rtové šeptali: „Vždyť mu na pohřeb půjdu, Lizinko, upokoj se. Půjdu, ať si řekne Leni, co chce, ať to bude jaké chce. Jen mi nevyčítej, že jsem to mohl zameziti. Ano, chtěl jsem. Vždyť to víš. Což jsem dost nepospíchal? Proč nepočkal?"

Spínal ruce v zoufalé modlitbě, a z hrdla vycházely mu nesouvislé zvuky. Slzy padaly mu na ruce.

Zpráva o úmrtí Norbertově rozlétla se již po celém domě. Sousedé a domácí lidé vnikali do bytu, nedali se odbýti. Věřilo se všeobecně, že úmrtí bylo násilné. Hlasy ozvaly se: „Což nebylo ještě posláno pro lékaře?"

Ano, pro lékaře. Emerich to zachytil, poslal pro něho.

Emerich ji cítil, tu omračující ránu osudu. Ale jako tonoucí vztyčuje hlavu nad vlny a lapá po vzduchu, tak hledal duchapřítomnost. Chtěl vší silou opanovati zdrcující dojmy a býti něčím v tom zmatku.

Nicméně nevěděl si rady. Poslal pro lékaře.

To bylo něco, ale než ten přišel, bol v Emerichovi vzrůstal, vyvinoval se. Zpočátku byl pouhým omráčením.

Digitized by Google

Pak nabýval určitosti, a vedle toho jej div neutrápil matčin nářek, pláč sester, soustrastné otázky cizích lidí, a pohled na Leni, která stála nedaleko mrtvoly jako Nemesis, jej zbavoval posledního zbytku duševního klidu.

Emerich zpočátku neplakal. Ale první slzy, které mu z očí vytryskly, platily tomu, že se nemohl oddati pouhému bolu o drahého otce, a že tu bylo tolik vedlejších strastí, jež sobě více práva osobily. Náhle nemohl vydržeti v pokoji úmrtním a vyšel ven, vrávoral skrze ostatní pokoje a vešel maně do pokoje sester.

Tu spatřil děda, o jehož přítomnosti nevěděl, neb ráno byl zaspal osudné jeho klepání a nevěděl nic o té návštěvě. Hluk, způsobený úmrtím otcovým, vyplašil ubohého mladíka z krátkého spánku, a posud nevěděl, jakým způsobem teta Leni se vzala u nich.

Najednou stál před tím krutým, zatvrzelým dědem, který včera jeho sestry surově byl odstrčil. Teď byl zde. Co tu chtěl? Pomoci! Bylo pozdě.

Stařec utřel si slzy. Emerich viděl, že pláče. Byl tedy obměkčen. Bohužel bylo pozdě.

Tu vypukl dlouho přemáhaný bol mladinkého mužného již člověka v celé síle, a Emerich vrhaje se na sedadlo, zastíraje si oči, zvolal hlasitě s pláčem usedavým: „Vy jste mohl pomoci! Ó Bože! Tohle nemuselo být."

Děd hleděl na něho jako zkamenělý, a hoch oddal se pláči vášnivému.

Starý promluvěl za chvíli: „Vždyť jsem přišel. Kdo může za to, že je pozdě. Tak velkou věc, jaké jste si ode mne žádali, musí sobě člověk přece rozmysliti aspoň přes jednu noc."

Emerich zamyslil se. Pomoc přišla, a bylo pozdě. Měl tedy pravdu včera ještě, že v pomoc věřil. Ale co

Digitized by Google

měl si mysliti o Prozřetelnosti, že nechala hnáti běh věcí tak, až bylo pozdě, když pomoc přišla? „Pozdě!" Jeho svěží duševní síla opírala se tomu slovu. Byl by ho chtěl vymazati z mluvy lidské.

„Pozdě není nikdy," bývala jedna mezi větami jeho samostatné věrouky. Měl se jí spustiti teď po této zdrcující zkušenosti? K tomu byla jeho vnitřní bytost příliš houževnatá a hledala nyní aspoň stebélko, aby se ho zachytila se svým přesvědčením samorostlým.

„Pozdě, pozdě!" Ale on si umiňoval ještě včera, že nikdy sobě zoufati nebude. Jako bleskem projela mu hlavou myšlenka. Klekl vedle starce, přitiskl ke rtům jeho tvrdou, upracovanou ruku a řekl: „Snad by se dala aspoň památka otcova zachránit, je-li jeho drahý život ten tam."

Stařec vyškubl mu ruku, odstrčil jej od sebe. Opět padlo to na něho a pravil k sobě: „Co je mi po nich?" Srdce nezahřálo se mu dosti málo pro nevlastního vnuka.

Emerich vyskočil a přešel prudce několikráte pokojem. V něm burácela síla, dobrá sanguinická vůle, neústupná energie nezkušené mysli. Byl v takové náladě, že by se byl dal mučit, odpravit, že by se byl v otroctví zaprodal.

„Dědečku," řekl, přecházeje takto, „já sám nahradím rodině velkou oběť, o kterou teď prosím. Chci, budu pracovat jak obr."

„Ty?" děd usmál se tak trpce, že není slova pro ostrý hrot tohoto úsměšku starého, upracovaného člověka, v práci strpčeného, naproti mladému člověku, kterého má za hejska.

Emerichovi vnikl ten hrot hluboko do bohatého nitra, a živá, teplá krev z hlubin srdce vytryskla tím bodnutím do živého.

Digitized by Google

Každý nerv jeho milého, mladinkého obličeje se zatřásl, a veškeré to zachvění dodalo jeho rysům nového nebývalého výrazu.

Děd neohlédl se naň. Díval se zamračeně z okna s touhou, aby se odtud co nejdříve dostal.

Emerich slyšel, cítil, viděl napsanou kolem sebe na všech předmětech dědem pohrdlivě vyslovenou slabiku: „Ty?"

„Ano, já!" odpověděl nyní drsně hlasem hlubokým.

Děd ohlédl se a řekl stále trpce: „Prosím tě! Kdybys nemluvil. Je to k zlosti a k smíchu. Nic neumíš. Než k něčemu se dostaneš, j e s t l i se dostaneš, budu dávno v zemi pochován jako žebrák, neb již vidím, že budu muset všecko dát aspoň pro tu památku."

Vypukl v pláč. Ach, to byl pláč! Zdál se dítětem, a Emerichovi bylo ho konečně líto. Nahlédl všecko, nahlédl, čeho si na ubohém starci žádá, a už se mu nezdál ukrutníkem; naopak byla krutost na Emerichově straně. A teď měl jistotu, že stařeček tu otcovu památku zachrání. Ach, co měl učiniti pro něho!

„Dědečku," řekl malomyslně, „což, kdybyste mne vzal do učení. Zanechám studií. Stanu se hrnčířem. Zkuste to se mnou. Uvidíte, že nebudu horším nežli jiní učenníci. Vyhnat můžete mne každý den, kdybych vás zlobil. A nebudu-li zlobit, budu dělat pro vás aspoň tolik, co bude v mé moci."

Děd přestal plakat. Byl překvapen návrhem toho sanguinického hocha. Odpověděl mručivě, ale nikoli docela odmítavě: „Budeš pak chtít všemu lépe rozumět než já a vyrveš mi to poslední. Ó, já tě znám."

Ale v srdci to tak necítil. Emerich stál vedle něho, k němu skloněn, smuten, zpola přemožen tím těžkým okamžikem. K námitce této neodpověděl ani slova. Opřel zrak o zem, a těžký vzdech mu vzedmul ňadra.

Digitized by Google

Děd zadíval se teď do jeho obličeje a myslil si: „Od otce nemá jediného rysu, leda něco kolem úst a postavu. Komu je tedy podoben? Matce ani dost málo! Snad vlastnímu dědu, bratru Pavlovi. Ano, to nejspíše."

Měli v této rodině smysl vyvinutý pro pozorování podoby, za kterou příčinou také vznikly malby podobizen dosti cenné na poměry jejich. Petr, ač jindy nevšímavý, byl pozorovatelem fysiognomie, a jeho dělníci věděli, že jim poznal na obličeji faleš anebo jiný nepříznivý cit.

Uprostřed těžké katastrofy, v níž se nalézal i s tímto vnukem, probudil se mu divným způsobem smysl tento, a opakoval si: „Ano, nejspíše ještě Pavlovi."

Emerich nevěděl, jak děd jeho obličej zkoumal a pozdvihl k němu oči: „Zavazuji se při bolu svém pro nešťastného otce," pravil, „budete-li mne chtít míti kolem sebe, budete-li mne moci potřebovati, že vás neopustím, že od vás nic nebudu chtít, než co si prací vydělám, že vám nic nevyrvu, že vám neublížím, že odejdu od vás na hodinu, kdybyste mne nechtěl u sebe míti."

Tak zaprodalo se fanaticky šlechetné to dítě tělem a duší za památku otcovu, aby aspoň ta byla zachráněna, aby jeho bol nečinně se nerozplýval, aby se opřel osudu, aby dokázal, že nikdy není pozdě jednat.

Což ani touto přísahou ještě nezahladil trpký a nedůvěřivý starcův úsměšek? Díval se mu neohroženě, ba přísně, ne již prosebně do očí.

Děd nedal pranic na tyto sliby. Ale pohled Emerichův naň účinkoval. Po kom měl hoch ty tmavě černé oči, že nebylo rozeznati zřítelnice od duhovky? A po kom ten pohled?

Petrovi byl tak divně povědomý, že jeho srdcem hnul ještě více než památka nebožky ženy.

Digitized by Google

Nebylo té chvíle času na to mysliti. Kroky ozývaly se. Bylo slyšeti ve vedlejších pokojích volání: „Kde pak je Emerich? Náš Emerich?"

Pavla a Karla jej hledali. Emerich otevřel dvéře a šel jim vstříc. Obě jej objaly.

„Lékař je zde. Pojď tam také," prosily: „Bojíme se tak hrozně, co řekne. Maminka to nepřečká."

Vzdálil se. Petr zůstal sám. Úzkost mu stáhla znova hrdlo. Viděl zas v duchu topoly Olšanské, pak zvláštní, divně povědomý, divně účinkující pohled Emerichův a mumlal: „Vždyť to udělám! Vždyť zachráním jeho památku a jejich jméno."

Dvéře za dětmi zůstaly otevřeny. Petr nebyl již s to, aby zůstal na místě. Šel krok za krokem za nimi s rukama nataženýma jako slepec, jenž hmatem hledá cestu. On také hledal hmatem starého bolavého srdce cestu na poslední kroky ke hrobu.

Tak přešoural se dvěma pokoji, až došel mezi dvéře, odkud k němu vnikaly hlasy z úmrtního pokoje.

Naslouchal se sinavým obličejem. Ticho. Ani slova. Nikdo teď neplakal, nemluvil, ani nešeptal. Lékař ohledával mrtvolu. Dlouho zdálo se to trvati. Pak bylo promluveno krátce a suše. Petr nerozuměl slovům. Sténavý, pláčem dušený pláč paní Norbertové odpovídal. Více hlasů mluvilo. V tom bylo však slyšeti jakési uspokojení. Petr cítil je bezděčně také.

Dvéře otevřely se prudce do předpokoje. Lékař odcházel, poroučel se rodině velmi srdečně. Nařizoval, aby paní Norbertová svého zdraví šetřila.

Děvčata doprovázela lékaře až ke vchodu. Emerich šel za nimi.

Pak zahlédl děda, jenž tu v koutku stál všecek zkroušen, a obrátil se k němu.

Digitized by Google

„Bohudíky," pravil, „aspoň jedna tíže je s našich srdcí svalena. Otec zemřel smrtí přirozenou, náhle, bez zápasu, náhle, ochrnutím srdce. Je to věc přepodivná. Lidé nebudou tomu chtít věřiti, ale jen když my to víme jistě, a když to veřejně bude zjištěno."

Petr vzpřímil se. Jeho temná tvář trochu se projasnila. Též s něho spadla tíže. A on ji byl cítil nejvíce. Měl teď za to, že zázrak se stal prostřednictvím jeho nebožky v nebi. Cítil se posilněn a povzbuzen.

„Co lidé!" zvolal prudce. „Lidé budou musit věřiti. A teď vezmi ty to do ruky, a já půjdu všude s tebou, vyhledej otcova nejdůvěrnějšího přítele, dojdi, kam myslíš, abys se dověděl, co se dá dělat. Ptej se matky, co by radila, jakých kroků by tu bylo třeba, a všude řekni, že se nahradí vše, nikoli jen na krejcar, ale s úroky dvojnásobně, bude-li hanba prohlídky uspořena. A teď jednej, právím ti."

Emerich mu neděkoval. Jenom se podíval na starého muže, a ten věděl teď najednou, čí oči z Emerichových naň se dívaly. Byly to jeho, Petrovy vlastní hluboce černé oči. Byly to oči, s jejichžto paprskem z mládí se setkával v malém zrcátku, v neděli, když trochu se zdobíval s touhou, aby se zalíbil jí, která mu život nikdy neosladila za všecky jeho oběti.

Ba právě. Byly to ty oči, tehdáž ještě dobromyslné, člověka, jenž se rád obětoval a rád sloužil, rád pracoval, byly to ty poctivé oči neunavného pracovníka, schopného velkého sebezapření.

Petrovi nebylo teď nic těžké. S paní Norbertovou nebylo řeči, když se jí tázali, co by se teď dalo činit.

Ale Pavla myslila, aby děd a Emerich došli k tomu a tomu kollegovi otcovu a s ním přímo se poradili.

Digitized by Google

Oba spěchali tedy ulicemi, oživenými denním ruchem, aby starý úl se zbavil medu po dlouhá léta práce nastřádaného pro ty, kteří nepracovali a jen užívali.

Mladá včelka měla se teď osvědčiti, nestane-li se také trubcem, který sám sebe ze společnosti soudruhů vyhostí, bojí-li se trestu pracovitých včel.

VII.

Pohřeb Ludvíka Norberta byl jeho stavu zcela přiměřen, měl srdečné účastenství přátel rodiny a shromáždil také dosti zvědavců.

Ve všech kruzích bylo známo, jak věci vlastně se měly, a že starý pán kryl velký deficit v pokladně Norbertem spravované. Vše zapravilo a uhradilo se způsobem takovým, že nedošlo k veřejnému zakročení. Vše bylo nalezeno v pořádku při prohlídce pokladny. Čest a poctivé jméno rodiny bylo úplně zachráněno. Nicméně bylo také známo, že starý pán teprv se objevil, když bylo nejhůře, a každý ještě myslil, že Norbert sám sobě sáhl na život.

Paní Norbertová dala se odvésti po návštěvě lékařově do své ložnice a plačíc ulehla. Nepromluvila ani slova s tetou Leni, která ji také neoslovila.

Teta Leni přistoupila k bratrovi, když se měl k odchodu s Emerichem, a chytila jej za ruku; chtěla mluviti, ale on, jakoby jí neviděl. Odešel.

Odešla tedy také domů. Pavla a Karla měly se k ní. Ona je odstrčila nešetrně a nepozdravivši jich, odešla domů. Pozvolna vytratili se lidé z domu přišlí také, a vchod u bytu byl opět uzavřen.

Digitized by Google

Pavla a Karla postavily se u matčiny postele mlčky. Vše zdálo se jim pouhým těžkým snem. Každý okamžik věšel se jim na mysl jako olovo....

Pak přišli pohřební zřízenci, pak ještě jeden lékař, pak ještě jiní lidé. Všude byl zmatek a nepořádek, a plesové obleky určené pro dnešní ples zdály se býti dvěma zlými, posměvačnými běsy, kteří mučili trpící děvčata svým pohledem.

Pavla je zavřela. Uklízela, přehlížela vše vůkol s těžkým srdcem. Co bude dále, nevěděla. Že přijde ještě potupa na rodinu, obávala se. Nedůvěřovala ještě dědovu zakročení. Karla jí pomáhala, tiše plačíc, sdílejíc s ní obavy, které Pavla před ní vyslovila.

Emerich vrátil se z obchůzek s dědem teprv dopoledne sám. Děd šel domů. Teď upokojil sestry a spěchal také matce říci, jak se pořídilo. Sestry byly neskonale vděčny.

Paní Norbertová byla vstala a zkoušela něčeho pojísti. Kynula lehce hlavou ke zprávě Emerichově o tom, že děd jim zachránil otcovu památku, a děti přičítaly její lhostejnost k tomuto spasení převelkému bolu o otce.

Touže chvíli byla ohlášena návštěva, jež dětem nevhod přicházela, ale kterou paní Norbertová žádným způsobem nedovolila odmítnouti.

Byla to táž paní Deňková, která byla Emericha a jeho sestry včera zastavila na ulici a přes moc zdržovala. Přicházela sama bez dcery.

Vpadla mezi truchlící rodinu s medosladkými slovy a s banálními frásemi kondolenčními, které paní Norbertové byly skutečnou útěchou.

„Kdo byl by si pomyslil, že něco tak hrozného se stane," pravila paní Deňková, „když jsem včera potkala slečinky a mladého pána. Viděla jsem ihned na nich, že něco je znepokojovalo, a že byla návštěva z venkova

Digitized by Google

pouhou výmluvou. Pan otec byl bezpochyby již churav, a nemělo se to rozhlásiti. Zajisté šli k lékaři všickni tři," tak vyzvídala.

Paní Norbertová, jež chápala, že paní Deňková je potkala na cestě do Hlemýždí ulice, nechala to tak platiti. Nemohla posud mluviti, ale necítila dokonce neupřímnost ve slovech té paní; naopak bylo jí ulehčením jí naslouchat.

Dcery a syn vytratili se, a zůstala s ní dlouho sama. Byla proudem její slov jako ukolébána a přijala vděčně nabídnutí, aby k ní přišla na dobu pohřbu, při němžto se ukázati, myslila, že nemá dosti síly.

Rozloučila se pak na vždy s tím manželem, který ji příliš byl miloval, jí příliš hověl, s nímžto žila ve štěstí a v zábavách více než dvacet roků.

Bolem přemožena omdlela. Paní Deňková přijela pro ni a byla již přítomna. Pomohla ji křísiti, a když se paní Norbertová vzpamatovala, spěchala, aby s ní odjela raději hned.

Paní Norbertová dala se odvézti zpola ve mdlobách v kočáře do příjemného příbytku své přítelkyně, která ji usadila ve spacím pokoji, aby nebyla vyrušena, kdyby náhodou nějaká návštěva zavítala.

Paní Norbertová klesla tam na pohovku. V srdci měla jako šíp. Cítila velký bol, ale o budoucnost svou a svých dětí neměla starostí. Ani myšlenkou nezavadila posud o otázku: Co budeme nyní dělat. Kterak žít a zaopatřit děti? Nestarala se, má-li nároky na nějakou pensi. — Že neměla v rukou žádného jmění, věděla, že byl deficit uhražen, zdálo se jí přirozeno. Bylať zvyklá spoléhati na muže ve všem, a posud jí nenapadlo, že se musí teď někdo jiný starati o živobytí její a rodinu. Těchto zájmů nebylo pro ni na světě.

Paní Deňková starala se o ni tak něžně, pečovala o ni takovým způsobem, že se jí jazyk rozvázal.

Digitized by Google

Vypravovala nyní, jak šťastna se svým mužem byla, jak býval k ní dobrý, ničeho jí neodepřel, ať žádala, co žádala. Jak neměla plakati oň vždy znova.

Zas přišla řeč na včerejší setkání paní Deňkové s dcerami a se synem paní Norbertové, a tato opravila omyl paní Deňkové.

Nikoli, Ludvík nebyl včera ani dost málo churav. Děti šly navštívit po dlouhém čase zas jednou dědečka, a to je rozčilovalo, neboť nevěděly, jak budou přijaty. Ostatně byla doma malá nepříjemnost. Paní Norbertová nevěděla, proč by této osvědčeně přítelkyni vše důvěrně nepověděla. Norbert měl jakousi starost, jak jinak nebývá v úřadech. Ale celkem ukázalo se pak, že na tom nic nebylo, že zbytečně se znepokojoval.

Paní Deňková dokonce nelitovala, že ji k sobě pozvala. Její vášnivá zvědavost měla hojné žně. Vyptávala se obratně a úlisně na pana otce, na slečnu tetu.

Paní Deňková slyšela od někoho, že oba přišli k Norbertovům časně ráno, když posud všickni spali, a nikdo netušil, že ubohý pan Norbert skonal.

Paní Norbertová přisvědčila krátce, že tomu tak bylo. Paní Deňková vypřádala dále svou výzvědačskou síť.

Ten starý pán a dobrá slečna teta těšili se zajisté z návštěvy vnoučat, a zbytečné byly obavy těchto, že nebudou dobře přijaty. Není-li pravda? Pak pospíšili hned časně ráno příštího dne návštěvu splatit. Jsouť asi zvyklí časně vstávati. Jakým byla asi štěstím tato ranní návštěva, mohla si paní Deňková pomysliti. Sama Prozřetelnost tak to nastrojila, aby byli ti dobří dva lidé na blízku a radili a pomáhali v těžké chvíli.

Paní Norbertová naslouchala s udivením tomuto optimistickému výkladu a teprve nyní vzpomněla na návštěvu obou starých lidí po ránu, na to divné klepání. Uhodla, že oni to asi klepali. Potřela si rukou čelo a odpovídala

Digitized by Google

paní Deňkové zmateně. Avšak tato nasbírala látky dost a dost, aby dále pak vypravovala o všech těchto věcech ve svém společenském kruhu.

Zatím vylezli Petr Vyskočil a jeho sestra Leni ze svého hlemýždího domečku a ubírali se na pohřeb Norbertův. Šli opět za sebou jak obvykle. Ale jak byli sestárlí! Co přetrpěli poslední dobou! Oloupeni, ochuzeni byli. Teď byla jejich spořivost na místě. Teď neměli opravdu ničeho nazbyt a musili žít z ruky do úst, jak se říká. A ještě šli na pohřeb jemu, který je okradl jako zákeřník.

Každých několik kroků Leni užila velkého plátěného kapesníku a skládala jej pak vždy opět do pravidelného čtverhranu. Její nos byl špičatější a fialovější líce a ústa zapadlejší než před tím, a co vrásek přibylo v tom obličeji zoraném starostmi, jindy zbytečnými, nyní však oprávněnými!

Nicméně bylo dosti podivno, že neměl tento obličej výrazu sklíčenosti anebo vzdoru. Naopak, chvílemi zasvitly zelenavě modré oči staré Leni vítězně a někdy, přestávala-li plakati, přeletěl zlý úsměv její rty rychlostí a pomíjejícností bleku.

Naopak vypadal Petr po minulých těžkých zkouškách zušlechtěn. Ztráta téměř celého jmění na hotovosti působila mu hluboké trápení a chýlila jeho šíj ještě hloub nežli před tím, ale trpkost a tvrdost jeho zdála se rozplynulá. Kam se poděla, tam byla, bezpochyby očekávala nejbližší příležitost, aby opět zajala tu mysl ve svá pouta.

Ale nyní byla přeplavena proudem vzpomínek, znova probuzených mocnou láskou k ženě a divuhodnou snahou obětovati sebe za jiné. Tato snaha byla Petrovi vrozena. Dovedl se druhdy odříkati toho nejmilejšího bez reptání, a nenapadlo mu činiti nároky na vlastní štěstí, nebylo-li mu souzeno.

Digitized by Google

Kdyby nebylo bývalo sestry Leni, byl by našel tento skromný člověk štěstí svého života v těchto obětech, nebyl by si přál ničeho jiného než namáhati se pro svou ženu, její dceru a ženiny vnuky. Byl by dávno všecko dal a ničeho nebyl by si žádal pro sebe.

Vedle těchto velkolepých ctností byl v jeho nitru přece také zárodek sobectví, a sestře Leni podařilo se ho zachrániti, aby tato vlastnosť všelidská v něm úplně nezahynula. Pěstovala ji opatrně, poskytovala jí přiměřené potravy, přesadila ji v půdu dokonalého samotářství. Ona bujela a kvetla. Avšak vzduch zavál do jeho žití a ohnul ji jako rákosí.

Co přečkali ti dva staří lidé duševních zápasů za minulé tři dny, bylo as těžko súčtovati jejich strážným duchům. Bylo s podivením, že chudáci tomu nepodlehli.

Jeli společně v povozu za pohřebním průvodem.

Půl cesty jeli, aniž promluvili. Pak ujala se Leni slova.

„Co bude nyní? Ona (mínila svou neteř Norbertovou) nestará se o nic. Dělá, jako by mohlo býti vše, jak bývalo. Ten skvostný smutek, co objednala bez rozmyšlení sobě a dcerám! Bude míti aspoň nějakou pensi? Či neví se to ještě?"

Petr odpověděl úsečně: „Již se to ví. Nic nebude míti."

„Pro Kristovy rány!" Leni vzkřikla a chtěla dále mluviti. Ale bratr ji zakřikl:

„Mlč. To vše vyjedná se ještě."

Leni podrážděná namítala: „Ale!"

Petr zavřel jí ústa, skočiv jí do řeči: „Co ale? Budou pracovati, jako my jsme pracovali a pracujeme, a naši rodiče pracovali. Nebudou-li chtít, budou žebráci. Nám do toho již pranic nebude. A my? Nu, něco přece zbylo

Digitized by Google

pro případ nemoci, na pohřeb. Domek je bez dluhů, a živnosť nám jde. A teď mne nech. Chci se modlit."

Byli ve Volšanech. Povoz ještě drcal a klopýtal, než li zastavil. Petr měl v srdci svatý klid. Nikdy nebyl ještě tak smířen s památkou nebožčinou, bratrovou i otcovou a se svým vlastním osudem. Modlitba toho prostého ducha, do té chvíle trapně pobouřeného, byla nyní mírnou dřímotou jeho vědomí.

Sestoupiv s povozu, sledoval rakev a hledal zrakem vrcholy topolů u rodinné hrobky.

Leni belhala se za ním s hlavou na levé rámě schýlenou, všecka skřivena. Nemohla teď plakati, ani se modlit. V očích jí cosi jiskřilo, a to byl odlesk tohoto pomyšlení: „Nikdo neví, co mám dukátů a stříbrňáků, co losů a úpisů, co v záložensk knížce zapsáno. Dobře, že jsem se nikdy s tím nesvěřila ani Petrovi. Jaký teď je změněný, měkký jako vosk, žádal by, abych se s tím také vytasila. Snad by je všecky živil..."

Viděla v duchu tu skřínku s knížkami a cennými papíry, ty pytlíčky s penězi, jak to bylo vše složeno a uloženo ve schránce ve zdi, tak dobře zastavené velkým šatníkem, že nikdo neměl o té skrýši tušení.

Tento výklenek a pevná dvířka k němu dal otec její udělati, když domek vystavěl. Byla to z počátku jeho pokladna. Ale později koupili si rodiče prádelníky s dobrými zámky, a nezdálo se jim nutno schovávati něco ve výklenku.

Leni, nejstarší mezi dětmi, vyžádala si tu schránku pro své malé poklady. Rodiče vykázali jí pokojíček, ve kterém posud měla ložnici i s tajnou schránkou, a Leni dala postaviti před schránku velký šatník. Ten stál na témže místě nyní už asi šedesát roků. Nikdo z přítomných členů rodiny nevěděl o této schránce za šatníkem.

Digitized by Google

Což ji nyní konejšilo pomyšlení na onen tajný poklad! „Teď budu teprv šetřiti," pravila k sobě a modlila se, aby jí Pánbíček k tomu posilnil. Nemyslila v modlitbách svých ani dosť málo na hříšnou duši zemřelého, aby se zaň modlila.

Tohoto přijala rodinná hrobka do svého ticha a zavřela se pevně nad tím novým majetkem minulosti jí odevzdaným s veškerými činy, z nichžto nové osudy se vypřádají.

Truchlící poklečeli, postáli tam ještě v tichu, a temné topoly vzpínaly se k nebi.

Pak uchopili se za ruce ti, kteří tu zbývali a mezi sebou se milovali, aby šli hrát dále v dramatu života ty své zlomkovité úlohy dle nejlepšího svědomí, neznajíce ani dosť málo celkový plán dramatu toho, plného nekonečných bouří.

VIII.

Asi tři dni po pohřbu, když paní Norbertová ráno v devět hodin z lože povstala, vešla do pokoje, kde její děti byly shromážděny. Celovala je všecky s pláčem a tiskla je k srdci, což nyní ve smuteční náladě na potkání činívala.

Pak obrátivši se k Emerichovi, řekla: „Jen už nechoď toto pololetí do školy, můj synáčku. Byl bys beztoho roztržit, a já jsem tak šťastna, vidím-li tě kolem sebe. Bála jsem se, když jsem dnes tak pozdě vstávala, že tě snad již doma nezastanu, že jsi snad odešel do školy."

„Milá maminko," odpověděl Emerich, sedaje vedle ní za stůl, kde na ni snídaně čekala v jemném porcelánu, „právě chtěl jsem ti sdělit, že tam již choditi nebudu ani toto pololetí, ani příští. Nebudu dále studovati a doufám,

Digitized by Google

že s tím rozhodnutím souhlasíš. Ostatně nemohu je už změniti. Slíbil jsem to dědečkovi."

Matka odšoupla snídaní a jakoby s oblak byla spadla, tázala se: „Proč nechceš studovati? Ty, takový výtečný student? Co měl jsi dědečkovi slibovati? Co jemu je po tom?"

Emerich vylíčil jí výjev s dědem, jak jej uprosil, aby zachránil otcovu památku a kterak se mu nabídl, že půjde k němu do učení. Té chvíle děd k tomuto návrhu ani neodpověděl, ale jak sebe pak obětoval, bylo známo. Po rekviích za otce, když Emerich v kostele s ním se loučil, řekl: „Jak bude s učením u mne?" a Emerich odpověděl otázkou: „Kdy mám přijít?" Petr ustanovil den, ale dodal trpce: „Však ty nepřijdeš." Emerich měl však úmysl přijíti, a to mělo býti příštího dne.

Paní Norbertová vyslechla to všecko vytrhujíc Emericha přes tu chvíli výkřikem: „Ale to je hanebnost!" Ke konci pravila: „To jmění bylo moje. On neměl dokonce práva dělat s ním milosti a jakoby se obětoval. Ty svého slibu nedbej pranic. Já tě z něho propouštím a beru zodpovědnost na sebe. Nedovolím, abys studií zanechal."

„Ty zapomínáš, maminko, že soud tě odmrštil, když jsi dědečka pro to dědictví žalovala. Jmění náleželo jemu, a nikdo nemohl jej donutit, aby je vydal. Dal je z dobré vůle, a my náležíme, díky tomu, teď mezi poctivé lidi. Odpusť mi tedy, že tě poslechnouti nemohu. Musím jíti zítra do dílny."

Matka vypukla v pláč, až dostala křeče tak, že byla chvíli bez sebe, a děti ji křísiti musily.

Karla plakala také a usilovala, aby Emerich matky poslechl. Vždyť mu byla přece bližší než ten zlý, nevlastní děd.

Digitized by Google

„Ale kdo mne bude živit?" ptal se Emerich. „Vždyť pranic nemáme. Vstoupím-li k dědovi, budu hned zaopatřen. O mou výživu nebude již starostí. Doufám, že budu za krátký čas vyučen a pak budu pro vás pracovati."

„Jako hrnčíř!" smála se matka nervosně mezi pláčem. „To nám budeš něco platen."

„To nevím. Jsou chudí hrnčíři, plahočí se do smrti v chudobě, ale náš praděd a děd nastřádali jmění a žili v slušném blahobytu," mínil Emerich.

„Ve slušném blahobytu!" hrozila se matka. „Toť bylo nějakého mamonění, nějakého šetření. Ani vzpomenouti sobě nechci na svá mladá léta, a co moje matka zkoušela v té rodině. Ó, můj synu, ty nevíš, co činíš! Dej se přece varovat. Pro tebe takové živobytí není."

„Ale co tedy dělat?" Emerich zvolal. „Kdo bude mne živit ve studiích?"

Pavla vložila se do toho a stála nyní také na matčině straně.

„Je to pravda," namítala, „že je věčně žel tvého nadání a tvé píle, jestli že se za živa pochováš v té hrnčířské dílně. My nemáme ničeho, to je pravda. Ale dostanu-li já nějaké místo, budu tobě posílati všecken plat. Tak to snad půjde. Vždyť mladí lidé tak často studují bez prostředků. Nějak se to provine."

Matka div neomdlela po druhé při slovech Pavliných.

„Ty že hledáš místo?" zvolala. „Jaké pak místo, probůh?"

„Dnes je můj inserát již v novinách, maminko. Není pomoci. Musím hledati výživu. Hlásím se o místo jako společnice, jelikož nemám dosti určitých vědomostí, ani času nyní je doplňovati a zkouškám se podrobovati. Uvidím tedy, dostanu-li se někam s tím, co přece tak trochu umím."

Digitized by Google

„Ty společnicí? Moje dcera ve službě!“ paní Norbertová spínala ruce. „Ale což je s námi tak zle? Ne, nikoli. Dědeček musí míti ještě peníze a vydati nám je teď. Budu jej znova žalovati.“

„Maminko!“ chlácholili ji Pavla a Emerich. „To nejde! Ty to sama také víš!“

Pavla podotkla, že by Bohu děkovala, kdyby našla dosti skrovné místo.

„Ale co si počnu já?“ bědovala matka, nejsouc schopna dlouhého energického odporu.

„Já tě neopustím nikdy,“ ujišťovala ji Karla, objímajíc ji vášnivě. „Kdyby se nám vedlo nevím jak, nepůjdu od tebe.“

Pavla dívala se na matku a na sestru s těžkým srdcem. Jakou myslily si budoucnost? Vždyť jim řekla tisíckrát, že nemají z čeho žíti, a neměla odvahy naznačiti jim, že by měli také hledati nějakou výživu. Ony samy nebyly s to, aby pochopily tuto věc. Tak účinkoval na ně posud zvyk bezstarostnosti.

Toto trapné rokování bylo přerušeno návštěvou.

Bylať to švadlena, pro kterou Pavla byla poslala, aby vzala nazpět plesové obleky, přinesené v osudný den před otcovou smrtí.

Posud byly u Norbertů všecky tři služky jako za bývalých poměrů, a švadlena byla ohlášena ve vší formě. Měla za to, že jest povolána, aby se vyrovnaly účty, neboť ona také byla obstarala smutek pro dámy.

Pavla vyňala ze skříní řečené plesové obleky a nabídla je slečně Marcelle, pamatujíc při tom také přesně na zapravení účtů.

To bylo třetí překvapení pro paní Norbertovou. Dívala se na čarovné obleky s nesmírným bolem.

„Věru, Pavličko,“ pravila dceři, „jsi velmi praktická. Ani ve snu nebyla bych si vzpomněla, že ty obleky tam

Digitized by Google

v některé skříni visí. A máš pravdu, že je vracíš. Teď nepomyslíme dlouho na žádný ples. Mámeť hluboký smutek za předobrého otce. Než ten uplyne, a já zas pomýšleti budu, aby moje dcery svého mládí užily, bude tohle to dávno z mody. Bože, Bože! Když si pomyslím, jak jinak mi bylo, když jsem tyto toiletty jednala, když jsme se slečnou Marcellou všecky ty roztomilé podrobnosti umlouvaly, než teď." Odešla plačíc z pokoje, a Pavla bledá a málomluvná umlouvala již sama se švadlenou, zda-li by ještě jiné obleky neodkoupila. Spěchala pro ty věci.

Karla podotkla mezi tím v matčině duchu:

„Umínily jsme si nositi smutek dva roky. Pavla má pravdu, že se chce zbavit zbytečného šatstva. Co s tím? Darovat přece všecko se nemůže!"

Marcella zatím prohlédla stav věcí.

Slyšela také různé pověsti týkající se rodiny Norbertovy a chovala se chladně, podobna tlakoměru, který stav povětrnosti udává.

Pavla nenamáhala se ani dosť málo vysvětliti, proč šatstva se chce zbaviti a umlouvala suše podmínky a ceny.

Nanosila věcí, že byl pokoj jako sklad. Chtěla co možná vše zpeněžit.

Švadlena povolila ve svém chladném chování. Pavlin přímý způsob ji spíše překonal než výmluvy paní Norbertové a Karly. Rozehřála se, a jevila ochotu v tomto obchodu takovou, že Pavla posléze ji vyzvala o radu a pomoc při prodeji ještě jiných předmětů.

Marcella dovolila si teď docela jiný tón, totiž mluvila se slečnou Norbertovou jako s osobou sobě rovnou, zanechávajíc obvyklých přepjatých poklon. Pavla přijala to dobře, a Marcella odešla.

Po jejím odchodu matka vytýkala Pavle, že dává rodinné poměry na buben tímto přenáhleným prodejem,

Digitized by Google

a že přece není tak nutno a na kvap peněz potřebí, a šaty že mohly zůstati, kde byly.

Pavla řekla chvějícím se hlasem: „Vždyť není pohřeb dosud zaplacen."

„Jakže? Děd toho neučinil?" rozhněvala se matka. „Pošlete přece účty k němu. Kdo by se o to staral?"

Byloť marné dokazovati jí, že to nejde.

Domácnost byla toho dne velice rozladěna. Toho u nich nikdy nebývalo, a každé slovo vyvolalo další nedorozumění.

Pavla propustila všecky tři služky, a za několik dní vypršela jejich lhůta.

Paní Norbertová, dověděvši se o tom také v tento nešťastný den, byla znova ustrnulá i s Karlou. Vypukla v nářek, ve kterém ji Karla podporovala: „Co řeknou lidé? Jak můžeme žít bez posluhy? Co z nás bude? Ach, že si nás tatínek také nevzal s sebou. Tisíckrát lépe bylo by nám, kdybychom byli všichni najednou zemřeli."

Pavla pokrčila rameny. „Ovšem," šeptala s povzdechem, ale vzpomněla-li na dobrodiní neocenitelné, že deficit byl zapraven, shledávala další útrapy snesitelnějšími.

Umínila si, že se bude učiti co možná od služek hrubé a vůbec každé domácí práci, dokud budou v domě. Ale ony neměly již stání v této sesouvající se domácnosti.

Přišly všecky tři prosit, zda-li by nemohly vystoupit již téhož dne, a Pavla propustila je s radostí. Činila se nyní v domácnosti, posud ve velkém stylu vedené, seč právě byla, a zajisté neměl Robinson na pustém ostrově tolik namáhání se zapálením ohně jako tato ubohá mladá dáma bělounkých ručinek, která až dosud v rukavičkách spávala.

Digitized by Google

V noci nespala samými starostmi velkými a malými, strachem před prací a časně ráno pachtila se s neposlušnou jiskrou.

Ani Emerich nespal. Celý předešlý den skládal své sešity a knihy a prohlížel každou se srdcem plným hoře. Každá ta kniha studentům fádní, ba od nich nenáviděná, byla mu teď drahou. Cítil teď, co obětoval. Byl by dal půl živobytí za to, kdyby nebyl musil jíti k dědovi. Avšak sám tomu chtěl a za nic na světě nebyl by chtěl děda oklamat. Ráno byl tedy také brzo vzhůru a pomáhal Pavle oheň zapalovat a snídaní vařit; zkoušel při tom žertovat. Zatím mu bylo do pláče. Spěchal, aby odešel, než by matka vstala. Připomínal si hrdinsky, že člověk má osud v rukou svých, jak tomu věřil pevně, a nechtěl již slábnouti.

Pavla doprovodila jej ke dveřím, a on jí padl kolem krku. Plakali spolu přece. Emerich spěchal z domova jako na bojiště.

Starý děd nevěděl sám, jak jej Emerichovo nabídnutí, státi se hrnčířem, těšilo. Emerich netušil, jakou radosť způsobil tomu muži, který vůbec každou radostí pohrdal a skoro ani nevěřil, že by ho mohlo kdy ještě něco potěšiti z hlubin srdce. Teď, kde byl na stará léta o jmění oloupen, dokonce již neměl takového pomyšlení, a svět zachmuřil se kolem něho, život se naň mračil vráskovitou tváří.

A přece těšil se. Nebyl by se k tomu přiznal sám sobě ani za náhradu svého jmění, a přece bylo tomu tak.

Když hoch mu učinil toto nabídnutí, neměl ho za hodna, aby k tomu odpověděl. Ale bylo mu, jakoby měl náhle v žilách pěnící se víno místo své těžké, kalné krve.

Stále myslil na Emericha. „Přijde, nepřijde?“ Vzpomněl si, že mu nedal odpovědi k jeho nabídnutí. Odhodlal se, že mu tedy řekne ještě sám a učinil to v kostele.

Digitized by Google

Pak přemítal tu otázku v sobě a pravil si v duchu: „Však on nepřijde, nebude se mu chtít. Matka ho nepustí.“ Neřekl sestře Leni ničeho a to více z pověry než z jiné příčiny, neboť měl za to, kdyby se prohlásil o té věci, že by to uřknul, a hoch by pak nepřišel dojista. Vstal v určený den také dříve než obvykle, a srdce mu rychleji tepalo. A přece si nevěřil, že se na hocha těší.

Sešel do dílny, a Emerich právě vešel. Starci stáhlo to srdce. Dostal závrať. Nicméně přivítal jej chladně, nedůvěřivě, pohrdlivě. Jeho dobrosrdečnost byla jako zakopána v nějakých sklepích jeho nitra těžce přístupných. Bývalo vždy třeba silného otřesení, než tyto katakomby se otevřely a něco ze svého zlata vydaly.

Kdyby se Emerich nebyl dostavil, bylo by jej to žralo, byl by v trpkostech o tom hloubal dnem i nocí.

Avšak, když jej tu měl, začal se báti toho nového poměru a pak čekala naň také úloha zpraviti o tom Leni.

„Jdi tedy a čiň se a ukaž, zda-li něco dovedeš,“ těmito neurčitými slovy jej zavedl mezi dělníky a řekl těmto: „Tu máte nového učenníka!“

Pak šel nahoru, neb musil již mluviti se sestrou.

„Nu, tohle to nám ještě scházelo!“ odpověděla Leni k té zprávě. „Tak neutrhne se ještě a teď už nikdy ten řetěz starostí a obtíží. K čemu to, řekni mi? Vždyť jsi pravil, teď že se toho rodu již konečně navždy odříkáš. On že se ti sám nabídl? On ti chce něco nahradit? Ale Petře! Že jsi tak hloupý, přec jsem sobě nepomyslila.“

Petr odpověděl: „Nebude-li kluk dělat dobrotu, vyženu ho,“ ale Leni skočila mu do řeči: „Škoda, že máš takové zkušenosti. Míti někoho z takového přátelstva na krku, to jsi sobě měl rozmysliti. Že's mi nic neřekl, tohle nebylo by se stalo. Ty myslíš, že ho můžeš vyhnat. Nu, uvidíš, zda-li to půjde.“

Digitized by Google

Nicméně žádal Petr, aby hochovi poslala oběd dolů a chtěl, aby mu zřídila někde lože.

Tomu poslednímu Leni se bránila rozhodně. Ne, ona nechtěla hocha míti také na noc v domě. Ať si chodí spát k matce.

Tento první den v dílně dědově byl Emerichovi ještě krušnějším, než si mohl představiti. Při každé otázce, co a jak, při každém hnutí a pokusu něco vzíti do ruky bylo mu řečeno: „Poslouchej, mohl bys toho raději nechati. Z tebe jakživ dělník nebude. Ty se bojíš hlíny, bojíš se něco popadnouti. Tohle nepůjde, tohle nepůjde!"

Nejhůře však bylo Emerichovi, nechával-li jej děd státi a neudělil mu žádné práce, dělal-li, jakoby ho tu nebylo. Den zdál se Emerichovi bez konce v pravých mukách strávený, a domů přišel docela odstrašen.

Byl však rád, že mohl aspoň domů jíti na noc a kráčel ulicemi Pražskými v zástěře dělnické, v kabátě zapopeleném a se zaprášeným obličejem, snášeje hrdinsky tu změnu dle svých zásad. Ale v dílně mu hrdinství nestačilo a tížilo na něm, že nastane zítra nový den podobný dnešnímu.

Ani doma nenašel útěchy. Pavla nebyla s to, aby zastala sama domácnost, Karla ještě méně, a matka přitížila jim každou práci.

„Kdy budeme žíti aspoň tak, jak ti nejchudší lidé, jsou-li zdrávi a mají-li práci?" tázal se Emerich Pavly.

Ležel v noci s otevřenýma očima na svém loži, obklopen dosud bývalým pohodlím, úpravou a přepychem, s nímžto jeho denní zaměstnání křiklavě nesouhlasilo.

„Byl bych u konce s vírou ve vlastní sílu?" pravil k sobě. „Tak brzy? Vždyť jde vše, jak jsem toužil, aby šlo po ráně, která nás otcovým úmrtím stihla! Je to těžké! Je to trudné, smutné, dlouhé! Ale chci to přemoci. Půjde to?" ptal se svých zlatých snů, které se mu vymořily ve

Digitized by Google

blahém probuzení mladistvého ducha na obzor duševního žití v dobách šťastných mezi studiemi a čtením básníků. Usnul.

Příštího dne šel opět do temné dílny dědovy a pak třetí, čtvrtý den. Chodil už týden, měsíc.

Teď nebál se už vzíti hlínu do ruky, odnášet rum a popel, hnísti hmotu, pro kterou se odhodlal žíti místo myšlenkové práci.

Bylo to těžké. Vyčítal sobě, že se přenáhlil. Jindy vyčítal si, že nemá té síly, kterou v sobě hledal. Ale někdy se také divil, jak mu mnohá hodina trápení utekla a dobrodiním byla, že mu čas nebyl již dlouhý! Zvykl mnohé práci tak, že při ní snům a myšlénkám se oddával. A pak čítal doma celý večer.

Termin Norbertovic příbytku zatím docházel. Měliť povolení stěhovati se bez dlouhé lhůty čtvrtletní výpovědi. Pavla prodávala stále cenné věci jejich majetku. Bylo tu trochu peněz, avšak do budoucnosti pražádné vyhlídky na nějaké další příjmy.

Děd ani teta Leni nestarali se o rodinu ani dosť málo. Nejen, že nenavštívili těchto zarmoucených příbuzných, ale ani se neptali Emericha na ně. Teta Leni vůbec s ním ještě nepromluvila. Děd, vždy zasmušilý, ke každému nevlídný, byl přece o něco málo přívětivější ke každému dělníku svému než k Emerichovi. Oněm aspoň odpovídal někdy, býval-li osloven, Emericha neměl toho za hodna. Neboť do jeho obmezené hlavy vtáhly nyní zas všecky jeho bývalé vrtochy, jeho hněv a trpkosť. Nechal ji mluviti, a ona měla stonásobnou příčinu jej popuzovati. Opět přicházelo lakomému starci na mysl, k jaké oběti jej byly odsoudily rodinné závazky, ze kterých nikdy nic milého neměl, které z něho činily otroka. Vyčítával to někdy podobiznám, ztrnule se usmívajícím na stěnách jizby. Mluvíval teď mnoho sám se sebou, býval-li

Digitized by Google

o samotě a s památkou nebožtíků. Často vypukával v pláč, volaje: „Jsem žebrák, jsem žebrák! Všecko jste mi vylákali!“

Jak mohl tedy býti vlídným k Emerichovi, který jej oloupil s těmi ostatními a v dílně byl pátým kolem u vpzu? Ale proč neposlal ho, odkud přišel? Emerich toužil po tom okamžiku, očekával jej a byl by zašvitořil jako pták, kdyby byl býval puštěn na svobodu.

Někdy jej cos ponoukalo: „Dopal starého, pozlob jej, ať tě propustí.“

Té pomíjející myšlence pousmál se. Jak by to byl mohl učinit? Sobě se zpronevěřit? Nebylo mu to dáno a stačilo mu vzpomenouti na rozmluvu s dědem po otcově úmrtí, na vše, co tenkráte zakusil, přetrpěl, procítil, aby vydržel na svém místě. Zlý duch Petrův v podobě tety Leni také pobádal s druhé strany Petra: „Proč kluka nevyženeš, není-li k ničemu? Vždyť jsi povídal, že to uděláš, jak tě pozlobí.“

Když to říkala, stával se však opak toho, co zamýšlela. Petr zmírnil se k Emerichovi. Vyhnati ho! Myslil na to a cítil, že by nemohl a nemohl a sám nevěděl proč. A pak býval zas utišen, a ničeho nebylo mu líto, co učinil a jednou dokonce šel schválně za ním jen tak, aby ho viděl; a bylo mu dobře. Hoch nevěděl o tom nic. Ale Petr věděl určitě, že by ho nemohl vyhnati, ani kdyby ho Emerich opravdu zlobil.

Emerich cítil v dílně přece jakousi úlevu, ač nevěděl určitě, odkud mu přicházela. Doma bylo hůře. On a Pavla viděli, kterak se žene střemhlav loď jejich rodiny v úskalí, kde se musí ztroskotati. A co potom? Snad umříti.

Matka ani Karla nemohly pochopiti, že by se mělo něco díti, že by měly také pracovati. Inseráty ubohé Pavly neměly ozvěny a nadarmo pohlcovaly peníze.

Digitized by Google

Někam musila rodina hlavu složiti, a Pavla najala malinký pokojík s tmavou kychyňkou, za který mohla zaplatiti činži na jedno čtvrtletí, nevědouc, bude-li ji míti na příští.

Masopust byl dávno ten tam. V oblecích slečen Norbertových tančila jiná šťastnější děvčata.

Brzo po otcově pohřbu přicházely k nim soustrastné návštěvy, před kterými paní Norbertová a Karla se snažily co možná skrýti, co u nich se děje. Pavla neukázala se nikdy. Byla domácí popelkou. Přátelé a známí dovtípili, doptali se, co se dělo. Nikdo již nepřicházel.

Stěhovací doba přiblížila se. Pavla zaměstnávala se prodejem veškerého nábytku, všech zásob, ozdob, uměleckých předmětů, šetříc nejdéle cennějších šperků, jelikož místa nezabraly, a že v nich byla záloha.

Krásné, drahé ty věci odletěly tedy za čtvrt ceny a ještě levněji. Všem bylo jich líto, jakoby něco z vlastních bytostí jejich se stěhovalo.

Konečně dala si paní Norbertová přece vysvětliti, že tu není ničeho do budoucnosti, že by měly ty tři zdravé, vzdělané ženské něco podniknouti k své obživě. Vyhledala tedy zažloutlé jakési pletení, a Karla po jejím příkladě začala háčkovati pokrývku na stůl. Do toho zabraly se obě pilně dosť. Ale Pavle div hlava se nerozskočila vymýšlením nějaké obživy a strachem, aby nebylo pozdě, aby nepřišly úplně na mizinu.

To bylo nyní postavení této rodiny, jakých je nesčíslně mnoho v celém civilisovaném světě, který stále se kolísá na vlnách majetku přibývajícího jedněm, ubývajícího druhým, dle píle a opatrnosti jedněch, dle štěstí a neštěstí druhých; dle lsti a chytrosti, dle lehkovážnosti a nedbalosti jiných; ale kromě toho dle nejrůznějších poměrů, osudů a povah toho různorodého, rozmarného pokolení lidského.

Digitized by Google

IX.

Také paní Norbertová vzpamatovavši se trochu ze všeho hoře, jala se přemítati konečně o tom ohroženém a nejistém postavení.

Bylo několik dní před stěhováním do nového bytu. Emerich přišel z práce domů. Rodina shromáždila se kolem toho stolu, kde jindy tak vesele zasedávali.

Paní Norbertová pravila: „Dnes, milé děti, přemítala jsem neustále o našem postavení a o vaší budoucnosti. Jako kámen tíží mne na srdci, že se stal můj syn hrnčířem, a dcera, že svévolně se snižuje ku hrubé práci domácí. Nemohu vás oba pochopit. Což necítíte, čím jste dlužni svému postavení? Jak můžete sebe tak snižovat? Po kom zvrhli jste se?"

„Po kom jiném, nežli po předcích?" odpověděl Emerich. „Vždyť byl tvůj otec, maminko, také hrnčířem. Proč nemohl bych býti co on?"

„Ale moje matka měla vyšší snahy, byla z dobrého domu. Já vystoupila na vyšší stupeň ve společnosti, když jsem se provdala za úředníka, a jakmile to se podaří, jest proviněním rodičů, nechají-li děti opět klesati do toho, z čeho namáhavě se vydraly."

„Maminko!" divil se Emerich, spínaje ruce. „Dle jakého katechismu kážeš nám o povinnostech? Myslíš tohle opravdu? Tomu nemohu věřit. Mluvíš o klesání, jakoby se jednalo o potupu, o mravní snížení, chápu-li se poctivého řemesla a sestra domácí práce. Zatím jest obojí povýšením pro nás, ano spásou nad..." nechtěl vyslovit nad otcův poklesek. Hlas mu selhal, oči mu zvlhly. Chytil se za hlavu.

Matka nedovtípila se, co chtěl říci. Nedávala vůbec pilný pozor na jeho slova a vrtěla hrdě a majestátně hlavou..

Digitized by Google

„Nechme těchto hádek," pravila. „Viděla jsem vždy nerada, můj Emerišku, že jsi tak mnoho četl. Od šestého roku ležíš jen v knihách, a nic jiného tě netěší. Z kněh vyčetl jsi nějaké idealy, kterých na světě není, a Pavla to pochytila z demokratických frází v novinách. Ale vy neznáte život, jaký je opravdu, a jeho povinnosti, které v katechismu nestojí. Dosti, že já vám teď ukážu, kterak si pomáhají lidé dobrého vychování, z vyšších vrstev společnosti, jsou-li v poněkud choulostivém postavení. Bude mi to nyní dosti těžké, neb vy jste mi zkazili začátek svými nejapnými prostředky, dělati ze sebe nádeníky a prodati vše, co patří k postavení člověka vznešenějšího."

„Co jsme měli jiného dělat?" divila se Pavla. „Kde jsme měli vzíti peněz?"

„Nejprve," poučovala ji matka, „nemělo se pospíchati s výpovědí bytu. Domácí pán byl by počkal, kdybychom nebyli mohli hned činiti platiti, a krom toho nebyl by nám úvěr scházel. Také Marcella byla by s účty ještě počkala, kdybyste ji nebyly zastrašily prodejem věcí."

„Ale co dále?"

„Co dále. Tisíc podobných případů znám ze zkušenosti, na kterou vy nic nedáváte. Jsoutě dobří lidé, kteří půjčí rádi peníze. K těm obrací se člověk, a peníze jsou zde bez namáhání."

„Ale kdy se oplatí, probůh?" hrozila se Pavla.

„To se ukáže, ty bláhová. Nejprve dlužno čekati. Vždyť je možno vyhráti z loterie. Anebo něco jiného nadejde. Ty jse měla četné nápadníky, Pavlo. Děláš-li popelku domácí, neukážeš-li se ve světě, nemůžeš na ně znova počítati. Ale jinak nemohou scházeti ani tobě, ani Karle. Můžete se provdati. Jen si považte! Tuto možnost jste si takhle úplně zatarasily."

„Ale tonout při tom v dluzích?" zvolal Emerich, „Co by řekl ten ženich našim poměrům?"

Digitized by Google

„Hloupý hochu," poučovala jej matka. „Víš-li, mnoho-li rodin takto žije? A dobře se udržují."

„Mně to nejde do hlavy," hájil se Emerich.

„Je to přece hrozné," řekla Pavla zamýšlejíc se.

„Co je hrozného?" opáčila matka. „Až zemrou dědeček a teta, budeme boháči."

Emerich namítal jí, že se mýlí, že staroušková teď nemají ničeho nežli dobře zavedenou živnost.

Pavla zas namítala, i kdyby se pak naskytlo dědictví po několika ještě letech, že by asi bylo pohlceno od dluhů.

„S vámi není řeči," pravila matka ke konci této rozmluvy. „Ale co nevidět budu jednati já, a uvidíme, kdo dojde rychleji cíle, zda-li vaše mravenčí plahočení, anebo můj smělý let."

Když Emerich s Pavlou zůstal o samotě, ptal se jí: „Co hodlá maminka počít?"

„Nevím," odpověděla Pavla všecka sklíčená. „Já dělám, jak vidíš, co mohu, ale Bůh ví, co ještě na nás čeká. Prosím tě, drž se jen u dědečka. To je aspoň něco jistého."

„To víš, že také já dělám, co mohu," odvětil Emerich. „Ale vyžene-li mne dědeček přece, co potom? Jsem mu jako sůl v očích. A teta Leni ani se ještě na mne neohlédla. To vše je tak nesnesitelné. Ale co na tom! Nějaké to bude, Pavlo! Kdo se činí jako my, nemůže se ztratiti!"

S tím šel spat a byl hluboce přesvědčen o pravdě svých slov. Ale Pavlou zmítaly pochybnosti. Není bohužel pravda, že člověk pracovitý, skromný a poctivý vždy pronikne. Matka měla snad pravdu. Ano, měla jistě pravdu. Pavla upamatovala se nyní na steré příklady z různých společenských styků bývalých, kterak rodiny způsobem a směrem matkou naznačeným se probojovaly anebo aspoň

Digitized by Google

udržovaly, jak synové přicházeli časem k postavení, dcery k dobrým partiím. Ano, šlo to tak, a ona vrhla se tak střemhlav na tu opuštěnou dráhu poctivosti. Co dělat? Měla matce odevzdat osud rodinný? Měla se dát vésti na dále od ní, kdežto ji vedla nyní sama? Ach! Málem byla by vykřikla hnusem. Ne, ne, ne! Raději umřít. Ano, umřít. To by se bylo zdálo sladké děvčeti, jehož povaha se tvořila z jakýchsi žulových základů, položených v její mysl snad již od narození.

Karla usnula s pláčem. Nezkoumala, kdo měl pravdu, zda matka či sestra s bratrem. Plakala o sebe, o své roládí, o to, že takhle nedostane ženicha, plakala o své piano, které se jí mělo za několik dní také odstěhovati.

Příštího jitra Emerich, otevřev oči, podíval se na hodiny, zda-li nezaspal. Pak připomněl si, že jest neděle, že nemusí do práce.

Prvním pocitem jeho bylo potěšení, že si může poležet. Ale ten brzy pominul, a po tvrdém spánku, ve kterém šťastně zapomněl na vše, co jej trápilo, vrátilo se mu vědomí, kterak večer usnul ve trudných myšlénkách. Ty měly se k pokračování po šťastném přerušení spánkem.

Posud spal ve svém malém a milém, útulném pokojíku a měl kolem sebe vše, čeho bylo k jeho pohodlí třeba. Pavla posud ten pokojík nevyloupila. Šetřila ho nejdéle. Večer a ráno mohl v této vzdušné, příjemné místnosti zapomenouti, že byl dělníkem. Ale příští týden měl zrušiti poslední tyto illuse. Musil vzdáti se všeho, k čemu krasocluť a smysl pro pořádek lnuly. V novém bytu hodlal obývati temnou kuchyňku, aby matce a sestrám ponechal pokojík, do kterého Bůh ví, jak se měly vtěsnati.

Jeho jinak pružný duch a hrdinská mysl cítily tíži nutné nastávající změny, a Emerich hleděl tohoto rána na příští život svůj jak odsouzenec na galeje.

Digitized by Google

Již ani nestál o nedělní odpočinek. Vyskočil a ustrojil se do nedělního obleku. Otevřel okno. Byl jarní den. Slunce zasvitlo mu do okna tak lákavě, s takým úsměvem, že neodolal a vyšel mezi tím, co v domě vše ještě spalo.

V ulicích bylo sváteční ticho. Slunce idealisovalo domy jindy střízlivé, dodávalo duši kostelům, jejichž dlouhá okna se měnila v brillanty, věže zdály se bytostmi. Na náměstích stříkaly vodotrysky. Stromy a keře městských sadů měly zelenavý nádech a byly plny ptactva.

Mladé srdce roztálo rychle. Spěchal pružnými kroky z města. Avšak přece kladlo se cosi jako smutečný flor mezi něho a ten jarní svět. Což byla těžká a nekonečná ta oběť, k níž se odhodlal v hrdinském návalu jediného okamžiku! Celý život, veškeré nadání, všecky náklonnosti duševního žití dal za čest otcovy památky a svého jména.

Celé dny, celé roky tráviti při špinavé práci mezi lidmi nesympatickými pod nátlakem zlého děda. Dělat, dělat, jen rukama dělat. A co mají při tom počíti myšlénky? Co nadání, jež vývoje se dovolává, po něm práhne a trápí celou bytostí? A k tomu domácí nelad, nebezpečí a brzo zjevná chudoba v příbytečku páchnoucím stuchlinou.

Ach! Tu bylo osení. Skřivan vyletěl, výš, ještě výše! Zpívá. Z velké dáli je slyšet jeho sladké trylkování. Emerich stál, díval se za ním.

Vešel pak do parku. Slavík se ozval v houští. Slavík! Ten velký umělec, ten těšitel mladých srdcí. Ta opeřená bytost člověku tak drahá, významu tak hlubokého, ten tlumočník hlubokých citů. Slavík! Býti mladým a slyšeti slavíka! To patří k nejvyššímu, co život dává. Pod stromem stálo sedátko. Nikdo nebyl na blízku. Emerich vrhl se na ně a vypukl v hlasitý pláč. Slavík stále zpíval. Byl do toho zabrán hluboce. Kvetoucí stromy houpaly se v májovém větérku, a rozkvétající šeřík zavoněl tou vůní

Digitized by Google

slavíčímu zpěvu jaksi příbuznou. Emerich oddal se pláči a plakal, až slzami se nasytil. Přestal plakati, položil si hlavu na kmen stromu a přitulil se k němu. Byl pláčem unaven, ale bylo mu lehčeji a útrapy života nebodaly jej nyní pranic. Naslouchal slavíku a dýchal vůni májovou.

Co dělat? Umřít? Ne. Samovolně ani pomyšlení a kdyby osud tomu chtěl? Ne, ještě ne. Jako vůkol poupata květů, tak nabíhalo mu srdce novou nadějí. Proč nebyl by doufal, že zas lépe bude? Proč? Protože mnozí jiní sobě zoufají? Jiní zase doufají, klamou se a doufají opět. Co na tom, nedočkají-li se toho, čeho žádali? Pak již o tom nevědí. A někdy se člověk přece něčeho dodělá. Tu zas byla jeho víra, jeho síla. Jak jinak naslouchal neunavnému slavíku! Jak byl vděčen za to zlaté jitro!

Kdo mohl mu brániti, aby neužil více takových okamžiků neocenitelných? Proč nebyl by mohl každý den před prací zaběhnouti aspoň na chvilku do zelena pro posilnění ducha? Nebylo v tom takové povznesení, že stálo za celodenní lopocení?

Měl v kapse knihu doma rozečtenou. Četl chvilkami a zas oddával se kouzlu jarního jitra. Byl to životopis muže, který byl těžce zápasil se životem, jehož velké nadání a znamenitá díla nikdy nebyla oceněna, a který smutně v bídě zahynul. Ale jeho díla jej přetrvala, byla potomstvem oceněna, a jeho životopis vlastního sepsání byl vysoce zajímavý.

Jiného byla by tato kniha na místě Emerichově sklíčila. Jeho nikoliv. Potvrdila mu jeho směr, jeho idey.

„Dejme tomu," pravil k sobě, „že ani já nebudu nikdy šťastným, že zaniknu jako množství jiných lidí, jako tento velký duch bez odměny a bez útěchy. Jeho přetrvala jeho díla, a jeho velkosť zjevila se, když ho tu již nebylo. Tomu nemohu a nechci se rovnati. Mám prý nadání,

Digitized by Google

ale já je zašlapávám. Můj životopis nebude nikoho zajímati, až mne tu nebude. Ale přece je dobré, co činím, a v tom je pro mne dosť, ba mnoho, a ničeho více není člověku třeba, pojme-li to jako já teď."

Sklapnul knihu. Nebylo mu třeba dnes už čísti, a díval se jen do stromů s hlavou opřenou o kmen, který za ním stál. A teď bylo mu, jakoby jej cosi objímalo a v náručí teplé a bezpečné svíralo. Oddal se tomuto dětinně a byl spokojen.

Procházel se dlouho pod krovem velkých stromů, plných ptačího zpěvu. Byl pořáde vděčen za ty nedělní chvíle.

Doma četl. Zachránil všecky knihy, které byly v domě. Byly jeho majetkem. Složil je do bedny.

Každý den vycházel do zelena před prací, byť na chvilku.

Nastalo stěhování. Večer přišel Emerich do nového domova. Pavla upravila mu jeho koutek v kuchyňce, aby tam mohl večer trochu čísti. Měl svůj stolek, svou bednu na knihy, kalamář a ve všem pořádek. Mohl se dobře vpravit v ten útulek. Tázal se, kterak maminka stěhování snesla. Také prý dobře. Zvykla si nyní opět vycházeti, konala návštěvy, byla teď málo doma a přicházela-li, věděla vždy co povídat. Šlo to tedy.

Pavla hledala práci pro sebe a pro Karlu v závodech a dostala nějaké vyšívání. Byla s tím pilná a hledala stále nějakou službu pro sebe. Doufala, kdyby ze svého služného matku a Karlu podporovala, kdyby obě také pracovaly, že by to šlo. Emerich klečel jednou v dílně při jakési práci. Pozdvihl hlavu. Proti němu stál jeho děd a díval se naň. Jakmile byl zpozorován, odešel. Emerich sklonil se opět. Byl to tak velký klam? Či bylo možno, aby jej stařec miloval? Emerich bál se nyní přijíti mu na blízko. Bál se, aby o tuto podivnou illusi ne-

Digitized by Google

přišel. Byla mu drahá. Kdyby to byla pravda! Vyhýbal se dědovi teď úzkostlivě, a stařec myslil si: „Nenávidí mne. Je nešťasten, že se stal hrnčířem."

Hubovala-li Leni na hocha, říkával teď: „Mohla bys také jednou mlčeti."

Uplynulo mnoho dní. Emerich na ranních procházkách svých snil o tom, jaké bylo by štěstí, kdyby aspoň mohl volně dýchati při práci s vědomím, že je rád viděn, a starý soužil se doma, že jej nebude ten hoch míti nikdy rád. Byliť jako milenci ti dva lidé, jeden nad hrobem, druhý na východě života.

„Podívej se, takhle se to dělá," řekl stařec jednou z ničeho nic s přízvukem laskavé trpělivosti, vzal Emerichovi hlínu z ruky a sám ji hnětl. Bylo to poprvé, co takto s ním promluvil a jednal a počínal si při tom jako na zapřenou, aby ho nikdo neviděl a neslyšel.

Emerichovi zabušilo srdce, a ruměnec ho polil. Stařec viděl, jak ho šťastným učinil. Emerich zkoušel to dle jeho návodu. „Tak? tak?" tázal se s vlídným úsměvem.

„Ano. Vidíš, hned jsi to pochopil. Jde to dobře." Odešel pak rychle, jakoby se bál, aby ho někdo nechytil.

Emerich byl šťasten, a práce ho začala těšit. „Není pravda, že je práce bez ducha," tvrdil doma sestrám. „Pracuji teď rád." Nadán jsa ke všemu, byl také nadán ku tvoření nádob a kachlí. Teď záleželo mu na tom, aby děda překvapoval, a dařilo se mu.

Starý, naivní muž hleděl na úžasné pokroky toho jinocha jako na zázrak. Ráno nemohl se dočkat, až by přišel do dílny podívat se, do čeho „ten chlapec" teď zas se pustil. Dělníci divili se mu neméně upřímně. Měl k nim takové chování, že jej za to hýčkali jako mazánka všech. Přepínali snad zásluhy jeho, ale nemohli si pomoci. Bylo úžasno, co už uměl, sám od sebe pochopil, co si

Digitized by Google

vymyslil. A jeho to těšilo jen k vůli dědovi. Jak ho blažila dědova chvála, jak lichotil mu jeho úžas!

To sobě nepomyslil, že tak brzo dosáhne a tak snadno hlavního účelu své oběti, kterým bylo přání, aby dědovi svou osobou a snahou poněkud nahradil jeho ztrátu.

Byloť k neuvěření. Starý mistr stal se hovorným, ano i žvástavým. Vypravoval každému o nevšedním nadání svého vnuka. Nemohl se dosť vynadivit jeho všelijakým rozmarným nápadům a měl celou sbírku nádob a kachlových ozdob od něho shotovených, které se nikdo nesměl dotknouti. Ukazoval ji všem zákazníkům. Lidé radili mu, aby nechal mladého člověka ještě se cvičit, študovat, kreslit.

Sťařec kýval k tomu hlavou a jeho se tázal: „Tak co? Máni tě prý dát někam na studie. Ale nevím. Chceš?'

„Dědečku, nechme toho ještě. Mně se teď řemeslo začíná líbit, a vždyť se učím pořád," odpověděl. Věděl, že je mu to dlužen. A opravdu byl šťasten a nemyslil na budoucnost. Měl teď otce v nevlastním dědu a cítil, čím mu jest. Měl tím srdce vyplněno.

Někdy dostal od něho trochu peněz a koupil si knihu. Ukázal ji dědouškovi: „Hleďte, to jsem si za ty peníze koupil," řekl. „Snad se nehoršíte. Ale vidíte, když mne nic netěší nežli knihy."

„Tak si je měj," řekl starý. „Jen dělej, co tebe těší. Myslíš, že ti toho nepřeju? A potřebuješ-li něčeho ještě, řekni si, dám ti."

Tak byli spolu živi za málo neděl. Teta Leni posud na synovce nepromluvila a mračívala se na bratra pro jeho zjevnou lásku k Emerichovi.

„Počkej," říkala mu, „však se dočkáš nevděku. Počkej, to si odchováš hádě. Až bude pozdě, budeš na mne pamatovat."

Digitized by Google

On ji zakřikoval pro takové řeči, avšak v tom s ní souhlasil, že se ani slovíčkem nikdy Emerichovi nezmínil, co dělají matka a sestry a jak jsou živy. Po těch mu pořád nic nebylo, ale Emerich! Ten byl jeho životním. On mládl při něm. Každý to říkal, že byl celý jiný.

Za to stárla a scházela teta Leni. Přítomnost Emerichova v domě ji užírala. Ztrácela paměť a nevěděla o tom nic. Někdy myslila, že to a to tam a tam postavila, zatím nebylo tomu tak, a teď hádala se se Zuzou, že tu věc někdo ukradl, a bývalo zle a zle, až se to vysvětlilo. Ale Leni nepřipouštěla, že by ona to byla zavinila. Naopak měla za to, že celý svět ji chce tupit a posmívati se jí. Ah, vše bylo teď jiné a změněné. Od smrti Norbertovy neměla již Leni ani jediné klidné noci, a neustále ji tísnilo také tušení, že bude nucena vydati ještě úspory svoje. O ty bála se teď, jak posud se nebála.

X.

Brzo po uvedené večerní rozmluvě s dětmi paní Norbertová odhodlala se vyjíti. Nebylať na ulici od smuteční mše za manžela. Zatím nastalo jaro, a neměla nic než zimní smuteční oblek k vycházce.

„Což nemáme prostředků k pořízení jarních obleků?“ tázala se Pavly, a ta přinesla jí svou peněženku.

„Podívej se sama,“ naříkala, „co nám ještě zbývá. Ale ty mně, maminko, nevěříš. Myslíš, že já jsem snad vinna naším nedostatkem. Já však nevím, až zapravím útraty stěhování a činži, z čeho budeme žíti. Podívej se na mé účty a uvidíš, co tu bylo dluhů a dloužků, které bylo třeba zaplatit, protože si toho lidé neodbytně žádali.“

„Nerozčiluj se, Pavlo,“ děla na to matka. „To by nám ještě scházelo, abychom si nedůvěřovaly. Není nej-

Digitized by Google

menší pochyby o tom, co mi pravíš, ale velký omyl tvůj záleží v tom, že neumíš chopiti se věcí pravým způsobem. Nevyčítám ti toho. Chraň mne, Bože! Naopak uznávám, jak těžkou až dosud jsi měla úlohu, a že toho bylo příliš na tebe, mladou a nezkušenou. To bylo tím, že jsem byla tou ranou příliš sklíčena. Neměla jsem síly sama se vzchopit. Ale teď tu sílu opět mám a musím míti. Teď budu jednati za vás já a doufám, že co nevidět vše se obrátí, a že dojdeme k jiným výsledkům."

Za těchto slov oblékla si pečlivě rukavice, aby v nich byl každý prst jako modelován.

„Tedy s bohem!" řekla dcerám, jež úzkostlivě na její počínání hleděly. „Jdu oplatit některé soustrastné návštěvy, nic jiného. Neděste se přece tak, jakobych se vydávala na nějakou výpravu do měsíce. Jdu dnes sama, protože to za dobré uznávám, ale příště mne hezky doprovodíte, jako jindy a uvidíte, že co nevidět bude také vše ostatní jako jindy. A ještě něco," dodala mezi dveřmi. „V případě, kdybych se do oběda nevrátila, nepolekejte se. Možná, že se dám někde pozdržet. Obědvejte tedy v tomto případě samy."

Načež spěchala paní Norbertová ke své přítelkyni, paní Deňkové, která se k ní byla přátelsky měla za úmrtí Norbertova, a k nížto měla paní Norbertová velkou důvěru.

Tato paní byla vdovou po hospodářském řediteli, který značné jmění po sobě zůstavil. Měla jedinou dceru Bertu, poněkud stárnoucí, aniž bylo matce posud možno najíti pro ni ženicha.

Tato dívka byla jako stínem a ozvěnou své matky. Nezdálo se, že by měla vlastní myšlénky a vlastní vůle. Zda-li byla zlá či dobrá, nikdo nevěděl. Zdála se na oko lhostejná ke všemu, a její bezvýznamný obličej s malýma

Digitized by Google

očima, vždy unavenýma, nenaznačoval nijaké duševní nálady.

Paní Deňková bydlila na Vinohradech, a nebylo tam právě daleko od Norbertovic dosavadního bytu.

Paní Norbertová šla rychle. Nemohla se ani dočkati, aby přívětivou paní Deňkovou opět objala. Našla ji doma samotnou. Berta byla sama v městě něco nakoupit. Paní Deňkovou zdržovala doma rýma, která jí však nebránila přijímati návštěvy.

Služka oznámila jí paní Norbertovou. Deňková sebou trhla. Jakže? Norbertová zas dělá návštěvy? Není tedy pravda, že jsou na žebrotě? Či přichází už žebrat? Chvíli váhala, má-li její návštěvu přijati, ale zvědavosť zvítězila. Kynula služce, aby paní uvedla. Nechala ji vejíti a povstala jen malounko. Ani nejmenší krok neučinila, aby se jí vrhla v náručí jako jindy, s ní se líbala a hlasitě jásala, že svou přítelkyni zas vidí, jak jindy činívala k hrůze Emerichově.

Avšak dnes paní Deňková ani sebou nehnula, a paní Norbertová sama spěchala k ní v úmyslu ji obejmouti. Paní Deňková uhnula se řkouc: „Odpusťte, moje rýma."

Přeměřila ji od hlavy k patě. Nemohla nic namítati proti eleganci jejího smutečního oděvu, ale byl to oblek zimní.

„Jste zajisté také churava," pravila, „že jste tak teple oblečena. Ale upozorňuji vás, že si tím jen škodíte. Hleďte, jak jste se uhřála. Toť je děsné. Proč nemáte lehký klobouk, přiměřenou mantillu? Jak jste se to oblékla? Což neviděla jste to jarní slunce?"

„Jsem tak zimomřivá, má zlatá," vytáčela se paní Norbertová bez nesnáze. „Posud pláču o nezapomenutelného chotě. To člověka mrazí. Vždyť to znáte také ze zkusenosti, jak tato rána bolí. Teď jsem uhřáta, to je pravda. Nuže, zítra vezmu tedy na sebe lehčí oblek. Než

Digitized by Google

jsem vyšla, bylo mi ještě strašně zima. Nebyla jsem na ulici od rekvií svého ubohého muže. Ani jednu návštěvu posud jsem nevykonala. Ale dnes mi to padlo na svědomí, že by to byla nezdvořilost příliš veliká, kdybych se déle omeškala, a vy jste první, ku které spěchám. Děkuji vám tedy za vaše účastenství, za vaše přátelství, za všecko." Posadila se plačíc, aniž ji paní Deňková k tomu vyzvala.

Paní Norbertová nechtěla však viděti schladnutí své přítelkyně. Tato neměla pro ni dnes ani slova soustrasti, nevyslovila frási, že jest jí potěšením ji viděti. Nastala povážlivá pomlčka.

Paní Norbertová usušila si slzy. Cítila přece jen tíseň a nesměle tázala se: „Vy jste jinak zdráva? A slečna Berta též?"

„Děkuji, jsme zdrávy, až na mou rýmu. Doufám, že brzo přejde."

„Jak jste užívaly masopustu? Bavila se slečna Berta?"

„Ano, bavila se. Ani nevím, kolikráte tančila. O masopustní neděli měly jsme doma malý ples."

„Ah! Jako loni! V pondělí tančili jsme pak u nás a v úterý u Zelenků. To bylo hýření, není-li pravda? Tehdy bála jsem se věru o zdraví našich dcerušek."

Paní Deňková neuznala za dobré něco podotknouti. Paní Norbertová musila mluviti sama dále, nechtěla-li odejíti. „Což dělají u Zelenků? Půjdu tam hned zítra. Musím rázem napraviti veškerá provinění. Odpusťte, že moje dcery nepřišly se mnou. Dovolíte-li, dostaví se některý jiný den. Dnes vyšly trochu na procházku k domluvě Emericha, který jim chválil, jak je venku krásně."

Déle neudržela paní Deňková svou zvědavost na uzdě a rozvázala přece svůj sběhlý jazyk, jakkoli si držela při tom šátek na ústech.

Digitized by Google

„Pan syn zanechal prý studií? Slyšela jsem to od jeho kollegy, mladého Zelenky."

„Můj syn? Ovšem. Jen si považte. Jeho děd, můj nevlastní otec, tak si ho zamiloval, že mi ho takořka ukradl. A co mám dělat?" Šeptem připojila: „Ten starý má ohromné jmění. Ale je to podivín, jak jen v románech o nich čítáme. Dělá, jakoby musil hospodařit kdo ví jak a plahočí se pořád v té dílně, kterou mohl dávno někomu postoupiti. A teta Leni! Nu, vždyť jsem vám o ní povídávala. Znáte veškeré naše poměry. Ale co událo se poslední dobou, neznáte ještě, a povím vám všecko. Komu jinému měla bych srdce otevříti, ne-li vám."

Slečna Berta vešla, a hovor byl přerušen. Nabýval však nyní právě zajímavosti.

Paní Norbertová měla se k odchodu.

„Vy budete obědvat," řekla, „a doma také již na mne čekají. Tedy na podruhé. Jak pravím, všecko vám budu vypravovati, a vy se podivíte."

Paní Deňkovou ovládala vášeň zvědavosti. Náhle roztál led jejího chování a bývalá hlučná, přepjatá vlídnosť vrátila se jí.

„To by bylo hezké," zvolala, „abych svou drahou přítelkyni tak hned propustila, sotva se ke mně navrátila. Nic tak. Kdyby váš manžel byl na živě, nebylo by pomoci, musila byste jíti domů. Ale děti jsou velké dosť, aby se mohly obejíti bez vás. Jim nejste dlužna té šetrnosti jako manželu. Však vědí vaše dcerušky, že jste u mne a nepřijdete-li v čas, pomyslí sobě, že jsem vás zdržela, a že jste u mne jako doma."

Paní Norbertové vstoupily radostné slzy do očí. Její obličej zářil. Dala se zdržeti od srdce ráda k obědu. Odložila klobouk a plášť. Chutnalo jí výborně. Nedala se dlouho pobízeti a vypravovala dále pravdu a báj svého

Digitized by Google

nynějšího postavení, obojí propletené tak, jak se jí zdálo vhodné ku znovu vydobytí společenské ceny.

„Můžete si pomysliti, milá Deňková“ (troufala si vypustiti titul paní), „jak jsem vyváděla, když mi Emerich sdělil, že dědečkovi slíbil státi se hrnčířem. Pravím vám, že jsem omdlela. Ale co dělat. Když jsem se vzpamatovala, nahlédla jsem s těžkým srdcem ovšem, že hochu brániti nesmím. Neboť vidíte, kam by se mohlo dostati někdy dědečkovo jmění, kdyby ho teď Emerich neposlechl a k němu se nepřitulil. Ostatně je závod dědečkův spíše továrnou. Vše provozuje se ve velkém. Emerich musí ovšem probrat začátky, ale časem přijde k většímu jmění jako továrník nežli studiemi. Proto jsem se tedy nad tím upokojila. Člověk musí míti rozum a rozhled, milá dušinko. Hledím jen k tomu, aby Emerich měl příležitosť privátně se vzdělávati, což činí s pílí úžasnou. Později budu doléhati, aby vstoupil do nějaké umělecko-průmyslové školy. Nuže, není to dobrý plán? Nemá můj syn skvělou budoucnosť před sebou? A jaká je to povaha! Jsem naň hrdá. Jsem přesvědčena, že bude moci někdy voliti mezi dívkami nejpřednějších domů.“

Mezi tím podívala se významně na Bertu, což ovšem nemělo žádného smyslu pro rozdíl stáří mezi ní a mladinkým Emerichem.

Paní Deňková se zamyslila. Pak tázala se: „Jste tedy smířeni se starými pány?“

„Docela. Dědeček byl velkomyslný. To víte, že před vámi ničeho neskrývám. V pokladně Pevniny scházelo ovšem něco. Ale co na tom v našich poměrech, kde se jen o to jednalo, zda-li leží peníze tam či onde? Dědeček nechtěl mi je vydati, a odtud náš hněv. Nuže, teď je dal a jak ochotně, bez reptání, beze slova. Jen stále se ptal: Co ještě? Ať nic nezbývá. — Za podmínku

Digitized by Google

této ochoty vyžádal si tedy mého Emericha. Stálo mne to krutý zápas. Ale budiž Bohu poručeno.

Jinou oběť přinesly jsme, já i s dcerami, tetě Leni. Jak víte, nenávidí, pronásleduje vše, co se přepychem nazývá. Žádala určitě, abychom všecho se zbavily, co je v jejích očích zbytečné, a žádala, abychom k ní se přestěhovaly. Nu, tomu poslednímu jsem se přece opřela. To by nedělalo dobrotu. Vždyť ji známe. Ale má-li dědeček velké jmění ještě za lubem, chová ta stará panna takové poklady, že připomínají pohádky Tisíc a jedné noci. Moje nebožka matka to věděla, a Leni nemůže toho zapírati, ač se skrývá s tím bohatstvním. Ale teď, co jsme se sblížily, přece o tom něco prohodila. Řekla, že ovšem nikdo nebude děditi peníze po ní než moje dcery, ale za to že si žádá, aby se chovaly a žily docela způsobem, jakým ona chce. Řekněte, přítelkyně, co byla byste činila na mém místě? Měla jsem se opříti? Rozum, rozum musí člověk míti, má drahá. Mám býti svéhlavá a kaziti jim budoucnost? Abych udržela trochu nábytku a čalounů, mám dáti v šanc nějakých snad osmdesát tisíc zlatých a starých skvostných šperků nevím co?"

„To je tedy příčina, že všecho do posledního se zbavujete, jak Marcella nám vypravovala, a že opouštíte svůj nynější byt?" tázala se paní Deňková.

„Ovšem a je to opravdu romantické. Ale co máme dělat se starou. Nemám ani peněz, ani jmění po svém muži. Nezbývá mi než držeti se rodiny své. Ale nesmím býti nevděčna. Vždyť to jsou skvělé poměry. Vpravím-li se nadále do vrtochů těch starých podivínů, kteří dovedli nahrabati a udržeti větší jmění, než jakým první domy v Praze vládnou, nemohu si stěžovati do svého osudu. Mnozí mohli by mně záviděti."

Deňková hltala všecky tyto novinky plnými doušky. Tušila, že vše není ryzí pravdou v tomto vypravování, ale

Digitized by Google

to lákalo její zvědavosť tím více. Umínila si, že časem přijde tomu všemu zajisté na kloub, a rýma jí docela zmizela. Chystala se teď asi na deset návštěv, kde by se mohla tato záležitosť náležitě projednati.

Propustila posléze svou drahou přítelkyni se sterými důkazy nehynoucí příchylnosti, při kterých pro sebe si myslila: „Vždyť mohu zase obrátiti, jakmile se přesvědčím, že to vše jest lží.“

Ale Norbertová odcházela domů všecka osvěžena a přesvědčena, že se jí začátek „její práce“ znamenitě povedl. Teď bylo vše v pořádek uvedeno, co ji a její děti snižovalo před lidmi jejich kruhů, z nichžto se bránila sestoupiti na nižší nějaký stupeň společenský.

A co dále? Emerich stál zde jako budoucí výborná partie, jako člověk skvělé budoucnosti a děvčata jako dědičky báječného jmění. Proč nebyli by se našli teď ženichové pro ně?

XI.

Až posud nebývalo zvykem paní Norbertové lháti. Jako dítě ráda jiné balamutila, ale později to odložila. Teď přišlo jí to najednou opět, přivoláno neštěstím a nesnázemi. Avšak nebyla si toho vědoma a mezi lhaním uvěřila všem svým vlastním výmyslům. Byla sama s sebou také velmi spokojena, že obratně a moudře jedná.

Příštího dne hned zas chystala se k odchodu mnohem horlivěji ještě než včera. Dětem doma neopakovala vše, co mluvila u Deňkové a chválila si jen, jak ráda byla viděna. Vykládala jim, kterak nade vše jest důležito udržeti si staré přátele, a Pavla přála jí té útěchy. Její nepřítomnosť doma, nyní před stěhováním, byla ostatně úlevou. Ona i Karla těšily se tedy dokonce, když opět k vycházce se strojila.

Digitized by Google

Paní Norbertová měla v úmyslu vykonati tohoto dne návštěvu u Zelenků. Dříve však zašla k slečně Marcelle, kde si vybrala novou lehkou mantillu a elegantní klobouk s podotknutím, aby odložené zimní věci byly zaslány domů. Marcella přivítala ji s udivením, ale paní Norbertová, jindy vlídná a dobrotivá k ní, tvářila se nyní hrdě a blahosklonně jako nikdy před tím, což mělo také svůj obvyklý účinek. Odcházejíc jako královna paní Norbertová prohodila: „Účet mi zašlete, toť se rozumí."

Tak odšustila velkopansky, jak si nikdy před tím nepočínala. Věřilať i tomu, že nic nebude tak snadné jako zapravení tohoto a jiných účtů. Jak jindy na manžela v tomto ohledu slepě spoléhala, nestarajíc se dokonce o to, co jeho poměry dovolují, tak hodila nyní bez milosrdenství břímě starostí o všední potřeby na šij té dcery, která z vnitřního popudu toho se ujímala, jakoby bylo takto ujednáno v pořádku věcí, že vždycky někdo se najde, kdo by za ni myslil a pracoval, trpěl a sebe obětoval. Pavla mohla pak dělati, co chtěla, co mohla. Její úzkosti a úsilí byly matce také ještě velmi nepříjemné, a snášela je tak, jakoby ona byla mučennicí těch rozmarů. Bylo tedy ještě nejlépe, hledala-li sobě zábavu a útěchu u svých přátel a známých.

Co nejúpravněji oblečena zavítala paní Norbertová k Zelenkovům. Paní Deňková s dcerou již tam byly před ní.

Toť bylo milé překvapení. „Právě jsme o vás mluvily," vítala ji paní Deňková — „toť se rozumí, že samé pěkné věci!" Mrskla mezi tím hbitým okem po jejím obleku. Ah! Věru, byl nový a dokonalý. „Jaký to roztomilý střih," obdivovala se mantille. „Je od Marcelly? Čkej! (Mínila Marcellu) já ti povím. Mne odbyla starom.odní façonou. Ještě dnes půjdu jí to vytknout. Což

Digitized by Google

neplatím svých účtů hned a bez smlouvání, že mi pověsí staré zboží?"

„Také já mám ráda hned zaplaceno," skočila jí paní Norbertová do řeči. „Nic není lepšího. Nechá-li se to déle, připočítává se zcela přirozeně. A k čemu to? Také se toho pak nahromadí, a ti dobří manželové bručívají, i když bývají jinak jako holoubkové krotcí. Ah, že ten můj již nebude na mne bručet! Kéž ho tu ještě mám."

Nastala přestávka. Utírala si slzy. Paní Zelenková pravila:

„Teď máte sama celou starost o všecko, ubohá paní."

„Má dcera Pavla je mi velkou podporou," odpověděla Norbertová: „Jeť mým účetním a pokladníkem. Nu, co toho se týče, doufám, že to půjde. Hmotná stránka našeho živobytí věru není příčinou mého hoře. Ach, nikoli. Oplakávám jeho, nic jiného. Jak jsme se milovali! Každý to ví. Celý rok nebylo u nás mrzutosti."

Obličej paní Zelenkové zakabonil se. Mělať za to, že toto bylo snad naschvál řečeno, neb každému bylo známo, že panovala nesvornost mezi ní a doktorem Zelenkou, jejím chotěm.

Tento byl lékařem, aniž se těšil valné praxi. Neměl velké důvěry mezi obecenstvem a býval-li přece k nemocnému povolán, přiházelo se mu častěji, že zapomínal nemocného podruhé navštíviti. Býval také roztržit a nevěděl příštího dne, co před tím předepsal a mluvil. Shledával-li pacienta povážlivě nemocného, byl tak svědomitý, že rodinu sám prosíval, aby raději pro jiného lékaře poslali.

Neměl praxe potřebí. Měltě z domova jmění a oženil se s paní starší, velmi nehezkou a bohatou. Měliť v Praze velký činžovní dům a na venkově statek, kromě toho kapitály, avšak také pět synů, kteří vyrůstajíce nechtěli nahlédnouti, že by se měli každý věnovati nějakému po-

Digitized by Google

volání. Doktor Zelenka, jenž byl posud mladý, příjemný muž, nedával jim k tomu příkladu. Paní doktorka byla na pohled již stařenou v nejmrzutější podobě, kterou má stáří na rozdanou. Co by na ní bylo záleželo, nebyla by nikdy žádných hostů k sobě zvala. Ale doktor Zelenka měl pravou vášeň dávati společnosti a zval k sobě lidi na potkání a to tak naléhavě, že by bylo urážkou bývalo odepříti mu toho. Byl společníkem nevyrovnatelným a užíval světa bez nejmenších starostí. Kdyby nebylo bývalo obezřetnosti paniny, bylo by se to velké jmění dávno rozplynulo v dým. Ale ona vedla účty sama a držela služebnictvo na uzdě, aby sobě zlořádů nedovolovalo. Vydání manžela a synů hleděla udržeti na uzdě, a to bývalo hlavní příčinou četných mrzutostí. Proto bodlo ji, že paní Norbertová nebožtíka tak si chválila a s bývalým domácím mírem před ní se honosila.

„Což o to," odpověděla ostře. „Leckdo by dovedl také žíti bez mrzutostí, kdyby trpěl nepořádky. Mnohá paní nebyla by shovívavá k muži, kdyby sama té shovívavosti nepotřebovala."

Paní Deňková hlasitě přizvukovala a velmi se bavila tou ostrou špičkou, kterou strčila paní doktorka truchlící vdově.

Ale tato byla v tom ohledu mírná jako beránek a nezpozorovala ani, kam tato řeč mířila. Svědčila tedy také velmi horlivě řkouc:

„Ba ovšem, to je pravda. Jsou právě různé povahy a poměry. Nepořádky! Ach, můj Bože! Těch nelze snésti A nic tak netíží jako jmění bezprávně nabyté! To nemá také žádného požehnání. O tom jsem přesvědčena, a lépe jest býti uvrženu v chudobu nežli podržeti sobě jediný cizí groš."

Teď cítila zas paní Deňková ránu, ale nesměla ničeho dát znáti, neb nebylo tajno, že její manžel zbohatl, zatím

Digitized by Google

co přišlo panstvo, kterému hospodařil, na mizinu. Paní Deňková brala si to málo k srdci, a pranic ji to netížilo na svědomí. Leč podobné poznámky, jaká byla nyní prohozena, ji přece velmi mrzely. Štěstím pro paní Norbertovou bylo, že se nedalo u ní předpokládat, jakoby schválně cosi takového byla řekla. Mluvívalať vždy více méně do větru a nikdy úmyslně nikoho neranila.

Hůře bylo paní Deňkové, že zachytila škodolibý pohled od paní doktorky. Avšak co na tom záleželo? Co se mluvilo o jejím nebožtíku muži, byly pouhé pověsti. Jakživ nebyl v žádném určitém podezření anebo dokonce vyšetřování. Jeho účty, doklady, knihy, vše shledáno v pořádku.

Paní Deňková slibovala sama sobě, že bodne na vzájem své přítelkyně při první příležitosti k podobné skryté šarvátce pod záminkou důvěrných hovorů. Zůstala tedy klidna jako prve, a pokračováno v zábavě.

Norbertová neopomněla vytasiti se s pohádkou o svých nynějších poměrech, jak jí včera přítelkyni Deňkovou byla častovala. Obě její posluchačky vyměňovaly při tom pohledy dílem ironické, dílem nedůvěřivé, avšak nechaly vše platit, co si nešťastná paní vymýšlela. Všecky tři zůstaly dlouho pospolu a při rozchodu umluvily brzkou schůzi u paní Deňkové.

Než k této došlo, sešly se náhodou paní Zelenková a Deňková a radily se spolu, jak dalece možno věřiti tomu všemu? Usoudily, že něco pravdy na tom jest, neboť jisto bylo, že byl starý Vyskočil vyhlášen za boháče ještě posud, přes velkou oběť dceři přinesenou. Pověst přeceňovala jej, jak někdy se děje u zámožných lidí skrblivých. Tu jim přibájí obraznost spoluobčanů poklady až víře nepodobné.

Přítelkyně paní Norbertové věřily tedy v bohatství jejího otčima, ale nevěřily nikterak, že by s ní byl smířen.

Digitized by Google

Ale což to vadilo? Měla-li vyhlídku na takové jmění, byla jim přece rovna, ať již v té věci vězelo co vězelo.

Paní Norbertová zavítavši opět mezi ně, pozorovala toto jakési usnesení, jakoby dýchala balsamickou vůni nebeských krajů po hrozném převozu předpeklím. Pravila k sobě, že měla přece jen pravdu, držela-li se zuby nehty tohoto postavení společenského.

Jak u Deňků a Zelenků, tak dařilo se jí ve všech domech spřátelených, které opět navštěvovala, vykládajíc všude své postavení známým nám způsobem. Zatím dočkala se přesídlení do bídného obydlí a snesla to poněkud lehčeji, než se byla obávala. Nezdržovala se teď doma skoro nic.

U svých milých přátel omlouvala se, že si nikterak netroufá zváti je k sobě na vzájem pro podivínství bohatých příbuzných, od kterých závisela. Aby však neměla postavení jako cizopasnice u tabule svých hostitelů, zasypávala je dary a to tak něžně podávanými, tak vhodně a důmyslně volenými, že nebylo lze jich odmítnouti. Tak zjednávala si právo k návštěvám a dala se zváti, dovolovala si zváti se také sama. Zatím vzrůstaly její účty u cukráře, labužníka, vinaře, květináře, v obchodech s galanterním zbožím.

Nemyslila na to. Měla znova úvěr. Neb její pohádky rozšířily se, a byla jim dána víra. Ji ten úvěr těšil tak, jako by jí dodával vskutku prostředků, jakými se zdála vládnouti.

Děti hleděly na její konání s rostoucí úzkostí, jakkoli všecko ještě nevěděly. Viděly jen, jak se oblékala a stále nové toilettní předměty sobě jednala, volíc vždy nejdražší věci.

Z počátku vyzývala naléhavě dcery, aby s ní vycházely, avšak Pavla rozhodně to zamítla, a Karlu zdržovala doma ostýchavost a úzkost ukázati se lidem.

Digitized by Google

Paní Norbertová zvykla sobě vycházeti tedy sama. Doma bylo přece jen nesnesitelno. Neobědvala, ani nevečeřela nikdy doma a přicházívala domů s pevnou vírou, že donutí poměry, aby se obrátily. Z toho musila vypuknouti nová krise, a tak se stalo, co bylo nevyhnutelno.

XII.

Byl parný den. Za městem bylo po žních. V městě byla mrtvá sesona. Školy byly zavřeny, byty většinou opuštěny, obchody vázly. V ulicích slunce sálalo, odrážejíc se ode zdí a chodníky byly prázdné.

Pavla vyšla z domu, kde nyní se svou rodinou bydlela v ulici Vojtěšské.

Zas jednou měla těžkou chůzi před sebou. Odhodlala se jíti opět k tetě Leni. Nebylo jiné pomoci. Musila to podstoupiti. Podalať jednou šiji jařmu domácích starostí, a nikdo jí ho nesprostil, aniž sama ho setřásla, náležejíc k těm, kteří jsou včelami. Musila jednati, pracovati, trpěti a obětovati se. Zdáloť se, jakoby k tomu byla povolána. Šla tedy. Po smrti otcově byla u tety Leni jednou vykonat poděkovací návštěvu a byla od ní vypeskována a snižována tak, že se neodvážila na návštěvu druhou. Matka ani Karla tam nešly dokonce. Nicméně byla by se Pavla přemohla přece k návštěvě nové, ale teta naznačila, že by považovala takovéto dolézání kohokoli z nich za vtíravost.

A teď musila tam jíti Pavla přece a to s novými prosbami, se „žebrotou", jak Leni to nazývala, s vyhlídkou, že bude snad vyhozena, s úmyslem, že si dá všecko líbit, že neustoupí se svou žádostí, ale že to bude vskutku naposled.

Digitized by Google

Což bylo to mladé stvoření k politování! Ale nikoho nebylo, aby ji politoval neb dokonce nad ní se slitoval. Karla plakala doma, a bolelo ji, že nemohla matce jako jindy důvěřovati. Matka hněvala se pro Pavliny „kaprice", jak její starostlivosť nazývala. Emericha Pavla ušetřila touto starostí. Byla tak šťastna, že nabýval pevné půdy v závodě u děda, že byl spokojen. Jeho bylo by to nové neštěstí utrápilo. Jemu nechtěla kaliti ten trošek těžce nabytého míru. Nechtěla pro nic na světě přijíti o pohled na jeho mírně vlídnou tvář, přicházel-li večer domů.

Paní Norbertová zdála se býti zbavena správného úsudku. Bylať pozvána, aby strávila prázdniny na statku Zelenkovic. Tím pozváním byla jak omámena a chystala se opravdově na tuto cestu, kterou sobě žádným způsobem rozmluviti nedala. Zatím byl účet za účtem zasílán k ní z různých obchodů, a odevšad bylo naleháno na zaplacení, jakoby úmluvou. Pavla předkládala matce tyto účty, jež docházely za její stálé nepřítomnosti s otázkou, jsou-li v pořádku a s druhou, z čeho mají býti placeny? Paní Norbertová přiznávala se k nim, ale k druhé otázce odpovídala vždy totéž: „Ať čekají ti lidé! Což pak to musejí míti hned. Vím, že čekají jinde ještě déle."

„Ale nač čekáme my?" tázala se Pavla. Že na dědictví a to velké, tvrdila matka. Prozatím navrhovala půjčky pro uhražení největších nesnází. Přece nebylo nic neslýchaného vypůjčit si peníze. Jsou lidé, kteří rádi půjčují, a kam by přišel obchod a ruch, kdyby bylo hříchem vypůjčiti si peníze. To přece není pranic zlého. Zlobila se velmi na Pavlu, která se tomu opírala, naříkala, že zdědila šosáctví Vyskočilovic rodu a také jeho lakomství. Byla netrpěliva a chtěla ujeti tomu všemu. Žádala dcery, aby jely s ní. Bylyť zahrnuty v pozvání Zelenkovic. Pak mohli ti nešetrní obchodníci zasílati účty k zavřeným

Digitized by Google

dveřím bytu. Nuže, a mezi tím, co by všecky tři u Zelenků pobyly, mohlo se státi ledacos. Teta Leni byla tak stará a teď dokonce už scházela prý velmi, jak sám Emerich nedávno byl podotkl.

A potom, ještě něco. Nejstarší Zelenka byl přece mladý muž, aby jej pohledal. Onehdy ptal se s účastenstvím, co dělají slečny? Ještě v loni býval v zábavách velmi horlivým tanečníkem Pavliným. Tehdy nedbala ani ona, ani kdokoli v rodině, aby se již vázala. Ale nyní? Ba, nyní bylo povinností obou děvčat, aby se zaopatřily. Ale kde bylo lepší příležitosti k nějakému seznámení se než v pohostinném domě Zelenkovic a ještě k tomu na venkově? Nuž tedy. Nebylo to ještě jasné dosť, jak s nimi matka moudře smýšlela? Nebylo-liž pro ni k zoufání, že byly děti její tak zaryté v tom šosáctví, z něhož nechtěly vystoupit? Následoval pláč. Matka hněvala se opravdu. Vyčítala dcerám nevděk. Kdo by ji byl slyšel rozumovat, neznaje veškeré okolnosti, byl by hádal, že má tato pečlivá matka potíž největší s těmito svéhlavými dcerami.

Ale nejen Pavla, ani Karla nechtěla se nyní k matce přidati. Pavla utvořila sobě vlastní pojmy o těchto věcech od první hrozné chvíle, kdy se jí odhalilo rodinné neštěstí. Karla zase nesla posud těžce trpkou lekci tety Leni, když poprvé u ní byla, a od té doby zchoulostivěl její cit pro čest a správnost tak, že byla v té věci takovou citlivkou jako Pavla. Neshoda s milovanou matkou, s kterou druhdy žily v nejněžnějším svazku, trápila Karlu a zvyšovala Pavlino zoufalství.

Opakuji, že byl málokdo k politování tak jako ona na cestě k tetě.

Bylo tam daleko a v nesnesitelném parnu vázly jí kroky. Mělať cestou mnoho času k těžkému a smutnému rozjímání.

Digitized by Google

Než k tomuto kroku se odhodlala, probděla několik nesnesitelných nocí. Co jí tu projelo myšlenek ubohou hlavou, pracující, aby přišla na nějaký spasitelný nápad.

Brzo myslila na to, jakby začala nějakou výživu a hledala kde co, aniž ve své nezkušenosti na něco opravdového přišla. Nemělať přípravy ani ku praktickému zaměstnání, ani k vyšším oborům vzdělání. Trochu vyšívání a háčkování nestačilo uživiti rodinu bez nejmenší podpory, tím méně, když měla matka nesmyslné potřeby. Teď měla Pavla konečně nabídnutí za bonnu, tak zvanou, k tříletému děcku. Chtěla nastoupiti tam rozhodně, dříve však spořádati matčiny dluhy a zameziti jiné.

Nevěřila dokonce, že by měli děd a teta ještě nyní značné jmění. Ona a Emerich byli přesvědčeni, že oba stařoušková vskutku jim obětovali poslední.

Měli ten velký závod, který by byl měl býti umístěn v rozsáhlém domě, jejž však Vyskočil vedl svéhlavě v místnostech svého malého domku, rozšířených na zad do nějakých dvorů a ohrad. Nikdo nebyl by zvenčí hádal, vida vchod do dílny, jak to bylo dále rozsáhlé. To bylo tedy vskutku něco, ale bylo třeba stálé dohlídky a stálého přičiňování se stařičkého průmyslníka.

Pavla cítila, jak to bylo kruté a neskromné žádati, aby tito pilní, spořiví lidé stále dávali nenasytné rodině lidí mladých.

Jak ráda byla by jim bohatě nahradila, co pro ně učinili. Na místě toho musila od nich žádati ještě a ještě víc.

Jak ji to bolelo, nemohla ani vysloviti.

Což, kdyby našla poklad? Ubohá klepávala na zdi svého chudobného příbytku v návalu jakési pošetilosti a doufala, že by tam mohl býti tajný nějaký výklenek s pokladem.

Digitized by Google

Pak ustala, a zdálo se jí, že jest na cestě ztratiti rozum.

Její bludné, trapné myšlenky zabraly se také do toho, jak bývala druhdy nápadníky obklopena, jak hledána, žádána.

Jaký byl to rozdíl tehdy a nyní. Jak jinak cítila a smýšlela! Jak byla od té doby snížena a sklíčena. Kde byla její mladistvá dívčí pýcha, s jakou návrhy ženichů odmítala, spokojena jsouc doma a přijímajíc ten hold své ceně.

Jakou cenu měla nyní? Byla posud krásná přese všecko soužení. Bylať ještě zajímavější. Její povaha nabyla ceny a pevnosti, ale kdo staral se o to? A ona byla tak pokorná, že by snad byla vděčně přijala ruku muže sebe lhostejnějšího jejímu srdci. Kdyby to byl býval jen člověk řádný, byla by se stala jeho ženou ráda a byla by si jakživa vážila postavení, byť sebe skrovnějšího, kterého by jí byl poskytl. Tak velice bylo jí podpory potřebí.

Tak těžkou úlohou byl jí život. A což, kdyby nenadále přízeň osudu jí byla nyní přichystala setkání s mužem laskavým, šlechetným, který by pochopil její postavení a z něho ji vyrval. Jak by byla zbožňovala takového osvoboditele!

Sama cítila bych se šťastnou, kdybych směla líčiti takové nenadálé setkání a osvobození láskou. Ale nic naplat, není úkolem mým v této práci vymysliti báj. Jdu ve stopách skutečných příběhů.

Nebesa ani lidé neustrnuli se nad Pavlou a neušetřili jí vypíti tento nový kalich trpkosti, který nechtěla od sebe odvrátiti za cenu nesvědomitého jednání s věřiteli své matky aneb zadlužení se u lichvářů.

Přece ji ten úkol, jejž sama sobě uložila, přemáhal. Nikdo-li jí nelitoval, litovala sama sebe. Litovala svého

Digitized by Google

mladého věku. své sličnosti jindy tak vychvalované, všeho, čím by byla mohla vyniknouti a štěstí dojíti, kdyby nebyla uvržena do takového neštěstí!

Připadala si v sálajících ulicích pražských osamělá jak na poušti, odkázána k odříkání se vší radosti a ještě myslila si, kdyby byla kdesi opravdu vyvržena na poušť, že by jí tak krušno nebylo. Tam zahloubila by myšlenky do tůně věčnosti. Dívala by se na východ a západ slunce, stápěla by dychtivé zraky v zástupy divuplných hvězd. O kýž by byla mohla již jednou odvrátiti zraků od bídného, mravenčího plahočení lidského!

Teď, co její duch hlubším se stal, žíznila po krásách poesie. Myslila za práce na písně velkých básníků, na výroky mudrců. Znalať z toho tak málo. Bývalať druhdy mělká. Čítala jen některé knihy, protože jí právě do ruky přišly, a neměla citu pro jejich obsah. Ten cit probudil se jí teď. Oživla paměť.

Teď, co znala život a jeho požadavky, jeho boje a tíseň, byla by toužila míti v tom světlo jiné, než ve své mysli nalézala.

Pestrý lesk dřívějšího žití jejího jí druhdy dostačoval. Neštěstí její učilo ji nenáviděti jej. Po něm již netoužila. Po čem se učila toužiti, bylo cosi velkého, klid ducha, prosté žití v poměrech plných lásky. Aspoň čísti byla by chtěla o těchto vyšších touhách lidstva. Ji povzneslo neštěstí, a ona ve starostech nesevšedněla.

Co bylo jí to však platno? Jen to, aby cítila své neštěstí tím hloub. Nicméně ji nesílilo v zápasech ducha nic než toto povznášení. Přilétaloť to k ní na kratičké okamžiky jako vůně vzdálených neviditelných zahrad, ucítí-li je poutník na kamenité cestě kolem nich.

V takovém rozpoložení, plném nepokoje, sterých pracujících myšlenek, Pavla došla k domu Vyskočilovic, odkud její rodina pocházela.

Digitized by Google

S bázní nevýslovnou podívala se na domeček a cítila, že by jej mohla míti ráda. Byla by tu chtěla najíti útulek a nebyla by zatoužila po jiném domově.

Vzpomněla na laskavou babičku, kterou zbožňovala, na praděda, o němžto slýchala tak mnoho vypravovati, jehož památka byla rodině posvátnou. Kdyby ti dva byli živi, ti by ji tu vítali se slzami radostnými, ptali by se jí, co ji tíží, pomohli by s láskou, netupili by jí, uznali by její dobrou vůli, přitiskli by ji k srdci.

Ach, kterak toužila po nich! Ó, že nemohla věřiti ve zjevování se duchů, v nesmrtelnost takovou, aby po smrti drahé duše ještě chránily své milé pozůstalé.

Byla by je teď vzývala! Ale ať věřila nevěřila v takovou možnost, této chvíle vmyslila se do toho v jakémsi záchvatu bezděčné pověrčivosti. Tu připouštěla, jakoby milé mlhavé postavy nebožtíků jí mohly přijíti vstříc s příkrých těch schodů, kudy za živa den co den se ubírávali. Tento sen ji obletěl a ulehčil vstup do temné a úzké domovní síně, kudy spěchala rychle na schody, aby náhodou snad nepotkala Emericha.

Přišla na pavláčku, podobající se jesličkám pro děti o Vánocích vystrojeným, a zkusila, jsou-li dvéře do předsíně otevřeny. Klika povolila jí pod rukou, a Pavla vstoupila do temné předsíňky. Ohlédla se do kuchyně, zda-li by tam nebyla Zuza, avšak kuchyně, lesknoucí se čistotou přímo nádhernou, byla prázdna.

Z chodbičky této vešlo se do jizby, kde visely všecky podobizny rodinné nad prádelníkem důkladné práce z bývolých dob. Pavla zaklepala na dvéře tohoto pokoje jednou, dvakrát, třikrát. Nikdo nevyzval ji, aby vstoupila.

Zkusila, jsou-li dvéře zamknuty, a ony povolily. V přitemnělém pokojíku byl chládek. Byl prázdný. To bylo Pavle s podivením, a nechtěla se teď žádným způsobem

Digitized by Google

vrátit, aniž by tetu zahledla a ji upozornila, že venku nebylo zavřeno.

Teď zaslechla lehký šramot vedle v ložnici tetině a šla zaklepat na uzounké dvéře, jež tam vedly.

K tomu zaklepání odpověděl uvnitř tetin hlas zvuky tak podivnými, divokými a chorobnými, jakoby blábolila v horečce. Pavla nedovedla si to vysvětliti jinak, než že teta se roznemohla a o pomoc volala. Otevřela tedy bez rozmyšlení dvéře...

XIII.

Teta, jež byla sama v tom pokojíčku, pět kroků širokém, byla přesvědčena, že se v bytu uzavřela se všech stran, že k ní nikdo nemůže.

Zavírávala se vždycky, jakmile Zuza odešla. A večer bývalo zvonění a bouchání na dvéře, než uslyšela a šla otevřít.

A jak zavírala! Na dva západy, na dva zámky, zastrkovala ještě závoru. Zavřela-li předsíň, zamykala také ještě první pokoj a zastrčila se v ložnici. Ale paměť jí selhávala vždy více každým dnem. Zavírala v myšlenkách dobře zámek za zámkem a seděla při tom u okna.

Byl to jako sen ve bdění. Vykonala vše správně, ale pouze v myšlenkách a sesláblé vědomí ji klamalo, jakoby to byla vskutku učinila. Byl to u ní příznak stáří.

Jaké leknutí bylo pro ni, když uslyšela klepati na svou ložnici! Divoký skřek vydral se jí z hrdla. Mělať nejprve za to, že to strašidelný úkaz. Pak prolétlo jí hlavou, že zloděj násilně k ní se vloupal.

Teď vstoupila k ní Pavla v černém smutečním obleku.

Digitized by Google

Velký šatník byl ode zdi odšoupnut, a tajná schránka Lenina byla otevřena. Veškerý obsah její po stole byl rozložen. Byly to úpisy, záložeňské knihy, šperky, stříbrné a zlaté peníze.

Leni vykřikla, až zmodrala v obličeji.

Nepoznávajíc Pavlu okamžitě a nevědouc posud, jaké má zámysly ani kterak sem vstoupila, zda-li přišla z toho či z onoho světa, natáhla jen ruce nad svými poklady a třesouc se na celém těle volala: „Zpátky! Pryč, anebo tě uškrtím! Nedám se zabít! Nedám. Tohle to je moje. Nikdo mi to nesmí vzíti."

Pavla řekla: „Upokojte se, tetičko, nejsem zloděj, jsem vnučka vašeho bratra. Ale snadno mohl na vás zloděj přijíti. Máte vše zotvíráno. Schovejte si vše dobře. Počkám v prvním pokoji..."

Teta Leni dívala se na ni s otevřenými ústy jako zkamenělá. Když Pavla vyšla z pokojíčku, nemohla dlouho ohnouti prsty nad svými poklady roztažené.

Bylo jí také za těžko stáhnouti ruce a vůbec pohnouti se. Shrabovala pomaloůnku své skvosty, ale najednou vrátila se jí čilosť a ohebnosť a tu naházela všecko se zimničním chvatem do skřínek, strčila vše do tajné schránky a měla také síly dosť přistrčiti na to ohromný šatník.

Nyní jala se nahlas naříkati a lomiti rukama: „Co tu zase chce? Co tu zase chce?"

Pavla slyšela to; seděla v prvním pokoji blízko kamen, čekajíc, až teta se vrátí.

Ta konečně přišla. Byla sinavá. Nebyla s to, aby se podívala přímo na Pavlu. Obrácena k ní zády, dívala se na ni plaše přes rameno. Do očí říci jí: „Co tu chceš?" přece nemohla.

„Jak mohlo býti otevřeno?" spustila. „Zamkla, zastrčila jsem a dvakrát jsem se šla přesvědčit, je-li opravdu

Digitized by Google

zamčeno. Tos tu byla někde schována, vklouzla jsi sem, když byla Zuza ještě v kuchyni. Ta nic nevidí, neslyší. Pro ni mohl by mne někdo zabít! Ach, Bože! Bože! To jsem ubohá a opuštěná!"

Pavla nevěděla, jak by ji upokojila. Bylo jí tety líto přese všecku její zlomyslnost.

„Bylo tu opravdu otevřeno, tetičko," pravila. „Ale co na tom? Nic se nestalo, než že jsem mimo vůli svou úspory vaše viděla. Věřte, že nikomu to nevyzradím. Jenom hleďte, abyste tu nebyla tak sama. Což kdyby si to vyčíhal skutečný zloděj? Ale teď, odpusťte, že vám povím, proč vás obtěžuji. Přede vším prosím o vaši radu. Podívejte se na mé ruce, jak jsou mozolovité. Pracuji, namáhám se, a nikdo mne tomu neučil, s nikým jsem se nemohla radit, nikoho se optat, jak se dělá to a to. Musila jsem se těžce učit vlastní škodou a sterými chybami. Ale teď chci jíti do služby a mám jí přijatou."

„Tak jdi si," sípala teta. „Co je mi po tom?"

„Já nechci nic a nebudu od vás nikdy nic chtít pro sebe. Ale maminku ani Karlu nemohu posud sama zaopatřit. Ujměte se jich vy tak dlouho jen, co je uživím s Emerichem. Nemohu je tu samotné nechati."

„Co Karla? Proč nejde také do služby?"

„Je mladinká, nezkušená, ta dokonce neumí pracovat."

„Ať se tedy učí."

„Ona se naučí. Ale je třeba nějakého času. Poručte vy jí, aby se něčemu naučila a řekněte jí čemu."

„Ať jen jde do služby jaká je. Však se ve službě naučí. Ať sem tedy přijde. Nemůžeš-li ty s ní ničeho svést, povím jí to sama. A co matka? Tu dal Pánbůh na svět, aby jiní jí sloužili? Vždyť je ještě mladá, ať jde k dětem za dozorkyni. Ovšem, nechovala ani vás, natož by chovala cizí děti. Ale ať to zkusí. Řeknu jí to také sama, bojíš-li se ty jí to říci."

Digitized by Google

„Tetičko," Pavla mluvila dále s hlubokým povzdechem. „Ještě s něčím se musím vytasit. Jsou zde nové dluhy." Pavla div neomdlela. Zakryla si obličej. „Maminka se nikoho neptala."

Teta mlčela.

Pavla ujala se slova hořce plačíc: „Tetičko, kdybych byla já ty dluhy udělala, kdybych byla krejcar utratila za něco zbytečného, nebyla bych tady, za sebe bych neprosila. Ale za matku vás prosím: Zachraňte ji. Pc-nechám-li ji sobě, nevím, co bude. Teď je zvána na prázdniny do bohatého domu a chce pozvání přijmout. Ale ona bude chtít se odsloužiti za to, dávati dary. Služební budou jí sloužiti, musí se jim odměnit. To vše nejde. Ona toho nemá. Co mohu pro ni činit, než prosit, abyste se jí a Karly ujala. Vy nás nemáte ráda, a já vám také nechci vnucovat svou lásku, o kterou nestojíte. Ale co je to platno! Cítím, že mám v žilách krev vaší rodiny."

Leni nechala ji mluvit a dlouho plakat. Posléze řekla: „Tedy dluhy platit? Zas dluhy platit a ještě dluhy."

Po opětné trapné přestávce, kde uvážila, že Pavla její poklady viděla, zvolala ostře: „A moc-li?"

„Tisíc," šeptala Pavla schýlena až k zemi.

„Jdi tedy domů. Ale ať je to opravdu naposled. Ještě to obětuji, ale nic více a to jen za podmínkou, že matka i Karla okamžitě vstoupí do služby. Přijdu k vám sama. Přinesu peníze a jim služby vyhledám."

Pavla odešla. Bouře stahovala se. Z dáli hřímalo. Pavla byla jak omráčena.

Bylo jí teď matky a Karly tak líto, že je vydala v moc té královny včel, kterou Leni byla se svým bohatstvím.

Pavla byla také z pokolení včel pracovnic. Její veškerá vůle ji nesla k tomu. Jen že dnes bohužel cítila, kterak jí také žihadlo bylo dáno, jak stávala se přísnou

Digitized by Google

k vlastní milované matce. Slzy kanuly jí cestou z očí, a nedbala toho.

Ale stará, zlá královna včel, teta Leni, zamkla se teď opravdu a šla znova přehlížet a počítat. Mělať tam jednu knížku právě na tisíc zlatých s dlouholetými nevyzdviženými úroky. Tu odhodlala se obětovati a úroky nechat dále státi.

Oddělila ji od ostatního, což representovalo jmění k neuvěření velké, a zavřela, zandala vše zas.

Byla prozrazena. Nevěřila Pavle, že nikomu nic nepoví. To byla těžší rána než vydání tisíc zlatých. Od této chvíle nezbývalo jí nic nežli obrniti se tvrdostí novou proti rodině, ba též proti bratru.

„Vždyť je to moje, je to moje!“ opakovala si polohlasitě. „Je to poctivě nabyté, těžce nastřádané. Nikdo, ani bratr nemá na to práva. Je to moje, moje. Nedám si vzíti nic více z toho. Budu zavírat a hlídat ještě mnohem více.“

Teď zablesklo se a zahřmělo. Běžela pro hromničku, rozsvítila ji a modlila se.

XIV.

Tajemství skryté schránky s poklady tetinými bylo tedy nyní na jevě. Její bratr Petr nikdy té schránky neviděl a nepamatoval se, že by kdy byl o ní slyšel. Ale jeho nebožka žena, Lenina švegruše, slyšela z úst svého tchána, nebožtíka Vyskočila, o této romantické skrýši.

Když Petr se oženil, hospodařila Leni sama se starým otcem, a její péče o něho nebyla vzorná. Dobrý, starý muž trpěl velmi její lakotou, zvláště, když ke konci churavěl. Tehdy osvědčila se mu jakožto dobrá dcera

Digitized by Google

jeho snacha Lizinka. Navštěvovala jej za jeho choroby denně a nosila mu ledacos k občerstvení a k posilnění. Starý otec byl jí za to vděčen a stěžoval si, že by mu Leni toho neposkytla. Jednou pravil o ní: „Ta holka je hotový lakomec. Ale kam své úspory schovává, nikdo neví. Prohledal jsem jí jednou všecko. Nikde nic nemá. Ale teď, co už ležím, vzpomněl jsem si, že je v domě ve zdi schránka, dvířky pevnými opatřená. Tu ponechala jí jednou panímaminka, aby si tam ukládala co chce. Tam to asi má. Inu, ať si ukládá, dobře má. Jenom že mne přece jen zanedbává, a kdybys ty, Lizinko, na mne nepamatovala, zahynul bych v té nemoci, kde hrubé stravy nesnesu, dříve hladem nežli svým neduhem."

Lizinka hladila starouškovi ruku. Měla jej raději než svého druhého muže. Ptala se: „A kde je ta schránka?" Otec odpověděl, že vedle v pokojíčku, kde stojí ta velká almara. Za tou to bylo. Teď Lizinka pochopila, proč Leni nikoho do pokojíčka nepouštěla a sama sobě jej bílila, bývalo-li třeba. Dala se do smíchu, a tchán ji káral: „Nesměj se tak, Lizinko, ty bys zas mohla od ní něco přijati jak ona od tebe. Pak byly byste obě dokonalé. Ale ty, holečku, žiješ do světa a nestaráš se o nic."

Lizinka se nezakabonila na něho pro tu domluvu a řekla jen: „Ale, ale, abych nevěděla, co živnost naše vynáší, co může být a co ne. Vždyť si tak mnoho nedovoluji, a sám uznáte, že jsem přece jen hodná."

„Také jsi můj miláček a děkuji ti za všecko," stařec jí pak opět lichotil, „jsi ke mně lepší nežli vlastní dcera. Ale považ si, co bys sobě byla počala, kdyby si tě Petr nebyl vzal?"

„Byla bych měla ještě vás," smála se Lizinka, a jiného pojednání s ní nebylo.

O tajné schránce nebylo pak již řeči, tím méně, an dobrý otec brzo na to se světem se rozloučil.

Digitized by Google

Leni stěhovala se potom k ní a k svému bratrovi, a Lizinka ptala se Petra, co myslí, kam Leni dala nyní své poklady, když onen byt opustila.

Ale Petr ve své prostoduchosti nevěřil, že by Leni takových měla. Ano, něco měla přece, to bylo v pořádku. Ale za řeči anebo dokonce za starost to nestálo.

Leni však nesvěřila jinam své bohatství, než této skrýši. Nedbala, aby ten byt byl pronajat jiným lidem, a nechala v něm vše jak bývalo, což se přece nesnášelo s jejím lakomstvím. Petr byl s tím spokojen z úcty k otcově památce. Leni dala dělati železné mříže do oken a zatarasila dvéře do své ložnice. Hlídala ten příbytek jako argus, platila zvláště ponocnému za to, aby ho z očí nespouštěl, a přidávala stále ke všem dveřím zámků visacích a závor a všeho druhu opatření.

Švagrová Lizinka zmínila se jednou, že Leninka má mnoho peněz dobře uložených a mrzutost vznikla z toho, která několik neděl se protáhla. Od té doby chránila se paní Vyskočilová zase něco říci. Ale jednou o tom vypravovala své dceři, pozdější paní Norbertové, s podotknutím, aby se chránila před tetou o tom špetnouti. Jak neměla paní Norbertová počítati na tyto poklady, když přece jen měla o nich jistou zprávu! Sdělila dětem tuto okolnost, ale ty viděly v tom matčin dětinský pud, nyní probuzený, povídati báchorky o neslýchaných rodinných pokladech a nevěřily, že by na této pověsti něco bylo. Teď viděla to Pavla na vlastní oči. Matka se tedy neklamala. Než myslila to Pavla opravdu, když tetě slíbila, že nevyzradí její tajemství. Bylo by to bývalo nebezpečné vůči matce, jež by byla chtěla rozhodně na to spoléhati. Ale teta nenáviděla svou rodinu, a nebylo dokonce jisté, že by jim dopřála toho dědictví. Kdo ví, komu je odkazovala.

V Pavlině věrném srdci bylo by tedy bývalo tetino tajemství bezpečně pochováno, a nikdo nebyl by se o něm

Digitized by Google

dověděl. Ani Emerichovi nebyla by to Pavla řekla, jelikož mu chtěla vůbec zatajiti tuto svou návštěvu u tety. Klidně byla by mohla proto spáti teta Leni, kdyby nebyly na světě ještě jiné cesty, na kterých způsobem někdy až nepochopitelným tajemství ještě skrytější a mnohdy tisíckráte důležitější přicházívá na jevo.

Na konci studijního roku měli studující veselou schůzi v hostinci. Byloť smíchu a škádlení a povídání veselých historek dosť.

Kristian Zelenka vypravoval mezi jiným o jakési hrozné čarodějnici ve Hlemýždí ulici, která jako drak hlídá poklady nevídané ceny, ve zdi v tajné schránce uschované.

Tu postrašit, mínil, že by bylo náramnou švandou. Byl by se chtěl přestrojiti na příklad za čerta a donutit ji, aby dobrovolně vše vydala. Pak doručil by to jejím hezkým neteřím, které se nuzují v chudobě a v bídě, protože ona jim to rozkazuje.

Bylo trochu smíchu při tom, ale na dlouho ta látka mladým lidem nestačila. Přešli k jiným historkám. Táhli pak z hostince do kavárny, odtamtud do jiné ještě, konečně kráčeli domů více než veselí, tloukli na vrata, shasínali lucerny, hádali se se stráží, vypouštěli mladistvou bujnost jak mohli a příštího dne nepamatovali se ani na polovici toho, co mluvili a dělali.

Ale jeden mezi nimi byl nápadně tichý a odloučil se od nich brzo. Ten nebyl ani trochu „ťuklý", jak se říkává. Přišel poměrně brzo domů, do svého bytu ve Hlemýždí ulici právě naproti domu Vyskočilovic. Jeho bytem byla podkrovní komůrka, kterou pronajímala paní Zuza, bývalá služka, nyní posluhovačka u Vyskočilů, později provdaná, teď opět ovdovělá. Sama bydlela v kuchyňce a malý pokojík pronajímala studentům. Mělať na bytu tři v tomto pokojíčku, ale dva byli již toho času

Digitized by Google

odejeli na prázdniny, toliko třetí byl tu ještě a to byl on, Richard Štoček, jenž právě domů se vrátil z hostince. Vešel do pokojíka. Byl tam sám a divno, měl pocit, jakoby se bál. Bylo to dětinské. Přece byl by sobě velmi přál, aby tu byli dnes jeho bývalí soudruzi, ačkoli je nenáviděl.

Odstrojil se, nerozsvítiv. Chtěl se položit. Ale dříve přistoupil k malému okénku ve střeše. Měsíc svítil. Venku bylo vše rozeznati jako ve dne. Viděl právě proti sobě okna Vyskočilovic domu. Znal dobře tu „čarodějnici", o které mladý Zelenka vypravoval. Vídal ji z okna vyloženu, což bývalo její jedinou kratochvílí a jediným užíváním letní pohody.

Co opět bydlela ve starém domku, dalä si vyndati mříže z oken, nepovažujíc je již za nutné. Také neměl nikdo zamřížených oken v prvním patře, a byla by tím darmo na své poklady pozornost obracela. K tomu byly by jí mříže překážely v této její zábavě.

Z oken prvního pokoje nebylo nic viděti. Tam se ulička zužovala. Ale z okna ložnice své viděla až za roh ulice divně kroucené. Leni považovala tuto vyhlídku za skvělou. Teď, v noci, měla ovšem okno zavřeno a zacloněno. Ale Štoček věděl dobře, kde stála její postel, kde velký šatník, kde starodávná truhla, ještě z Krkonoš pocházející, a kde stolek, neb bývalo-li okno ve dne otevřeno, bylo možná celý pokojík přehlédnouti z okna jeho komůrky. Často díval se tam z dlouhé chvíle a litoval, že raději nebydlelo hezké děvče tam naproti. V ulici bylo jich dosti, ale on byl chuďas stále na holičkách, ani sklenici piva nemohl dát naliti děvčeti. A všecky mladé dívky, které znal, vysmívaly se mu. Jakýsi čas měl známost se starší osobou, která sama za něho platila, ale té zbavil se nedávno docela. Bylo to příliš pokořující postavení.

Digitized by Google

Teď byly prázdniny, a on neměl kam jíti od té doby, co matka mu zemřela. Dokud byla živa, jezdíval k ní a neměl v ničem nedostatku. Ale ona nezůstavila po sobě ničeho.

Bylať hospodyní u jednoho starého pána, jehož lidé a Richard sám považovali za jeho otce. On trpěl hocha v domě, ale otcovské něžnosti nikdy mu neprojevil. Dovolil, aby později k matce na prázdniny jezdil, ale po její smrti dokonce nestaral se již o něho, nezval ho k sobě, byl patrně rád, že se ho zbavil. Horšíval se velmi, že matka jej dala na studie, v nichžto dokonce nevynikal.

Richard měl pořád v hlavě, že pan Bolek jest otcem jeho, a čekal, že se k němu přece nakloní. Zatím zadlužil se po krk, a paní Zuza dávno mu radila, aby studií zanechal a nějakou službu si hledal.

Nechtěla mu nyní vydati jeho prádlo ani šatstvo, ani peřiny, dokud by jí nezaplatil nájemné za celý rok, co jí ho neplatil.

Kde je měl vzíti? Jeho láska, staré to děvče, slíbila mu, že za něho vše zaplatí, bude-li s ní choditi v neděli odpoledne veřejně na procházku. O tuto podmínku rozbila se tato známosť, nemohl se k tomu odhodlat a teď byl na holičkách. Odbyl právě první ročník práv, v němž ostatně studiím málo se věnoval. Avšak do nedávna myslil, že má budoucnosť zabezpečenu a doufal v protekci matčina dobrodince.

Mezi spolužáky nebyl oblíben, ale dovedl vetříti se mezi zámožnější a nechati za sebe platit v hostinci.

Chodil k Zelenkovům. Ostatně, kdo by tam nebyl chodil? Byl u nich o masopustě na plesu, o kterém paní Deňková své přítelkyni Norbertové vypravovala.

Jelikož švarnější tanečnice se mu vyhýbaly, obracel se k těm, které nebyly tak mnoho žádány k tanci. Mezi

Digitized by Google

těmi byla slečna Berta Deňková. S tou tančil posléze do únavy a získal sobě blahosklonné vlídnosti matčiny.

Paní Deňková byla nakloněna pozvati jej do svého domu. Neboť líbil se jí. Byl sice mlád u porovnání k Bertě, avšak přišed pozdě na studie, byl přece o několik roků starší svých kollegů. To nebylo by tedy vadilo, a hlavní věcí bylo, aby Berta nezůstala dokonce starou pannou, jak se již silně podobalo.

Paní Deňková nebyla však neprozřetelná a poptala se dříve po jeho poměrech důkladně. Zprávy byly zcela neuspokojivé, a Richard nebyl pozván, což stálo Bertu zjevně několik a v úkrytu mnoho slzí.

Richard pozoroval dobře, že učinil na slečnu hlubší dojem, ale viděl, že nebyl za hodna uznán, aby se jí směl přiblížiti. Kdykoli ji někdy vídal u Zelenků, hleděla paní Deňková vždy je rozloučiti. Vyhledával Bertu na procházkách, pozdravoval ji významně a byl by rád svou mladosť obětoval za její peníze. Ale to byl pouhý sen, a on se ho vzdával.

Mladý Zelenka, pohostinný jak otec, pozval jej, aby se o prázdninách přece také k nim na statek podíval, aspoň na několik dní. Obratem ruky Zelenka o tom již nevěděl. Ale Richard hořel touhou tam se dostati, do toho vzácného kruhu. Avšak jakým způsobem? Kde vzíti peněz? Nikdo mu již nepůjčí.

S těmito myšlenkami stál v podkrovní komůrce u okénka a bál se nevěda čeho.

Tam naproti, několik pouze kroků od něho, byla plná skrýše peněz, nikomu platných, které tam zahálely.

Richard vrhl sebou na lůžko a přikryl se přes hlavu. Ale v té hlavě uhostila se Lenina skrýš. Jemu nebyla již tajemstvím. Byla pohádkou společenského kruhu, ve kterém ubohá paní Norbertová svými bájemi mysli za-

Digitized by Google

městnávala, a kde mezi jiným také vypravovala o pověstné schránce.

To událo se čtrnácte dní před Pavlinou návštěvou u tety, kde se jí objevil pohádkovitý obsah oné schránky, načež po odchodu Pavlině bouře vypukla, se zablesklo a teta hromnici rozžala. Těch celých čtrnácte dní neměl Richard jiné myšlenky, viděl v duchu stále ten plný úl a cítil, kterak jest k němu přitahován silou magnetickou.

XV.

Těchto celých čtrnácte dní a také nocí nedalo se to přemoci, a jeho mozek chtě nechtě namáhal se, aby utvořil důmyslný plán k nepozorovanému vniknutí do Vyskočilovic příbytku a k obratnému vyloupení Leniných pokladů, tak aby pranikdo hádati nemohl, že on to byl.

Bránil se velmi této neodbytné práci svých myšlenek. Proklínal je nahlas. Nechtěl, nechtěl. Vždyť to byla špatnosť, vždyť by se stal vyvrhelem společnosti a kdyby vyzrazen byl, trestancem! Jaká to hrůza! Jaký hnus! Ale co dělat! Nešlo mu to z hlavy. Nutil se čísti, ale nevěděl, co čte. Jeho mozek ničeho nepřijímal a měl svou práci. Nebyl pánem nad sebou.

Své domácí říkal, že očekává z venkova od pana Bolka určitě nějaké peníze; jakmile je obdrží, že se s ní vypořádá. Zatím neměl nejmenší naděje na ně. Čeho tedy posud nevyhnutelně potřeboval, poskytovala mu Zuza ještě na dluh.

Věřila posud jako všichni, kdo Richarda znali, že byl pan Bolek jeho otcem, a tudíž věřila také jeho slibům. Chválila Richarda, že byl poslední dobou tak solidní a myslila, když teď seděl celé dni v komůrce s knihou

Digitized by Google

v ruce, že k nějaké zkoušce se připravuje, kterou do mnělého tatínka překvapí a obměkčí.

Zatím nebezpečný pud v něm vzbuzený vzrůstal a vše přemáhal. Již bránil se mu jen slabě.

Obíraje se plány svými k dobytí Lenina jmění, pravíval k sobě: „Což myšlenky! Ty nejsou ještě ničím. Vykonání toho, čím z dlouhé chvíle se tu bavím, je přece jen nemožné a nesmyslné. Do čeho bych se to uvrhl? Býti zlodějem, krásná to životní dráha! Fuj a stokrát fuj. Ani viděti bych se nemohl, kdyby věc se nevyzradila. A což, kdyby se vyzradila! Ta hanba! To neštěstí! Jen usmrtit se potom bez váhání, ještě v čas! Že to neudělám, je tedy jisto. Bavit se tím v myšlenkách nemůže přece škodit, když mne pranic jiného teď nebaví. Čas mi tím uchází.“ Ano, čas ucházel. To byla ta otázka, která teď s druhé strany se přičiňovala o jeho neštěstí. Čas ucházel. Peníze nešly a nemohly přijíti. Co řekne paní Zuza? Co měl dělati, kam měl jíti?

Díval se z okna tak pilně, jako jeho protějšek, stará slečna Leni.

V dílně viděl dělníky pracovati. Vídal Emericha přecházeti v obleku dělnickém, zaprášeného. Viděl, kterak nosil putnu s hlínou na zádech, kterak vycházel přes ulici bez obleku, s nástroji v ruce, jak v letním vedru přikládal do pece a u výhně pracoval.

Tu napadlo Richardovi také jednou, že by mohl někde práci hledati. Zuza mu to pořád radila. Jeho matka byla do smrti ve službě. Proč nebyl by mohl býti také raději dělníkem než zahalečem?“

Podíval se na své měkké ruce, protáhl se na roztrhané a polámané pohovce, na níž v noci spával, a nechtělo se mu. Co řekli by také lidé? Jeho spolužáci? Věděl, jak se hrozili rozhodnutí Emerichova, jak mnozí se mu smáli. Ostatně, proč pak býti dělníkem? Vždyť

Digitized by Google

mohl přece se svými studiemi dostati práci přiměřenou v nějaké kanceláři, v nějakém úřadě. Zuza mu to říkala každý den. Tedy hledat. Ale to právě nebylo mu po chuti. Byl neobratný. Nerad o něco prosil a nedovedl si nic vymyslit, kam by šel. Něco vyběhávat! To bylo mu nemožné. Hlava točila se mu při pouhém na to pomyšlení. Tázat se tu, tázat se tam, nechat se odbývat, zase jít a hledat. Ne, k tomu nebyl způsobilý. Přece chtěl se nutit. Dnes dojdu tam a tam optat se, umiňoval si, ale rychle měl plno námitek pohotově. Bude to marné. Vše je lidmi přeplněno, ani mou otázku nevyslechnou. Ještě kdyby mu to byl někdo obstaral, byl by šel a přijal službu. Ale kdo měl se k tomu propůjčiti? Zařadil každý pokus dostati práci mezi nemožnosti a nehnul prstem, neučinil jediného kroku, aby sobě pomohl z tohoto postavení, které nebylo dokonce tak zoufalé, jak sobě připouštěl.

Onoho parného dne, kdy Pavla se odvážila odpůldne k těžké chůzi do Hlemýždí ulice k tetě Leni, byl Richard od bílého rána vyložen z vikýře své komůrky, aby polapil trochu čerstvého vzduchu.

Jeho zraky procházely se po protější střeše, jakoby chtěl spočítati na ní cihly. Pak svezly se dolů se střechy podél okapu k oknu slečninu. Studovaly na tomto okně závorky dole i nahoře, kterými dle pradávného způsobu se zavíralo.

Slečna měla na vnitřních oknech husté zelené záclony. Ty zatahovala na noc a i někdy ve dne. Sousedstvo mělo za to, že tak činívá, chce-li sobě za dne trochu zdřímnout. Neboť nepozorováno a nevysvětleno nemůže a nesmí nic zůstati mezi sousedy, kde jeden druhému vidí tak blízko do oken.

Ale Richard věděl to jinak, a odjinud než z jeho okna nebyl by to také nikdo vyzkoumal. Záclony nekryly celé okno. Ponechávaly nejhořejší tabuli nezahrnutou, neb mělo

Digitized by Google

se za to, že tou nelze nahlédnouti dovnitř pokoje a kratší záclony dávaly se pohodlněji a rychleji přehrnovat. Opravdu nebylo onou svrchní tabulí okenní viděti do vnitř pokoje. Ale velmi dobře bylo znáti, kterak velký šatník býval odšoupnut ode zdi a svoje popředí šikmo k oknu obracel.

Kdyby jej nebyla zpravila pověst paní Norbertovou rozšířená o této okolnosti, byl by sotva tušil, že se kryje tak sladké tajemství za tímto šatníkem, byl by sotva kdy uhodl, proč bývá tak často odstavován.

Kdyby se byl pak vůbec o to staral, byl by si to vysvětloval okolností, že stará slečna čistoty milovná tak pilně za ním smejčívala.

Ve chvíli, kdy Pavla se blížila k domku po svém pradědu, Richard zpozoroval, kterak Leni okno zavřela, zaclonila, a jak se obrátil šatník popředím k oknu.

Kdyby byl mohl tušiti, že zůstal byt otevřený, že tam byla slečna samotná, že by byl mohl vstoupiti bez překážky do bytu v okamžiku, kdy schránka byla otevřená! Jak jinak bylo by vše dopadlo? Co bylo by se stalo? Vše bylo by pak záleželo na jeho hbitosti a na okolnostech. Ale ani skutečný zloděj, kterým v myšlenkách již byl, nemohl si pomysliti, že by tak opatrná, lakomá ženská zůstala při otevřených dveřích.

Richard byl z okna vyložen, pozoruje protější byt, když Pavla vešla do ulice.

Richard ji viděl. Znal ji z procházek pražských po Příkopech a nábřeží. Býval vždy dojat její krásou a elegantním zjevem. Teď viděl ji zas poprvé, co byla v chudobě živa. Nezměnila se. Její oblek byl úpravný, její zjev zajímavý. Její obličej měl výraz trpící. Než vešla do domu, pozdvihla hlavu s povzdechem, pohlédla k nebi. Richard odskočil od okna. Zdáloť se, jakoby na něho se dívala. Ale ona ho neviděla a vešla. Richard pocítil žár v celé

Digitized by Google

bytosti. Dech tajil se mu. Z jeho chabého srdce vyskočila jiskra lásky, a tu vzpomněl si najednou, kterak v hospodě, když se mluvilo o té osudné schránce, také řečeno bylo, jak dobré by bylo vzíti poklad starému draku a dáti jej nuzujícím se mladým neteřím.

Jen to scházelo mu ještě, aby poslední ohledy odhodil a zamýšlený čin sám sobě omluvil, ba posvětil. Náhle cítil odvahu a vše, co ho zdržovalo, s něho spadlo. Třásl se nedočkavostí, aby mohl jednati. Již nepřipadal si zlodějem; namlouval sobě, že se stane hrdinou.

Nešťastná Pavla! Víme, kterak cestou snila o tom, že by se mohl vyskytnouti osvoboditel z její strasti v podobě milujícího muže. A on se vyskytl. Zahořel láskou k ní a touhou pomoci jí jako sobě. Toť bylo, jakoby zlý démon byl zachytil utajené přání toho stísněného dívčího srdce a hned je uskutečnil, avšak jen proto, aby nepříznivý osud tím více prostředků měl zraňovati tuto vyvolenou oběť. Na štěstí nevěděla nic o tom záhubném novém mraku, který se hrozivě zdvihal nad obzor jejího žití.

Pavla vešla do domu. Richard byl tak napjat, že celý se chvěl. Co se bude díti? Ve Vyskočilovic prvním pokoji byla okna pro velké vedro otevřená. Mohl jej celý přehlédnouti. Viděl, jak Pavla vešla do prvního pokoje, zmizela za dveřmi druhého, za chvíli vyšla zas a čekala; pak vešla Leni. Zaslechl hlasy jejich, ale nerozuměl, co mluvily. Pavla hořce plakala. Láska jeho k ní hnula se mocně. Bylo mu, jakoby se z duše jeho dral výkřik touhy přivinouti tuto spanilou postavu k sobě a usušiti horoucími políbky slzy na těch zbožňovaných lících.

Pavla odešla. Sledoval ji, jak zmizela za rohem ulice. Náhle zablesklo se, a on ulekl se tak, že rychle zavřel okno. Schoulen v koutku pohovky, naslouchal velebné mluvě hromu.

Digitized by Google

Bouře rozzuřila se, a on se jí bál. Jakživ neznal tohoto strachu. Nemohl ani mysliti na Pavlu a zahrabal se do peřin, v nichžto usnul.

Probudil se, a bylo již šero. Slyšel v kuchyni šramot. Paní Zuza přicházela od Vyskočilů, jimžto obstarávala v tuto hodinu večeři. Plakala dnes nahlas tak, že Richard jinak nemohl, než ptáti se, co jí jest. Byla strašně peskována od slečny Leni, která tvrdila, že Pavlu přeschovala v bytu, dokud uklízela v kuchyni, načež Leni po jejím odchodu zavřela sebe s ní. Nechtěla věřiti, že nechala sama otevřeno, a přece bylo tu již tolik důkazů její nepamětlivosti. Ubohá Zuza, po čtyřicetileté službě dostala výpověď. Byla nyní také bez služby a dodala, že musí již naléhati, aby jí Richard zaplatil.

On upokojoval ji horlivě. Dnes právě dostal prý psaní od pana Bolka, aby si přišel za tři dni na poštu pro peníze. Již bylo vyhráno. Vše bylo dobře. Richard byl tak vesel, že ji rozjařil. Měl v jakési láhvi trochu likéru, dar to ještě jeho bývalé lásky; ten obětoval a vypil jej s paní Zuzou na zdraví svého dobrodince, anebo snad otce. Tím Zuzu úplně přesvědčil.

„Co teď," pravil k sobě. „Kostky jsou vrženy. Jak do toho a kdy?"

Vyložil se opět z okna. Měsíc vyplul nad bludiště střech, nad nimiž v mlhavě modrém osvětlení se vznášely význačné podoby Týnských věží. Od blízkého břehu bylo slyšeti hukot řeky. Hluk v ulicích se ztišil. V oknech byla světla shasínána. U Vyskočilů spali. Také Zuza v kuchyni usnula, likérem trochu omráčena.

Štoček zamkl dvéře pokoje, aby tam nemohla vejíti před svým odchodem časně ráno. Opatřil se svým klíčem od kuchyně, skrze nižto byl k němu vchod, pak klíčem od domu a prošel kuchyní od ní nepozorován, načež

Digitized by Google

kuchyni zavřel. Vyšel z chodby. Na prahu jejím se ohlédl. Chtěl se vrátit. Ano, chtěl. Jakživ pamatoval, jak chtěl a chtěl a přece nemohl a přece se nevrátil, jak nohy jej nesly přes jeho vůli se schodů na ulici z domovních vrat posud otevřených. Byl v punčochách, aby po sobě stopy nezůstavil a tiše kráčel.

Měl vše dobře vyhlédnuto. Přelezl ohradu vedle Vyskočilovic domu, do níž byla hrnčířská dílna rozšířena. Ohrada byla dosti vysoká, ale on měl vypátráno z okna, kudy by byla přístupna. Sotva byl v ohradě, slyšel v ulici kroky. Byl to strážník, k němuž se přidružil muž hledající lékaře. Mluvili spolu hlasitě. Kdyby tu byli šli dříve, byli by jej zastihli, jak přelézal ohradu. Měl štěstí při začátku. Ale srdce mu bušilo tak, že se nemohl odvážiti k dalším krokům. „Což abych se vrátil domů," myslil si, ale odpor proti tomu byl nyní ještě silnější než prve, a když sobě oddychl, šel dále bez váhání. Vše bylo napřed vymyšleno. Mohl teď jednati pouze jako stroj. Tam ležel řebřík po celý čas, co z okna se díval. Přivázal na jeho konec dlouhý provaz, aby ho mohl bez hluku zase spustit. Vztyčil jej a hbitě vylezl po něm na střechu Vyskočilovic domu za starožitným velkým okapem. Do tohoto okapu bylo mu možno se posadit. To měl vyměřeno. Zda-li jej udrží, nevěděl, v tom musil se vydati náhodě. Zkoušel jej pomalu. Okap jej udržel, on spustil řebřík na dřívější místo a podařilo se mu také svléknouti s něho kličku provazu, aby nezbývalo tohoto znaku. Všechno šlo dobře. Na ulici nebylo nikoho. Spouštěl se v jakési závrati citů a myšlenek podél dešťové roury, až se chytil patou široké římsy Lenina okna. Nožem odšoupl závorky uvnitř, vjel pod rám okna celou rukou a jedna, dvě, tři — Byl v pokoji. Vše šlo ještě lehčeji, než předvídal. Vnitřní okna byla jen přivřena. Počítal na nedoslýchavost slečninu a na tvrdé spaní Petra Vyskočila,

Digitized by Google

jenž spal ve vedlejším pokoji. Věděl od Zuzy o těchto vlastnostech bratra a sestry. Odvážil se tedy na to všecko.

Richard zavřel za sebou okno rychle, aby chladný vzduch choulostivou stařenu spíše snad nezbudil nežli šramot.

Posadil se na podlahu v koutku u samého okna. Cítil teprv nyní v třesoucích se nervech odvážnost tohoto vloupání, smělost skoku s okapu na okno. Vzal hlavu do obou rukou a myslil s hrůzou na návrat odtud touže cestou, kde mínil ještě k tomu jen po provaze s okapu se spustiti. Měl z toho takový strach, že by se byl dal raději polapiti zde na místě, nežli svěřiti se ještě jednou okapu a vyšplhati k němu dešťovou rourou. Ostatně jak zavříti okno v tom postavení, aby nebylo k poznání, kudy vnikl?

Zdálo se mu, že zde jest v pasti chycen a dlouho nebyl opět hnutí schopen. Až najednou se v něm hnula zas ta nevysvětlitelná moc, jež ho k prvnímu kroku dohnala, i vzchopil se s pomyšlením: „Nuže, děj se co děj!" Pozdě by bylo nyní litovat a přemítat.

Odšoupl šatník, a šlo to zlehounka, bez vrznutí. Kde byla ta schránka? Což byla-li to pouhá báchorka? Hledal, hmatal dlouho, v přestávkách. Toť bylo hrozné. Nenacházel ničeho. Avšak teď! Ano. Zde to bylo. Odšoupl almaru ještě trochu, aby mohl měsíc vniknouti. Svítil mu právě na dvířka. Ale ty byly zamčeny. Kde byl klíč? Překážky. Stal se vášnivým. Zdáloť se, jakoby skryté poklady prsty jeho k sobě vábily. Teď bylo mu vše jedno. Vzal nůž. Vylámal dvířka rázem. Praskly. Bylo to jako výstřel. On skrčil se za almarou. Lapal otevřenými ústy po vzduchu. Ohlížel se jako štvaná zvěř na okno, hotov jsa vyskočiti jím na ulici. Leni zasténala. Přece ji probudil. Což kdyby nemohl utéci? Co by dělal? Nebesa!

Digitized by Google

Měl nůž v ruce. Viděl, viděl, jak malý jen krůček od zloděje ku vrahu.

Richard nebyl té chvíle člověkem. Byl bouří, ručejem, řítícím se ve propasť, byl bez vědomí. Jeho pěnící se krev, napjaté nervy čekaly na povel okolností, aby se rozpoutaly v divokém víru živelním.

Avšak pravdu měla Zuza, že pana Vyskočila nic neprobudilo ze spaní, ani kdyby vedle něho vystřelili, a teta Leni že nedoslýchala víc a více, neboť ve vedlejším pokoji nic se nepohnulo, a slečna obrátila se mezi svými nakupenými peřinami vzdychajíc, načež za chvíli pokračovala ve pravidelném, chroptivém oddychování.

Richard byl teď pánem její drahé, tak úzkostlivě hlídané tajné schránky, jejího úlu a vyprázdnil jej do posledního balíčku. Pouze šperků netknul se; ale na hotové peníze, papíry a knížky ani kapsy mu nestačily a zastrkoval to vše za oděv, kam jen mohl.

Zpozoroval nyní, že byla podlaha pod šatníkem silně namydlena, pročež nic nebylo lehčího než dostati tuto archu Noemovu opět bez hluku na místo.

Co nyní? Z okna? Za žádnou cenu. Vešel drze do prvního pokoje, kde byla tma pro spuštěné roletty. Troufal si projíti, aniž by zbudil spícího tam domácího pána.

Vplížil se ke dveřím bez hluku. Ale klika cvakla, a pan Vyskočil zvolal: „Leni, jsi to ty?“ Zatím byl Richard venku na chodbě a čekal zase s nožem v ruce, nevěda, zda by v případě, kdyby jej polapili, sebe či jiného zabil. Stál tam dlouho. Starý pán nepátral dále po původu toho, co slyšel. Ale snad naslouchal, zda-li ještě něco uslyší. Richard dal mu plnou hodinu, aby znova usnul. Měl trpělivost.

Potom otevřel si dvéře u chodby, uvnitř na tři zámky zavřené, a neodolal úšklebku.

Digitized by Google

Otevřel rychle, nezavřel za sebou více a teď utíkal. Zahnul do zadu, otevřel zadní vrata vedoucí do ohrad mezi kolnami, v nichžto uvnitř vězel klíč, a tam zase přelezl do ulice.

Otevřel si svůj dům. Vešel do svého příbytku a tam byl tak opatrný, tak obratný, takovým již mistrem zlodějského umění, že Zuzu neprobudil ani svým příchodem.

Našla jej klidně spícího, když ráno vstavši měla se k odchodu, aby obstarala snídani. Richard strčil svůj lup do kufru, který zamkl. Nevěděl ještě, co měl a vážil si posud nejvíce peněz na hotovosti. Vrhaje se na lože přál si, aby to celé bylo pouhým snem, aby raději byl ještě bez peněz. Nechtěje na nic mysliti, usnul unavením.

XVI.

Slečna Leni měla té noci těžké sny o samých požárech. Jednou zdálo se jí, že hoří dům. Pak byla ve snu v dílně a dívala se do peci. Z té vyšlehly jí do obličeje tak hrozné plameny, že vykřikla. Z plamenů vyskočilo několik čertů s vidlicemi, kteří za ní se honili. Probudila se ráno v potu skoupána. V pokojíčku bylo nesnesitelné parno. Leni vstala s těžkou hlavou. Požár, plameny a dokonce peklo! Co znamenají takové sny? Odjakživa se říká, že znamenají krádež.

Leni sedíc na posteli, ohlédla se. Vše stálo na obvyklém místě, nikde nebylo nic podezřelého. Ostatně bylo v tom domě, jakož i v sousedstvu věcí neslýchanou, aby se byla větší krádež spáchala. A pak upamatovala se Leni, že mívala také jindy sny o ohni, aniž následovala nějaká zlá událost.

Vymlouvala si to tedy a vzpomněla si také ještě, jak jednou po takovém živém snu hned po ránu prohledala

Digitized by Google

svou schránku a všecko v pořádku nalezla. Nikoli, sny o plamenech nevěstily nic takového.

Oblékla se tedy ještě klidně a spěchala, aby okno otevřela. Vyložila se na chvíli, ssajíc osvěžený po včerejší bouři vzduch. Okno bylo zavřeno jako jindy, a Leni neznamenala nejmenší stopy Richardových smělých, krkolomných skoků s okapu na římsu jejího okna. Pak spěchala uvařit kávu a otevřít Zuze, jež obyčejně ráno čekávala přede dveřmi s čerstvou vodou, s mlékem a houskami, než se jí otevřelo. Petr Vyskočil ještě spal.

Slečně Leni bylo divno, že dnes Zuza nepřicházela, neboť byla úplně zapomněla, že včera jí dala výpověď. Našla dvéře otevřeny, a hubovala na bratra, že večer nezavřel, neb to bývalo úkolem jeho. Volala dolů na některého dělníka, aby pro Zuzu došel a jí vymluvil, kde tak dlouho meškâ. Za chvíli byla tu milá Zuza plna radosti, že nastalo smíření. Naplakalať se včera dosť, ale dnes nebylo již zmínky o jejím domnělém přečinu včerejším. Viděla, že stará slečna na to vše zapomněla, a nechala se trpělivě od ní peskovat pro ranní omeškání.

Leni nesvěřila jí semletí kávy, aby snad nějaké zrnko pro sebe nevzala; šla a počítala zrnka kávy, jež pro snídaní určovala. Dnes utrhla jich zas několik a umínila si, že bude všude utrhovati ještě více, neb na to nezapomněla, že slíbila obětovati švagrové tak mnoho peněz.

Melouc vonná zrnka kávy, vzdychla těžce. Ba dobře zvěstoval mi to přece dnešní sen. Což nejsem okradena tím pronárodem? Což nepřišla na mne včera Pavla jako pravý loupežník? Jenom nůž vložit na hrdlo. Nic jiného nescházelo. A jak si to vyhlídla. Schovala se někde v bytu, to je jisto. Zuza je bezhlavá, nevšimla si jí, a ona vyčkala tu pravou chvíli, aby mne polekala, překvapila, usvědčila, že peníze mám. Dala se do hořkého pláče.

Digitized by Google

Její bratr zatím vstal a spěchal do dílny, kde snídával. Jídal mezi prací. Činil se více než kdy jindy a cítil v sobě síly k tomu. Měl nenadále velké objednávky a byl by potřeboval ještě nějakou dílnu, anebo rozšíření té staré. Musil nové peci stavět, a to vše jej rozjařovalo. Samo sebou nebylo by to mělo tak hlubokého účinku, ale vždyť tu byl nyní „ten hoch", tak hodný, tak upřímný. Starý věřil v jeho srdce, a bylo mu sladko pro něho pracovat. Již ani nevzpomněl, že mu celé jmění nedávno obětoval. Ale teď byl by přece jen potřeboval peněz na hotovosti. Stloukal dosti těžce, co musil do závodu strčit, než se mu to s užitkem vrátilo.

Emerich byl mu k ruce. Ráno přicházíval časně a vždy v dobré náladě. Čilý průmyslový ruch začal jej baviti, a pravou vymožeností zdálo se mu, že děd s ním teď rozprávěl. To bylo Emerichovou radostí. Vybízel ho k tomu, poslouchal to, a stařec stal se povídavým, jak ani z mládí nebýval.

Emerich nenudil se pranic. Šel z jednoho do druhého. Byla to skutečná činnosť. Děd na to již nehleděl, že hoch byl učenníkem, nováčkem, vlastně dítětem. Považoval jej za zázrak a byl na něho hrd. Nechal jej dělati, co sám chtěl a k čemu měl chuť. Emerich chápal se nejtěžšího. Namáhal se až příliš, aby docházel vždy většího obdivu dědova.

„On je jako čert do práce," říkal děd o něm a dával jej za příklad starším dělníkům; při tom však uznával, že ani on nedokázal v tomto mládí tolik, co tento mladý člověk, jehož náklonnosť přece jen více ke studiím se nesla a pro něhož bylo tudíž obětí odříkati se jich.

Vystupoval-li v Emerichově mysli tento stesk na povrch, oddával se nejvíce takovéto v pravdě zběsilé práci, aby myšlenky své omráčil. Odpočinek po ní byl tak sladký! Vzpurné myšlenky, prací zkrocené, dostavovaly se

Digitized by Google

za odpočinku v jiné podobě. Byly dobrou vůlí a rozumem vyjasněny, a on byl smířen se svým osudem. Pak mohl pustiti vše mimo sebe a zahloubiti se s celou duší do knih, když měl k tomu chvilku; tu zapomínal úplně na myšlenky, bouřící se proti němu, že svou mladosť a své nadání pohřbívá.

Emerich byl s dědem v dílně sám, když s pavlače zavzněl Lenin vřískavý hlas: „Petře, pošli si pro snídaní!"

Jelikož nikoho tu nebylo, aby nahoru došel, nabídl se Emerich sám, nedbaje, bude-li tetou rád viděn čili nic. „Jakže, dědečku, vy jste ještě nesnídal a již jste v práci?" zhrozil se. „Doběhnu vám honem pro tu kávu sám."

Děd nenamítal ničeho, ale pozdržel jej chvíli. Hledal právě kadlub a nemohl najíti ten pravý. Trvalo chvíli, co jej spolu hledali. Pak teprv pospíchal mladý muž nahoru do kuchyně. Tam stála na stole Petrova snídaně připravena, poněkud již vystydlá. Jinak byla kuchyně prázdna. Zuza odešla na chvíli domů, a tety zde také nebylo. Emerich uchopil se snídaně, chtěje s ní odejíti dolů. Tu bouchly dvéře u pokoje, a do kuchyně potácela se Leni ve hrozném stavu. Na první pohled zdála se pomatena. Držíc se stolu, vrávorala a klesala, při čemž draly se jí z úst chraptivé stony.

Emerich ji zachytil a posadil na židli kuchyňskou.

Ona nevěděla, kdo to jest, a oddala se jeho péči. Avšak sotva promluvil, a ona se naň podívala, odstrčila jej od sebe silou nově nabytou a vykřikla: „Pryč, zloději, lupiči! Ty a Pavla jste mne okradli, vyloupili. O bože na nebesích! Kde je tvá spravedlnost. Jsem žebračkou. Co jsem si uspořila, utrhla od úst, ušetřila na sobě, tak že jsem si často ani nezatopila, nesvítila, to mi ukradli ti zloději! Ale jestli mi nevrátíš všecičko

Digitized by Google

do poslední zlatky, prokleju vás do horoucího pekla. Uvrhnu na vás kletbu, aby nic se vám nedařilo, jakože posud se nedaří, abyste neměli nikdy žádného štěstí, ani spokojené chvíle."

Emerich zhrozil se toho výjevu, jako posud ničeho na světě. Vyběhnuv na pavláčku, volal děda hlasem zoufalým.

Ten přišel a když shledal sestru v tomto rozčilení, přistoupil k ní, uchvátil ji za ruce a přísně se tázal: „Co se ti ztratilo?"

„Všecko," odpověděla Leni.

„Kdes to měla?"

„V zástěnku za velkou almarou ve svém pokojíčku. Od dětských let střádala jsem to."

„A co, mnoho-li jsi tam měla? Vždyť jsi říkala, že nic nemáš. Týrala jsi mne, když jsem se tak vydal ze všeho, skoro hladem. Věděla, že je mi teď potřeba peněz do živnosti, že se těžce protloukám bez nich a nechalas to tam plesnivět a nenabídla jsi mi z toho."

Ona ho neslyšela a jen opakovala: „Zde stojí ten zloděj. On to vyčíhal, sestře pověděl, objednal ji sem. Vzali to spolu."

„Kdo, kde je ten zloděj a jeho sestra?"

Petr se divil. Ohlédnuv se, neviděl tu nikoho než Emericha, který se ujal slova a řekl:

„Mne teta myslí, mne a Pavlu obviňuje. Nemohu to pochopiti."

„Nemá rozumu," řekl děd, pustiv její ruce. „Vždyť ty nikdy nepřicházíš sem nahoru, a Pavla není tu dokonce."

„Pavla?" vykřikla teta. „Pavla byla tu včera, přepadla mne, vyslídila moje peníze, ale bála se mne a žebrala pouze o něco. Já myslila, že Zuza ji sem pustila, zatím on, ten chlapec, ji sem pustil a všecko jí ukázal.

Digitized by Google

Ale nepodařilo se jim včera. Proto vlezli sem večer. Byli tu v noci schováni a ráno utekli. Ah! Teď mi napadá. Proč pak byly ráno dvéře od chodby do kořán? Že jsem se toho hned nelekla. Jak to jen bylo?" Chytila se za slabou hlavu svoji a mačkala z ní paměť. Jak to bylo? Proč nelekla se toho ihned? V tom byla opět její nepamětlivosť. Myslilať první chvíle, že sama již otevřela, aby se podívala, není-li tu Zuza, anebo že Petr nezavřel.

Emerich zblednuv, stál zde jako socha. Toliko jeho oči mluvily, když s dědovými se setkaly. Nevěděl posud nic o včerejší návštěvě sestřině zde.

Děd byl hluboce dojat pohledem těch očí, které mu byly tak divuhodně příbuzné. Zakabonil se a dupl nohou:

„Leni, nemluv hloupostí," okřikl ji. „Jsi-li okradena, je to tvá vlastní vina. Zuza mi řekla, že zapomínáš se zavírat a že to pak svádíš na ni. Teď se sama pamatuješ, že jsi ráno našla dvéře otevřené. Ale jak mohl sem vniknoti cizi člověk?" divil se obrácen k Emerichovi. „Vždyť dole je také vše uzamčeno? Dělníci, kteří spí v dílně, jsou lidé spolehliví. Zajisté zavřeli vrata jak do ulice tak do dvora. Či mám je míti v podezření, že oni to byli?"

Emerich nedával odpovědi k těm domněnkám. Byl sklíčen, jako nikdy posud. Býti nařknut do očí jako sprostý zloděj! Stál opřen o kuchyňský stůl, s hlavou schýlenou. Petr podíval se naň, a ňadra dmula se mu; byl by jej nejraději vzal do náručí. Jevil se mu tak čistý a ryzí. Byl tak mlád a tak mnoho již zakusil, nesl to s takovou šlechetnou myslí! Málem by byl pro Emericha na krádež zapomněl. Ale Leni znovu lála, a on obrátil se zase k ní. Znova tázal se jí, co tedy ztratila, co tam měla?

Digitized by Google

Odpověděla mu tak zvráceně, že znovu se rozzlobil. Doléhal na ni, aby jasně mluvila a všecko udala, neb bylo nutno především ohlásit krádež na policejním úřadě. Zatím pokynul Emerichovi, aby se vzdálil, což tento učinil.

Leni, zdálo se, že zapomněla jej obviňovati, co ho již neviděla, a když jí bratr objasnil, co chce učiniti, jmenovala mu přece tak asi, co měla na hotových penězích, ve státních papírech a v záloženských knížkách, v losech a úpisech různých. Petr, neposnídav, spěchal na policejní ředitelství. Na cestě teprv měl čas diviti se jmění tak značnému, po krejcarech takořka střádanému a hájenému lží a přetvářkou celého života. Bylo to jmění, kterým mohla lakomá ta ženská několik rodin z neštěstí vykoupiti.

Petr ohlásil tedy její ztrátu na policejním ředitilství, aniž však byl s to, aby učinil všecka potřebná udání, aby se mohlo hned účinlivě po pachateli pátrati. Nevěděl na př. na jaké jméno zněly její vkladní knížky, jaké znaky a čísla měly její cenné listiny, jaká čísla a serie její losy. Ale to vše bylo nejvýše nutné, aby se hned ohlásilo ve všech směnárnách a záložnách. Bylo by také bývalo záhodno věděti čísla bankovek, které dle udání Leni měla na hotovosti.

Petr běžel s tímto pořízením domů jen mu hlava hořela. Vešel do bytu a volal sestru hned v předsíni. Oznamoval jí, že jest nutno, aby bez prodlení osobně na policejní ředitelství se dostavila. Petr Vyskočil byl hotov obětovati neslýchaný v té rodině výdaj na drožku, aby sestru dovezl bez prodlení na řečené místo. Neb každé chvíle, jež uplynula, byla škoda nenahraditelná. Pachatel mohl zatím prodati, proměniti, vyzdvihnouti celé ukradené jmění, aniž by pak bylo možno vyslídit jeho stopu.

Petr vešel do pokoje netrpěliv, že Leni se mu ihned neozývá, a našel ji sedící v křesle s hlavou nachýlenou k ramenu, s jazykem vyčnívajícím mezi dásněmi, v obličeji

Digitized by Google

změněnou. Ale Petr neměl smyslu pro tyto patrné znaky těžké choroby. Byl sám rozčilením churav, a krev stoupala mu do hlavy. Opakoval sestře otázky, s nimižto byl vpadl hned do dveří a pobízel ji, aby vstala a k odjezdu se měla.

Leni pozdvihla k němu oči s udiveným, zlostným výrazem lidí těžce nemocných, od kterých se žádá rozumné odpovědi, aniž jí jsou schopni.

Zablábolila cosi nesrozumitelného hlasem chorým a cizím. Petr rozhlédl se po pokoji a zpozoroval teprv nyní nepořádek neobvyklý. Sklenice s vodou byla na stole převržena, na podlaze stálo umyvadlo, ručníky a šátky byly pohozeny po židlích. Té chvíle vešel Emerich, posud bledý a strnulý jako duch.

Zuza byla u slečny, když měla záchvat mdloby. Vzkřísila a posadila ji v pokoji do křesla, načež šla hledat pomoci do dílny. Ale pána tu nebylo, a dělníci nevěděli, kde lékaře hledat. Zuza běžela tedy sama pro něho s přikázáním, aby někdo šel zatím nahoru hlídat nemocnou.

Dělníci vyhledali k tomu Emericha jakožto příbuzného a když mu řekli, že je tetě jeho zle, nevěděl, jak by se vytočil z toho úkolu, co by mohl říci těmto lidem. Šel tedy nahoru a při tom doufal, že tetu usmíří, že ji přesvědčí, kterak on zlodějem nemohl býti ani Pavla. Ostatně uvažoval, že nemocná mluvila prvé již v blouznění. Myslil, že celá ta krádež byla třeba jen výmyslem choré obraznosti. S takovými myšlenkami vstoupil tedy do pokoje, kde se sestrami jednou taková muka přestál.

Jeho děd všecek udiven obrátil se k němu. „Nevíš, prosím tě, co se tu děje?“ tázal se ho, a Emerich odpověděl: „Zuza šla pro lékaře a mne poslali zatím sem, aby zde teta nebyla sama. Zdá se, že ochuravěla.“

Ale tato oživla, slyšíc hlas nenáviděného synovce. Zkusila zdvihnouti tu ruku, kterouž ještě trochu vládla

Digitized by Google

a pohroziti mu pěstí. Teď mohla zas mluviti až příliš zřetelně. „Zloději, zloději!“ soptila. „Ty a Pavla jste to vzali.“ Obracejíc pak se k bratrovi řekla hlasem dosti silným: „Jaké pak udávání čísel a nevím jakých znaků mých ztracených peněz. Ať se prohledají hned na místě věci tam těch lidí, těch Norbertových, jichžto jako příbuzných úplně se odříkám, ať to přijde do novin, co spáchali, ať jsou donuceni vydat všecko, a pak ať je dají do vězení! Jak hloupě jsi to mluvil na úřadě! Toho zde a Pavlu měl jsi dát zatknouti.“

Petr podíval se na Emericha. Viděl v jeho očích utrpení nesnesitelné a nemohl to snésti sám. Vždyť to byly jeho vlastní oči, které naň takto hleděly. Myšlenka projela mu hlavou: „Trpěl jsem mnoho. Ale tak nešťastným jako ten dobrý hoch nebyl jsem nikdy“ — a tu ho to popadlo jako vichřice, jako bouře citů dlouho tlumených a zdánlivě mrtvých. Chytil Emericha do náručí, tiskl jej k sobě, políbil ho na čelo a obě tváře: „Vždyť vidíš,“ pravil, „že ona neví, co mluví; ale já vím, co činím, nazývám-li tě synem právě této chvíle. Ano, tys můj syn, dítě srdce mého. Tak, jdi nyní odtud, ale nermuť se a buď docela klidný. Jsi v mé ochraně.“

Vyšoupl ho něžně ze dveří a zůstal sám s nemocnou sestrou. Emerich vešel do kuchyně omráčen, s tlukoucím srdcem. Každá žilka v něm se chvěla.

Děd neměl soucitu s chorobou tetinou a řekl: „Mlč mi o tom! Pravím ti, že si teď nic nedám od tebe namluvit. Pravím ti, že Emerich není a nemůže býti špatný. Ani tehdy bych tomu neuvěřil, kdybych tvé hříšné peníze v jeho věcech našel. Spíše bych věřil, že tys je tam dala sama ze zlomyslnosti. A teď zaklínám tě: mluv a pověz, čeho věděti je třeba, aby se ty peníze zase našly. Pak smiř se s Pánem Bohem, ať se nad ubohou duší tvou slituje.“

Digitized by Google

Ona seděla naproti němu s očima skleněnýma. Byla bez sebe. Klonila hlavu k jedné straně. Petr vykřikl: „Již nepromluví!“

Emerich přikvapil opět do pokoje a odnesl ji na postel. Děd naříkal a rval si vlasy. „Vše je ztraceno! Takové jmění! Ach! Prokl —“

„Dědečku, zadržte, neproklínejte,“ volal Emerich. „Probůh, vždyť umírá. Ó, nešťastné peníze! Jak zatvrzují srdce!“

Děd se zalekl, byl náhle sklíčen, pokorný. „Máš pravdu,“ šeptal. „Bože, odpusť mi!“ Klekl u postele umírající sestry, jejíž dech byl těžký, chraptivý a sténáním přerývaný. Plakal teď hořce.

Lékař přišel. Poslal pro kněze. Nemohl nic činit.

Vyskočil vstal, když lékař vešel, a tázal se, zda-li myslí, že by mohla umírající ještě promluviti.

Lékař o tom pochyboval. Uslyšev pak, oč běží, činil sám pokusy, aby ji přiměl k promluvení. Pak ustal náhle. Smrtelný zápas dostavoval se. Nicméně bylo znáti, že vědomí ještě se probouzelo v té choré hlavě. Poznala kněze a jevila pohnutí. Teď bylo zjevno, že něco chtěla říci, že se namáhala, aby promluvila. Bratr přiblížil se jí dychtivě, sklonil se k ní. Hledala skutečně jeho. Natahovala k němu neobratnou polomrtvou ruku a promluvila vskutku.

„Odpusť,“ těžce ze sebe vypravila.

On hlasitě zavzlykal: „Odpustit, odpustit mám? Ach, mám toho příliš mnoho na srdci proti ní. A teď odchází a béře do hrobu klíč ke svým pokladům. Ani po smrti jich nepřeje. Dokud mohla mluvit, nechtěla udat ze zášti znaky, dle kterých bychom se jich zase domohli. Teď nemůže již mluviti. Byla okradena, ale sama okrádá nás. Ano, ty nás okrádáš!“ zvolal.

Digitized by Google

Ona dívala se na něho s hrůzou nevýslovnou. Ten ubohý obličej stahoval se k nepoznání, ruce hledaly jedna druhou, aby se k prosbě sepjaly. Ale nenašly se již v tomto životě ani ku práci, ani ke prosbě.

Kněz Petra napomínal: „Pane Vyskočile! Pane Vyskočile! Jaké to jsou řeči u lože umírající sestry! Odpusťte, pravím vám, aby vám také bylo odpuštěno. A vy, má dcero," dodal obraceje se k Leni, „musíte také odpustit. Řekněte, pokyňte, že jste odpustila všem a všecko."

Jí zamhuřovaly se oči. Dostala škytavku. Duch a vědomí nořily se jí do hluboké temné mlhy. Petr pravil nahlas: „Odpouštím ti, sestro."

Avšak nevěděl, slyšela-li to ještě.

Ale ona zemřela s prosbou za odpuštění za to, že byla více včelou nežli ženou, že dávala jedu ze svého žihadla, ale medu svého schráněného nikomu nedopřála. Pak shas! ten život ve všemmíru nepatrný, nepatrný ve společnosti lidské, v rodinném kruhu více záhubný než užitečný, ač byl užitek jeho snahou.

Emerich stál opodál. Jeho nežádala za odpuštění a neodvolala svého naříknutí ta, jež právě odešla na věčnost.

Slyšel však ještě slovo: „Odpusťte, aby vám odpuštěno bylo." A tu bylo mu, jakoby jej cosi povznášelo v neznámou ozářenou výš, pod nížto všechno lidské hemžení a zištné bažení mizí a v neviditelné prášky se rozpadává. Ale odpuštění všech křivd a bolů, všech nárazů a urážek, všeho tísnění se ubohých tvorů mezi sebou na této zemi vycházelo nad tím jako slunce nevídaného lesku, z něhož jako z velebného oka zářil úsměv nadlidský. Myslil, že ulétá k výši v oslňujícím tom světle, ale náhle ztratil v zářící té vidině vědomí a upadl ve mdlobách na podlahu.

Digitized by Google

XVII.

Starý Vyskočil stál opět nad otevřenou rodinnou hrobkou, opět díval se do vrcholů starých topolů, jež v zapadajícím slunci vypadaly, jakoby hořely. Opět hovořil se svou nebožkou ženou. „Vidíš, Leni už také odešla. Teď shledáte se. Dej Bůh, abyste si odpustily. Ona ti strpčovala život, mne na tebe nasazovala, a já jsem pak býval divný na tebe. Teď to nahlížím, teď teprve vím, jak bychom byli spolu šťastně žíti mohli. Ale vidíš: Tys mi lásku neukázala, a o ní věděl jsem, že mne má ráda, že nemůže beze mne žíti. Týrala mne spořivostí, ale sloužila mi a pečovala o mne. Tak rychle to přišlo! Kdo by si to byl před týdnem ještě pomyslil? Ale ta první rána, kde jsem vše dal, co jsem s ní měl společně, ji omráčila a druhá rána, když ztratila své tajné úspory, jí dodala. Jinak mohla žíti ještě deset let a pořád střádat a byla by zůstavila peníze ohromné.“

Co takto šeptal, kanuly mu slzy po tvářích, a v duchu viděl tu řadu dní a měsíců desíti let, co tu mohla Leni ještě žíti klidně a jednotvárně, kdyby jí ty dvě rány nebyly stihly. Občas, na oslavu nějakých svátků byla by sklenka punče oživila tuto pouť životem hodně daleko, do vysokého stáří, a při punči byli by si vypravovali o svých úsporách.

„Jsem jako podruhé vdovcem bez té sestry,“ šeptal si dále a plakal ještě více. „A k tomu jsem chud a obrán. Stojím tu sám jako kůl. Kdyby nebyla bývala okradena, mohl jsem po ní dědit. Jaké by to bývalo překvapení, kdybych byl našel nenadále to bohatství. Ach, ona dobře se mnou smýšlela. Vždyť by nebyla vzala své úspory s sebou do hrobu. Tu přijde zločinec a pobere to. Ach, můj Bože! Jaká to je odměna za dlouhý pracovitý život. Proč neměl jsem z toho také smrt jak ona?“

Digitized by Google

Zatím byla malinká a lehounká rakev Lenina zemi odevzdána, a modlili se poslední otčenáše.

Vyskočil modlil se s ostatními pozdviženým hlasem, ale mezi tím bloudily jeho myšlenky zcela bezděky ke světským věcem. A nyní jal se hovořiti s nebožkou Leni, jak míval ve zvyku se zesnulou ženou rozmlouvati: „Ne, Leni, to neříkej. Ty děti to nevzaly. To ti neuvěřím, to nemůže být. Odpočívej v pokoji a netrap mne ještě po smrti. Věřil jsem ti jindy až příliš, když jsi pořád něco věděla na Lizinku. Ale tohle ti nevěřím a Emericha mi nesmíš brát. On je můj. Nedám ho. Neříkej to tedy již, neboť bylo-li na všem jiném cos říkávala, něco pravdy, tohle není pravda."

Pomodliv se poslední otčenáš, dodal ještě hlasitě: „Ne, to ne, to ne."

Kleče dlouho v trávě na kolenou, nemohl vstáti. Pavla vzala jej pod paží a pomohla mu. Vedla jej ke kočáru, ve kterém s ním byla sledovala Lenin pohřeb. Matka s Karlou dlely u lože Emerichova, který ochuravěl.

Emerich ležel v dědově posteli, kam tento jej byl dal uložiti a odkud nedovolil, aby byl jinam přenesen.

Mrtvola Lenina byla odnesena do nově vystavěné dílny v ohradě, odkud pohřeb se konal.

Když Pavla strýci pomohla, aby vstal, ani jí nepoděkoval; nechal se vésti, ale jeho ruka v Pavlině sebou škubala. Občas ohlédl se na tu „dámu" a byl by se jí nejraději vymknul docela. Ani ona, ani její matka i sestra nebyly mu po chuti, a nerad viděl, že přišli Emericha ošetřovat. Byltě jich „plný dům", a každé slovo, každý posuněk jejich byly mu strojeny a proti mysli jeho tak prosté.

Což pak Emerich! Ten byl něco jiného než ty ženské. Pavla cítila to a byla sklíčena. Povoz s nimi drkotal a ni

Digitized by Google

jeden ni druhý nemluvili. Když do města zahnuli, ptal se děd: „Ty jedeš ke mně?“

„K Emerichovi,“ odpověděla Pavla, a tak přijeli domů, do Hlemýždové ulice.

Paní Norbertová byla sdrcena ztrátou Lenina jmění. Teď nebylo již tedy žádné pochybnosti. Bylo tu jmění a nebylo ho více. Teď bylo po naději a po pohádkách. Omdlela při té zprávě, kterou Zuza rodině přinesla spolu se zprávou o Leninově úmrtí, a že Emerich ochuravěl.

Pospíšila s dcerami k němu. Našly děda sedícího vedle něho. Emerich byl ze mdloby vzkříšen, avšak měl horečku. Děd držel jeho ruce ve svých a domlouval mu, aby se utišil, neboť mladý muž měl v sobě nepokoj a mluvil o tom, jak teta nařkla jeho i sestru a že to neodvolala. Jakmile spatřil matku i sestry, vzrostlo jeho rozčilení, a teď se nedal přemluviti ani uprositi: pověděl jim, co jej trápilo a vypukl v usedavý pláč.

Matka a sestry hrnuly se k jeho posteli. Pavla lomila rukama.

Starý Vyskočil pravil: „Upokoj se přece, vždyť teta nevěděla, co mluví. Jak to mohla na Pavlu také strkati. Ta zde přece nebyla?“

„Já jsem tu byla,“ řekla Pavla se sklopenou hlavou, hlasem chvějícím se. „Ano byla,“ potvrdila, když na ni všickni hleděli jako u vyjevení. „Včera odpoledne jsem tu byla. Neříkala vám teta večer nic o tom, dědečku?“

„Ty?“ Děd a Emerich vykřikli zároveň, a Emerich ptal se: „Ale proč jsi mně to neřekla večer?“

„Chtěla jsem právě s maminkou promluvit,“ odpověděla, „když jsem dostala ty hrozné zprávy. Tobě, Emerichu, byla bych to řekla později. Ah! Proč musím já vždy všecku hořkosť vypiti?“ zahořekovala a položila si hlavu s pláčem na bratrovu pelesť.

Digitized by Google

Nikdo nepromluvil. Bylo děsné ticho. Všickni byli napjati a nedovedli se vymotati z těchto záhad. Pavla ujala se opět slova, ale nyní odhodlaným způsobem.

„Ano, byla jsem zde, bohužel. Byt nebyl uzamčen a překvapila jsem tetu při počítání a přehlížení peněz a papírů, které, jak slyším, jí byly později ukradeny. Teta přivítala mne zle a hned mne podezřívala, že jsem byla v bytu přeschována, že bylo ještě uzavřeno, že jsem přišla ji obrat. Já jí slíbila, že nikomu nezjevím, co jsem viděla, a byla bych dostála slovu. Nikdo o její skrýši nevěděl. Odešla jsem a čekala tady v prvním pokoji, než si všecko složila. Pak řekla jsem jí teprv, proč jsem přišla — — Emerichu! Mně máš co odpustit, že tě měla teta v podezření. Ale jí nebožce se nediv. Není to maličkosť, co pro nás dědeček učinil, a čeho jsem znovu žádala od ní."

„Ano," odvětila k užaslým výkřikům Emerichovým a k němému ustrnutí dědovu. „Máme opět dluhů za tisíc zlatých. Přijala jsem místo za pěstounku a než tu službu nastoupím, chtěla jsem zde zanechati pořádek. A teta slíbila mi, že ještě tentokráte zaplatí."

Ah, pryč odtud, pryč, — toužila její mysl a zápasila v té šeré tísni o peníze, jako tonoucí v bařině, které se nejen bojí, ale i štítí. Zas nebyl nikdo slova schopen, a ona dodala si mysli, aby aspoň tuto otázku přivedla ke konci.

„Úmrtím tetiným," pokračovala, „a tou krádeží zůstaneme vězet v těch nových dluzích, a ještě lpí na nás podezření. Je to neštěstí."

Plakala tiše. S tím pláčem se již znala. Byl jejím druhem. Již se mu ani nebránívala. Probouzela-li se v noci, kropila jím svoje podušky, dokud neusnula.

Její matka posadila se opodál. Schovala si hlavu v dlaních. Teď byla její pošetilá naděje z kořene zlomena. Styděla a bála se svých dětí a nevlastního otce.

Digitized by Google

Byla nešťastnější, než kdy jindy. Byla sklíčena, pokořena, bylo jí tak, jak posud nikdy nebývalo.

Karla objala sestru a plakala s ní. Emerich pochopil, jakým způsobem ty dluhy vznikly. Sklesl bez vlády do podušek.

Děd naslouchal Pavle s mračným čelem, mrštil bodavým pohledem po své nevlastní dceři, ale nejvíce šlo mu o Emericha.

„Emerichu," řekl teď, bera ho znova za ruce. „Prosím tě, neber si to tak. Dělej, ať se mi uzdravíš. To je to hlavní. Já vydržím zde ještě několik roků, a budeme spolu pracovat. Slyšíš? Však neumřeme hlady my dva."

Na ženské pohleděl pohrdlivě, jakoby říci chtěl: Vy si dělejte co chcete, do vás mi nic není.

Emerich vrátil dědovi stisknutí ruky a podíval se s bolestným soucitem na Pavlu.

„Snad nemyslíte, dědečku, že Pavla —?" ozval se vášnivě.

„Utiš se," děd na to. „Kdo pak to říká, že si něco takového myslím. Vždyť je to tvoje sestra. Ne, ne, ani pomyšlení. Nechme to už býti."

„Ale kdo byl ten zloděj?" zvolala Karla. „Ten měl by se přece hledat, najít, stíhat. Dříve nebudeme míti pokoje v naší nešťastné rodině."

„Kdo to je?" řekl Vyskočil zamysliv se. „Někdo si to vyhlédl. Kdo ví, jak dlouho číhal a naše počínání pozoroval. Zuza mi žalovala před tím, že teta zapomínala se zavírat. Myslil jsem, co pak na tom, vždyť není zde loupežnická rota na blízku. Ten, který sem se dostal, býval tu snad často. Kdo ví, jak kolem nás obcházel, a on zde byl v noci. Ráno otevřel si a vyklouzl nepozorován z bytu a z domu. Nebožka nedoslýchala, a já mám tvrdé spaní, na to počítal. Zná nás tedy. Kdybychom se byli probudili, byl by nás asi zavraždil. Toho Bůh přece

Digitized by Google

nedopustil. Policie hledá již zloděje. Ubohý Ondřej a Honzík budou také vyslýcháni, protože spí v dílně, ale těch se ujmu jako tebe. Sám se zaručím, že ti to nebyli. Nechme toho tedy."

Nenamítal ničeho, že Emerichova matka a sestry u nemocného zůstaly. Na noc dal si ustlat v malém pokojíčku vedle dílny, kde měl psací stůl. Tam také obědval a na Emericha přicházel se podívat jen chvilkami.

Paní Norbertová posadila se u hlavy svého syna, kde před tím děd seděl, a plakala tiše. Všecky děti měly ji rády přes její vady. Emerich vzal ji kolem krku a políbil ji, když děd odešel. Pavla a Karla pořádaly byt a staraly se o kuchyni. Tak trávili čas všichni do pohřbu Lenina.

Stíhání zloděje bylo ponecháno policii, a paní Norbertová neměla vzdáleného tušení a nikdy se nedověděla, že její povídavosť byla té krádeže příčinou, že sama sebe připravila tím o dědictví, na které byla počítala s nepochopitelnou jistotou, jež každý jiný za bajku považoval, a které na konci zmizelo.

Beze slova vrátili se děd a Pavla z pohřbu. Emerich nemohl posud vstáti z lože, a stařec sobě pomyslil stoupaje na schody: „Co bude teď ze mne! To hejno ženských mne vytlačí z mého domu. Roztahují se tam jako pávi a dědka nechají spáti v dílně. Ach, Leni, Leni! Ztratil jsem v tobě mnoho. Bez tebe se jim neubráním."

Zapomněl mezi tím, že Pavla chtěla dát odvézti bratra do jejich příbytku, hned jak k němu přišla, a že sám vše ustanovil, jak bylo. Teď vešel domů s těžkým povzdechem. Vkročil do prvního pokoje. Ten byl prázdný. Postel byla ustlána. Emerich ležel v pokojíku, kde teta bydlela drahná léta se svým pokladem. Matka i Karla byly u něho.

Digitized by Google

„Tak, co teď bude dále?“ oslovil je Vyskočil. „Zůstanete tady ještě?“

„Jedna z nás aby tu snad ještě zůstala u Emericha,“ řekla jeho matka nesměle. „Vždyť on někoho přece jen potřebuje, aby jej ošetřoval v noci.“

„Zuza by u něho také zůstala,“ řekl nesmířitelný stařec. Ale Emerich ozval se svým slabým, chorým hlasem: „Dovezte mne domů, chci býti u vás. Nechci míti Zuzu kolem sebe.“

Děd jej zase chlácholil: „Tedy ne, tedy ne. Řekni sám, koho tu chceš podržeti.“

„Ony jsou všecky tak nešťastné,“ odvětil Emerich. „Mně je jich tak líto.“ Byl tak sláb, že začal plakati.

„Víš co, můj drahý,“ vložila se Pavla do toho, „necháme ti zde maminku a samy půjdeme domů. Ráno dědeček dovolí, abychom se na tebe zas mohly podívati.“

Zůstalo na tom. Po odchodu sester Emerich usnul. Jeho matka seděla těsně vedle něho, pohřížena v bolestné přemítání. Ani sebou nehnula, ni nehlesla. Byla jen vděčna za náklonnost, kterou syn jí projevoval přese všecko. Cítila, jakým pokladem byly její děti, co Pavla chtěla pro ni učinit, a lesk pestrého společenského žití, který tak zbožňovala, bledl, unikal v pozadí jejích tužeb. Byla teď nejšťastnější u svého dítěte.

Vyskočil dočkal se tedy odchodu obou vnuček a dcery ani neviděl. Byl sám. Posadil se za stůl. Zuza přinesla mu večeři. Paní Norbertová jedla ve vedlejším pokoji. Pak Zuza odešla. Vyskočil zavřel za ní. Nic nehnulo se. Místo Lenino za stolem bylo prázdné.

Jemu začalo srdce bouřlivě klepat. Podobizny na stěnách, zdálo se mu, že oživují. Spěchal do postele, přikryl si hlavu, ale srdce bouřilo dále, a v uších měl jako vodopády. Neusnul, až když se rozednívalo a probudiv se, byl sláb jako moucha.

Digitized by Google

Rozhlédl se kolem sebe a pravil k sobě: „Takhle se zblázním."

Ačkoli měl celou noc hlavu zakrytou, domníval se přece, že pozoroval, kterak něco obcházelo, a mimovolně přál si, aby děvčata zde byla raději zůstala na noc. Večer byl by spíše utekl. Byl by jich býval sice „plný dům", ale co na tom. Přece lépe než to nynější prázdno.

Prohlížel ráno věci Leniny v prádelníku pod podobiznami a našel ve svrchním šupleti přichystanou částku tisíc zlatých, kterou byla Leni vzala hned po odchodu Pavlině z tajné schránky. To mu potvrdilo, co Pavla vypovídala, a byl tímto posledním činem sestřiným, na oko laskavým, dojat. — Za nějakou hodinu přišly Pavla s Karlou, omlouvajíce se nesměle, že obtěžují, ale že chtějí k bratrovi.

Vyskočil měl dnes jiný obličej pro ně. Odevzdal Pavle peníze jakožto Lenin odkaz na nahražení dluhův. Dal jí to dobrotivě a řekl:

„Vidíš, Pavlo, teta byla lakomá, ale cit měla přece. Byla zlá, ale někdy jí to povolilo, a byla spravedliva. Něco v tom jejím srdci přece bylo."

Pavla děkovala a svědčila mu se slzami, a on dal se vzíti od ní za ruku. Jeho oči k ní a k její sestře plaché, bloudící kolem nich úkosem, aby na jejich tvářích neutkvěly, byly najednou schopny přímého k ní pohledu a zastavily se v těch krásných tazích, utrpením určitěji vyrysovaných. Také na Karlu se ohlédl a viděl konečně bez mlhy nejroztomilejší tvářinku a hlavinku plavovlasou.

„Jsou krásné," pomyslil sobě a také od Karly dal se vzíti za ruku. Jenom políbiti nedal si ji.

Emerich spal té noci dobře a žádal si vstáti na chvilku. To vlákalo starci vlhko do očí, a měl to za odměnu, že k jeho sestrám také trochu srdce obrátil. Nutil

Digitized by Google

se tedy ještě jen z té příčiny býti trochu lidským ke své nevlastní dceři a dal jí upřímně dobrého jitra.

Nikdo nebyl by poznal starého podivína, když stále opakoval s hlubokým citem: „Jen když se Emerich uzdraví!“ A jednou dodal: „Vše ostatní vezmi ďas! Co nebylo požehnáno, nenese požehnání.“

Obrátil se k Pavle a řekl: „Proč neodkládáš klobouk a Karla také? Budete tady obědvat. Emericha to bude těšit.“

Děvčata poslechla. Obě ujaly se zas domácnosti. K obědu Emerich mohl vstáti. Všichni posadili se kolem stolu.

Tak nebyli posud shromážděni, jelikož starý pán jídal dole ve své pisárně u skladu. Divil se, že v jeho nitru cosi jako poskočilo. Podíval se na podobizny. Ty byly ve stínu zadumány, nestaraly se dnes o nic, co kolem nich se dělo. A zas měl starý muž takové ulehčení v srdci, že mu jako poskočilo.

„Opravdu?“ pomyslil si, „opravdu nemrzí mne, že jsou zde?“ — A nemrzelo. Dělal jaksi zkoušku svých citů. Zadíval se na paní Norbertovou, zda-li jej nepopudí její pohled. Ale ona byla tak sklíčena, že mu jí bylo líto. Podíval se na děvčata a zas viděl jejich krásu. Těšil se z toho. Dávno netěšil se z ničeho krásného, nic neměl na mysli nežli užitek, ale ten smysl nebyl v něm umrtven.

Teď probudil se a vyrovnal v jeho obličeji několik vrásek, vlákal mu do vyhaslého oka lesk. Zvláště Karla byla mu sympathická. Zdála se mu právě být růží polorozvitou.

Obě sestry mu sloužily, věnovaly mu všemožnou pozornosť, a on začal teď mysliti na večer, jak tu bude sám.

Emerich odmítal pro příští noc, aby jej někdo hlídal, a ptal se děda, přeje-li si, aby posud tady ležel v noci.

„Proč ne?“ ptal se děd. „Bojíš se tam snad?“

Digitized by Google

Emerich zasmál se rozpačitě. Nebylo mu volno v tetině bývalém pokoji, zvláště měl-li tam zůstat nyní sám. Myslil, že by nyní mohl dobře býti dopraven do matčina bytu. Tam bylo ještě těsněji než zde, nebylo tam nejmenšího pohodlí, ale jemu zde volno nebylo po tom, co v těchto místech vytrpěl.

Pavla zpozorovala v rysech dědových takový bol a takovou úzkosť, že uhodla, jak byl Emerich krutý k němu, který mu teď tolik lásky jevil...

„To však nejde," pravila, „abys tu nechal dědečka samotného, Emerišku; to by byl nevděk. Nebuď přece dětina. Zde máš všecko pohodlí, a dědeček vidí tě rád. Proč bys tu nezůstal? Já zůstala bych hned a nebála bych se ničeho."

„Tedy zůstaň a zůstaňte všickni!" zvolal děd s ohněm u něho nevídaným. „Máme tam vzadu ještě bývalý můj a Pavlův pokoj, kde jsme za svobodna bydleli. Teď je tam jen všelijaké haraburdí. Dám to ještě dnes vyklidit, chceš-li ty, Karolinko, s dcerami tam bydlet?"

Oslovil poprvé po letech dceru tímto jménem. Ona objala Emericha a řekla: „Ó, ano, tatínku, chci, necháš-li mne tady blízko mého syna."

Děvčata zaradovala se. Karle zdál se malinký domeček dědův palácem proti bídnému obydlí, kde nyní meškali, a všecky poměry, zařízení, pořádek, pohodlí domácí bylo zde zcela jiné.

Emerich zasmál se nyní a vyjasnil obličej. Již nemyslil, že se bude báti v tetině pokoji.

„Zůstaneš tedy tam? Anebo budeš spáti s matkou a se sestrou v zadním pokoji?" ptal se ho děd.

Emerich se rozhodl, že zůstane zde, že takhle bude veselo v domě, a pak, až zas bude pracovat, že mu přejde chorobné dětinství. Byl nyní tak rád, tak spokojen.

Digitized by Google

Dědeček dal okamžitě rozkazy, Pavla a Karla přiložily ruce k dílu a téhož večera byly přestěhovány z nynějšího příbytku do Hlemýždí ulice.

Paní Norbertová nechala všecky jednat, jak chtěli. Nenamítala ničeho. Posadila se mlčky k oknu, z něhož Leni tak ráda se dívala, a hlava jí sklesla do dlaní.

To byl tedy její osud, jemužto ubrániti již se nemohla. Zde musila ode dneška žíti a bezpochyby umříti. Zde, v tom domě, kterým její matka tak pohrdala, který sama, jako dítě, nenáviděla, zde byla teď uvězněna navždy.

Již bylo po všem. Nemínila nikdy již navštíviti paní Deňkovou, nikdy Zelenkovou, dávala s bohem salonům, zábavám, hostinám. Co mohla říci té společnosti teď? Jediným zadostiučiněním jejím bylo, že zpráva o drzé krádeži v Hlemýždí ulici byla ve všech novinách. Tak vědělo každý, že nelhala. Ale teď? Lháti dále již nemohla a neměla již ani nálady k takovému společenskému šálení. Již byla vyléčena z choutky dělati dluhy a nesla těžce to zahanbení, zvláště před synem, který byl tak mužný a dobrý.

Do večera bylo vše uspořádáno, jak starý pán nařídil. Paní Norbertová šla si brzo lehnout v pokoji nově zařízeném. Děti byly u děda. Nebyl sám. Viděl jejich mladé postavy kolem sebe, a podobizen na stěnách jakoby ani nebylo.

Karla vypravovala, že také hledá službu, že již má nějakou přislíbenou, a Pavla mluvila o službě svojí a kdy se tam vydá. Emerich přál si je tam doprovodit.

Děd dával na vše pozor, co mluvili. Sám byl tich. Jen to podotkl, že by Karla neměla jíti do služby, že je mladá. Karla netrvala na svém, a když děvčata se zdvihla dávajíce dobrou noc, Karla sklonila se k dědovi a vtiskla svoje svěží rtíky na jeho pichlavou drsnou tvář. Usmála se na něho a byla více než kdy růži podobná.

Digitized by Google

Stařec měl cit pro to políbení. Jemu nebylo lhostejno. Nikdy nebýval z mládí zapleten s ženskými a seznal málo sladkého celování. Žena jeho nechala se milovati, a nevlastní dcera jej zlobívala. S tou nikdy se nepomazlil.

To políbení bylo mu drahé.

Okna v celém domě byla zavřena, světla uhašena, a z protějšího vikýře díval se zloděj se zrakem dychtivým, krví zalitým, na další rozvoj rodinného dramatu u Vyskočilů, pokud co viděl okny. Zuza doložila mu vypravováním ostatní.

On věděl tedy všecko, i to, že teta podezřívala Emericha a Pavlu z toho zločinu.

Richard nepřestal ještě třásti se od svého návratu domů po spáchaném zločinu. Byl u okna jak přikován, od protějška magneticky přitahován. Často vídal Pavlu z daleka a cítil k ní lásku takořka šílenou. Položiti jí k nohám ukradené jmění, bylo by, jak myslil, uzdravilo jeho mysl. Jak jen se jí přiblížit? Když té chvíle naproti světla byla uhašena, připadal sobě jak na poušti a nevěděl, co si počíti na tomto světě, v té lidské společnosti, která stojí na základech poctivosti a spravedlnosti, byť jimi zlosynové, pošetilci, násilníci a slabochové sebe více viklali, byť tomu ani věřiti nechtěl ten, který se prohřešuje beztrestně proti těmto zákonům po příkladě mnohých jiných.

Ty pravé včely nedají se másti štěstím trubců. Po svém odvěkém pudu stavějí úly a starají se o budoucí pokolení často i přes vůli svou.

XVIII.

Richardovi nezbývalo než jednat dále v tom, co započal, ať již s tím jeho smýšlení a nálada souhlasila čili nic.

Digitized by Google

Člověku litujícímu svého činu zbývá ovšem, aby mocně přetrhl řetěz jeho důsledností. Ale k tomu náleží patrně více odvahy než k samovraždě, neb mnohem méně je příkladů, aby zločinec sám ze své viny se vyznal a ji hleděl napravit, než případů samovraždy.

Richard posud nebyl měl odvahy podívati se na svou loupež. Měl kufr zavřený a klíč u sebe. Nemohl se posud přemoci vzíti sobě z téhož kufru potřebného prádla. Raději použil nějakého od spolubydlitelů zapomenutého. Byl nadále bez peněz, a procházelo mu to, neboť Zuza, všecka zaměstnána událostmi u Vyskočilů, docela zapomněla jej upomínat. Richard ve svém rozčilení zapomněl také, proč vlastně ty peníze sobě osvojil. Teď vymýšlel si zas prapodivné věci. Přál si odevzdati vše, jak to vzal, Pavle do rukou. Ale jak to navléci?

Přejíti přes ulici a vstoupiti počestně tam, do onoho domu, z něhož před několika dny byl mrzce prchal s loupeží za ňadry? Fysicky bylo to lehké až k smíchu. Což bylo to naproti jeho nočnímu výletu přes ohražení, po žebříku na okap, s okapu oknem dovnitř bytu?

Jít tam a odevzdati do rukou Pavliných osudný balíček a říci: „Tohle vám posílá jakýsi člověk, kterého neznám.“ — Použiti jejího udivení a zmizeti.

To přece nebylo tak těžké, jak uloupiti ty věci z tajné schránky. Tedy rychle! Obléci se. Promyslil tento krok návratu k poctivosti do všech podrobností tak pilně, jak na provedení loupeže před tím myslil.

A jak tehdáž, přemítaje o tom, k sobě pravíval: „Vždyť tohle do opravdy nemyslím a neudělám to,“ tak nyní pobízel sám sebe: „Ano, ano! Učiním to tak. Bude to heroismus. Budu sám sebe ctíti více než před tím. Budu pracovat jako ten mladý Norbert.“

Nicméně měl-li se přihotoviti k té věci na oko tak lehké, neměl v sobě k tomu kroku ani stínu onoho ne-

Digitized by Google

odolatelného puzení, jako ke skutku zločinnému, který vykonal přes vlastní vůli, přes váhání, se strachem smrtelným, že bude zastižen.

Vskutku jednal tehdy jako na povel jakéhosi pudu společenského s pudem vos a jiného zlodějského hmyzu, který včelám do úlů se vkrádá.

Avšak lidský šlechetný pud spravedlnosti byl v něm také. Jen že byl chabý, neměl té démonické síly co onen.

Jisto je, že jakkoli v něm byl vzbuzen onen dobrý cit a k činu jej pobádal, on k činu tomu se neměl. Jakkoli si to obraznosť co nejživěji představovala, nebylo mu možno poslechnouti toho hnutí. Tělo nehnulo se.

Aby sám sobě vysvětlil, proč nečiní, po čem jeho duše toužila, pravil k sobě: „Ne, mýlím se. To nebyl by heroismus. To jest hrdinství bláznů, jakým byl Don Quixote."

Tento nápad nalezl pak sterou ozvěnu v jeho přesvědčení, neb jeho mravní cit, ačkoli úplně mu nescházel, měl daleko do té výše, kde člověk řekne: „Lépe býti poctivým bláznem, či bláznivým poctivcem než rozumným darebákem."

Ty tam byly pak všecky plány k navrácení neprávě nabytého statku, jakoby je vyfoukl.

Ještě přemítal, nedalo-li by se sprostředkovat odevzdání ukradeného jmění poštou anebo jinou cestou, ale to vše bylo nebezpečnější. Buď mohl být prozrazen, anebo bylo možno, že by osudný ten poklad ztratil se jinde.

Zavřel večer také okno a hleděl spáti. Spánek nedostavil se, a tu Richard začal zas uvažovati své postavení.

Že podezření nižádné na něho nepadlo, zdálo se mu teď jisté. Zuza neměla tušení, že za oné noci prošel dvakráte kuchyní, ve které spala. Jak byla by naň uvrhla podezření? Všickni dělníci a mnozí lidé v sousedství byli

Digitized by Google

již podrobeni výslechům. Také Pavla byla nucena dostaviti se k soudu a vypovídati o své odpolední návštěvě u tety den před krádeží. Na něho nikdo nepřipadl. Nikdo nevídal ho vycházeti, ani u okna nebylo ho z ulice viděti. Také Zuza byla volána a dovedla snadno dokázati, že té noci jako vždycky byla ve svém příbytku. Dokládala se svědectvím svého podnájemníka, a málem byl by Richard povolán, aby dosvědčil, že byla doma. Ale toho nebylo třeba. Její výpovědi dostačovaly.

Krátce, Richard ušel jako zázrakem pozornosti policie.

To vše oceňoval nyní a liboval si, že měl štěstí jak v provedení tohoto kousku, tak v dalších jeho účincích a on, bláhový, byl by chtěl sám býti proti sobě, když osud mu přál? Těšil se nyní sofismaty běžnými u nepoctivců, na př. že všecky zákony jsou předsudky, že se musí společnosť přetvořiti.

Co na tom, že lakomá ta baba zemřela trochu dříve, než jinak by se bylo stalo? U ní ležely ty peníze nepoužity. On potřeboval jich nutně. Na tomto jediném důvodu bylo přece dosti. To bylo tak důsledné jako matematická pravda.

Vpravil se za tuto noc do svého postavení jako lupič a mnohem dříve, nežli Zuza vstala, odhodlal se kufr otevříti.

Opět se třásl. Teď bylo na něm zamknouti se, jak Leni dělávala, aby se kochala pohledem na ovoce spořivosti celého dlouhého žití.

Rozbalil horkýma rukama obálky, přehlížel, počítal, a z peněz těch jakoby mu vystupoval k hlavě opojný dým.

Jeho strachy zmizely. Bylo to jeho. Tvořilo mu to půdu pod nohama, vzduch kolem jeho osoby, a ta osoba byla náhle jiná, cenná, dostala váhu. Teď pocítil ve

Digitized by Google

všech nervech rozkoš majetku, a ta ohlušila zbytek svědomí a všecky ohledy.

Slyšel v kuchyni šramot. Rychle zavřel kufr a schoval klíč, načež odšoupl zvolna závorku u dveří. Byl opravdu vesel. Posadil se spokojeně na svůj roztrhaný divan.

Zuza vešla do jeho komůrky, aby mu uklidila, než by šla k Vyskočilovům. Byla dnes v nejmrzutější náladě. Házela všemi věcmi, pod záminkou, že uklízí.

On, drže knihu v ruce, pozoroval ji. Již věděl, co bude následovati po tomto úvodu beze slov a rozmýšlel, jakby vše co nejopatrněji zařídil, aby přece někdy se neprozradil.

„Vidím," začala Zuza konečně, „že u vás už k penězům nepřijdu a než bych vás zakládala a pořád ze svého na vás vydávala, chci raději s vámi učinit konec. Raději ztratím všecko, než abych ještě více dávala a pořád nadarmo čekala. Hledejte si tedy jiný byt. Ten kousek peřin, co máte, vám z milosrdenství ještě nechám, abyste měl památku na matku, která byla hodná osoba. Za vaše knihy nic bych nedostala, ale kufr, vidíte, ten vám zabavím. Sám nahlížíte, že musím míti aspoň nějakou, dosti malou náhradu."

Že Zuza neviděla, jak zbledl při zmínce o kufru!

Nicméně hleděl býti klidným. Vstal, položil knihu a řekl: „Dnes vám zaplatím na krejcar a nejen to — dám vám náhradu za čekání."

„Jděte," odpověděla urputně. „Takhle mne máte už dlouho za blázna. Kde byste co vzal?"

„Dostal jsem včera poukázku od pana Bolka. Dnes vyzvednu si peníze na poště."

„Proč jste mi to dříve neřekl?"

„Včera přišla jste pozdě od Vyskočilů. Nemluvil jsem už s vámi, a teď ráno jste tak mrzuta, že není příjemno s vámi mluvit."

Digitized by Google

„Kde pak je ta poukázka? Ukažte mi ji."

„Dovolte, vy jste velmi drzá. Do poukázky vám pranic není. Peníze dnes uvidíte a ohmatáte."

„Prosím vás, vy budete mluviti o drzosti. Kdo pak je drzým, ten, který lže, vymlouvá se, na cizí útraty žije, anebo ten, který se musí hlásiti o svou věc?"

„Paní Zuzo!" řekl najednou Richard s přízvukem vlídným, otočiv se švihácky na patě. „Já vám něco povím. Vsaďme se, že vám zaplatím dnes v poledne. Nezaplatím-li, dáte vy mně hubičku, zaplatím-li, dám já ji vám. A teď už jdu. Pošta už vyplácí. Kde jsou moje boty? U šlaka, jak dlouho nebyl jsem obut. Jak dlouho nebyl jsem ani na ulici."

Co měla ubohá žena dělat? Nevěřit mu přece? Vždyť se to musilo v poledne rozhodnouti. Odešla tedy prozatím k Vyskočilovům.

On, obleknuv se, vyňal své bohatství z kufru a nastrkal si ho do kapes, obávaje se, aby Zuza za jeho nepřítomnosti kufr násilně neotevřela a neprohledala, aby se podívala, jakou cenu by jeho skrovný obsah pro ni měl.

V poledne byl pak dříve doma než ona, neboť prošel jen bázlivě několika ulicemi a byl rád, když opět vrátiti se mohl. Liboval si ubohou starou posluhovačku ještě trochu napínati a dělal, jakoby nic, když se vrátila.

Ještě dopřál si té zábavy, že ji nechal říci: „Nu tak. Vždyť jsem to věděla. Kde nic tu nic," při čemž se dala do pláče.

Potom teprve obrátil se zas tak fešácky jako ráno a řekl: „Co pak zase? Kdo pak řekl, že není kde nic tu nic? Což musíte hned mysliti nejhorší? Pojďte, posaďme se spolu. Máte své účty sepsány?"

Vytáhl peníze, zaplatil vše na krejcar, aniž účtů přehlížel, a pak položil na stůl ještě jednu desítku: „Tohle je za čekání a za vaši trpělivost."

Digitized by Google

Ubohá stará žena, která jakživa se napracovala, mnoho vytrpěla a na stará léta nic neměla, obživujíc se z ruky do úst, dala se nad jeho velkomyslností do pláče. Chtěla mu dokonce ruku políbiti, což jej opravdu zahanbilo a dojalo.

Byla u vytržení touto neočekávanou odměnou. Desítka měla u ní tak velkou cenu! Říkala mu milostpane a prosila jej stokrát za odpuštění pro svou ranní nevrlosť.

Richard byl k ní roztomilý a nechtěl nikterak dopustiti, že by tu bylo třeba omluv.

Prosil ji, aby mu ponechala nadále tento pokoj a to samotnému, a zaplatil také ještě nájemné za čtvrt roku napřed.

Najednou umlknul. Byl na vážkách, má-li žádati, aby zatajila, že dostal nenadále mnoho peněz.

Padlo mu na srdce, neobrátí-li se k němu pozornost sousedstva, drzou jeho krádeží posud znepokojeného. Neb že Zuza bude mluviti o jeho štědrosti a nenadálém štěstí, bylo jisto. Nahlédl však též, že by ji mohl znepokojiti touto opatrností, aniž by žádaného účinku docílil. Pro tu chvíli věřila dobrá ta duše pevněji než kdy jindy, že Bolek byl vskutku otcem jejího nájemníka a že se k němu pojednou zas naklonil. Nic na světě nebylo přirozenějšího.

Richard viděl již napřed v duchu, jak bude o tom všem povídati, u Vyskočilů, u hokyně, u mlékařky, u všech sousedů.

Nyní teprv uvažoval, nebylo-li by lépe bývalo přijati její výpověď, nechati jí kufr po vyjmutí uloupených peněz a opustiti její byt jako žebrák; ubytovati se docela jinde, či ujeti ještě raději někam daleko, snad za hranice. Dále proklínal svou štědrotu, jíž Zuze nahradil její čekání. Že ani to nezamlčí, věděl také jistě. Proč tohle učinil?

Digitized by Google

Ona si toho nežádala. Před tím ani toho úmyslu neměl. Byl to nenadálý nápad.

Zahrál si na poctivce a člověka velkomyslného a to mohl drazc zaplatit. Lépe bylo by mu teď svědčilo, pokračovati v darebáctví.

„Tak, tak," pravil sám k sobě. „To byla by již ironie osudu, kdybych takhle přišel v obžalobu právě pro první dobrý čin po zločinu."

Leč pro tu chvíli bylo marno naříkati a nebylo již možno věc hotovou změniti. Nevěděl nic jiného, než pomáhati si pokrytectvím. Jevil se tedy sklíčeným Zuze a vskutku bylo mu tak, ač z jiné příčiny, než udával: jí totiž sdělil, že mu teď zbyla jenom nepatrná maličkosť na další vydání.

O pokračování ve studiích nebylo přece jen řeči, neboť pan Bolek dokonce prý nesliboval, že by jej nadále podporoval. Poslal mu tuto částku bez laskavého slova a také ho na prázdniny k sobě nepozval. Bezpochyby se bál lidských řečí. Tak líčil to Richard Zuze, aby vše vypadalo přirozené a nepodezřelé.

Rozhodl se však nyní, že prý bude opravdu místo hledat a doufal dosíci ho protekcí doktora Zelenky. Za tou příčinou, pravil Zuze, mínil uchystati se k výletu na jeho statek, kam byl pozván. Ovšem, k tomu bylo mu třeba nových šatů, jen že na ty teď neměl. Prosil tedy předobrou Zuzu, aby se zaň u krejčího zaručila, a ona mu slíbila, co jen chtěl, důvěřujíc mu nyní opět úplně. Po této komedii byl Richard zase klidnější a myslil s touhou na výlet k Zelenkovům. Věděl, že Pavla přijala místo a to na venkově. Zajímalo jej, kde by to bylo, a tázal se Zuzy na to, kdykoli ji spatřil. Tato nevěděla nyní samou ochotou, co by mu vše k vůli učinila. Brzo nebylo jí tajno, že celý hořel láskou k Pavle, a dychtila zpraviti o tom slečnu.

Digitized by Google

Nedalo jí to tedy a svěřila tajemství Richardovy lásky nejdříve přívětivé Karle, jež nepohrdala vyslechnouti někdy nějaký klípek.

Ah, to byla teď událost u Norbertových děvčat, že některé z nich mladý muž pozornosť věnoval, a Karla neváhala obraceti někdy, za záclonou skryta, zraky k tomuto protějšku.

Viděla mladého muže, poněkud chorobně bledého, s vousy bezbarvými. Jeho rysy zdály se jí jaksi neurčité, ale oko zádumčivé. To bývá vždy zajímavé mladým dámám. Byl-li velký či malý, ovšem z okna nezpozorovala. Nuže hlavní věc byla, že zde byl někdo, jenž miloval, jenž myslil na jednu z nich, jenž by snad chtěl býti jejím ochráncem pro celý věk.

Jak mnoho to značí, procítily obě sestry ve své osiřelé opuštěnosti. Teď chystala se Pavla do služby, mezi cizí lidi. Kdo ví, co těžkého a trpkého na ni čekalo! Celá rodina byla tím dojata. Karle bylo o ni úzko. Ach, jak byla by jí přála úsměvu lásky, jakou byla by v tom cítila útěchu! Nepřenesla to, aby Pavle vše nepověděla, co věděla o zajímavém sousedu, že chodí také k Zelenkovům, že studuje práva, že má bohatého otce, který jej však posud neuznal; že je náramně hodný, solidní člověk a pořád se jen doma učí.

Pavla dala se jednou k oknu přilákati za záclonu a podívala se na něho také. Odběhla však rychle, ze strachu, aby nebyla zpozorována. K otázkám Karliným, jak se jí líbí, pokrčila rameny, ale v samotě hluboce vzdychala. Co bylo v tom vzdechu? Velký žal, cit jakéhosi snížení. Jí bylo, když sestry uposlechla a za záclonou na tohoto ctitele svého se podívala, jakoby byla žebračkou u dveří lásky, tam, kde druhdy bývala hrdou královnou.

Digitized by Google

Jiný dojem neměla z toho pohledu na bledý obličej mladého muže v okně, který ani dobře nezahlédla.

Zatím dověděl se Richard den Pavlina odjezdu, který měl nastati za týden, a jeho plánem bylo sledovat ji, ať by jela kamkoli. Vždyť jeho „prostředky" dovolovaly mu teď všecko. Nyní nastala mu velká starosť o bezpečí jeho jmění. Kam je měl uschovati, až by odejel na venek? Vzíti vše s sebou? Nesmysl. Jak snadno mohl je ztratiti, býti o ně oloupen navzájem. Nechati je zde? V kufru? Zuza byla vzorem poctivosti, avšak ze zvědavosti mohla snadno do kufru nahlédnouti. Ale kdyby nastal požár? Poznamenal si čísla a znaky cenných papírů bedlivěji, než byla učinila jejich první majitelka. Věděl z novin, ve kterých horlivě sledoval zprávy o „drzé krádeži, spáchané ve Hlemýždí ulici nepochopitelným způsobem", že slečna Vyskočilova těchto známek neudala. Jaké měl štěstí! Ano, bylo to „nepochopitelné". Dobře to tak nazývaly noviny. Vkladní knížky změly všecky na smýšlená jména, jelikož Leni se nechtěla příbuzným prozraditi. Mohl si peníze vyzvednouti beze všech následků.

Byl tedy ve všem bezpečen, až na to, že mohl býti okraden také.

Přál si míti jakousi tajnou schránku jako nebožka Leni. Jak by ji hlídal a skrýval! Tak nezbývalo mu než tahati v kapsách celé jmění po cestách a výletech a míti v hostincích a hostinském pokoji u Zelenků o ně strach, aby ho služebnictvo nevyslídilo, anebo nechati to v bídné podkrovní komůrce, v kufru pod vetchým zámkem. Jak snadno bylo vloupati se do toho chudého příbytku, když Zuza někde v noci prala! Odporučiti jí, aby byla opatrná, bylo by také nebezpečné. Netroufal si ani koupiti ke kufru pevnější zámek, aby její pozornost nevzbudil. Vše mohlo jej prozradit. Neměl práva hájiti si svůj ukradený majetek, a nezbývalo mu leda vydati jej v šanc všem

Digitized by Google

možným příhodám. Po dlouhém, namáhavém přemítání a studování rozhodl se konečně, vzíti část tohoto jmění s sebou do ručního vaku a část nechati doma. Tuto zabalil, zapečetil a znova zabalil, načež ji opatřil nápisem, jakoby to byly rukopisy. Pak vyprázdnil kufr a pokryl jeho dno starými novinami a jinými pomačkanými papíry. Do těchto zahloubal svůj poklad a narovnal přes to všecky své knihy. Zavolal pak Zuzu a ukázal jí obsah kufru, řka, že mu na knihách velmi záleží, že by nerad některou ztratil a že je proto raději zavře než ostatní věci svoje, které dal Zuze k uschování.

Ona pokývla hlavou, a Richard viděl, že starý ten kufr, jejž si přála nedávno zabaliti, neměl pro ni nyní již ani nejmenší zajímavosti.

Tak opatřil svou věc co nejlépe, načež teprv zas měl pokdy mysliti na svou lásku.

XX.

Pavla vstala časně ráno v den určený k jejímu odjezdu a vzbudila Emericha, který ji měl doprovodit. Vzduch byl svěží. Slunce mírnějšího lesku než za minulých parných týdnů zlatilo sešlou omítku domů úzké uličky. Tkalo kolem vikýře Richardova malou aureolu, právě jakoby tam bydlil, myslil a pracoval člověk idealní. Vše vůkol vypadalo onoho jitra idealně, slavnostně, jakoby neviditelná ruka vše věnčila a zdobila.

Všecky všední, ošumělé předměty zdály se jako uklizeny, nikde nebylo viděti té špíny, toho prachu, té nudy jako jindy. Bylo to pouze osvětlením, které záleží, jak nám učenci praví, v jakýchsi poměrech vlhka ve vzduchu, skrze nějž nebeské světlo prochází jako sterými křišťálovými oblouky a příchod půvabného měsíce září zvěstuje.

Digitized by Google

Krom toho hleděly zraky Pavliny a jejího bratra Emericha také toho dne do světa jako sterými křišťálovými branami. Svět měl dnes pro ně opět první úsměv od otcova neštěstí a všeho těžkého, co následovalo a nedávno ještě hrozivě proti nim vystupovalo. Vraceli mu ten úsměv z celé čisté duše. Svět zhlížel se v těch duších jako slunce v pohorské studánce. Emerich byl dosti zotaven k malé této cestě. Lékař radil, aby v závodě se nenamáhal. Děd, ač nikým o to nežádán, opatřil jej penězi, aby sestru doprovodil a pak Šumavu procestoval. Bylo viděti, jak rád mu ty peníze dával.

Děd rozjímával nyní pro sebe takto: „Co jsme měli z těch peněz, dokud jsme je drželi a střehli! Řekni, Leni, co měli jsme z nich? Neměli jsme veselého okamžiku. Říkali jsme si ovšem: Inu, na stará léta budeme něco míti. Pak si odpočineme a něčeho si dopřejeme. Nu, a přepočítali jsme se. Já jsem zase začátečník, a ty jsi měla smrť z té ztráty. Co je tedy platno všechno trudění! Dělám, co mohu, ale těší-li mne něco tak, jak teď ten hoch mne těší, nechci již mamonit, jak jsem mamonil. Bohudíky, že se mi uzdravil! Kdybych jeho ztratil, byla by to tisíckráte větší ztráta, než co jsme před tím ztratili."

Již zůstalo jeho zvykem svěřovati nebožtíkům své zájmy a trudy a uvažovati jejich možné námitky.

Proto mluvil k památce sestřině takto dále: „Již dej pokoj, Leni, ty hocha neznáš jako já. Je to zlaté srdce, a proč by nebylo? Je celý po mně. Je to pravý potomek pokolení lidí pracovitých, věrných svému slovu, skromných a ve skromnosti hrdých, těch lidských včel, ku kterým ti druzí, kteří nejsou včelami, o pomoc se utíkají. Také já jsem včelou a co jsem dal, to jsem dal. Sbírám ve svém stáří ještě a ještě dám. Žil jsem však s tebou

Digitized by Google

jako krtek ve své díře a přece přišel jsem o všecko. Proto vylézám teď na slunce a ohřívám se."

Emerich zdráhal se přijati dědův dar, který byl nyní v těch poměrech starci opravdu obětí. Vždyť uvolil se pečovati o svou dceru a vnučku a domácnosť stála mnohem více než jindy. Ale děd jinak tomu nechtěl. Chystal se nyní zůstati sám s Karlou a její matkou a byl s tím spokojen. Přivykl jim velmi.

Karla lichotila se k němu jako kočička, oblétala jej jako motýl, a on se učil usmívati se na její mladosť a půvab. Jí prošlo u něho všecko. Byl by jí odpustil, i kdyby byla zahálela.

Karla vzala si dědečka. do lásky. Oživla v jeho ochraně. Její sličnost rozkvetla. Nevěděla radostí, co počíti, že jí teď plynul den za dnem bez úzkosti a bez lítosti a bezstarostně. Zdáloť se, jakoby sama zoře vstávala v těch ruměnných lících a nebeských očích, jakoby sami jarní větérkové laškovali v těch zlatých vláskách kolem skrání, a malinové rtíky překypovaly žertem a zpěvem.

Celý dům byl změněn její přítomností, jejím jasem. Dědoušek již ani o tom nevěděl, že staré podobizny nad prádelníkem dovedly také oživnouti.

Ten starý, mrzutý, vráskovitý domek nevěděl, co se mu děje, že v něm vládl teď jiný duch než Lenin, že v něm bývalo slyšeti stříbrozvuký hlásek, trylkující, jakoby skřivánci k nebi letěli.

Najednou octly se květiny v oknech a na pavlači a mezi nimi kanár, a nikde se nic nemračilo, nesténalo, nenaříkalo.

Matka viděla, jak ta dceruška okřívala v nynějším pořádku a klidu. Ona sama byla málomluvná, do ručních prací stále zabrána, otci v ničem neodporovala, se vším jsouc spokojena. Sama divila se, že se tak

Digitized by Google

snesitelně žilo v tom domku jindy tak nenáviděném, který Karla palácem nazývala, a o němž večer co večer dávala si od dědouška vypravovati, jak praděd jej vystavěl, jakou radost z něho měl, jakým pánem zdál se býti sám sobě a jak rád vypravoval o Krkonošské boudě, ve které vyrostl.

Pavla mohla spokojeně odjeti, ale loučení bylo jí těžké z domácího toho zátiší, tak nenadále nalezeného, nad očekávání spokojeného. Objala děda se slzami na rozloučenou.

Matka s Karlou doprovodily ji až na ulici z toho významného domku, ve kterém stála dvakráte jak na Golgotě, a ze kterého ji přese všecko cosi nevýslovně sympatického lákalo, jakoby to bylo požehnání jeho dobrých zakladatelů.

Dělník, vezoucí Pavlin velký kufr, sledoval bratra a sestru, když vymknuvše se z náručí svých milých pod paží se vzali a mladistvými, bystrými kroky ulicí se ubírali.

V téže chvíli vykradl se Richard Štoček jako stín z domu svého s vakem plným peněz v ruce a spěchal jim v zápětí.

Všichni tři ubírali se k západnímu nádraží, aby použili ranního vlaku. U kasy stoupl Richard vedle Emericha a uslyšev, na kterou stanici tento jede, opatřil sobě jízdní lístek tamtéž. Emerich ohlédl se naň maně a odcházeje dřív než on, zavadil těkavě zrakem o peníze, jež Richard na pult házel.

Nevěděl ovšem, že to byly tytéž oplakané peníze, pro které jemu se byla stala od tety urážka, jejíž rána posud nebyla zahojena. Ale kdo z nás ví, co kdy viděl, čeho se dotekl, kolem čeho kdy lhostejně kráčel, aniž věděl, v jakém osudném spojení s ním ty věci jsou.

Richard vstoupil do téhož vagonu, ve kterém Emerich a jeho sestra se umístili. Vlak vyjel z nádraží.

Digitized by Google

Emerich, spouštěje si okno, u kterého seděl, a vida nad modrou Vltavou starý Vyšehrad, měl na tváři šťastný úsměv.

Pavla byla zamyšlena; neusmívala se nyní snadno ani často. Jí bylo již dobrodiním, mohla-li býti klidna. V jejím tmavém, velkém oku zápasila jiskra skutečné radosti s lehkou mlhou, jež se srážela v slzu.

Jaké bylo dnes jitro! Bílá pára halila obzor a táhla se poli a přes zahrady.

Pavla nevěděla toho roku, že bylo také jaro. Strávila celé léto jako vězeň mezi zdmi, zapřažena v jho povinností, jež byly nad její sílu. Ale ty konala ráda bez touhy po čemsi jiném, jen kdyby možno bylo bývalo klidně pracovat. Obětovala se v nich celá. Leč nyní, když vyjížděla z městské mravenčí tísně na volný vzduch, do polí, do lesů, byla si vědoma, co obětovala.

Zdáloť se jí, jakoby byla motýlem vyletěla z kukle, když opět viděla velké obzory, řeky, hory, ptactvo proletující vzduchem.

Nemluvila. Za to byl Emerich švitorný. Byl šťasten. Upozorňoval sestru na každou maličkost, na sebe nepatrnější věci na cestě. Ona klonila se z okna.

Odpovídala jen: „Ano, ano. Ach, věru. Vidím, vidím to."

Oba byli zabaveni vyhlídkou z okna a neohlédli se posud na svého jediného spolucestovatele.

Richard zatím byl zdrcen blízkostí Pavlinou. Viděl ji poprvé tak docela blízko, tak dlouho. Poprvé slyšel její hlas altových sladkých zvuků.

Výraz těch velmi temných očí, toho obličeje málo pohyblivého, toho tragického rysu kolem úst, jej mocněji než kdy jindy vábil a ťakořka na kolena před ní vrhal. Láska svírala mu srdce jako poutem tak, že se cítil jak omráčen.

Digitized by Google

Někdy se v něm zdvihala jako zuřivá bouře, a tu se musil opanovati, aby jako šílenec k ní se nevrhl a k srdci ji nepřitiskl.

Chvílemi stával se pak opět bázlivějším než postrašené dítě, jeho zločin padal mu jako kámen na srdce. Viděl svou drzost, špatnost, své veškeré bídáctví.

Nejraději byl by se uvrhl ze dvířek vagonu pod kola, aby jej zdrtila. Jaká byla to protiva, jeho bouřlivé nitro a dnešní idyllický klid ušlechtilého mladého párku sourozenců!

Přese vše, co se děje a vlní, bouří a překypuje v nitru, zachovává příčetný člověk více méně zevnější klid vůči cizím lidem.

Richard oslovil Emericha příležitostně: „Vy jedete do Klatov? Také já tam zaměřuji. Nevím, zda-li mne znáte, pane Norberte, ale já znám vás dobře. Jsme sousedé v Hlemýždí ulici. Jsem Štoček, bytem již několik let u vaší staré Zuzy."

Emerich pamatoval se, že jej znal z ulice, a že Zuza o něm mluvívala...

„Slečna sestra? Směl bych prosit, abyste mne jí představil?" Zuby mu drkotaly.

Pavla byla nucena se ohlédnouti. Věděla, že byl jejím ctitelem, a časy minuly, kde s vysoka pohlížela na své ctitele, šťastna jsouc v ledovém obalu panenského citu!

Ale, bohudíky, i ty časy minuly, kde byla její duše tak hluboce skleslá, že toužila po opoře silnějšího muže, třeba nemilovaného.

Hrdost vracela se jí jako ztracené palladium, a pomýšlela s uspokojením, že jela samostatnému postavení vstříc.

Bez tísně, bez nesnáze podívala se přímo do očí tomu, jehož cit jí byl věnován. Jemu zdálo se, jakoby jej pro-

Digitized by Google

bodala jediným, až hrozným pohledem, a nesnesl pohledu toho.

Jaká byla to láska? Pohledem přece promluví. Oko pronikne okem až k duši. Jí nelíbil se ten člověk plachého pohledu, oka nelesklého.

„Pan Štoček, právník," představoval ho její bratr. Pavla poklonila se mlčky.

On zmínil se, že slečnu často míval čest viděti ze svého okna. Ona usmála se k tomu malounko a skoro ironicky.

Odvrátila od něho hlavu a hleděla mlčky ven na krajinu, kdežto oba mladí muži rozpředli lhostejný hovor.

Zatím vzbudila pozornost Emerichovu velkolepá skaliska Brdská, tu Karlův Týn zjevil se, Tetín. Dále dávali pozor, aby spatřili Žebrák a Točník.

Emerich byl stále živější, radost v něm překypovala. Pavla musila se účastnit všeho, co mu bylo nové a milé. Nebylo možno Richarda zcela odmítati v živém hovoru. Pavla viděla jeho vášeň k sobě.

Lesy, hrady, hory, skály, řeky a rybníky těch rozkošných českých krajů střídaly se podél vlaku ve svěží podzimní zeleni.

Pavla byla přece jen pohnuta. Tedy láska ji oblétala. Někdo ji miloval, chtěl by snad sdíleti s ní strasti celého žití a ulehčiti jí života tíž, kterou znala, o níž věděla, jak trudně se nese.

Troufala si nyní pozvednouti znova oči k němu, ale odvrátila je hned zase, hněvajíc se na sebe pro bezděčné uzardění, které nebylo přece ani dost málo znakem jakéhosi příznivého citu a přece mohlo býti takto vykládáno.

Utichla a zamyslila se. Byli na stanici, kde byla delší zastávka. Richard seskočil a přinesl Pavle občerstvení, jakého se mohl právě dopíditi. Odvážil se nabídnouti jí ho za peníze tetě její ukradené. Tím pomyšlením snad

Digitized by Google

třásla se ruka s podnosem, na které stála skleníčka. Pavla, jakkoli žízniva, nepřijala jeho zdvořilosti. Snad byla by pila, kdyby se nebyla dříve tak nesmyslně zarděla. Ale to nemohla si odpustit. Děkovala a odmítala, vlak trhl sebou, a sklenka převrhla se, její obsah rozlil se na podlahu vagonu.

Škoda, že tu nebylo Karly! Ta byla by se zasmála jak nehodě, tak zaražené tváři galantního pána.

Opět jeli dále, nechali Plzeň za sebou, blížili se Klatovům. Byli hned u cíle. Nastal rozchod.

„Kam vlastně jedete?" tázal se Emerich Richarda. „Zůstanete v Klatovech?"

„Jsem pozván u doktora Zelenky do Hluboče, což není daleko od Klatov," odpověděl Richard, „ale nespěchám tam dokonce. Mám času dosť. Vy jste mi řekl, že hodláte cestovati Šumavou. Nemáte-li nic proti tomu, připojím se k vám. Jste beztoho mlád, a nejste snad ještě zvyklý sám cestovati."

Mluvil tak s vášnivými pohledy na Pavlu. Emerich je zpozoroval, a nelíbily se mu. Cítil k tomuto společníku, poněkud vtíravému, náhle jakýs odpor. Viděl v něm cosi stísněného při vší drzosti, cosi nejasného ve tváři a v oku. I kdyby nebyl chtěl tolik posuzovati, nebyla mu celá jeho osobnost ani trochu po chuti.

Tento člověk a Pavla! Ona nevěděla, jak vysoko Emerich ji stavěl, co v ní viděl. Jak hrdým byl na ni. Krom toho cítil ostrou žárlivost mnohých bratří k sestrám, běží-li o první lásku těchto, o možné odtržení milé bytosti té z domácího kruhu. Nyní nevěděl, jak by ji měl zachrániti před drzými pohledy tohoto vetřelce. Pochopil všecko. Zuza v tom vězela, vyzradila den, hodinu a směr Pavliny cesty, a ten člověk přišel za ní jako k dostaveníčku. Jak zdálo se mu to sprosté a Pavlu ponižující!

Digitized by Google

Odpověděl k Richardovu návrhu, že sám ještě neví, kam se obrátí, že se snad přímo vrátí ku Praze, a stal se úplně nemluvným. Pavla odhodlala se nyní oživiti náhlé pomlčení, které jí bylo trapno. Ale cokoli pronesla, vždy setkávala se s úzkostlivě žárlivým pohledem bratrovým.

Mluvila nyní s Richardem o Zelenkových, o paní a slečně Deňkové, a Richard vypravoval o plesu Zelenkovic minulého masopustu. Podotkl, že jest kollegou Kristiana Zeleňky.

„Vy studujete tedy práva?" Pavla prohodila.

„Ano. Myslil jsem, že nebudu pokračovat, avšak bude to přece možné."

Pavla vzpomněla si, co Zuza o jeho poměrech povídala. Jeho lákalo a pudilo cosi neodbytného, aby dále o sobě mluvil.

„Ano, budu přece studovat. Bylo by škoda přestati, ačkoli bych mohl klidně žíti z úroků svého kapitálu."

„Vy?" zvolal Emerich.

Víc a více jej lákalo chlubiti se oloupeným do očí. Bylo v tom zvláštní nebezpečné a proto právě velké kouzlo. Vždyť neměli tušení, že on by byl tím zlodějem a nebyli mu ani na stopě. Na tuto drzost nebyli by pak dokonce hádali.

„Ano, já," odpověděl s drzým nyní pohledem a nadutě jako páv. „Můj otec dá mne prohlásiti za plnoletého a nechce mi déle zadržovati jmění, které mi určil. Není to ovšem můj zákonitý otec, a nemáme bohužel nic společného jinak. Ale nyní jsem konečně pánem svým. Mohu dělati, co chci. Byl jsem vychován v domněnce, že jsem chudas, že nemám čeho požadovat. Měl jsem za to, že je mým otcem jakýs Bolek, velkostatkář. Zatím jest on pouze plnomocníkem jiného výše postaveného pána. Ten nemůže mne uznati, ale nyní, co zemřel jeho otec, můj děd, činí pro mne mnoho. Mohu počítati na skvělou

Digitized by Google

budoucnost. O tom všem nikdo posud nic neví. Vy dva jste první, s nimiž o tuto radostnou zprávu se sdílím."

Pavla odvrátila s nechutí hlavu. Byl to chvástavý lhář. Bylo jí líto, že jí kazil poslední chvíle spolubytí s bratrem. Již dojížděli do Klatov. Vzala Emericha za ruku.

„Budu psáti domů, jak budu míti chvíli pro sebe," řekla s povzdechem.

„A vy, slečno?" ptal se Richard. „Jedete také na návštěvu?"

„Nastoupím službu," krátce odpověděla.

„Ah! Kdybych směl... mohl..."

„Co?" tázal se Emerich hněvivě.

„Můj Bože! Jak se mám vyjádřit?... Chtěl jsem říci především, že je slečny Pavly škoda."

„Škoda?" řekla zas ona ostře způsobem tak chladným a pohrdavým, že by byl měl umlknouti. Ale ten člověk byl jednou zas hříčkou jakéhosi démona, jímžto zdál se býti posedlý, a který jej pudil, kam ani před tím nezaměřoval, posmívaje se jeho chabému citu mravnímu, jeho mělkému rozumu.

„Ano, škoda!" tvrdil ohnivě, nedávaje se odbyti. „Neb vy jste hodna největšího štěstí. Je mi vás líto, že máte býti otrokyní."

„Naopak, vyváznu teď z otroctví. Těším se do služby."

„Jaká jste světice! Aj, co bych déle váhal, déle se skrýval. Brzo musíme se rozloučit, kdo ví, kdy bych se domohl přístupu k vám. Řeknu tedy všecko. Zbožňuji vás, slečno, a nabízím vám ruku i srdce, chci býti vaším sluhou... Vraťte se do Prahy! Připojím se k vám a ještě dnes anebo zítra hned ráno budu paní matce svůj návrh opakovati."

Digitized by Google

Vlak zastavil. Byli na místě. Nezbývalo času k sebe kratší odpovědi. Všichni tři sestoupili. Emerich uchvátil sestru za ruku a tiskl ji mocně k sobě.

Richard byl tak uhřát, že v obličeji zmodral, byl jak omráčen, vlastní vůle, zdravého úsudku zbaven. Sledoval oba mladé lidi, jak blízko možno. Posud neměl odpovědi.

Pavla ohlédla se krátce po něm. Z jeho očí hleděla teď láska. Měla velmi slabou chvíli. Najednou začala se báti té služby, těch neznámých lidí, kterým dávala právo, aby nad ní vládli.

V nádraží čekala ekypáže. Ta čekala na ni, aby ji odvezla v poměry neznámé, otrocké do jisté míry. To nedalo se upříti.

Pavla stála na rozcestí života. Mohla voliti. Kdo ví, našla-li by kdy ještě ženicha ve svém postavení, ve své chudobě On nabízel jí lásku, sliboval ji oddanost. Tam čekala na ni holá povinnost. Co měla činit? Zamítnout Richarda na dobro? Emerich vida, že váhá, že snad se kloní k dobrodružnému nápadníku, ohlédl se na tohoto ostře a řekl smekaje klobouk: „Má úcta, pane Štočku. Jak vidíte, je odpovědí žádná odpověď. Má sestra mlčí, protože tu nic říci nelze."

S kozlíku ekypáže seskočil kočí a blížil se k Pavle. Pozdraviv ji bez velkého respektu, ptal se: „Jste vy slečinka Norbertová?"

„Ano," odpověděl Emerich, „je to má sestra. A vy jste poslán od barona Vilikovského pro ni?"

„Právě od něho," odpověděl kočí, dotknuv se sotva klobouku v odvetu na Emerichovo pozdravení. „Sedněte si tedy," vybízel Pavlu, „nemáme mnoho času nazbyt." Mluvil s ní jako se služebnou, sobě podřízenou.

Ji omrazilo to přijetí a Emericha urazilo. Ale v pozadí stál Richard jako zlý duch, a Emerich pobízel sestru

Digitized by Google

tím více, aby odejela k novému panstvu, šeptaje jí, aby se navrátila hned, kdyby se jí tam nelíbilo.

Pavle podařilo se však rázem přemoci prvější váhavost. Bratrova rozhodnost ji vzpamatovala. Rozeznala v Richardu dobrodruha, a chování se kočího bylo jí malicherné. Měla náhle opět odvahu. Pokynula kočímu, aby počkal, přiblížila se Richardu několika rychlými kroky a uklonivši se s elegancí svého dobrého vychování, řekla: „Děkuji vám za čest, kterou mi chcete prokázat, ale já setrvám při svých plánech."

Objala pak bratra až k udušení, nevyronila jediné slzy a vskočila lehounce do kočáru.

Ještě jednou kynula, pozdravovala, ale koně dali se do klusu, a mžiknutím zmizela.

Její bratr a nápadník dívali se za ní, pokud bylo kočár viděti.

„Zamítnut," řekl Richard, skřípaje zuby.

„A vy se divíte?" tázal se Emerich. „Vždyť vás neznáme. Poprvé jsme s vámi mluvili. Nevíme nic o vaší povaze, o vašem smýšlení, o vašich činech!" Bezděčně měl Emerich podezřivý pohled, a jeho neobyčejně tmavé, velké oči zaryly se takořka v obličej Richardův.

Pod tímto pohledem Štoček zbledl jako stěna, a bylo mu, jakoby ten mladý člověk věděl, ne-li všecko, aspoň něco. Přišlo mu zle, jakoby ho byly ty poctivé oči uhranuly. Strach zmocnil se ho panický. Jeho pohled ztratil drzost a stal se plachým jak honěné divoké kočky. Stálo ho velké přemáhání, aby náhle neutekl, jakoby při zločinu byl napaden. Beze slova pozdvihl tedy klobouk a odešel z nádraží, nevěda, kam nyní se má obrátit.

Tak sdrtil jej pohled mladého hocha. Což kdyby Pavla sama někdy přišla na stopu jeho činu! Viděl v duchu pohled, jakým by ho měřila.

Digitized by Google

Což, kdyby jí však řekl: „Učinil jsem to pro vás." Nadarmo, žebrala by raději u cizích lidí, než s ním sdílela jeho loupež. Cítil se nešťastným, byl stísněn a zahanben. Vzdal se navždy naděje Pavle se přiblížit, neboť nepodařilo-li se mu to v tom prudkém návalu drzosti, věděl, že by nic nesvedl v tichém rozhovoru, že by ztratil rovnováhu při každé její důtklivější otázce. Ano, teď pojímala jej dokonce bázeň při pomyšlení na nějaké nahodilé s ní setkání.

Potácel se nevěda kam, a svět zdál se mu pouští.

XX.

Po jízdě asi desíti minut oslovila Pavla arrogantního kočího: „Poslyšte, jak dlouho pojedeme?"

On obrátil se polovicí obličeje a podíval se šikmo na ni. Váhal s odpovědí a konečně řekl: „To uvidíte."

Práskl do koní. Pavla byla by ráda věděla, dlouho-li potrvá ještě její svoboda. Rozhlížela se krajinou, opojena jejími krásami. Jeli většinou lesem. Kotliny, plné šťavnaté zeleni, vlnily se jedna za druhou mezi chlumy. Bujnou, kyprou trávu na lukách protékaly potůčky. Podél silnice byly škarpy učiněnými květnicemi. Mezi ohnivě zářící mateří douškou modraly se velké pomněnky jako dětské oči. Podél potůčků táhly se řady temných olší a podél cesty topoly a jeřáby s korálovým ovocem.

Den byl stále skvělý jako jeho jitro. Teď chýlilo se slunce s výše polední a vysílalo totéž zlaté lahodné osvětlení jako ráno. Ale jinak zářilo to zde než v městských zdech.

Slunce schovávalo se místem již za vysoké stráně, a dlouhé vlhké stíny táhly dolinami tím sytěji zelenými.

Pavla ssála do duše ty obrazy a byla by chtěla, aby tato jízda neměla konce. Chování se kočího nebylo po-

Digitized by Google

vzbuzující. Dle toho nebyla by měla nač těšiti se v novém místě. Avšak nával strachu v nádraží pocítěný byl už odbyt, a nyní nevěděla sama, kde se v ní vzala dobrá nálada, ba jakási tichá veselost, nikdy nepoznaná. Bylo jí tak dobře na lehounkém tom povoze, určeném pro vyjížďky služebnictva. Vzpomínala domova, kde vše bylo uvedeno v soulad, jehož by se nebyla nikdy nadála, a pak na Richardův dobrodružný návrh. Že mu nedala nejmenšího povzbuzení ani naděje, ji nyní těšilo. Vážila si své svobody, posud zachované, jako pokladu. Budoucnost byla tedy posud její, a Pavla nezahodila nejvřelejší cit člověka jako plevu pro úlevu ve starostech. Ah, jak dýchal se ten vzduch do ňader utišených po mnohých bouřích! Jaká vůně šla z lesů a posečených lučin! Jaké to nebe, jaká to zeleň! Jak jasné zrcadlo bylo dnes v její duši k pojímání toho všeho!

Což, kdyby mohla vědět, jaké děsné mračno táhlo kolem ní v podobě Richarda Štočka, jak jí hrozilo novým neštěstím, tenkráte nevýslovným. Jak vděčna byla by teprv bývala, že odtáhlo a tenkráte že nad ní bděl dobrý duch v podobě bratra a vlastní pevnosti.

V té šťastné náladě táhly jí hlavou myšlenky plným proudem. Uvažovala o všem, co kdy zakusila, čeho se dopracovala.

„Poznala jsem jho, tíseň, otroctví chudoby," pravila k sobě, „a poznala jsem ji v plné hrůze, protože jsem nebyla před tím vedena ku práci. V té tísni zakmitly se mi propasti. Poznala jsem, jak je možno klesnouti, sebe mrzce zaprodati, ztratiti sama sebe. Ale teď, v té volné chvíli, v tom svěžím vzduchu cítím s díky neskonalými, jaké to jest, nalézá-li člověk sebe zas."

A její zraky pily zeleň luk a lesů, až veškerá ta svěžest do srdce jí přešla. Jela hodinu a krajina jevila stále nové krásy. Jeli kolem vesnic a skrze městečka

Digitized by Google

i městyse. Netroufajíc sobě ptáti se ještě jednou, jak dlouho pojedou, myslila Pavla přes tu chvíli: „Teď jsme na místě, zde je to.“ Ale pokaždé se jí uvolnilo, když jeli ještě dále, zanechávajíce za sebou bydliště, ať to byl zámek, neb městečko, či ves. Viděla-li pak okolo sebe zas jen hory a lesy, oddychla si.

Přijalať místo u barona Vilikovského prostřednictvím zaopatřovacího ústavu, požívajícího nejlepší pověsti a mohla tím být jista, že přijde do rodiny dobré. Jiného však nevěděla nic, než že bude míti na starosti jediného tříletého hošíka. Ji těšilo, že se kladlo na váhu, aby s dítětem správně po česku rozmlouvala, a viděla, že bude tedy mezi svými co do národnosti.

Dle chování kočího soudila, že bude vřaděna mezi čeleď a nedivila se, neb nemohla se vykázati žádným vysvědčením o důkladném vzdělání svém. —

Trvaloť dlouho, než se jí místo naskytlo. Vždy vadilo jí, že neměla zkoušených a osvědčených vědomostí.

Nenadále kočí zastavil u vsi, jejížto domy byly polozakryty stromovím zahrad. Zajel k velké hospodě, budově staré a důkladné s klenutým průjezdem, před nímž se rozkládaly staré lípy na volném prostranství. Pod lipami byly stoly a lavice.

Kočí, sestoupiv s kozlíku, promluvil teď sám od sebe a řekl s úšklebkem: „Teď jsme na půl cestě.“

Smál se pak pod sebe, neb měl za to, že mladé dívce se zdála cesta děsně dlouhou. Pak dodal: „Ale nejhorší na nás čeká teď. Pojedeme cestou, kde se už mnohé neštěstí přihodilo. — Nu, proč nesestupujete?“

„Mám sestoupit? To jsem nevěděla,“ řekla Pavla a byla dole jako když ptáček sletí, nepozorujíc, že jí kočí milostivě nabízel pomoci k sestoupení.

„Paní baronka poručila,“ bručel, „abyste tu svačila. Dám tedy kávu uvařit.“

Digitized by Google

„Mrzí-li vás to," řekla Pavla, „můžeme jeti dále. Vyžádám si jen sklenici vody."

Musila snésti opět jeho pohrdlivý pohled bez odpovědi. Posadila se pod lípy a zahleděla se do jejich větví. Bylo jí volno, a cítila se šťastnou. Co záleželo jí na komkoli? Byla spokojena, že cesta posud nebyla u konce.

Zatím vyběhl hostinský, poznav baronský povoz a klonil se hluboce Pavle, kterou považoval za dámu, přijíždějící k Vilikovským na návštěvu.

Kočí toho nesnesl a uvedl chování se hostinského rychle do pravé míry. „To je bona pro mladého pána," řekl mrknuv na něho. Oba se usmáli. —

Co tu bylo k smíchu? Pavla obrátila hlavu a dívala se tázavě na oba muže. Chránila se však promluviti.

„Tedy vám nějaké pivo, pane Bertl?" pravil hostinský úslužně ke kočímu, nevšímaje si již bony.

Pan Bertl posadil se naproti Pavle k jinému stolu a přisvědčil.

„Té slečince také?" tázal se hostinský dále.

„Chce prý jen vodu, jakkoli paní baronka poručila, abych jí dal kávu dělat. Nu jak, slečinko, pivo tedy?"

Pavla zavrtěla němě hlavou.

„Ale paní baronka bude se zlobit, až uslyší, že jsem vám nic nedal." Pavla svolila tedy, aby jí přinesli mléka.

Hostinský, poslouživ oběma, posadil se ke kočímu a zvědavě prohlížel Pavlu; pak řekl, kolébaje se na židli: „Tak, to je tedy nová bona? Jak často měnil malý Eugenek chůvy? To jich už bylo."

„A bude!" smál se Bertl nahlas, dopiv rázem sklenici.

Pavla naslouchala s pochopitelným napjetím. Oba dali se do nového smíchu, zatím co hostinská přistou-

Digitized by Google

pila k malé společnosti a zvědavě novou bonu si prohlížela. Pozdravivši Pavlu čekala, že ji osloví, a Pavla tázala se tedy: „Právě slyšela jsem, že hošík baronovic již vyměnil mnoho chův. Co je tomu dítěti? Je snad churavé?"

„Ba, je to choroba. Aspoň já to tak beru. Hoch je tak zlý, že je pohádkou celého okolí."

„Zlý!" opakovala Pavla.

„A jeho rodiče jsou oba dobří jak andělé. Ale to dítě, jakoby jim je byl někdo v kolébce vyměnil."

„Je ďáblem posedlé," doplnil kočí její slova. „Takhle mně aby ho dali na vychování. To bylo by nejkratší."

„Máte se nač těšit," smál se hostinský. „Tu minulou chůvu byl by kluk málem zabil kamenem, který po ní hodil. Pan baron dal jí v náhradu velké peníze. Ale nevím, bude-li na to oko ještě vidět."

„Až ten bude pánem, poroste-li to s ním," řekla hostinská, „běda služebným, běda, kdo mu přijde do cesty! A on bude míti nesmírné bohatství. Jeho rodiče neměli dítek patnácte let a velmi se rmoutili, komu by mělo přijíti jmění. Po patnáctiletém manželství dopřála jim nebesa toho děcka. Ale jak málo radosti na něm mají, můžete si pomysliti."

„To se tam těšíte, co?" ušklíbal se Bertl.

„Mne těší, že slyším, kterak páni jsou laskavi," odpověděla Pavla vstávajíc a ohlížejíc se na dlouhé stíny večerní.

„Bylo by jim k přání, aby dostali ve vás hodnou osobu k tomu chlapci," pravila hostinská. „Tedy mnoho štěstí, slečinko! Dávám paní baronce ruku líbat."

Pavla kynula vlídně a okouzlila svým zjevem hostinského i hostinskou.

„Skoro jí tam bude škoda," mínili.

Bertl byl nyní trochu méně drsný. „Nebojte se té nebezpečné cesty," pravil, „dám pozor."

Digitized by Google

Vnikali s lehkým vozíkem do hor, mezi skalní útesy; cesta vedla podle propastí mezi obrovskými smrky. Slunce zvolna zacházelo. Z lesů a luk se kouřilo. Byli v horách.

Najednou se kočí ohlédl. „Bála jste se?" ptal se.

„Čeho?" divila se. Jí bylo jako ve svatyni.

„Nu toho," ukázal dolů na strmé skály ve hlubinu, kolem níž vedla velmi úzká cesta, po které přijeli, ale která nyní již se šířila a do temných lesů se hloubala.

„Ah! Věru," divila se Pavla. „Ale nedívala jsem se dolů a nevěděla jsem nic."

„To bylo dobře," podotkl kočí. „Nedívati se dolů je to nejlepší, vede-li cesta kolem propastí."

Pavle nešlo to slovo z hlavy, ale brzo zapomněla na všecko, když zahnuli do dlouhého stromořadí, na jehož konci zářil zámek Vilikovských, zapadajícím sluncem osvětlený.

XXI.

Byl to západ v plné nádheře a bohatství tohoto nebeského vládce. Jak byl kouzelným jeho svit po celý tento den, tak velebný nade všecky pojmy bylo dnešní loučení. Bylať to koruna všeho, co slunce na své dnešní dráze obzorem bylo vykouzlilo nádherného a půvabného na stromech a křovinách, na blízku i v dáli i na všech předmětech sebe nepatrnějších, ba neúhledných a škaredých, na zaprášených cestách, na omšených, olivově žlutých střechách vetchých chaloupek, na polámaných plotech, na starých kádích s rezavými obručemi, na strakatých šátcích žen a na zlatých vláskách dětí, na svraštělých obličejích starých žebráků, na otrhaných šatech, jež na sobě měli.

Digitized by Google

Všude, po celý den metalo toho dne po hrstech drahokamů a zlatého deště. Ale večer při západu stápělo veškeren kraj do koupele krásy. Veškeren svět plál v ohni, a Vilikovských okna zdála se býti topasy a rubíny. Dva vysoké cypřiše u vchodu metaly dlouhé stíny na cestu, po níž přijížděla nová pěstounka ke svému nezkrocenému malému svěřenci.

Před průčelím zámku jednopatrového, ale rozsáhlého rozkládal se brčálový trávník s květinovými pestrými záhony, ohražený železnou ozdobnou mříží mezi několika pilíři se staromodními bájeslovnými sochami.

Mřížová vrata mezi cypřiši byla otevřena, a lehký povoz vjel do nich, načež zahnul k zadnímu vchodu.

Nad hlavním vchodem, který Pavla minula, byl pavlán. Na něm zahlédla Pavla hošíka na pohled roztomilého. Povoz objel dvoranu velkým obloukem, tak že Pavla nic určitějšího nemohla rozeznati.

Když nyní sestupovala před vchodem pro služebnictvo určeným, třásly se jí nohy. Cítila trpce změnu svého postavení a vzpomněla bezděčně, kterak jindy za živobytí otcova ona i celá rodina bývali vítáni a hlavním vchodem s úctou uváděni za návštěv u známých na letních sídlech.

Komorná uvítala Pavlu a uvedla ji do jizby, určené komorné, kuchaři, komorníku Bertlovi a panské za jídelnu. Tázala se, zda-li Pavla svačila na „Makovce". Jelikož nebyl posud čas k večeři, podala jí skleničku vína a trochu sucharů.

„Paní baronka těší se na vás," řekla jí komorná. „Z ústavu psali jí, že jste z dobré rodiny, a krom toho mnoho pochvalného."

Pavla vpravila se již do svého postavení. Slečna Bibi, komorná, líbila se jí, a dalo se s ní příjemně hovořit.

Digitized by Google

Dal ı se od ní dovésti do okrouhlého salonku, k němuž náležel pavlán nade vchodem. Eugenek se tam probíhal.

Pavla vešla s pevným úmyslem, učiniti dobrý dojem, a zdálo se, že se jí to podařilo.

„Jste-li unavena, mé dítě," pravila baronka mateřsky, „nežádám od vás dnes žádné práce. Jděte si odpočinout. Moje Bibi zůstane mi tuto noc ještě s Eugenkem a pustí vás do svého pokoje."

Pavla tomu nepřipustila, necítila se dosť málo unavena, přála si býti již raději v plné práci. Eugenek jako cherub krásný byl jí tedy uveden.

Když jej Bibi k Pavle uvedla, pravíc mu, to že bude nyní jeho bona, zarděl se, došel k ní, jež ochotně k němu se sehnula, a udeřil ji pěstí do tváře.

To byl začátek její „práce."

Když Bibi hocha zadržela za ručky, aby nemohl více učiniti, klouček dupal, křičel, kousal a pustil se do křiku tak děsného, že celý zámek byl na nohou, a baron, obstarožný už pán, do salonu vešel všecek vyděšen.

„Co to děláte?" hněval se na slečnu Bibi, „proč hocha nepustíte?" Bibi pustila ho tedy, a hoch vyskočil jako kotě a jal se trhati šaty Pavliny. Pavla chytila jej nyní sama tak, aby jí nemohl ublížiti, a hoch znova zuřil, div křeče nedostal.

„To je hrozné," hněval se baron, „že nemohu nikoho dostati, kdo by s dítětem dovedl zacházeti!"

Díval se při tom na Pavlu velmi mrzutě, a baronka řekla: „To je právě ta slečna, kterou jsme teď k němu získali."

Baron, neukloniv se jí na její úklonu, vzal od ní kloučka, který však ani jemu uchlácholiti se nedal a znovu na Pavlu se řítil, volaje: „Ať jde pryč, ta bona! Nechci ji vidět. Vyžeň ji, papa!""

Digitized by Google

Baron stáhl obličej v zoufalý posuněk ohlíženo se na svou choť. Ale Pavla promluvila určitě: „Já neodejdu, Eugenku, neboť kdybych odešla“ — — — — Protáhla hlas roztomilým způsobem a s úsměvem, jakým bývají děti jaty jako do sítě, aniž je možno říci, jak se to děje.

Dosti, že hoch umlkl a čekal, co řekne.

„Kdybych odešla, vzala bych s sebou moc a moc pohádek, které umím povídat.“

Její posuňky, její chování byly právě takové, které děti jako kouzlem dovedou přilákati, a baron i baronka, i stará Bibi usmívali se, očekávajíce, jak malý tyran ráčí přijati svou Žeherazadu.

Byloť věru v tom tříletém žití kus tyranie člověčenstva. Ale pohádky, a celá tato ženská bytost, jíž byla vrozena láska k maličkým, u velké míře jej zaujaly. Nicméně nepoddal se. Stál teď vedle otce, drže ho za ruku a již nekřičel.

„Co byste řekla,“ pravil k Pavle s chlapeckou bravurou a chlapeckým již hlasem, „kdybych vás svým bičíkem spráskal. Co byste udělala?“

Pavla vrhla usměvavý pohled na baronku, jež se zhrozila, a řekla dítěti: „To raději nedělejte, Eugenku. Snad bych vám pak přece odešla se všemi pohádkami.“

Nadarmo jsou ta slova uvedena, schází-li tu jejich přízvuk a ta zvláštní hudba, která dětskou mysl krotí. Pavla sama divila se, kde se v ní vzaly tyto akcenty.

„Mám kufr s sebou,“ pokračovala, aby divé ptáče víc a více ochočila. „Bude-li Eugenek hodný, ukážu mu, co je v něm, a mám tam obrázky a hračky.“

Netrvalo ani čtvrt hodiny a odvedla si kloučka do pokoje, kde s ním měla bydlit, aby prohlédli kufr a v něm malé dárky a obrázkové knihy, jež mu vezla. K neskonalému podivení rodičů a služebnictva dal se od ní uložit a pohádkami uspati.

Digitized by Google

Pavla měla neslýchaný úspěch a byla by zasluhovala věnců a kytic jako umělkyně na prknech, jež okouzluje dospělé obecenstvo, anebo jako krotitelka dravého lva.

Věnců a kytic nedostalo se jí, ale její odměna měla v některém ohledu větší cenu.

Baron a baronka dali ji vyzvati, aby s nimi šla večeřet, a přivítali ji podáním a vřelým stisknutím ruky.

„Půjde-li to tak dále," řekl baron, „budeme vám opravdu vděčni."

Baronka měla slzy v očích. Vyptávali se jí na její poměry, a hovor byl živý, večer příjemný nade všecko očekávání.

Srdečná slečna Bibi gratulovala Pavle k tomu skvělému úspěchu a její tvář, míšeňskému jablíčku, malounko jen scvrklému podobná, byla tak milá, že ji Pavla políbila.

Byla teď sama se spícím dítětem a psala ještě domů. Pak zůstala sedět u okna. Stromy v parku šuměly tiše, kynuly větvemi do okna, a hvězdy táhly kolem něho.

„Pracovala jsem tedy na novém poli," řekla Pavla k sobě. „Teď dále! Měla jsem na ponejprv velké štěstí. Tedy je také ještě trochu štěstí pro mne? Jen abych je dovedla udržet!" S touto starostí šla spat.

Nebyla to starost zbytečná. Samo sebou se rozumí, že hošík nebyl na dobro zkrocen ani převrácen. Jak bylo by možno bývalo, změniti rázem tu smíšeninu zlých a divých pudů? Ale první známost byla přece jen přemožena; bylo právě třeba dále pracovati, a byla to pravá úlehle, kterou tu mělo vychování získati semeni vzdělanosti.

Hned příštího dne zas přišla na program utkvělá vidina mladého pána: „Co byste řekla, kdybych vás spráskal" a krom toho skutečně násilnické útoky. Pavla měla pevnou vůli neztratiti trpělivost. Brzo utvořila si jakási

Digitized by Google

pravidla pro své zacházení s hochem: Za prvé neztratit humor a Žeherazadinu povídavost. Obojí bylo jako kouzelným proutkem, krotícím zlé duchy. Jakmile na chvíli se ztratilo, již tu byli zlí duchové. Tedy udržeti se v té náladě buď co buď. To bylo kus práce.

Za druhé nevolati nikoho na pomoc. Nežalovati rodičům a nikomu a pomoci sama sobě. Hledati pomoc ve svém důmyslu.

Tak to šlo, a Pavla vždy vítězila nad malým zbujníkem.

Někdy bývalo jí k nepochopení, odkud mělo to útlé dítě svůj pánovitě tyranský přízvuk, ty divoké, takořka krvežíznivé choutky, a skoro se ho bávala. Zdáloť se jí, že jí, ženské, nebude lze nikdy zkrotiti tohoto malinkého muže. Chvílemi bylo jí, jakoby mohla to dítě nenáviděti, když ji div neutýralo po celý den.

Ale na štěstí, stalo-li se, že se jí dal vzíti za tu měkkou dětskou ručinku, cítila vycházeti z ní veškeren soucit, všechnu tu ženskou lásku k maličkým, kterou příroda v proudech vylévá ze srdcí nejen matek, ale každé skoro ženské bytosti k dítěti, jehož slabou ručku ve své ucítí.

Nebylať matkou a tudíž necítila té nekonečné oddanosti ke tvoru, jemuž matka v bolestech život dala, té měkkosti vůči němu, toho nevýslovného strachu před každou jeho nelibostí, té slabosti někdy až hříšné. Cítila se k němu pevnou a s touto pevností mívala pak pro něho cosi neodolatelného, čemu se sice vzpouzel, ale proti čemu nezvítězil.

Pavla pracovala. Bylo to těžké, ale ona dovedla tuto práci, k níž měla vlohy, o nichžto ani dříve nevěděla, jichžto upotřebila druhdy jen, aby se potěšila s dětmi svých známých. Teď běželo o více. Měla bdíti nad dítětem jí odevzdaným, ošetřovati je a působiti na zmírnění jeho povahy, té povahy pánovité a násilné od naro-

Digitized by Google

zení. A pilná včela přičiňovala se k tomu, ona, v níž se probudil pud práce a pořádku, poctivosti a obětivosti.

Co mělo býti z dítěte, jehož první doba života jí byla svěřena? Zdáloť se, jako by bylo přineslo sobě na svět vědomí svého šťastného postavení, povýšeného nad množství jiných lidí.

Jiným nekřivditi, šetřiti svého majetku a z přebytku poskytovati jiným, méně šťastným, právě jako včely medu vydávají, k tomu byla by měla položiti zde základ. Je to možno? Dá se tak rozhodně působiti na vrozené pudy? Byla by ona toho schopna? Člověk, má-li takový cíl na očích, nesmí se mnoho tázat, nesmí pochybnostmi mařit čas a sílu. Zkusí to. Někdy stroskotá se jeho snaha jako vlna o skálu. Někdy podaří se něco, že by tomu člověk sám neuvěřil.

XXII.

Richard bloudil celý večer po příjezdu do Klátov tímto městem s vakem v ruce, až se stal mimojdoucím nápadným.

Uchýlil se tedy do hostince, a žádal za pokoj, kam si dal večeři přinésti, aby se nemusil rozloučiti s vakem. Bylo mu nepříjemno stýkati se a mluviti s kýmkoli, a protože si počínal jako podivín, musil snášeti udivené pohledy domácích lidí v hostinci.

Ty dráždily jej hrozně. Vzal si do hlavy, že mu bylo jeho krádež znáti na obličeji. Cítil pořád ještě podezřivé pohledy Pavly a jejího bratra po drzém jeho návrhu. Byl by se nyní trestal za tento zpozdilý pokus získati sobě Pavlu, a myšlénka, že ona i Emerich mají jakési tušení, jakoby on byl jejich tetu okradl, zahnízdila

Digitized by Google

se mu v hlavě. Již viděl, kterak bude stíhán následkem udání Emerichova, jak bude před soud pohnán.

Nadarmo pravil mu rozum, že nemůže míti nejmenší stopy, jíž by mohl odůvodniti takové podezření. Jeho pobouřená mysl nedala se stišiti.

Vyčítal si nyní jako nepochopitelný nesmysl, že jim šel do cesty. Obával se, že pozbývá snad chvílemi zdravého rozumu, neb teď, co byl při chladné rozvaze, nemohl pochopiti sama sebe, že tuto věc podnikl. Divil se teď, jakoby ze sna probuzen, co vlastně jej lákalo Pavlu viděti. Cítil k ní lásku. Ano, ale teď nikoli. Teď se jí bál. Myslil, že bude možno učiniti ji šťastnu v jejím postavení. Myslil, že mu bude vděčna, že spolu užijí, co tetě vzal, že bude tím jeho svědomí ukonejšeno. Ale ona byla nepřístupna a pak měla takový pohled, že by nebyl mohl pokojně žíti s ní... Nemiloval ji. Byl vyléčen z té vášně.

Příštího dne, zaplativ účet, opustil Klatovy a šel, kam nohy jej nesly, i se svým nerozlučným vakem, který nikomu nesvěřil nésti, jakkoli každé chvíle někdo se k tomu nabízel.

Sám nevěděl, v kterou stranu se zatočil, tak šel bez cíle. Po bůh ví jakých oklikách zastavil se k poledni, na smrt jsa unaven, u hospody nazvané Makovka, kde Pavla den před tím byla sestoupila a svačila.

Jeho cestovní oblek byl dle nejnovějšího střihu. Vše bylo upraveno na něm jak u elegantních touristů. Jeho ruční vak byl samé kování. Hostinský, vida jej na Makovku zaměřovati, běžel mu naproti, odňal mu vak a přivítal jej s hlubokou úklonou.

Toto přivítání Richardovi tak zalahodilo, že náhle okřál. Oddechl si, a najednou bylo mu, jako by byl přešel z tísnícího, zavřeného vzduchu ven na volné povětří. Kochal se v neobvyklé proň slasti takové uctivosti a ne-

Digitized by Google

odolal rozkoši zahrát si zde, kde ho zajisté nikdo neznal, na velkého pána.

Objednal si zvěřinu a víno k obědu, koroptve k večeři a na noc nejlepší pokoj tohoto hostince. Kynul vlídně hlavou, dověděv se, že jsou také čerství pstruzi pohotově. Přiznal se, že má notný hlad a rozložil se prozatím pod lipami. Rád byl by si zde také podržel vak při ruce, ale nemohl nic namítati, když mu jej hostinský odnesl do jeho pokoje.

Hostinský, vrátiv se brzo, postavil se opodál, aby hosta pobavil. Richard dal se s ním do hovoru, oddávaje se vděčně tomu ulehčení, které mu působilo takové povídání s člověkem, o kterém byl jist, že v něm nemůže nic podezřelého viděti.

Poseděl pod lipami celé půldne a při večeři chválil si: „Věru, mně se líbí zde tak, že bych se nerozpakoval pozdržeti se tu několik dní."

„Prosím, milostpane, jen račte," pobízel jej hostinský. „Bude mne velmi těšit a učiním vše, abych Vašnost uspokojil."

„Milostpane, Vašnost," toho Richard posud neokusil.

„Proč ne?" řekl, klada nohy na protější židli a zapaluje si doutník sirkou, kterou hostinský úslužně mu držel. „Jsem pánem svého času. Slíbil jsem sice, že zavítám do Hluboče k známým — — Je to daleko odtud?"

„Hluboč? Kde má pan doktor Zelenka dvůr a zámek?"

„Ano, právě tam jsem pozván, ale zajel jsem si o jednu stanici, neb chci se dříve v okolí poohlédnouti."

Hostinský stal se k váženému hostu, možno-li, ještě uctivějším.

Vysvětloval mu, kde leží Hluboč. Bylo to blíže, než si Richard pomyslil, ježto železnice zde tvořila okliku. Hostinský radil mu, když se mu líbí právě zde, některé

Digitized by Google

výlety v okolní hory, na blízké zříceniny starého hradu a doporučoval mu také, aby sobě prohlédl park barona Vilikovského, kterého žádný cestující neopomíjí. Koně a povoz nabízel hostinský ke vzdálenějším výletům. Richard kynul hlavou k tomu všemu a cítil s blahem, jak naň šlo spaní. Tak dobře bylo mu zde, že ani již nepamatoval, kdy mu bylo tak volno. Při tom měl neurčité tušení, že tento klidný stav asi dlouho nepotrvá, že jest to pouhé příměří v boji se společenskými zákony, do něhož se pustil. Sliboval hostinskému, že se tu zajisté pozdrží, popíjeje jednu sklenici ledově studeného piva za druhou. Pak sledoval hostinského těžkými kroky a s těžší ještě hlavou do svého pokoje, velkého a vzdušného, do jehož oken dosahovaly větve lip s některými květy, ještě opozděnými.

„Ano, ano, zde zůstanu pokud možná dlouho," pravil sám k sobě jazykem také těžkým a uvrhl se na čerstvě upravené dobré lože.

Natáhl se zaslénav a byl by usnul té chvíle, kdyby mu najednou nebylo napadlo: „Co dělají moje peníze v Praze? Nerozbalila jich Zuza? Nejsem ještě vyzrazen? Neměli mladý Norbert a Pavla opravdu žádného určitého podezření?"

Krev rozproudila se mu horce žilami. Spaní bylo to tam.

Umínil si v tom trapném přemítání, že hned ráno odcestuje do Prahy, že sebere všecken svůj nabytý majetek a že odcestuje s ním přímo do Ameriky, což že ihned po činu svém neučinil, sobě vyčítal.

Tento úmysl jej posléze upokojil tak, že usnul. Ráno však líbilo se mu zas tak velice, kde byl, že se oddal lehkomyslnosti a pomyslil sobě: „Eh, co je mi souzeno, tomu neujdu a nyní aspoň něčeho užiju. Budu lovit ty dobré okamžiky a držeti je, pokud se držeti jen dají."

Digitized by Google

Byl rád, že zde také zapomínal na svou lásku k Pavle, o nížto mu známo nebylo, kam a ke komu se odebrala.

Prozatím byl mu zcela opravdu nejmilejším člověkem na světě hostinský na Makovce a ten vida jeho slabé stránky, přímo s ním se mazlil. Den byl opět krásný, a hostinský domlouval svému hostu, aby toho povětří použil k nějakému výletu s jeho povozem.

Cestující, kteří na Makovce se zastavovali, zaměřovali obyčejně odtud na hrad. Pod hradem byl hostinec; kde se dobře obědvalo. Odpůldne zajížděli prohlédnout si park barona Vilikovského, který velmi ochotně poskytoval přístupu obecenstvu nejen do parku, nýbrž také do části zámku, kde byly přírodnické sbírky.

Richard připadal si volným jako pták ve vzduchu, když na lehké kolesce, tažené silným koněm, byl unášen do zelených hor a stinných průsmyků, jež byly plny svěžích praménků a divuplných kapradin a mechů.

Kouřil cestou doutník za doutníkem a bránil myšlénkám, aby nezaběhly v trapný ten koloběh, který je znal unášet, až zavířily nad bezednem zoufalosti. Teď pouze užíval, jen užíval. Nic jiného nechtěl cítit ani vědět o sobě, ani v minulosti, ani v budoucnosti. Podařilo se mu šťastně, omráčiti se tímto způsobem. Jenom ob čas připamatovalo jej jakési škubnutí v celé bytosti, v čem vězel.

„Ah! Kdo mohl by takto užívat s klidným svědomím!" vzdychnul v takové chvíli, a tu líčila mu obraznost slast takového výletu, kdyby jej podnikal ke svému zotavení po celoroční práci. Před tím byl by se lopotil za nějakým psacím stolem po dlouhé hodiny mnohých dnů a měsíců, skoro bez oddechu. Byl by musil střádati na takový výlet. Ale jak jiné bylo by to! Mohl by cestou kochati se v plánech do budoucnosti. Mohl by beze strachu milovati dívku, kterou srdce volilo. A ona milovala by jej navzájem, neb pohled jeho oka, výraz obličeje,

Digitized by Google

zvuk hlasu byl by pak jiný, a jeho celá bytost hodna vzájemné lásky.

To cítil hluboce a byl o tom přesvědčen. Byltě sobě vědom jak málokdo v podobném postavení, kterak z něho zíral ničemný jeho čin, jeho zlé svědomí; jeho drzost, které po případě schopen byl, hnusila se mu. — — —

Ó, vy přísné včely, které jste nikdy nejmenší vinou sebe neprotřísnily a vždy jen pracovaly ve smyslu zákonů, kterými se řídí svět vašich úlů! Vy užíváte právem žihadla spravedlnosti proti těm pobloudilým, které nesbírajíce medu, do cizích úlů se vkrádají, aby je vyloupily. Avšak vizte, je-li provinilec takového přemítání, takých citů schopen, není posud vyvrhelem ve státu včel. Ten náleží ještě duchem a srdcem do vaší společnosti, neb on má přece jen v krvi přísné ty zásady, jimiž se řídíte. Je posud včelou. —

Pohled na vůkolní přírodu účinkoval mocně na srdce mladého muže toho, který poměry zvláštními někdy se cítil jako vymrštěn z kruhů dobré společnosti, což jmenovitě po neočekávané smrti matčině na něho působilo.

Cesta byla čím dále půvabnější. Hloubali se do černých lesů. Místy jeli krokem, šlo-li to do vrchu. Richard seskočil a sledoval pěšky povoz podél lesních cest na pokraji lesa měkkým mechem.

„Kéž bych tu mohl zůstati na věky, na věky!" zvolal jednou, když povozu nadeběhl a na zem se uvrhl pod vysokými jedlemi. Slzy vyhrkly mu z očí. „K čemu je ten život? Nejsem první ani poslední, který jej nazývá pouhou komedií. Raději zemřít, než dále se týrat. Anebo žít, ale žíti dobře. Ach, ano, žít, žít! Je to slast. Jak je tu krásně. Co mám nyní dělat? Mám všechny ty peníze utratit? Co potom?"

Povoz přijel. Richard vyskočil: „Vezmi čert ty hloupé myšlénky. Přece zabředl jsem do nich opět. Ale dnes chci

Digitized by Google

míti pokoj. Co potom? Co potom? Nesmyslná starost. Což pak kdo ví něco napřed?"

Podařilo se mu setřásti to se sebe. Poskočil si skoro vesele, vyhoupl se vedle kočího a vzal mu opratě z ruky.

Dojeli pod zříceniny hradu a zajeli nejprve do hostince, kde kůň byl nakrmen a povoz čekati měl. Richard byl hladov. Vystoupil na verandu, z níž byla vyhlídka dolů v travnatou lesní kotlinu, potokem protékanou, pravou to pokladnici smaragdů zeleni všech odstínů, lesku báječného. Veranda byla tak prostranná, že tam mělo několik stolů místa. U prostředního stolu byla shromážděna společnost, a Richard slyšel zvuk mnoha známých hlasů.

Stál posud společností nepozorován u vchodu, a jeho prvním hnutím bylo couvnouti a uprchnouti odtud.

Společnost skládala se z rodiny Zelenkovic a několika mladých přátel synů, z paní Deňkové a její dcery a z několika slečen jemu buď z polovice známých neb úplně neznámých.

Richard chtěl a mohl se tedy vrátiti dle své nynější nálady, plaché a bojácné, dle svého úmyslu, zmizeti s očí všech známých.

Ale opět vzbudila se v něm rázem ta démonická vůle, která jeho rozum mátla a lepší cit potlačovala. Ta vehnala jej takořka, aby vstoupil do tohoto kruhu, a jemu bylo právě, jako by jej někdo násilím tam byl strčil.

Jakkoli opatrnost jej tedy pobádala, aby ustoupil a raději nešel na oči lidem, kteří jej znali nedávno s nedostatkem zápasícího a spolu velmi se asi zajímali o záhadu drzé krádeže v Hlemýždí ulici, troufal si přece vstoupiti do tohoto kruhu, po kterém vždy dychtíval a do něhož se druhdy vší mocí dral.

Nesmyslná odvaha, kterou měl vetřev se za spolucestovatele Pavlina, ovládala jej zase, a znovu cítil to

Digitized by Google

lehtání, tu jakousi komiku, jež ho nevýslovně bavila pomyšlením, že není vyzrazen, a nikdo že netuší, co spáchal, že beztrestně stojí na této půdě společenské.

Přiblížil se tedy veselé a vzácné společnosti s úklonou a držením těla dokonalého dandy. Chválil sám sebe v duchu, že to najednou dovedl, kdežto jindy býval vždy spíše neohrabaným. Pomyslil si, že mu tyto švihácké pohyby přišly z těch modně ušitých šatů, kdežto druhdy jej skličovalo vědomí, že vězí v obleku chudém a neúhledném.

Přistoupil ke společnosti s takovými posuňky a slovy, jako by očekával, že všem způsobí nejpříjemnější překvapení.

Jakési překvapení vyvolal skutečně svým náhlým vystoupením a nabídnutím, že s dovolením ku společnosti se připojí; ale nebylo to nikterak překvapení pro něho lichotivé.

Paní Zelenková, vždy trochu mrzutá, sotva mu hlavou kynula v pozdrav a dokonce nedala na jevo ani posuňkem, tím méně slovem, že by přijala jeho nabídnutí jménem společnosti. Kristian Zelenka, který byl právě jeho kollegou a jeho byl vybízel, aby k nim zavítal, usmál se nyní rozpačitě a vyhnul se těmto projevům přátelským. Litovaltě už tehdáž, že se přenáhlil, vyzvav ho k návštěvě k nim na venek, jelikož znal jeho dotěrnost. Obrátil se nyní k němu zády a myslil na to, jakým způsobem by se ho zbavil.

Ostatní členové společnosti dokonce si ho nepovšimli. Jediná paní Deňková byla k němu dosti vlídna a to ze zvědavosti, aby se dověděla něčeho o jeho poměrech, neb slyšela před časem, že jeho domnělý otec ho opustil, že ho zanechal beze všech prostředků v nouzi. Pálilo ji dověděti se, kdo vlastně byl ten otec? Dráždilo její zvědavost, že byl Richard nyní tak elegantní. To stálo přece

Digitized by Google

za několik vlídných slov, s ním vyměněných. Také Berta přijala jej dobře. Oživla upomínkou, jak s ní pilně tančil na Zelenkovic plesu. Její obyčejná lhostejnost a nemluvnost s ní spadla, i ptala se ho, odkud přichází a proč dříve již k Zelenkovům nepřijel. Ona i matka meškaly tam právě návštěvou. K jeho otázce, zda-li slečna dovolí, aby vedle ní za stůl se posadil, odpověděla, že s radostí, a všecka zářila. Mělať ubohá šťastnou chvíli, jakých málo v životě poznala.

Její matka i paní Zelenková hleděly na ni, zpozorovavše její změnu, jedna poněkud s nepokojem, druhá s nelibostí, čehož ona dokonce neviděla a živě se bavila s tímto sousedem tak, že nikdo posud ji takovou neznal.

Paní Deňková byla divně dojata. Trpěla velmi povahou své dcery a nesla těžce, že se nehlásil o ni žádný vhodný ženich, že bývala ve společnostech docela nepovšimnuta, k čemuž přispívala její nemluvnost a poloblbé vzezření, její nevlídné chování. Již pochybovala, že dceru kdy provdá. Podívala se tedy nyní znova zkoumavě na mladého muže, který činil vskutku dojem na její dceru.

On vykládal této, že byl v Praze zdržen déle, než si myslil, a jelikož u všeobecném hovoru malá přestávka nastala, a ostatní přítomní maně oči obrátili k němu, ježto živě se bavil a hlasitě hovořil, uznal za vhodné té příležitosti použiti a k celé společnosti promluviti. Obrátiv se tedy lehce ke Kristianovi, jenž seděl naproti němu, řekl: „Doufám, kollego, že se nehněváš, že jsem posud nepoužil tvého pozvání. Ale ubezpečuji tě, že jsem právě na cestě do tvého ctěného domu. Pouhou náhodou zatočil jsem dříve až sem a uvázl jsem na Makovce, kde se mi velmi zalíbilo, a to tak, že jsem si umínil tam pobyti a vyčerpati všecky výlety tohoto čarovného okolí. Nicméně mohu tě ubezpečiti, že mne nevýslovně těší neočekávané naše setkání zde."

Digitized by Google

Kristian usmál se, jako by chtěl říci: „Vždyť je dobře," a Richard obracel to, jako by mu nevěřil a uraženým se cítil. Omlouval se tedy ještě horlivěji:

„Ty se hněváš, vidím to," pravil, přehlušiv jiný hovor různých hostů. „Mně tedy nezbývá, než abych přímo pověděl, co mne zdrželo, ačkoli je to nudné, zvláště pro dámy. Byla to totiž dědičná záležitost. Ano, dědil jsem po osobě, po které mi ani dovoleno není smutek nositi, kterou jsem ostatně nikdy neviděl. Chceš-li mi gratulovati, dám si to líbit, jen se na mne nemrač. Přišel jsem nenadále ke štěstí, a omluví-li nenadálé neštěstí opomenutí slíbené návštěvy, může snad štěstí také býti omluvou."

Změnil nyní takto bájku o svém jmění, a kdyby se ho byl někdo ptal, proč tak činí, nebyl by věděl rozumný toho důvod. Mluviltě právě, co mu přišlo na jazyk, kterak mu to démon jeho časem vnukal. Jemu zdálo se té chvíle, že svou úlohu skvěle zahrál a byl s sebou svrchovaně spokojen.

Kristian neodolal a gratuloval mu s tou bodrostí, kterou všichni synové Zelenkovi po svém otci měli. Jemu ani nenapadlo, že by Richard mohl býti lhářem, a přál tomu chuďasovi od srdce jeho štěstí.

Jakkoli jeho matka ramenoma krčila a mrzutě se tvářila, dal přinésti několik láhví vína a celá společnost musila připiti na zdar šťastnému dědici.

Berta činila to s jakýmsi nadšením, které ubohému, jindy zamlklému děvčeti neslušelo. Ale paní Deňková rozvinula při tom veškerou gracii své slaďounké vlídnosti a postavivši vyprázdněnou sklenku, řekla: „Teď budete moci tedy pohodlně dostudovati a brzo budeme vám blahopřáti k doktorátu."

Kristiana těšila hlavně změna Richardových poměrů, že se tím stal způsobilejším vstoupiti do jich společenského kruhu, a že se bude matka snad trochu méně mrzeti pro

Digitized by Google

tohoto nového společníka, který jí nebýval nikdy po chuti. Kristian necítil k němu ani trochu přátelství. Nemohl se ani upamatovati, kdy by s ním byl pil na bratrství, a přes to si tykali. Richard s tím začal a Kristian nebyl s to odvyknouti mu to.

Jeho objevení zde jej z počátku velmi zamrzelo, ale nyní mu jaksi ulevilo. Viděl, že pánové i dámy společnosti se mu naklonili, a byl tomu rád, protože měl menší zodpovědnost za tohoto hosta. Berta měla teď ve přítomných slečnách některé soupeřky.

V takové náladě společnost se zdvihla, aby nastoupila cestu dosti namáhavou a místy příkrou na starý hrad.

XXIII.

Richard, vlubocě vděčen za vlídnost paní Deňkové a její dcery, kterou mu věnovaly, ještě než se jim jako dědic představil, nespouštěl se jich, nesl jim plaidy, košíčky, slunečníky a podporoval galantně starou dámu na obtížnějších místech cesty.

S Bertou švitořil po cestě, trhal jí borůvky a květiny, a Berta nevěděla, jak se jí děje. Řekla bez ostýchání, že pokládá dnešní den za nejšťastnější svého života. Netajila se s tím před matkou a byla by to hlásala celému světu.

Nikdo v jejím okolí netušil, jak nešťastnou se cítila, jak bezradostně žila uprostřed společenského ruchu, jak málo doufala ve šťastnější budoucnosť. Bylať vedle své matky pouhou nulou, ať doma, ať mezi lidmi, kteří jí zjevně pohrdali pro její nejapnosť. Nemělať opravdu velkého ducha, ani vtipu a její rozum byl zajisté obmezený, ale tak nejapnou přece nebyla, aby toho pohrdání ne-

Digitized by Google

cítila. Nenáviděla za to všecky ty lidi, jimiž její matka se obklopovala, a byla by se jim nejraději navždy vyhýbala. Leč neměla vůle žádné, a matka ji vlekla, kam sama chtěla. Berta, uzavírajíc se do sebe, zdála se pak tupější, nežli vskutku byla. Nebyla dokonce ješitná a byla sobě vědoma, že není hezká. Musila to věděti, neb matka jí to říkala v mrzutých chvílích beze vší šetrnosti. Paní Deňková bývala prý z mládí hezká, po čemž nezbývalo toho času již pražádných stop. Nicméně říkalo se, že jest matka nyní ještě hezčí dcery, a Berta to zachytila. Kromě toho překročilo ubohé to stvoření již práh prvního mládí, a i to jí matka vytýkala. Sama měla z mládí mnoho lásek a posléze provdala se výborně. Vypravovala o tom všem zasmušilé dcerušce, o niž jakživ nikdo se nebyl do opravdy ucházel. Berta měla vůči nápadníkům jednu velkou přednost, a to byly peníze, ale k těmto byla přidána přítěž panovačné matky, která rozhlásila, že by se s dcerou nikdy nerozloučila, ani kdyby se provdala. Kdo však pozoroval tuto dámu jen čtvrt hodiny, byl by raději do lví jámy skočil, než zvolil si ji za tchyni. Proto byly Bertiny peníze až doposud malým vnadidlem s touto nelákavou podmínkou.

Berta zvykla sobě chovati se netečně k dámám i k pánům.

Na plesu u Zelenků stalo se jí poprvé, že mladý, dosti hezký muž výhradně s ní se bavil. Vzpomínala na něho vřele, a rmoutilo ji hluboce, že matka ho nepozvala k nim. Ale neřekla jí o tom ničeho. Teď spatřila ho nenadále opět, a v ňadrech jí zabouřil prudký cit. Tento cit byl silný, divoký; zdáloť se, že by mohl býti schopen setřásti se sebe okovy matčiny svévole a kdo ví co více.

Matka nepouštěla jí s očí. Byla překvapena tou novou bytostí, kterou dcera její náhle se stala. Měla tě-

Digitized by Google

šiti se z té změny, či báti se jí? Berta byla jejím pokladem. Milovala ji, neměla nic na světě, co by bylo jejímu srdci bližší, nevyjímaje ani zábavy ve společnostech, ačkoli této Bertu obětovala. Ale její láska byla právě taková. Považovala Bertu za svou věc, takořka za loutku svoji; děje se takto častěji, že u některých žen mateřský cit jaksi se omezí ve vzrůstu a zůstává stát na tom stupni, kde děvče loutku chovalo a milovalo.

Paní Deňková setkala se s pohledem své dcery, a ten byl pln ohně a vzdoru. Nebylo pochyby. Berta milovala. Byla tedy přece schopna nejen citu, ale i vášně. Paní Deňková tím byla divně dojata, jak otřesena. Neodolala mateřské radosti, že dcera našla něco, co ji z její tupé lhostejnosti vyrušilo. A pak změnilo se cosi v jejím mateřském citu tak, že se jí náhle nezdála Berta již loutkou. Bála se jí nyní skoro a dojista ctila nyní její hnutí. Ale to vše vzbudilo její starost, a tázala se sama sebe: Co to bude? Naděje, že by se mohla ubohá Berta přece ještě provdati, působila jí radostnou závrať, jako by se bylo jednalo o ni samu. Jak byla by se pyšnila s tím přede všemi známými, zvláště před Gabrielem Zelenkou, nejstarším mezi syny, který jevíval k Bertě vždy nápadnou antipatii, prohlížeje tužby paní Deňkové, aby on se stal šťastným jejím zetěm. To vše spletlo hlavu matince skoro tak jako dcerušce. Richard byl k ní tak uctivý, jak si toho jen přáti mohla od nastávajícího zetě. Bylo-li jen pravda, co o tom dědictví vypravoval? Inu něco bylo a musilo na tom býti přece. Kde by byl vzal jinak na takové cestování a na ten oblek? Ale mnoho-li to asi obnášelo? Stálo-li to za řeč? Takový mladý člověk myslí, že několik tisíc zlatých je nevyčerpatelný poklad, a vydá to snad všecko brzo? Ale ani na tom paní Deňkové nezáleželo. Jakmile by vykonal studie, zkoušky, měl budoucnost před sebou. Byl slušnou partií. Byl ovšem asi

Digitized by Google

o pět roků mladší než Berta, a jeho studie mohly se protáhnouti ještě léta. Kde bylo však psáno, že musí dostudovat? Mohl dostati místo v nějakém úřadě již nyní, byť sebe skrovnější, a svatba mohla býti hned. Jmění Deňkové bylo dosti velké k tomu, a paní hospodařila dobře. Nespotřebovala nikdy úroků a přidávala z nich každým rokem ke kapitálu utěšeně vzrůstajícímu. Bývaloť jí pak líto, že ani nevěděla, pro koho střádala, neb nezdálo se až posud, že Berta toho bohatství kdy opravdu užije. Teď poskočilo jí srdce radostí při pomyšlení, že by jím mohla způsobiti a urychliti její sňatek.

Tak ztrácela víc a více rozum a rozvahu v této závrati nových nadějí. Ovšem, rozum se také ještě probouzel na chvíli a napomínal: „Zda-li pak ten člověk mou Bertu opravdu má rád, či jej lákají její peníze a nic jiného?“ Pozorovala jej pak chladněji a ostřeji, ale brzo byla znovu oblouzena jeho velkou úslužností k její osobě.

Richard nosil vždy část květin Bertě a jí také část. Berta nevěděla již, jak unésti obrovskou kytici lesních zvonků všech odstínů modravé barvitosti, všech velkostí a útvarů od skromňoučkých, v trávě nízce kývajících, až k nádherným, hroznovitým chocholům na vysokých stoncích. Pohlížela na svou kytici blouznivě, načež vyměňovala s Richardem ohnivé pohledy a pak se dívala opět na matku s tím novým a cizím pro ni výrazem, plným vzdoru. Ale matka usmívala se na ni a kývala hlavou, aby ji upokojila, že tu netřeba čeho vyvzdorovati.

Všickni došli až nahoru a utábořili se na travnaté půdě, kde bývalo druhdy nádvoří hradu, nyní zříceného.

Před nimi rozkládala se vyhlídka daleko do hor a lesů. Richard posadil se mezi Bertu a její matku a bylo mu opravdu milo mezi nimi. Cítil se tu jaksi chráněn jejich náklonností a přízní před nevolí ostatní společnosti, která již opětně nápadně k němu schladla.

Digitized by Google

Tím byla vinna paní Zelenková, která mluvíc cestou tu s tím, tam s oním členem společnosti, pokaždé prohodila: „Nemohu za to, ale ten člověk činí na mne dojem dobrodruha, a dala bych něco za to, kdybych se ho mohla zbaviti navždy, aby nás nikdy již nenavštívil.“ Kristian, jakkoli se tomu vyhýbal, neušel její výtce, jakmile se mu mohla přiblížiti: „Prosím tě pro všecko, hleď se ho zbaviti!“ varovala jej. „Vždyť to bylo přímo nesnesitelné, jak se tím dědictvím chlubil, kterému já aspoň nevěřím, i kdyby mi to ukazoval. Chtěl romantickým obratem naznačiti, že to byl neznámý jemu otec, který jej tak podělil v závěti. Ale já jsem přesvědčena, že chlap ten našel nějakého ochotného lichváře, který mu půjčil Bůh ví za jakých podmínek. Uvidíte, že je tomu tak.“

Tuto domněnku Kristian přece jen odmítl a zastával se člověka, s kterým si tykal.

„Tys příliš podezřivá, maminko,“ pravil.

„Ba, není toho příliš,“ odvětila jeho matka. „Což bývá ještě málo slyšet o takových případech, o podvodech a špatnostech všeho druhu?“

„To je pravda,“ zasmál se Kristian hlasitě, „a nahlížím, že moje přísná máti volila ještě nejmírnější domněnku k podezřívání toho ubohého Richarda.“

„Jen se mi vysmívej,“ pravila matka. „Však uvidíš, co se časem vyloupne z tvého Richarda. Ty myslíš, že špatnosti lidské jsou pohádka.“

„To ne, maminko! Ale právě, že se těch věcí tak hrozíme, dokazuje, v jaké menšině je špatnost proti poctivosti. Je rozhodně pouhou výjimkou. A proč měl by Štoček jí býti? Proč bylo by nemožností, aby byl dědil? Vždyť tolik lidí dědívá.“

„Ah, jdi již,“ odbyla jej matka nevrle, vidouc, že s ním jak obyčejně nic nepořídí.

Digitized by Google

Ale Kristian byl více přesvědčen jejími slovy, než ve svém optimismu sám sobě se přiznával. Neboť nemohl říci, že by naň byla Richardova historka učinila dobrý dojem, jakkoli v prvním okamžiku dobře ji přijal. Neměl však nyní dokonce chuti osvědčiti skutkem tu důvěru v Richardovu povahu, kterou byl jevil v hovoru s matkou. Byl by si přál jako matka, aby jej mohl nějak vzdáliti. Vyhýbal se tedy rozhodně každému bližšímu styku a hovoru s ním, a ostatní následovali jeho příkladu, tak že byl Richard takořka vyloučen ze všeobecné zábavy, a opravdu nic mu nezbývalo, než uchýliti se k dámám Deňkovým, a tyto neviděly dokonce chladnost ostatní společnosti k němu.

Paní Deňková splácela mu jeho úslužnost hlučnou vlídností. Berta byla k němu plna něhy a oddanosti. Vděčnost, kterou k oběma za to cítil, byla ryzí. Nebylo mu dokonce třeba vylhávati úctu a šetrnost k nim. Cítil ji opravdu, avšak jevil jim ji nejpřepjatějším způsobem, což přinášelo s sebou jeho neblahé postavení.

Berta umínila si prozkoumati celou zříceninu a prolézti každým sklepem, vystoupiti až na věž, projíti každým zákoutím. Měla pravou vášeň toho dne vyhledávati místa závratná a nebezpečná. Ostatní mladé dámy také se zdvihly za podobným účelem, a mladí pánové nabídli se jim za ochránce. Richard nabídl ruky své Bertě k té obchůzce, a odešli spolu. Octli se o samotě. Šli jinudy než ostatní. Vystoupili spolu na zřícené schody, jež vedly k zejícím oknům velké síně. Tam stáli na rumišti, jež se jim sesouvalo pod nohami. Berta neviděla čarovných obrazů, obklíčených rámem prázdných oken, které podávaly ty zelené lesy a šedé skály, modravý obzor a chrpové nebe, jež z něho se vyvinovalo v nádherně prosluněný stan. Cítila jen, jak jí půda pod nohami povolo-

Digitized by Google

vala, a jak ji pevněji a pevněji svírala náruč jejího ochránce, jak ji posléze v náručí svém snesl s toho místa.

Omdlévala blahem neskonalým, neočekávaným, převyšujícím její nejsmělejší tužby po lásce. Ah! To byla skutečnost. Často ji předčívají naše sny, avšak stane-li se někdy, že naopak ona předčí naše sny a tužby, pak tyto omdlévají a koří se jí v prachu.

Vyšli ze zřícenin a vstoupili mezi vysoké buky sukovitých a zkroucených kmenů, obklíčené balvany příšerných útvarů.

Richard, opojen těmito okamžiky a Bertiným nesmírným štěstím, jež z ní zíralo, přivinul ji k sobě a políbil ji na ústa.

Berta zasténala, zaštkala a ovinula rámě kolem jeho šíje. Držela jej v objetí, jako by jej nikdy pustit nechtěla.

Líbali se tak dlouho a přišli pak zdlouha mezi shromážděné, odkud byli voláni, neboť společnost chystala se k odchodu.

Richard veda Bertu, tiskl její ruku k srdci. Přistoupiv k paní Deňkové, políbil jí ruku, nedodav k tomu ani slova. Pak podíval se na ni, a ona viděla jeho a Bertino pohnutí. Jeho chování k matce Bertině dosvědčovalo jí, že má s dcerou zajisté poctivé úmysly Co měla dělat milá paní Deňková? Byla jaksi bez rady. Nenamítala ničeho Bertě ani Richardovi. Nechala je, když spolu se vedli na zpáteční cestě, a když nastala neschůdná místa, přijala Richardovo druhé paže.

Společnost sešla k čekajícím povozům, mezi nimiž stála také koleska pana Štočka. On ohlédl se vítězně. Každý mohl viděti, že vskutku cestoval jako zámožný člověk.

Digitized by Google

„Ty jedeš bezpochyby zas na Makovku," pravil k němu Kristian a nevyčkav jeho odpovědi, dodal: „Tedy s Bohem! Měj se dobře! Užívej šťastně svého dědictví."

Ale Richard vpadl mu hbitě do řeči a řekl: „Mám ještě úmysl zajeti k parku barona Vilikovského. Stojí prý velmi za prohlédnutí, a je to na cestě. Vy se tam snad také podíváte. Tam se tedy ještě uvidíme."

„Dobrá," odvětil Kristian, od něho jsa odvrácen a hledaje svůj povoz. Krčil rameny a myslil si: „Člověk nemůže se ho zbaviti. Vše je marné."

Posud vedl Richard obě dámy a pravil k nim: „Kdyby vás to neurazilo, nabídl bych vám k návratu svůj povoz, ve kterém je dosti místa pro tři osoby. Byl bych šťasten, kdybyste mé nabídnutí přijaly."

„Nevím, půjde-li to," namítala paní Deňková. „Jela jsem prve s paní doktorovou, a ji by snad urazilo, kdybych týž pořádek na zpáteční cestě nedodržela."

„Jeď s ní tedy zas, matinko," řekla Berta rozhodně a zcela jinak, než jindy s matkou mluvívala, když jí ve všem ospale svědčívala. „Seděla jsem velmi špatně, když jsme jeli sem a ještě k tomu po koních, čehož nesnáším dobře; proto přijímám s radostí pro svou osobu nabídnutí páné Štočkovo."

Bylo vidět, že by nepovolila žádné námitce a posud nespouštěla se lokte Richardova.

„To by se však neslušelo, abys jela sama s panem Štočkem," pravila matka a rychle dodala, vidouc bouřlivé vzezření Bertino, „jestliže tedy pan Štoček dovolí, přijmeme obě jeho laskavé nabídnutí. Paní doktorová," zvolala, obracejíc se k této. „Nebudete se hněvati, poděkuji-li se pro tentokrát za místo ve vašem kočáře? Pan Štoček zve mne a dceru, abychom se svezly s ním, jelikož má místa dosti ve své kolesce."

Digitized by Google

„Čiňte, jak se vám líbí," odvětila paní Zelenková svým obvyklým, málo vlídným způsobem a odvrátivši se od ní s pohrdáním, pravila k jiné dámě: „Ta žena nemá špetky rozumu. Nikdy jsem toho u ní nepozorovala a myslila jsem naopak, že má tak dobrý rozum, jak zlý jazyk, ale co dnes dělá, to je přímo nepříčetné. Že chce Bertu provdati, tomu nelze se divit, ale zahazovat ji člověku tak neznámému, bez rodiny, skoro podezřelému." —

„Podezřelému?" divila se slečna, která za ní sedala do vozu. „V čem pak je vám podezřelý?"

Paní Zelenková, upravujíc se v kočáře, dělala, jako by tu otázku byla přeslechla a vytýkala si to slovo, jež jí maně vyklouzlo.

Mezi tím předejela Richardova koleska všecky ostatní kočáry, a paní Deňková pozdravovala z ní vítězoslavně společnost zbývající pozadu.

Paní Zelenková dívala se v zamyšlení na cestu. „Podezřelý!" v duchu sobě opakovala. „Proč jsem řekla podezřelý?" A pak sobě odpověděla: „Něco mu číhá z očí, něco šilhá v té tváři nepokojné a drzé, a hned zase sklíčené, myslí-li, že je nepozorován..." Vzdychla. Bohužel mýlívala se málokdy ve svém úsudku o lidech. Bývalo jí to až nemilé, že lidi tak prohlížela a byla tak pessimistická, jakým optimistou byl její syn Kristian. „Co bude z mých synů?" tato otázka padla jí teď opět jednou na srdce a nepromluvila již cestou ani slova.

Bertě a její matce a také Richardovi uprchla příjemná jízda lesem jak okamžik, a za půl hodiny zastavili u mříže Vilikovských zámku.

Digitized by Google

XXIV.

K otázce mladého Zelenky, jenž vešel do zámku, bylo společnosti dovoleno projíti se parkem a prohlédnouti pak sbírky, jež naplňovaly celé levé křídlo zámku.

Vedeni zahradníkem vešli nejprve do stinného loubí, vedoucího od zámku k rozsáhlým, svítivě zeleným paloukům, které vroubilo mohutné stromoví, odtud můstkem v houští, pak podél potůčka k úžasným skupeninám vodoklenů, pajasanů, královských lip, obrovských buků a bílých topolů s kůrou podobající se zašlému stříbru.

Zde otvíraly se průhledy v pravé moře zeleně sterých odstínů od olivové v kovově modrou barvitost. Bylo viděti přes louky v nekonečné ubíhání stromů a křovin, a jinde zas uzavíralo se stromoví a křoví v šumící hradbu, zcela neproniknutelnou. Ale opodál vnikala úzká stezka do labyrinthu rostlinstva, a světlo se stínem odehrávaly svou nevyčerpatelnou fantasmagorii, své drama, počínající od počátku světa, z něhož zde provozovaly pouze laškovný a graciosní ballet. A opět byly tu stromy a zase trávníky a zase nové stezky do vnitra toho velechrámu s krovem spletených větví, plných ptáků, spočívajícím na kmenech, tvořících sloupoví na vonné lesní půdě v posvátném tichu. Ruch světa zdál se odsud tak vzdálen, jako by tam bylo kolik dní cesty. Nic nepřipomínalo zde úzkostlivé hemžení lidského pokolení, ani těžké práce, ani trudu a starosti o vezdejší chléb a co vedle chleba je potřebou neméně naléhavou a trapnou.

Zde mluvila k duši vznešená stránka života.

Pavla, když s dítětem jí svěřeným téhož dne se tamtudy prošla, zaplakala štěstím, a zdálo se jí, zde že nebylo možno, aby ji něco zlého stihlo. Hoch byl tichý a veselý, a ona jako by z Lethe se byla napila, zapo-

Digitized by Google

mněla na veškeren trud a všechny malichernosti, které ji byly takořka dusily. Vzdychla zhluboka a zpívala dítěti píseň za písní, honila se s ním, schovávali se, a jasný její humor byl lepším mravokárcem než tresty a domluvy. V dobré náladě pučela vlídnost a z vlídnosti vyklubala se časem dobrosrdečnost.

Překrásná povětrnost přímo rozkazovala býti s dítětem stále venku v zelenu. Po poledni byla tedy Pavla s hošíkem také v parku a seděla s ním na zahradním sedátku trochu opodál od zámku. Nakládala mu na malý trakař proutky a kaménky, trávu, listy a květiny. Hošík hrál si dnes, jako by byl nyní teprv pochopil, co je to býti dítětem. Pavla hrála si s ním, jako by také ji hra nejvíce zajímala.

Právě klečela v trávě, objímajíc jednou rukou dítě, které o ni se opíralo, a nakládajíc nové věci na trakař, když za sebou uslyšela kroky a hlasy. Slyšelať prve již, že jakási společnost výletníků sobě žádala přístupu do parku a že se tam prochází.

Setrvala jak byla, počítajíc, že zůstane od výletníků nepovšimnuta. Ale zahradník, vedoucí společnost, upozornil tuto: „Ah, zde si hraje mladý pan baron," při čemž na dítě ukázal.

„Ah! Kde je, kde je mladý pan baron," zvolala zvědavá paní Deňková.

Kráčejíc v čele společnosti, urychlila kroky, aby byla dříve u něho.

Pavla poznala její hlas. Ji těšilo upřímně ukázati se známým lidem ve službě; tak byla spokojena, že práci našla a od práce žila. Byla by se pozdvihla a starou známou přivítala, ať by již jakkoliv na ni s vysoka hleděla. Avšak hošík byl zaražen pohledem na tolik lidí a schoval si hlavu na jejím rameně drže ji tak pevně, že vstáti nemohla.

Digitized by Google

Zatím stála tu již paní Deňková, a Pavla omlouvala se vítajíc ji, že nesmí vstáti, aby rozmazleného hošíka nepopudila.

Paní Deňková div se neobrátila v solný sloup jako žena Lotova.

„Pavlinko! Jaké to setkání? Vy zde?“ zvolala.

„Ano, ve službě, jak ráčíte vidět,“ odvětila Pavla, tisknouc Eugena k sobě a hladíc mu vlásky. Zkoušela vstáti, ale on ji nepustil.

„Můj Bože! Ve službě. Myslím, že by to přece nemusilo být! Vaše poměry nejsou tak zoufalé. Dáváte se příliš ovládati skrblivým dědečkem. A my očekáváme u Zelenků den co den matinku. Z počátku nedivili jsme se, když nepřijížděla, neboť dočtli jsme se ovšem v novinách o té drzé, té děsné krádeži u slečny tety a také o její smrti.“

Richard Štoček, Bertou veden, stál právě za paní Deňkovou, když tato slova pronášela. Pochopil, že Pavla byla právě zde ve službě. Viděl ji přes rameno paní Deňkové a chtěl ucouvnouti, ale Berta nepustila ho. Byl silně dojat. Zamhouřil oči, ale viděl vnitřním zrakem její ušlechtilý obličej, krásnější než kdy jindy. Ale když paní Deňková promluvila o té krádeži, nevěděl, kde stojí. Jest věru divno, že nemají některá slova také ještě moc člověka rázem zabiti, jak znají zabíjeti štěstí a klid.

On byl by chtěl padnouti té chvíle jako bleskem zasažen k nohám těch, kteří tu s ním stáli.

Drzá krádež! Což to dříve nevěděl, že se takto nazývá, co šel spáchat? Byl snad cizincem v lidské společnosti, že nevěděl, co to jest, až teď, když to slyšel vyslovit?

Pavla pravila, pořáde klečíc a chovajíc dítě: „Ano, teta Leni zemřela, a můj bratr se rozstonal. Maminka

Digitized by Google

byla zdrcena novým neštěstím. Ale nyní je klidnější a bydlí u dědečka. Nevychází nikam. Doufám, že napíše milostivé paní doktorové svou omluvu."

Klaněla se teď, jak ve svém postavení mohla, této paní, opakujíc, že by si rozplakala povstáním dítě, které jí posud nebylo zvyklé. Mluvila klidně a beze všech nesnází pozdravovala ostatní příchozí, pokud je znala. Posléze zasmála se srdečně, že je vítá na kolenou jako v nějakém divadelním kuse v romantickém výjevu. Byla by ráda bývala, aby se hnuli dále.

Také to učinili ti vzdálenější, ale paní Deňková byla opět jednou zvědavostí jak posedlá a nemohla odolati všetečné otázce: „Tak je teď vaše ctěná rodina tedy o poslední zálohu oloupena?"

Pavla usmála se a řekla prostě: „Ano, jsme tam, kde byl můj praděd, když jeho děti byly v letech mých a mé sestry a bratra. Neměli také nic než chuť do práce. K tomu přálo jim ovšem štěstí. Bude-li naše neštěstí vyčerpáno, nevíme, ale prozatím považuji za velké štěstí, že jsem dostala místo zde v této rodině. Také Emerich je spokojen."

Krom paní Deňkové, jež s místa se hnouti nechtěla, a za ní její dcery s Richardem, skrývajícím se za otevřeným slunečníkem své tchyně in spe, zastavila se u Pavly také paní Zelenková a její synové Gabriel i Kristian.

Paní Zelenková ozvala se nenadále a řekla v odpověď k Pavliným slovům: „Věřte, slečno, že nikdo vám nepřeje štěstí tak od srdce jako já."

Její syn Gabriel ohlédl se na matku s udivením. Nebyl zvyklý u ní tak vlídnému oslovení kohokoli.

Pavla děkovala pohledem a úsměvem, a paní Zelenková, odstrčivši paní Deňkovou dále, přikročila k Pavle a řekla: „Ostatně, kdybyste tu měla býti nespokojena

Digitized by Google

a chtěla měniti místo, zamlouvám si vás pro sebe. Vy mne znáte, že nemluvím a neslibuji na licho, také máte zde svědky mé úmluvy. Slibte mi tedy, není-li vám to proti mysli, že v takovém případě jinam se neobrátíte než ke mně, a já navzájem slibuji, že přijmu všecky podmínky, jaké mi učiníte, a že si vás budu velmi vážit. Slíbíte?"

Byloť všem až nepochopitelno, jak tato paní byla až k slzám pohnuta, když takto mluvila a k Pavle se naklonila. Druhdy bývala k ní ledově studená jako ke všem svým hostům.

Pavle podařilo se nyní vstáti, při čemž držela Eugenka na jedné ruce. Druhou ruku podala paní Zelenkové se slibem, kterého si žádala. Měla také slzy v očích a byla až po čelo uzardělá.

Paní Zelenková políbila ji na čelo a pokračovala: „Kdybyste se odhodlala ke mně vstoupiti, neříkám do služby, ale do domu, prosila bych vás, abyste převzala trochu těch starostí o domácnost, do kterých sama jsem uvázána; já vám důvěřuji, že byste mi opravdu ulehčila břímě té domácnosti."

„Jak jste laskavá, milostivá paní," řekla Pavla. „Nikdy nebyla nikomu služba nabízena s větší šetrností. Slibuji z celého srdce, kdybych zde nebyla potřebnou, že k vám přijdu o službu prosit a prozatím vám děkuji, jak možno nejvroucněji děkovat."

„Bojím se jen," odvětila paní Zelenková, „že vás odsud tak snadno nepropustí a od vás nemohu žádati, abyste se k vůli mně k Vilikovským nešetrně chovala. To je škoda, škoda! Ale ještě něco. Bude-li vám to možno, dostanete-li některý den na několik hodin dovolenou, navštivte mne v Hluboči. Pošlu vám koně, neb je to daleko dosti." Při tom držela ji stále za volnou její ruku.

Digitized by Google

To byl div. Byloť to poprvé, co paní Zelenková sama někoho k sobě zvala. Všecky ostatní hosti zval vždy jen její muž, a ona neměla jediné důvěrné přítelkyně, ke které by byla opravdu přilnula.

Rozloučila se nyní s Pavlou a šla dále za společností. Její synové uklonili se také té, jež bývala druhdy okrasou jejich kruhů, a sledovali matku, nepromluvivše ničeho o zvláštním matčině plánu.

Paní Deňková, všecka udivena chováním nikdy nevídaným paní Zelenkové, zaplavila teď po jejím odchodu Pavlu proudem přívětivých frází, a Berta, nespouštějíc se pořád ještě lokte Richardova, podala jí mlčky ruku. Nyní spatřila Pavla teprv také Richarda. On sklonil se před ní jako zdrcen, vnitřní trýzní umučen. Konečně byl vyprostěn a mohl se vzdáliti s dámami.

Pavla zůstala opět sama s dítětem sobě svěřeným, obklíčena starými stromy, sama se svým osudem, s nímž tak na krev bojovala. Teď měl ten osud bledý obličej Richardův, ale pozvolna jej odhodil jako pouhou masku a jenom práce a důvěra některých lidí usmívaly se na ni. Nuže, ano! Vždyť byla včelou. Ano! Pracovat. Nesla těžké dítě, již ospalé, do zámku a začala mu cestou povídati z brusu novou pohádku.

XXV.

Ze zahrady šla společnost prohlížet přírodnické sbírky baronovy. Berta nespouštěla se Richardovy ruky ani v těchto síních Neviděla ničeho, co vzbouzelo pozornost navštěvovatelů ostatních, a neměla nejmenšího smyslu pro seřaděné druhy opeřenců. Ani divuhodné pestrobarevné kresby na křídlech motýlů neupoutaly jí zraky.

Digitized by Google

Byla na světě jen pro svého průvodčího, k němuž lnula každé chvíle horoucněji.

Neznala jeho city, náhledy, jeho duši. Nezkoumala, jaký to jest člověk a je-li náklonnosti její hoden, ba ani, zda jí aspoň tuto náklonnost splácí. Nedbala ani jeho zevnějšku. Nebyla by ho méně milovala, kdyby byl býval ošklivý. Mohla jej míti ráda. V tom bylo u ní všecko, tomu oddávala se slepě. Cokoli řekl, líbilo se jí; ať se usmíval anebo se mračil, zbožňovala jeho obličej. Jen když svou ruku z její již nevyvlékal, jak to činil v parku, když stáli blízko Pavly.

Nyní již nečinil žádného takového pokusu po tolika nezdařených, kterých musil zanechati, nechtěl-li obrátit pozornost na sebe.

Chodil s ní od skříně ke skříni a měl ještě méně smyslu pro řady uměle vycpaných živočichů ze všech úhlů země. Neměl dokonce ani zdání, kde to chodí, a viděl v duchu Pavlu. Byl zdrcen jejím neštěstím, které tak velkodušně nesla. Ah, co bylo lze dělat? Jak jí vše nahradit? Jak mohl býti tak hanebným, nabídnouti jí t u t o drzou ruku. To nabídnutí bylo rovněž tak drzé jako krádež sama. Jeho srdce bylo nyní hluboce zkroušeno.

Bože! Jak byl ten člověk bledý. Jaký byl to výraz v jeho ztrhaných očích. Kdokoli ze společnosti náhodou oň zavadil, podivil se tomu. Paní Zelenková zastavila se dokonce, aby jej na chvíli pozorovala. Pak šla dále a pomyslila si: „Chtěla bych vědět, co má ten člověk na svědomí."

Vyšli ze zámku. Teď nastalo Richardovi loučení se společností do opravdy, měl-li se vrátit na Makovku. A on tam chtěl. Neměl teď již ani nejmenší touhy věšeti se ještě déle na tyto lidi, kteří tak podivně, skoro podezřivě naň hleděli, že nebylo pochyby, kterak nevěřili té historii o jeho dědictví.

Digitized by Google

Užil konečně násilí, aby se vyvlekl z Bertiny ruky a mumlaje nesrozumitelné fráse zdvořilosti, poroučel se jí a její matce.

Berta div neplakala, řkouc: „Což nejedete s námi až do Hluboče?“

Paní Deňková vžila se zatím za několik minulých hodin úplně v myšlénku, že Richard se stane jejím zetěm. Líbilo se jí tak velmi, že měla s dcerou průvodčího, vmyslila se do toho, jak by bylo vše jiné, kdyby muž byl v jejím domě, a proto připojila se k dceři, pravíc: „Což nebylo ujednáno, že pojedete se společností k Zelenkovům, kteří se hněvali, že jste tam dosud nepřijel?“

Richard, neodpovídaje k tomu, poroučel se znova.

Paní Deňková vzala tu věc sama na sebe.

„Paní doktorová,“ zvolala nahlas, „hleďte, pan Štoček chce nám uprchnouti.“

Ale tato seděla již opět v kočáře a nestarala se o Deňkovic, ani o Štočka. Sesedla se s minulými družkami jízdy a uháněla napřed k domovu.

„Tu vidíte,“ pravila paní Deňková k Richardovi, „paní Zelenková má za to, že nás opět svezete jako prve a kdybyste jel na Makovku, musily bychom jíti s Bertičkou pěšky.“

„Avšak já se musím vrátit na Makovku,“ namítal Richard; „hostinský očekává koně i povoz.“

„Ah, to to!“ vmísil se kočí do toho. „Pantáta nebojí se o koně, když já jsem při tom, a často děje se, že zajíždím s některým cestujícím jinam na noc.“

„Tedy do Hluboče,“ rozhodla paní Deňková. „Všecky vaše námitky jsou vyvráceny. Ostatně jste se s nikým od Zelenků nerozloučil, a povoz za povozem ujíždí. Jsme tu již sami. Nic vám nezbývá, než odvézti nás. Snad byste nás nenechal na cestě státi?“

Digitized by Google

Opravdu nic nezbývalo. Posadili se tedy zase všickni tři a zaměřili do Hluboče. Richard byl stále malomyslný a mínil, že tam bude obtěžovati.

„Co vás napadá?“ těšila jej paní Deňková, „Což neznáte pohostinnost Zelenkových? Tam je každý rád viděn.“

„Jen já ne,“ pomyslil si Richard, ale neřekl nic. Mlčel vůbec.

„Což jste najednou tak změněn?“ tázala se paní Deňková, která bývala málo kdy v tak špatné náladě, že nemluvila. „Co je vám? Něco vás domrzelo?“

„Mne?“ bránil se Richard a ulekl se velmi, že bylo něco na něm znáti. Jak to jen skrýti? Jak se přemáhat? Popíral, že by mu něco bylo. Takovým, jakým byl teď, býval prý vždycky.

„Ó, to není pravda,“ zvolala Berta. „Prve byl jste zcela jiný. Ještě jak jsme jeli od hradu, byl jste samý humor, ještě jak jsme parkem šli, byl jste hovorný a jasné mysli. A já vím určitě, kdy jste se tak změnil, kdy jste zbledl a oněměl.“

Jemu vyvstal studený pot na čele. Byl vyzrazen, a to právě jedinou osobou, která k němu cítila náklonnost. Ta četla v jeho duši a věděla všecko. Podobala se dítěti, které jásajíc a mazlíc se s ptákem, samou láskou jej udusí.

Byl nucen v těch mukách se usmáti a řekl s neskonalým namáháním: „Prosím vás, víte tedy lépe než já sám, co se ve mně děje?“

„Ano, vím, že se vám líbí Pavla Norbertová,“ zvolala Berta, jevíc prudkou žárlivost. „Jakmile jste ji zahlédl, byl jste změněn a hleděl jste se zbavit mé ruky.“

Slzy polily líce nemoudrého děvčete při těchto slovech. Richard oddychl si. Bylo to ulehčení. Berta ne-

Digitized by Google

byla na pravé stopě. Vyslídila jenom něco, ale toho se nebál. Dal se do upřímného smíchu.

„Co vy hned vidíte," pravil nyní nenuceně. „Znal jsem slečnu Norbertovou jen od vidění. Předevčírem jel jsem s ní a s jejím bratrem náhodou po železnici do Klatov. Ale nevěděl jsem ani, že jede k Vilikovským. Tak málo hovořili jsme spolu."

„A přece byl jste zaražen jejím pohledem. Když potom maminka se zmínila o té krádeži, kterou byla o takové jmění oloupena, cítila jsem, jak vám srdce tlouklo. Nikdy jsem necítila u nikoho takový tlukot srdce; pronikalo to skrze kabát."

Že se teď netulila k jeho srdci jako v parku! Byla by znova cítila divoký, děsný tlukot toho ustrašeného nitra. Ale teď přidaly se k tomu také vzteky. V očích mu blýskalo. Byl by chtěl to prostořeké děvče uškrtit, neb ona byla špehounkou jeho nejtajnějších záchvěvů. Podíval se s nenávistí na ni, když drsně pravil, „O tom já pranic nevím."

„A teď se dokonce na mne hněváte, vidím vám to na očích," naříkala plačtivě Berta. „Milujete-li Pavlu, ucházejte se o ni. Rmoutí-li vás, že byla o tak velké jmění okradena, měla by náhradu sňatkem s vámi, kterýž jste bohatým dědicem!"

Teď pudilo jej cosi skočiti s vozu a uvrhnouti se do propasti, kolem které jeli. Co měl si mysliti o tomto děvčeti? Uhodla všecko? Nebylo to přece možno. Ale neuhodla-li, jak mohla takto mluviti. Jaká tajůplná mocnost kladla jí do úst takové nesnesitelné narážky?

„Vy nevíte, co mluvíte," vydralo se mu z úst s drsným opět přízvukem, a bylo mu, jako by měl omdlíti.

Paní Deňková, jindy tak chytrá, byla té chvíle málo pronikavá a mněla pozorovati toliko hněv Richardův na výbuch nerozumné žárlivosti Bertiny.

Digitized by Google

Zakročila tedy sama a řekla: „Berto, nebuď tak pošetilá! Takhle pana Štočka nerozveselíme. Vím, že ho teď mrzí, že s námi jel."

Na ta slova dala se Berta do tichého pláče. Richard jí ty slze záviděl. Byl by chtěl také plakati. Jeho hněv zmizel, i řekl: „Vidíte, teď jste byla k vůli mně hubována. Ale já za to nemohu. Věřte. Každému stane se někdy, že se náhle odmlčí, zasmuší, aniž sám ví proč. Již mi to odpusťte, moje dámy, nudím-li vás, ale opravdu bývám obyčejně takový a byl-li jsem před tím neobyčejně veselým, byla příčina toho moje radost ze shledání s vámi."

Při tom políbil Bertě ruku, a tvář její se tím opět rozjasnila.

„Vy jste věru dokonalý člověk," chválila jej paní Deňková. „Sám omlouváte se, zatím co by se měla Berta omluviti pro své dětinství. Ale ona to nemyslila opravdu."

„Slečna je ke mně předobrá. Vážím si toho, a teď buďme zas veselí. Hleďte, slečno, tam vychází měsíc."

Sotva to vyřkl, vzpomněl si však, že měsíc také svítil té noci, kdy byla spáchána ta „drzá krádež", a teď neslyšel nic o tom, co ubohá Berta mluvila o měsíci, s velkým namáháním býti poetickou. Tiskl jí jen hodně silně ruku, kterou mu byla podala na smířenou. Byl rád, že mluvila, a že mohl mlčeti.

Paní Deňková těšila se velmi smírnému obratu této rozmluvy, a když Berta uvázla ve svém poetickém výlevu, a Richard ničeho nepodotýkal, tak že byla obava, aby nenastalo znova nějaké povážlivé pomlčení, ujala se slova sama a hleděla udržeti rozmluvu v proudu. K tomu cíli však nic jiného jí nenapadlo, než přivésti řeč na onu „drzou krádež", která se jí zdála býti velmi zábavným předmětem konversace.

Digitized by Google

„Prosím vás, pane Štočku," začala nenadále, „jak mělo se to tehdy s tou krádeží u Vyskočilů? Což posud nepřišli na stopu pachateli?"

Richard pustil a odstrčil ruku Bertinu. Opět bylo zde to strašidlo. Avšak přemáhal se, jak jen mohl, aby odpověděl co možná lhostejně.

„Je mi líto, ale nemohu vám nikterak sloužit. Nevím o té věci pranic."

„Pranic? Jak je to možné? Vypravoval jste mi už o masopustě u Zelenků, že bydlíte ve Hlemýždí ulici právě naproti Vyskočilovům, a sdělil jste mi také, že mladý Norbert se dal do učení u svého dědečka."

„Ano, tehdáž jsem tam bydlil," odpověděl Štoček v rostoucích nesnázích.

„Vystěhoval jste se později?"

„Ano."

„Tak? A kdy, pane Štočku? Kde nyní bydlíte v Praze?"

„Proč jen lhu?" tázal se ten trýzněný člověk sám sebe. „Vždyť mohl jsem říci, že se nestarám o takové věci, že jsem byl na venkově, když se to stalo; byla by to sice také lež, ale tu nemohl by mi nikdo dokázat. Kdežto lež tuto může odhaliti náhodou kdokoli, na příklad Kristian Zelenka. Ten ví, kde bydlím. Jak vymluvím se potom? Kdo ví, nebudu-li právě v této léčce polapen, kterou sám jsem si nastražil."

Leč bylo nutno něco odpověděti, i lhal tedy dále, řka: „Nemám teď v Praze stálého příbytku. Byl jsem pro to dědictví na venek odvolán; tam jsem se zdržel a byt jsem pustil."

„Dříve tedy, než se krádež udála?"

„K službám. Myslím, že to bylo dříve, protože o té věci nic nevím, než čeho jsem se dočetl z novin."

Digitized by Google

„Kdy pak se to vlastně stalo? Byli Zelenkovic už na venkově?"

Toť byl pravý výslech. Klásti takovou řadu otázek bylo právě zvykem této dámy, jak u zvědavých lidí vůbec. Ale jak Richardovi při tom bylo, netušila. On připadal si, jako by už seděl na lavici obžalovaných a odpověděl netrpělivě: „Ano, byli na venkově."

Před vyšetřujícím soudcem bylo by to bývalo nebezpečné slovo. Ale paní Deňková byla na štěstí pro něho na sta mil pravdy vzdálena.

Teď zas kárala Berta matku: „Vidíš, teď zas přichází pan Štoček do špatné míry a to vždycky, kdykoli je řeč o té hloupé krádeži. Proč o tom opět začínáš?"

Pronikavost té Berty, která platila za tak nejapnou, byla vskutku osudná. Richardovi nezbývalo, nežli setřásti se sebe lítost a hanbu a stát se drzým.

Řekl tonem co možná lehkým: „Jaký nápad to máte, slečno! Co mám já s tím společného? Je mi to úplně lhostejné."

„Ale nudí vás to. Nemluvme tedy již o tom."

Avšak paní Deňková, kterou ta záležitost nesmírně zajímala, nemohla se od toho předmětu odtrhnouti již proto, že viděla prve Pavlu a o celé rodině přemýšlela.

„Věděla bych jen ráda, jak se to mohlo státi?" pravila, nedbajíc námitek Bertiných. „Vy, pane Štočku, jakkoli jste nebyl v Praze a tudíž ani v tom předešlém bytu, přece znáte veškerou tu místnost. Znáte zajisté sousedstvo. Můžete přece posoudit anebo aspoň hádat, jak se ta věc mohla státi? Na vašem místě měla bych sto domněnek a možná, že bych zloděje vypátrala! Ha, ha, ha!"

„Je mi líto, milostivá paní, že nemám vašeho důvtipu," odpověděl Richard pichlavě.

Ona nevšimla si toho přízvuku málo uctivého. Zasmála se znova a řekla: „Ne, vy ho nemáte a snad ne-

Digitized by Google

chcete míti. Ale zodpovídejte mi aspoň to jedno. Bylo možno vniknouti do Vyskočilovic bytu oknem?"

„Ale že se o to tak staráte," zvolal Richard nejvýše rozčilen. „Co je mně a vám po tom?"

To bylo tak hrubé a odráželo se tak nápadně od hladké jeho zdvořilosti, kterou paní Deňkovou až posud okouzloval, že byla uražena. A tu stalo se náhle, že projela jí hlavou přepodivná myšlénka. Cítila ji v pohyblivém mozku svém jak ohnivý šíp, a zatřáslo jí to celým tělem: „Což kdyby on to byl?"

Jakkoli uražena a pohněvána, zapudila tuto myšlénku přece hned zase jako bezděčný a pošetilý nápad, jaký nám ve snu přichází, aniž víme odkud. Byla citliva pro jeho hrubou odpověď, kterou ani omluviti nehleděl, ale ten nápad považovala za holý nesmysl. Mlčela nyní zarytě a pomyslila si: „Milá Bertičko, ne tak zhurta s tou láskou! Dříve musíme znáti toho člověka."

Jeho tísnila její náhlá zamlklost. Byl by se snad již prozradil? Bylo již zde to hrozné podezření jako lítá saň s otevřenou tlamou, aby jej pozřela?

Berta hleděla mu nahraditi matčino schladnutí. Byla něžná a sentimentální. Ale bylo v tom jako spiknutí osudu, neb volila opět velice trapný předmět k rozmluvě.

„Podívejte se," řekla, „kterak měsíc výš a výše stoupá, a jak září jeho líce. Když minule byl v úplňku, nevěděla jsem, co mi ten příští milého přinese. Řekněte mi, kdy vy jste naň hleděl minule a zdali vám svítil do duše jako mně? Kdo ví, zdali se naše pohledy nesetkaly tam nahoře?"

On nemohl se vymanit ze vzpomínky, kterak mu svítil měsíc na cestu k tetě Leni a při vloupání se do její skříně.

„Nevím, slečno, nepamatuji se," odpověděl roztržitě a zajíkavě.

Digitized by Google

„Ale máte ho přece rád, není-li pravda? Zajisté bývá svědkem vašich snů?" Zkusila zažertovat: „Kdož ví, nespáchal-li jste při jeho svitu nějaké básně? Nezapírejte. Nedám vám pokoje, až se přiznáte, budu vás špehovati, až vaše tajemství celému světu odhalím. Ó, kdybych jen mohla přijíti na váš vak! Podrobila bych jej přísné prohlídce, a vím, že bych našla, co bylo při měsíci spácháno."

Ó té krutosti Bertina poetického žertu, o němž myslila, že se jí povedl nevím jak, a ve kterém napodobila podobné rozmluvy duchaplných dam s mladými spisovateli, jak je slýchala ve společnosti. Chtěla býti pro Richarda také duchaplnou. Ach, jaké bodání sterými mučícími nástroji bylo to její domnělé lichocení jeho ješitnosti! A kde byla ješitnost té chvíle! Vše ustoupilo hroznému strachu.

K tomu jej nepokojilo nyní mlčení paní Deňkové. Necítil urážku, kterou jí byl způsobil nezdvořilou odpovědí a měl za to, že pojala nějaké podezření proti němu. O Bertě nemohl si to mysliti. Ta chudinka opravdu nevěděla, co mluvila. V jejích slovech byl skrytý osud anebo Nemesis, anebo cokoli, jak to kdy lidstvo nazvalo.

Richard cítil, že nyní nesmí mlčeti ani vyhýbati se hovoru. Smál se tedy a žertoval. Nebyl nikdy básníkem. Nikdy nesnil při měsíci. Měl ho rád, když mu svítil na cestu, šel-li pozdě večer domů. Byl by rád paní Deňkovou udobřil a nevěděl jak. Bál se také promluviti k ní, aby znova nepřišel do výslechu její zvědavosti. Cesta trvala mu jako věčnost, a přece nesměl dát znáti, že je jako na trní.

„Tu jsme konečně. Zaplať pánbůh," řekla paní Deňková. „Ta jízda trvala věčnost." A jakby ne, když sama sebe odsoudila k mlčení?

Digitized by Google

Povoz zastavil před Hlubočským zámkem. Richard seskočil a pomohl Bertě, aby sestoupila, pak nabídl pomoci staré paní, ale ta přijala raději ruku kočího.

Ve dvoře stály již vypřažené povozy, na kterých ostatní společnost mnohem dříve na místo dorazila. Z konírny vyšel Zelenkovic kočí s velkou lucernou. Při jejím svitu zdálo se nešťastnému Štočkovi, že naň zírá z oka paní Deňkové nepopíratelné podezření.

Jeho drzost byla skolena. Měl strach, strach, hrozný strach.

Jakmile byly dámy na perronu, uklonil se jim nenadále a poroučel se jim krátce bez podání ruky. Sběhl se schodů perronu, jako furiemi štván. Vyskočil na povoz a velel: „Teď na Makovku!"

Kočí byl začal vypřahovat, váhal, chtěl namítat, že kůň to nedokáže, že je tam daleko. Richard jej pobádal: „Rychle, rychle! Pryč! Pryč!"

Za chvíli zmizel ze dvora, a Berta dívala se za ním všecka omráčena. Nejprve, když odcházel, chtěla vrhnouti se za ním. Ale matka ji držela a nepustila.

Teď ji pobízela, aby vešla do síně, chtěla ji vésti do jejich společného pokoje. Avšak musila ji tam vtáhnouti zpola násilím.

Berta vrhla se plačíc na pohovku, a matka ji plísnila pro vášeň tak bezuzdnou, pro její neopatrnost a že se pranic neopanovala.

Berta namítala jí v pláči, že také byla k Richardovi vlídná, že se jí líbil, a paní Deňková to připouštěla, avšak pravila: „Prosím tě, mé dítě, dej si jen tenkráte říci a věř mi, že jsme se obě v tom člověku zklamaly. Choval se přepodivně, mně se zdá, že skoro podezřele. Dostala jsem z něho hrůzu."

Když Berta tímto výrokem ještě více se rozplakala, tak že matka ji nemohla nikterak upokojiti, hleděla ji

Digitized by Google

zase potěšiti. Možná, připouštěla, že se klamala teď, že jej pouze nudilo mluviti o krádeži té, že byl tak nedůtklivý, že neměl vyptávání rád. Nicméně bylo přece jen třeba zkoumati jeho povahu. Ostatně, odjel-li teď, nezmizel přece ze světa, a možná, že přijede již zítra opět. Pak se uvidí.

To Bertu utišilo, a přestala plakati. Matka ji pobádala, aby si umyla obličej a oblek upravila na sobě, neboť dole v jídelně čekali s večeří na ně.

Berta poslechla po starém zvyku, ač liknavě a zasmušileji než kdy jindy. Paní Deňková jí pomáhala, ale mezi tím zapomněla zas na všecku šetrnost k srdci dceřinu a řekla, zabrána jsouc v myšlénky, o Richardovi: „Přece je mi to divné, že nezůstal zde, anebo že aspoň nevešel do domu poroučet se paní doktorové, že tak divoce na toho kočího pospíchal. Ještě ho vidím, jak letěl se schodů, jakoby ho někdo štval. Ne, klidný ten člověk není."

Berta hodila na podlahu hřeben, který právě držela, a řekla s planoucími lícemi: „A kdyby celý svět byl proti němu, a všickni jste ho podezřívali, nevím z čeho, což ani vy nevíte, já stála bych při něm."

Rozčilila se znova tak, že její matka dala sebe a ji omluviti, že nepřijdou k večeři, jsouce příliš unaveny.

Richard hnal se zatím čirou nocí na Makovku. Ah! Věděl to dobře dnes ráno, když vyjížděje ke zříceninám tak klidným se cítil, že mu dlouho tak dobře nebude. Teď mohl počkati, než by mu bylo možno znova se upokojiti. Nevěděl, co na něho čeká na Makovce, a bál se příjezdu tam. A pak dále? Co přinese příští den?

Ale na Makovce našel všecko pohodlí jako jindy. Když pak ležel v posteli, štkal a plakal jako dítě.

Pak utvrdil se v úmyslu odcestovati dozajista z vlasti a přeplouti do Ameriky. Bude-li to jen možno ještě? Proč váhal tak dlouho? To váhání mělo také svou roz-

Digitized by Google

umnou příčinu. Vždyť musil dříve uložené peníze vyzdvihnouti a cenné papíry vyměniti a to bylo radno učiniti pomalu a teprve za čas.

V tom přemítání usnul. Za nějakou snad hodinku probudil se. Ohlížel se, kde jest, a viděl, že na Makovce. Měsíc chýle se k západu svítil mu do nezastřených oken skrze větve lipové, a bylo světlo jak ve dne.

Tu zaklepáno na dvéře. Kdo mohl to býti? Chtěl mu hostinský něco říci anebo podati? Či hledal jej někdo? On nebyl s to, aby pozdvihl hlasu, aby se optal, kdo to jest. Nehlesl tedy. Teď zkoušel někdo na klice, nebylo-li by otevřeno. Richard věděl určitě, že se zamkl na dva západy a klíč nechal vězeti v zámku.

„Ať klepá, kdo klepá, budu dělati, jakobych tvrdě spal a neozvu se," pomyslil si Richard a zamhouřil oči.

Tu slyšel, jak dvéře přece povolily, jak se otevřely, vrzly, a kterak čerstvý vzduch z chodby jej ovanul. Vyskočiv posadil se na loži. Viděl, kterak do dveří pomalounku vešla malinká, shrbená ženská postava s čepcem na hlavě, přes který měla uvázaný třírohý šáteček pod bradou. Zůstala státi uprostřed pokoje v plné záři měsíce a dívala se na něho upřeně.

Poznal ji dobře. Byla to nebožka slečna Leni. Pot lil se mu s čela.

Chtěl zvolati: „Co tu chcete?" Ale místo zvuků hlasu zachraptěl a zasténal.

Leni pozdvihla svou malou, žlutou ruku proti němu a pohrozila mu prstem. Zakašlala, jak ji slýchal kašlati, když ji živou vídal u okna.

Pak obrátila se hbitě a běžela ke kamnům, kde stál jeho vak, ve kterém byla část jejího pokladu. Ten vak vzala a ohlédnuvši se na Richarda s úšklebkem, zmizela i s vakem jako pára ve vzduchu.

Digitized by Google

On seskočil s postele s hrozným výkřikem. Běžel na místo, odkud přelud vzal vak, ale toho tam vskutku již nebylo. Včera před odjezdem sám jej tam postavil. Zmizel vskutku. To nebylo již snem. Byl nyní přesvědčen, že bdí. Chodil po celém pokoji, hledaje vak. Rozsvítil, hledal znova. Nikde nic.

Teď nemohl se déle zdržeti, vyrazil ze dveří se světlem v ruce a křičel: „Pomoc, pomoc! Jsem oloupen! Zloději! Pomoc!"

Mžikem bylo v hostinci vše vzhůru. Hostinský přiběhl z přízemí nahoru. Richard oznamoval mu všecek rozčilen, že se k němu někdo vloupal právě té chvíle a že mu odnesl vak.

„Váš vak, milostpane? Ale vždyť ten je zavřený v mé almaře. Což jsem vám neřekl, že to udělám, včera, když jste odejel? To dělávám vždycky, odjíždějí-li páni hosté na delší čas, aby se nic neztratilo. Nevěříte-li mi, přinesu vám jej hned."

Nevyčkav odpovědi, spěchal dolů a za chvíli byl tu s vakem. Podal mu jej v úsměvu se zámečkem neporušeným. „Že nic v něm neschází," pravil, „za to ručím svým majetkem."

Richardu bylo omluviti se. Přiznal se, že se dal ošáliti a zděsiti jakýmsi živým snem, a hostinský zasmál se tomu dobrosrdečně.

„Co škodí," pravil. „Jen když bylo nadarmo voláno na poplach. Ulekl jsem se z počátku, že hoří, když bylo voláno o pomoc. Na zloděje ani jsem nepomyslil. Mohu říci, že jsem takového pravého zloděje, který spáchal velkou krádež, ani zblízka ještě neviděl. Co pak ti malí zloději, kteří chodí v noci na ovoce, na brambory, na dříví, to není nic. Ale takového lotra, který se vloupal do nějakého bohatého domu a chytře toho nabral, někoho při tom se světa sprovodil, toho chtěl bych vidět. Jak

Digitized by Google

asi vypadá, jak hledí? Musím někdy schválně jíti k nějakému přelíčení, abych tohle viděl."

Richard odvrátiv se prudce od něho, skočil mu do řeči: „Nuže, dobrou noc! Odpusťte mi ten poplach. Teď bych si rád trochu pospal."

Hostinský opakoval, že to neškodí, a odešel.

Richard hodil vak na stůl. Proč díval se hostinský tak upřeně na něho, když mluvil o zloději? Ne, ne, zde neměl již také stání. Již nelíbilo se mu ani na Makovce.

„Ach! svědomí," úpěl, „svědomí! Nevěděl jsem, že má takou moc. Ale proč jí tak podléhám? Jsoutě horší zločinci a chodí s pozdviženým čelem. Co se děje krádeží a vražd nikdy neprozrazených. Kdo, kde je ten pachatel? Poctiví lidé tisknou jim ruce, ženy je milují. Jak žijí? Ach, chtěl bych znáti jejich vnitřní žití. Zda-li pak též trpí neustále jako já? Zdali prší na ně také jako na mne déšť šípů steré narážky v každém lhostejném hovoru? Anebo spiklo se jen proti mně vše vůkol, abych trápením tímto posléze sám sebe prozradil?"

Otevřel kufřík a třesoucíma se rukama přepočítával svůj poklad. Nikdo se ho netknul.

Richard již se nepoložil. Chodil bez klidu po pokoji a posléze došel k tomuto závěrku: „Věc je ta. Nejsem rozeným zlodějem. Stal jsem se jím jakýmsi nešťastným vnuknutím v nešťastné chvíli a teď stydím se za svůj čin a lituji ho. Nemohu snésti myšlénku, že jsem zloděj. Teď jsem nešťasten. Co mám z těch peněz? Musím utéci do ciziny, abych nebyl vyzrazen. A co tam? Mám sice peníze, ale mohu o ně přijíti. Co potom? Přece jen pracovat, anebo dále krást? Ne, nikdy. Nejsem zlodějem povoláním, nemohu jím býti. Mám k sobě ošklivost. Raději zemřít. Jiný na mém místě utrácel a užíval by světa, hledal by společnost s lidmi rovněž podezřelými. Časem hleděl by zas přijíti k nějaké kořisti.

Digitized by Google

Ale mně není dáno takto klesnouti. Naopak, chtěl bych se povznésti. Ó, kdyby se byla Pavla nade mnou smilovala! Anebo, kdyby aspoň bylo možno s Bertou se oženiti!... Ale s její matkou jsem si vše pokazil. Ostatně, kdyby se mi podařil tento smělý, neřku-li drzý plán, nevím, jakbych vydržel ta stálá muka při každé narážce na tu věc a na cokoli. Či zvykne se? Chtěl bych zvyknouti? Mně se zdá, že bych nechtěl, a to je tím, že vlastně špatným nejsem. Ó, kdo by mi tu pomohl! Kdo by mi poradil! Jsem tak sám na světě. Ale i kdybych ještě matku měl, ani jí nemohl bych se svěřiti. Ubohá matka! Ach, co by řekla!"

Chodil v tomto zoufalství po pokoji až do rána. Ustanovil se znova na tom, že ujede do Ameriky, a bude-li mu tam štěstí přáti, že odešle ukradené peníze oprávněným jejich majitelům. Avšak ani ten útěk do ciziny nebyl tak lehký. Před tím měl úkol vyzdvižení peněz, žádost za průvodní list u policejního ředitelství. To vše zvětšovalo mu jeho úzkost velmi.

Již byl den, když se přece uložil na hodinku, aby si odpočinul, požádav o koně k polednímu vlaku. Spaní jej však přemohlo. Zaspal.

XXVI.

Berta proplakala celou tu noc. Ani ráno nemohla se upokojiti, a paní Deňková musila ji zanechati samotnu v jejich pokoji, když bylo zvoněno k snídaní.

Vešla do jídelny, kde členové rodiny a hosté byli shromážděni, když v témže okamžiku zarachotil povoz a na dvoře zastavil.

Digitized by Google

Berta spěchala k oknu s nadějí, že uvidí sestoupiti Štočka, avšak bohužel, byl to klam. Místo jeho mladistvé postavy viděla sestupovati namáhavě obstarožného pána, rozbalivšího se z několika plaidů. Berta skryla si znova obličej ve dlaních.

Zelenkovic sluha přišel cizímu pánu vstříc, a ten se tázal, mohl-li by mluviti s panem Kristianem Zelenkou, načež sluha jej uvedl do salonu vedle jídelny, kam Kristiana odvolal, odevzdav mu navštívenku s jménem Richard Bolek, statkář.

Kristian, vítaje ho, věděl, že to jméno již slyšel, ale kde, nemohl se rozpomenouti. Vešed do salonu, nechal za sebou dvéře otevřeny.

Pán přijel ranním vlakem z Prahy, vzal koně a spěchal do Hluboče. Omlouval svou ranní návštěvu důležitým řízením.

Z jídelny bylo možno dobře jej pozorovati, a jeho vážné a nepokojné vzezření bylo všem nápadné. Bezděčně sdělil se ten nepokoj všem přítomným. Jeho temně uzardělá tvář měla výraz nejvyšší popuzenosti.

Kristian nabídl mu křeslo. On se neposadil. Nežádal, aby byly dvéře zavřeny do vedlejšího pokoje, do něhož ostře se ohlížel, a začal hned o věci:

„Bylo mi řečeno, že se zdržuje zde toho času nějaký váš přítel, jakýsi Richard Štoček."

Jeho zvučný hlas hlaholil až do jídelny, a každému slovu bylo tam rozuměti. Výraz jeho slov byl tak ostrý, zvláště když řekl „váš přítel", že paní Zelenková se zdvihla a do salonu vešla. Paní Deňková, jejíž zvědavost byla tentokráte nejvýše oprávněna, sledovala ji bez okolků.

Kristian odpověděl, že řečeného pána nikterak mezi své přátele nepočítá, ale že se s ním včera sešel na

Digitized by Google

výletě a že bydlí as hodinu cesty odtud v hospodě ve vůkolí známé, kde se říká „na Makovce".

Paní Zelenková představila se pánovi jako paní domu a potvrzovala důtklivě, že Štoček není přítelem jejího syna, nýbrž nahodilá známost.

Paní Deňková pravila: „Račíte snad přicházeti za panem Štočkem v příčině jeho dědictví?"

„On mluvil o dědictví?" dopálil se pan Bolek a všecek se třásl tak, že si musil přece jen sednouti.

„Ano, když s námi na tom výletu se sešel," vysvětlovala paní Zelenková, neb sama byla by chtěla zvěděti něco bližšího o tomto dobrodruhu, „měl najatý povoz, utrácel v hostinci a počínal si tak, žeby to nebyl mohl dělati za dřívějších okolností. Pak vypravoval nám o nějakém dědictví po někom, po němž mu není dovoleno smutek nositi, kterého prý ani neznal, krátce, dal na srozuměnou, že mu zemřel otec, který se k němu neznal, ale dědictvím naň pamatoval."

„To řekl? Tak to řekl? Oh, ten ničema! Dobře máte, milostivá paní, že nechcete, aby váš syn ho nazýval přítelem. A vy, mladý pane, vystříhejte se ho! Vždycky jsem říkal, že z něho nic nebude. Nicméně ujímal jsem se ho, platil jsem naň, dokud jeho matka byla živa. Ta nešťastná trpitelka! V něho skládala nejlepší naděje. Jaké štěstí, že se toho nedočkala!"

„Ah," zvolal Kristian, „již se pamatuji, kde jsem vaše ctěné jméno slyšel, které mi hned bylo povědomé. Štoček o vás mluvíval, nazýval vás svým dobrodincem. Dával tehdáž na srozuměnou..."

„Že já jsem jeho otcem, není-li pravda? Jen se neostýchejte mně to říci. Nu, mohl by si štěstí přáti, kdyby tomu bylo tak. Snad byl by jiný. Ale o tom vím dobře. Tvrdil to všude, řekl to také své domácí, u které v Praze bydlel, a naříkal, že ho teď opouštím po smrti jeho

Digitized by Google

matky. Myslil jsem však, že je starý dost, aby se mohl živiti sám, a hněval jsem se vůbec, že ho matka dala na studie. On nemá ani nadání k tomu, ale matka snila o nějaké skvělé budoucnosti, která na něho čeká. Mně však nebylo pranic do těchto snů a myslil jsem si, že mohu lépe užiti peněz, kterými chci někoho podporovati.

Včera přijel jsem do Prahy a potkal jsem náhodou jeho domácí. Hrnula se ke mně a líbala mi ruce, děkujíc mi za to, co jsem prý učinil pro Richarda, že jsem tím pomohl z nouze jemu a také jí, které zaplatil dluh, obdařiv ji také ještě velkomyslně. To bylo mi podezřelé. Pravím to upřímně. Jsem člověk často zklamaný a tudíž nedůvěřivý. Krátce, přišel jsem na to, odkud ty peníze, to d ě d i c t v í má. Oh... ten bídák!... Leč vám, bohudíky, do toho nic není a zajisté si nežádáte, abych vám to odhalil. Dosti, že vás před ním varuji, kdyby mého rozkazu neposlechl a odtud nezmizel. Krom toho dovolte mi ještě, abych zde prohlásil, že nejsem jeho otcem. On je manželský syn. Jeho otec žije. Kdo a kde je, není třeba, abych oznámil. Jemu to povím. Musím teď za ním. Jen aby mi neuplách. Musil bych ho úřadně stíhat. A věřte mi, že je tohle nad mou sílu!"

Slzy vstoupily mu do očí, hlas se mu chvěl; vstal těžce oddychuje. Belhal ke dveřím a doprovázen Kristianem, vstoupil do svého povozu.

Richard Štoček ještě spal, když bylo opět na jeho dvéře zaklepáno, tenkráte ne prstem ducha, ale živoucího člověka. Probudil se. Neozval se však. Byl by si přál, aby to byl opět sen. Hostinský venku volal: „Ráčíte tu míti návštěvu. Spíte ještě?"

Ale Bolek zvolal hlasem hromovým: „Otevři, to jsem já!"

Digitized by Google

Richard poznav ten hlas, hodil na sebe oděv a běžel otevřít. „To není nic, pouhá náhoda," těšil sebe, přece strachem se chvěje. „To vyžvástala ta hloupá Zuza, že jsem přišel k penězům a budu musit zas jinak lháti. Jen co si vymyslím? Nu, něco mi napadne."

„Ah, milostpane," zvolal, otevřev dvéře, „jaké to překvapení, jaká to vzácná návštěva!"

Hostinský nechal je o samotě. Pan Bolek, nepozdraviv, nechav klobouk na hlavě, posadil se a ujal se slova: „Mluvil jsem v Praze se Zuzou."

„Myslil jsem si to," odpověděl Richard stoje. „Račte odpustit... ale..."

„Tys mi proukázal čest, vydávati mne za svého otce. Ale já děkuji Bohu na kolenou, že tím otcem nejsem... Přišel jsem na to..."

„Na co?" blábolil Richard, chytaje se lenochu židle.

„Na tvou krádež, padouchu!" šeptal starý pán zpola bez sebe a vypadal, jakoby jej měla raniti mrtvice.

„Co tím myslíte," chtěl se Richard stavěti uraženým, „to je, prosím, na cti utrhání!"

„Ani slova! Sic budu mluviti nahlas. Mám to všecko u sebe, v kapse, podívej se! Prohledal jsem tvůj kufr, když jsem slyšel, že jsi přišel k penězům, které jsi mně přičítal. Nechal jsem Zuzu při tom, že jsem tvůj otec, abych měl právo před ní k té prohlídce. Řekl jsem jí, že chci vidět tvoje přednášky a výpisky. Našel jsem tohle a vzal jsem ti to."

„Já vám však mohu vysvětliti, že jsem k tomu přišel způsobem zcela legálním a nesnesu, abyste mne viníl z krádeže."

„Tak? Nu, to jsem zvědav."

„Jistá dáma oblíbila si mne... vy mi to budete mít také za zlé, ale to není přece zločin. Ona je bohata, již poněkud starší. Docházím k ní..."

Digitized by Google

„Již dosti té nové pohádky! Ta dáma, kterou jsi oloupil, je mrtva a tys vinen její smrti. V jedné vkladní knížce našel jsem tento zažloutlý lístek, který ty jsi přehlédl, jinak byl bys jej zničil, a to je závěť slečny Magdaleny Vyskočilové, ve které je celé to jmění vyjmenováno a jejímu bratrovi odkázáno... a ty... jsi vyzrazen. Tys ten lupič, jehož úřady posud stíhají."

Richard byl skokem u dveří, ale pan Bolek jej zastavil hromovým: „Stůj!" a dodal tiše: „Já tě nedám zatknout. Ale budeš-li prchati, učiním to hned. Pojď sem! Kde je část peněz na hotovosti, která je v závěti naznačena? Tu jsem nenašel."

„Mám ji zde ve vaku. Utratil jsem z toho 200 zl."

Starý pán svěsil hlavu. Stárl vůčihledě.

„Poslouchej," pravil mírně. „Obávám se, že vskutku mne máš za svého otce. To je mýlka. Měl jsem tvou matku rád, když byla svobodna. Ona byla dcera ze statku a já syn chudého řemeslníka. Ona mne zanechala a provdala se za tvého otce. Tys dítě manželské. Tvůj otec posud žije... v Kartouzích, kde je doživotním vězněm. Tvá matka přišla bosa do naší vsi, kde jsem byl tehdy šafářem, neb mnoho let uplynulo zatím. Hledala s pláčem nějakou službu. Rodiče ji zavrhli, a nikde nechtěli ji přijati. Vydávala se za svobodnou. Jen já jsem věděl všecko. Ušetřím tě zprávou, jakého zločinu tvůj otec se dopustil, neb matka tvoje měla jen jednu touhu, abys to nikdy nezvěděl. Já přijal jsem tvou matku k sobě. Smiloval jsem se nad ní. Za několik neděl porodila tebe, a já jsem dovolil, aby tebe u mne vychovala.

Za několik roků zemřel mi bezdětný strýc, a zdědil jsem statek, který mám. Tvá matka, jak víš, sloužila u mne do své smrti a měla tě u sebe. Za toto dobrodiní splácíš mi nyní takto. Ale tou loupeží, kterou jsi spáchal, dokázal jsi sám sobě, jakého otce jsi synem."

Digitized by Google

Štoček padl na kolena, tváří až na podlahu a plakal hlasitě.

„Dejte mne zatknout!“ prosil. „Ať je můj osud splněn. Teď vidím, že jsem ten pud špatnosti zdědil. Ale po matce, věřte mi, mám také něco v krvi, a vaše vychování také nebylo ztraceno! Ach, kdybyste mohl čísti v mé duši! Kdybyste chtěl uvěřiti v mou lítost, v moje utrpení, měl byste soucit se mnou. Ale teď je mi vše jedno. Toužím skoro po tom, abych nastoupil svůj trest. Až vyjdu z trestnice, stanu se sprostým dělníkem a budu milovati práci. Ano, těším se už na ni třeba v trestnici. Jen kdybych tam už byl.“

Pan Bolek plakal též. „Vstaň,“ pravil k němu. „Pojedeme spolu do Prahy, a co schází na ukradených penězích, dosadím já. Pak je vrátíš. Dám ti na cestu a odpluješ do Ameriky. Budeš-li se tam poctivě živit, smíš mi psáti.“

XXVII.

U Zelenků byli sdrceni po odjezdu pana Bolka. Paní Deňková vrhla se do křesla a vypukla v pláč. Byl to tedy zlosyn, do kterého její dcera se zamilovala poprvé jakživa, s nímžto matka i dcera celý den se vodily! Ó, jak to říci Bertě! Paní Zelenková radila, aby jí to zamlčela a pouze pověděla, že jistý pán Štočka zde hledal a že s ním odjede do Prahy, že je v tom cosi záhadného a nevysvětleného. Hádala, že Richard asi zmizí, a že naň Berta časem zapomene. To byla dobrá rada, ale paní Deňková nedovedla se dosti ovládati, aby vše nevyklopila, a když jí pověděla vše, co pan

Digitized by Google

Bolek mluvil, dodala také ještě: „Chtěla bych se vsadit, že on byl pachatelem drzé krádeže ve Hlemýždí ulici."

Berta již neměla slz. Zůstala ten den ležet a myslila na toho nešťastníka s přesvědčením, že celý svět mu křivdí. Když příštího dne povstala, byla jako němá. Nikdo z ní nevylákal ani slova. Paní Deňková, nesmírně zahanbena tímto dobrodružstvím, odjela s ní do Prahy nad obyčej sklíčena. Ostatní hosté rozprchali se také, a Zelenkovic rodina zůstala jednou sama.

Synové dělali cestovní plány, které mínili uskutečniti ještě v tomto měsíci. Nejstarší, Gabriel, byl dříve na cestě a vrátil se právě den před osudným výletem na zříceniny a do Vilikovských parku. Teď byl by měl již zůstati doma, ve Hluboči, a to docela sám s matkou, neboť otec také chtěl odjeti na čtrnácte dní. Co dělat v té samotě? Bál se té nudy, toho tížícího vzduchu v jejich domácnosti, která se zdála býti vskutku snesitelnou jenom s hostmi. Měl také ujeti? Či měl si přáti, aby zavítali ještě nějací hosté k nim? Matka jim nepřála, a on právě také ne, aspoň ne všem. Nuže, rozhodl se, že se odsoudí také jednou k samotě, a umínil si, že bude žíti zavřen ve svém pokoji, odkud si vyjde jen na procházku. Byl to člověk nespokojený, sám se sebou v první řadě, se svými poměry a pak s celým světem, s nímžto ovšem málokterý smrtelník má příčinu žíti v dokonalém míru.

Stalo se. Všichni odejeli. Byl sám. Matčinu společnost nepočítal za nic. Té vyhýbal se dokonce pro časté výčitky, že není pilnějším, že se nemá k nějakému postavení, pro matčiny stesky na otce a na velká vydání. Vyžádal si od matky, aby mu posýlala oběd a večeři do jeho pokoje, a když tak byl sám, cítil se volnějším než kdykoli jindy.

Digitized by Google

Paní Zelenková byla také sama, bez hostí, ale také bez rodiny. Nejstaršího syna jakoby v domě nebylo. Jejímu srdci byli beztoho všichni odcizeni. Pracovala jako včela. Uváděla pořádek v účty, v práce hospodářské, domácí, do celého domu, přehlížela prádlo, šatstvo, dávala vše upraviti, čistiti, jednala, co scházelo.

Vše to ji málo těšilo. Večer klesávala unavena na lože a nevěděla, k čemu se tak namáhá. Někdy cítila, že sama již nedostačuje vésti vše to a co rok žádala si míti dokonalejší pořádek a stále byla nespokojena, že věci nebyly, jak měly býti. Byla by potřebovala někoho k ruce, ale nikoho nebyla by snesla krom jediné Pavly, která se jí byla tak velmi zalíbila v parku Vilikovských. Znala ji dříve, ale nepovšimla si jí tehdy. Viděla, že je z nejpěknějších děvčat, jež znala, ale co záleželo jí na tom? Její synové s ní tančili a bavívali se s ní, a jí bylo jen to milé, že ani Norbertovic ani Pavla nenastrahovaly sítí na Gabriela, který se zdál celé té společnosti ovšem žádoucí partií. Ale Pavla měla tehdy dosti jiných ctitelů, které odbývala, a Gabriel nebyl jí ani příjemným.

Paní Zelenková myslila tedy opět na Pavlu a jak by ji odloudila baronovům.

Dala si jednoho dne zapřáhnouti a vyjela si k Vilikovským. Zastavila u zadního vchodu a žádala si promluviti několik slov se slečnou Pavlou, která byla právě s Eugenem v saloně u baronky.

Tato, slyšíc jmenovati paní Zelenkovou, žádala, aby vešla sem a přivítala ji srdečně. Znala ji z kostela, a pak byly dlouholetými sousedkami.

Paní Zelenková, přímá a bez velkých úklon, přiznala se, jaké úmysly by měla s Pavlou, kdyby dost málo zavdalo příčinu, aby dům Vilikovských opustila. Vy-

Digitized by Google

světlila baronce, že se ty rodiny déle již znají a druhdy navštěvovaly, a že ji Pavla zajímá.

Baronka vpravila se dobře v tuto povahu beze všeho nátěru, smála se a žertovala, že jí Pavlu nevydá. Vážně pravila, že jim jest Pavla nenahraditelnou u dítěte, které se nápadně už zmírnilo. Svolila co nejvlídněji, aby Pavla si vyjela k Zelenkovům na návštěvu. „Jen jestli mi tam neuváznete?“ pravila k této. Pavla svolila jen pod výminkou, bude-li moci Eugena vzíti s sebou, a bylo jí to od baronky povoleno. Nicméně netěšila se tam právě a byla by ráda bývala, aby baronka to byla odepřela. Ale baronka byla dobrá, ve všem chování prostá, povaha k pomilování a těšila se, že mohla projeviti ochotu dívce, která jí byla tak platna. Se vzácným taktem měla za to, že ji takto více ku svému domu připoutá, než kdyby jí dala cítiti odvislost jejího postavení. Také zamítla baronka návrh paní Zelenkové, že by pro Pavlu koně poslala, a slíbila, že ji dá sama do Hluboče dovézti příštího již dne. Kočí Bertl vezl tedy opět Pavlu s Eugenem, a lokaj byl také ještě mladému baroňátku k službám.

Jednou za den musil se přece Gabriel na matku podívati a to bývalo dopoledne na pět minut, když přicházel sníst po procházce dopolední svačinu.

Ona řekla: „Dnes máme přece zas hosta.“

„Koho? Na jak dlouho? Ah, to je mrzuté. Dávno nebyl jsem tak spokojen jako teď, a zas je toho konec. Mohl bych se tomu aspoň vyhnouti? Mohlo by se říci, že nejsem doma?“

„Jak chceš. To je velmi možné. Vždyť to nikdo jiný nebude než Pavla Norbertova a jede pouze nejvýš na dvě hodiny.“

„Ona je u Vilikovských bonou?“

„Mluvili jsme s ní. Tys ji tam také viděl.“

Digitized by Google

„A tys jí nabízela místo u nás."

„Bohužel není řeči, abych ji dostala."

„Včera jsi tam byla?"

„Nadarmo. Oni ji nepustí. Mají prý v ní poklad."

„V jakém ohledu?"

„Umí s dítětem zacházeti, je skromná, hodná. Ah, proč jsou takoví lidé výjimkami?"

„Tobě se tedy velmi líbí."

Paní Zelenková vzdychla. Co to bylo platno! Dostati ji nemohla. Gabriel díval se na svou matku, jakoby ji poprvé viděl. Její mrzutý, vráskovitý obličej, který ani z mládí nebýval krásným, míval pro něho vždy trapný výraz nespokojenosti. Všiml si však onehdy už v parku a nyní zas ještě jiného hlubšího výrazu těchto rysů.

Vytáhl z kapsy knihu a místo co jindy po zákusku hned do svého pokoje spěchával, zůstal dnes v jídelně a četl zde.

Ubohé mateřské srdce paní Zelenkové zaplesalo při této nepatrné okolnosti. Pro ni bylo to již mnoho, když její domácí před ní neprchali. Nevyšla z tohoto pokoje, pokud tam meškal. Pak přišlo poledne, a Gabriel měl tu milost, že dole obědval. Paní Zelenková zarděla se jako nevěsta při návštěvě ženichově.

Ovšem nevěděla ubohá zas nic jiného než svoje nářky na pracovní lid, na polní krádeže, a jak by bylo třeba všude dohledu.

Ale Gabriel nebyl dnes netrpěliv. Opřel si bradu o dlaň a pozoroval její obličej, když mluvila. Dával jí tenkráte ve všem za pravdu, kdežto jindy se zlobíval a říkal, aby tu věc ponechala správci a šafáři. Ale dnes by byl rád ještě jednou viděl ten hlubší výraz jejího obličeje, který ho s ní sbližoval.

Vskutku vynikl jako svit nad chmurami, když se tak mohla vysloviti, a ke svému udivení u něho se

Digitized by Google

setkávala s trpělivostí. Ah, věčný Bože! Jaký byl to svit! Ozářil ty mrzuté vrásky do žluta opaleného a pihovitého obličeje a byl to svit lásky mateřské tak blažený, že není slov pro takový okamžik.

„Je to moje matka," šeptalo Gabrielovi něco v hrudi a políbil ji po obědě.

„Jak jsi dnes rozmilý!" divila se ubohá, kterou ani muž, ani synové Bůh ví kdy nebyli políbili, „a já jsem prve myslila, že se mrzíš pro tu dnešní návštěvu. Ale nechceš-li, nepřicházej dolů, až tu bude."

Ale Gabriel přišel. Ne, žeby jej byla Pavla kdy zajímala, žeby mu byla nyní zajímavější jako bona, ale byl v dobré náladě. Přišel k čaji, který se pil v zahradě, a aby mohly dámy hovořiti, kreslil Eugenovi panáky, koně, ptáky, nač jen klouček připadl. Pak běhal s ním po zahradě a trhal mu maliny.

Pavlu přivítal dobře z dobrosrdečnosti, aby nemyslila, že nyní u něho méně platí, a v tom tónu setrval. Tázal se jí, jak se jí líbí park Vilikovských a které místečko má nejraději. Pak ponechal ji zas matce, a Pavla vypravovala něco z domova, o smrti tety Leni, o dědečkově příznivé změně, o jeho lásce k Emerichovi. Pak vyslechla nářky paní Zelenkové, a zas přicházel do toho Gabriel v té své dnešní dobré náladě. Divil se sobě sám, jak byl rozmilý, ba líbil se sobě, že byl takový Ve vzduchu byl jakýsi kouzelný lesk a ten lesk byl také rozestřen mezi tou malou společností.

„Tedy na shledanou, Pavlinko, přijedete zas?" tázala se paní Zelenková, když Pavla do kočáru sedala.

Gabriel podal jí ruku pořád tak bodře, jak se to neděje v saloně, ale více na cestách, na výletech, když lidé společně také nějaké svízele zkoušejí. Podíval se jí do krásných očí hodně zpříma, poctivě, upřímně.

Digitized by Google

Svit, který se jevil mezi těmi lidmi, byl ještě jasnější. Nevěděli, co to vlastně je. Nu, což jiného než dobrá nálada. Ta přilétá, odlétá, odkud a kam chce, a my lidští tvorové jsme tak zvyklí věcem nevysvětleným v sobě a kolem sebe, že se jen ti mudrlanti ptají bez ustání, co a jak, proč a nač. Kam by také přišli ti druzí lidé, kdyby vše zkoumali. Krátce, bylo to hezké, příjemné odpůldne, a Pavla odpověděla na pohled Gabrielův úsměvem, který jeho a ji v duši hřál.

To byla její první návštěva u Zelenků v Hluboči. Co myslila si o ní? Že byla šťastna, nic jiného, a pak že neznala ani paní Zelenkovou ani Gabriela až teď.

Baronka tázala se jí, nebude-li jí nevěrnou, a Pavla políbila jí ruku, slibovala věrnost malému Eugenovi.

Za několik dní dostala z domova list, v němž jí Emerich psal, že mají všickni velkou starost o děda. Stal prý se opět málomluvným, smutným, vyžádal si spáti v Lenině pokoji, a zdálo se, že se mu teď po sestře nesmírně stýská. Navštěvoval co den její hrobku a modlíval se celé večery. Jinak byl prý laskav na všecky a ptal se dokonce každý den na Pavlu, je-li spokojena; kdyby nebyla, nařizoval, aby hned byla domů povolána.

Klíč k tomuto chování vězel v události, kterou považoval starý muž za zázrak.

Asi dva dny po výjevu mezi panem Bolkem a Richardem Štočkem došlo Petra Vyskočila vyzvání, aby k úřadu se dostavil, kde mu bylo doručeno celé ztracené jmění jeho sestry spolu se závětí její, ve které mu je odkazuje pod výminkou, že z 'něho nic nedá příbuzným po bratrovi.

On byl tak zdrcen navrácením toho pokladu jako při jeho ztrátě a snad i více. Šel s tím domů jako ve snách. Co teď dělat? Říci to dětem? Vzbudit v dceři

Digitized by Google

a snad i ve vnucích znova rozmařilé choutky? Vsypat jim do klína, co tam ta neunavná včela tak těžce nastřádala? Čeho oželeti nemohla? Co pouze jemu odkazovala s přísnou zápovědí, aby jim to nedával?

Jeho srdce div se nerozplynulo lítostí o sestru. Teď bylo mu teprv líto, že na ni tak doléhal, aby promluvila, když smrť jí už jazyk vázala, že jí ani odpustiti nechtěl. A co měl jí odpustit? Že o něho se starala a pro něho střádala.

Byltě to skutek hluboké piety, že chtěl přede vším, aby přišel ten půžek bohatství zas do svého stanu. Za tou příčinou žádal si nyní obývati Lenin bývalý pokojíček a byl, odpusťte mu to, vy mocnosti nevyzpytatelné, jež světy chováte ve dlani, byl čirým modloslužebníkem, když celý ten krám papírů, stříbra a zlata do Leniny zbožňované schrány strčil.

Jakmile to tam bylo, ulehčilo se mu. Ale vzíti něco z toho, zdálo se mu přímo svatokrádeží.

Nicméně trápila jej ta věc, a měl v sobě rozbroje. „Mám či nemám? Smím, nesmím?" tázal se a dal se tím Molochem trápit a mučit, byl jeho otrokem a služebníkem, jeho obětí. Posléze vzal si do hlavy, že teta Leni sama si vymodlila v nebi, aby to její jmění zas navráceno bylo, neb vrácení to bylo vskutku tajůplné. Pachatel poslal ho k soudu po cizím pánu. Sám odcestoval dříve do Ameriky.

XXVIII.

Čtyři roky minuly. Bylo to opět v měsíci září.

Pavla byla posud u Vilikovských. Dostála slovu a odchovala jim synáčka až k době, kdy bylo na čase

Digitized by Google

odevzdati jej vychovateli. Ten nastoupil, a Pavla byla na odchodu z rodiny, kde byla našla krásné působiště, vřelé uznání své zásluhy a milý útulek. Přilnuta k hochu velmi a on k ní. Jeho rodiče vyslovili se, že ona jim ho vlastně darovala. Všem bylo loučení těžké. Avšak den Pavlina odjezdu byl již určen. Ona procházela se s Eugenem ještě po celém parku na rozloučenou a navštěvovala všecka oblíbená místečka svoje. Vrátili se spolu do zámku, kde v dolejší otevřené síni baronka seděla. Eugen přiběhl k ní a posadil se vedle ní. Pavla jim naproti. Baronka viděla je spolu zdaleka přicházeti, a oči jí zvlhly.

„Pavlino," pravila teď, podávajíc jí ruku. „Nechoďte od nás. Zůstaňte u mne, buďte mou společnicí, mou přítelkyní."

Eugen vzal matku kolem krku, líbaje ji za ten návrh. Pavla políbila s pohnutím baroněinu ruku a zůstala nad ní nakloněna.

„Nuže, přijímáte?" tázala se baronka.

„Beze všeho rozmýšlení bych přijala a neměla bych jiného přání, než kdybych mohla zůstati u vaší milosti, ale mám, jak ráčite věděti, starší závazek a to s paní Zelenkovou. Celé čtyři roky čeká ona trpělivě na mé propuštění odtud."

„Ale vy nejste propuštěna, milé dítě. Chci si vás naopak podržeti."

„Jsem z hlubin srdce vděčna za vaši milostivou žádost, avšak musím přece vzíti ohled na onen slib. Kdykoli paní Zelenkovou vídám, žádává ode mne, abych jej opakovala. Ona mne potřebuje skoro tak jak Eugen před čtyřmi roky. Je slabého zdraví, má veliké útrapy, nemá dcery. Nicméně mám-li býti zcela upřímnou, zůstala bych mnohem raději zde."

Digitized by Google

Zarděla se se slzami v očích. Eugen doléhal: „Tedy zůstaňte, zůstaňte!“

„Rozmyslete si to tedy,“ pravila baronka, „netáhne-li vás to právě k paní Zelenkové, vymluvte se, že jsem vás nepropustila.“

Pavla nemohla nyní mluviti pro slzy. Baronka položila jí obě ruce na ramena: „Mé dítě, co je vám?“ tázala se mateřsky.

„Nemohu se rozhodnout. Je to kruté postavení.“

„Tedy vám poradím, má drahá. Jděte nyní sama do parku a hleďte sama sobě porozuměti. Takové chvíle nerozhodnosti mívá člověk z mládí a nejlépe vzpamatuje se o samotě mezi stromy, venku, kde k srdci mluví příroda. Půjdete-li k paní Zelenkové, zamlouvám si již teď vaši návštěvu každý týden, nebudete-li právě v Praze. A ještě něco. Kdykoli budete chtít k nám se na dobro vrátit, budou vám dvéře našeho domu vždy otevřeny. Nuže? Jste přesvědčena, jak jste u nás ráda viděna? Ale nyní jděte, jděte do parku na některé oblíbené místečko a uvidíte, že vám přijde vnuknutí, co máte dělat.“

Pavla nemohla pohnutím odpovědíti na slova rovněž moudrá jak laskavá. Přece chtěla děkovati, ale místo slov vypukla v pláč tak nemístný, až se zdálo, že se za sebe styděla.

Uprchla do parku a čím dále byla, tím více spěchala, jakoby ji někdo štval.

Ale když se zahloubila do lesních stezek, kam málokdo zabloudil, uvolnila krok. Konečně jí uschly oči, byla klidnější, avšak vážná a posléze smutna.

„Čtyři roky jsem tu žila a účinkovala,“ myslila si. „Čtyřikráte viděla jsem nové jaro, novou zeleň, nové květy a slyšela jsem tu krátkou radost ptačího zpěvu. Čtyřikráte viděla jsem to bohaté listí, ten drahý šperk pří-

Digitized by Google

rody, ve zlato se měnit a zvolna opadávati, stláti se na trávníky, proletovati se ve větru, ulétati Bůh ví kam. Zase žloutne a sprchá s větví a ulétá. A moje mládí, moje sny a touhy kam táhnou ty? Jsem za svou práci skvěle odměněna, milována, hledána. Proč nejsem spokojena? Co znamenal ten dětinský pláč? Co pomyslí sobě baronka? Ah, mně je těžko loučiti se s ní, která mne zahrnovala přízní, a těžko je mi přejíti do jiného domu jako zboží."

Plísnila se však za tu myšlénku, neb věru nemohla si stěžovati do paní Zelenkové, žeby jí dosti nevyznamenávala.

Po první té milé návštěvě bývala Pavla často vyzývána, aby opět přijela, a mezi ní a paní Zelenkovou vyvinul se poměr v pravdě přátelský. Doktor Zelenka a jeho mladší synové vrátili se z cest. Pak odjeli všickni i s Gabrielem do Prahy. Paní Zelenková zůstala v Hluboči sama až do Vánoc. K Vánocům zas přijeli otec a synové, zůstali venku přes nový rok, načež paní s nimi šla do Prahy, ale na jaře byli tu opět všickni. Ono jaro bylo jarem Pavlina žití. Jak bylo jí volno, jak bývala unesena každým pohledem na modré nebe, na jeho oblaka, putující v dálku, na první poupata, na sněžné jarní květy, na fialky, miláčky všech srdcí. Jaký byl to šťastný rozdíl, jaro letos a loni! Zbožňovala ten park jako svatyni, byla by klekala někdy u každého velebného stromu.

Jezdila do Hluboče samými kvetoucími zahradami. Byla tam jako doma, a všickni mladí Zelenkové byli jako její bratři. Doktor, stále ještě mladistvý, byl k ní galantní a pln pozornosti, paní Zelenková vyjasňovala obličej, viděla-li ji a pak mívala vždy mnoho o čem jí vypravovat. Všecky domácí svízele jí žalovala, a Pavla měla pro to smysl. Vyslechla všecko. I to jí bylo milé.

Digitized by Google

Někdy zdálo se jí štěstí její až příliš veliké. Tyto prosté poměry, kde hrála celkem skromný úkol, zdály se jí až báječné, a bylo jí víře nepodobno, že neměla žádného utrpení.

Gabriel vyhledával její společnost. O tom nebylo již pochyby. Jakmile vyjížděla do dvora, byl zde, aby jí podal ruky k vystoupení a nehnul se již od ní, až ji zas v kočáře umístil. Co měla si mysliti o tom? Ah! Ta jízda domů z Hluboče! To bývala cesta idealem. Byl ať příjemně omráčena a žila jen citem. Vše, co bylo mluveno, co se dělo, stalo se melodií, která stokrát opakována s průvodem myšlének vždy jiných vždy nové kouzlo měla.

Ještě se netázala: miluje mne Gabriel? Miluji ho já? Nechala to pučet a růsti ve své mysli, a byla šťastna. Nebylo jí také třeba ještě tázati se: Co řeknou tomu jeho rodiče? Vždyť nic nebylo a co bude, žilo pouze ve sladké, nevyslovené předtuše.

Nicméně zdálo se, že by paní Zelenková pranic neměla proti těmto citům, neb Gabriel byl jí jako nyní teprv darován. Vždy jindy býval popuzen proti ní pro mrzutosti, jež s otcem mívala; teď zdálo se, jakoby jí také trochu rozuměl a dával jí mnohdy za pravdu, a ona se pak zmírnila k nepoznání. Gabriel viděl, jak jej zbožňovala.

Léto následovalo na toto kouzelné jaro, a vše pokračovalo co nejutěšeněji v těchto poměrech.

Podzim přivábil opět rodinu do Prahy. Ale sotva byla paní Zelenková několik dní sama na statku, stihla ji telegrafická zvěst o náhlém ochuravění jejího chotě, spěchala do Prahy, a za nedlouho došla Pavlu úmrtní zpráva. Doktor Zelenka zemřel.

Tato neočekávaná rána v rodině vlekla za sebou řetěz starostí, které paní Zelenková byla předvídala

Digitized by Google

mnoho let. Její manžel zanechal záležitosti své rozhárány v takové míře, že tu bylo třeba zasáhnout železnou rukou. Dům v Praze musil býti prodán, na statku správce propuštěn, a Gabriel uvolil se ujati se správy sám. Jeho matka nikdy neočekávala od něho, žeby se odhodlal k praktickému zaměstnání, a nevěděla, jak by se z toho dosti těšila, neboť až posud oddával se různým studiím beze všeho plánu, směřujícího k praktickému úkolu. Těchto studií nebylo mu třeba zanechati, a shledával naopak, že měl k nim tím více chuti a pružnosti, co nalézal uspokojení v konání těch všedních povinností.

Minulého léta hovořili s Pavlou mnoho o povolání, o účelu života, a Gabriel slyšel s hlubokým pohnutím vypravovat ji o té periodě svého života, kterou nazývala cestou na Kalvarii. Shledali se opět. On byl teď hospodářem, nazýval se sedlákem.

„Má milá Pavlo!“ pravila k ní tehdy paní Zelenková, „nyní bych si ani nemohla dovoliti výhodu míti pomocnici ve své domácnosti a jsem ráda, že jsem vás Vilikovským neodlákala. Nyní musím vše zastati sama, ať to jde, či nejde. Ovšem, co Gabriel pro mne činí, je velké, a mám v něm pravého syna i částečně dceru. Ale jak půjde to dál? Studie ostatních synů budou státi ještě mnoho, a máme také ještě co splácet.“

Jindy přišlo k řeči, žeby tu byla žádoucí nevěsta, která by Gabrielovi statek vykoupila.

Takové bylo to nyní. Pavle zdálo se, že paní Zelenková úplně zapomněla, kterak loni ještě ráda viděla nějaké sblížení její se synem svým. Bylo to jako vyfouknuto. Také nežádala již Pavliných návštěv tak často, a nevídaly se někdy mnoho neděl. Gabriela tísnila myšlénka, že nemá místa k nabídnutí té, která se mu byla stala vskutku drahou. Pak bolelo jej, že se zdála Pavla chladnější k němu než jindy. Hluboká nechuť zmocnila

Digitized by Google

se ho tehdáž k životu a k jeho hmotným požadavkům, od kterých láska, láska, ten božský cit, to jediné blaho, záviseti měla.

Držel se jakž tak, aby sebou nemusil pohrdati jako slabochem, ale nejraději byl by uprchl do světa anebo i ze světa.

V takové náladě trápil se jednou několik neděl, aniž Pavlu viděl. Ale ona přijela po tomto zlém čase také jednou nezvána, poslána baronkou, která odjela s Eugenem bez ní na návštěvu.

Tak přijela tedy přítelkyně domácí podívat se, co všickni dělají. Nebyla chladna, jak byla by mohla? Ale byla klidná, rozumná, jevila chováním, že se všeho vzdává, co jí druhdy skráně oblétalo skřivánčí písní. Byla to však čirá prosa života, takové odříkání, bylo to šosácké, k zoufání. Gabriel opravdu želel dramatických výjevů, stýskalo se mu po onom stupni vášně, kde milenci volí společnou smrt, hrnou-li se jim překážky na cestu do toho pozemského ráje, kterým jest vzájemná láska. Políbil tehdy Pavlinu ruku tak ohnivě, že jí vyšlehly plameny do lící a dvě elektrické hvězdy do očí. Ale když ujela, tázal se: „Je přece pravé lásky schopna? Neutlumila včelím rozumem a včelí pílí v sobě to, co činí ze včely královnu?“

Viděli se opět za čas a zas neviděli se. Neřekli si nikdy, že se milují, a Pavla očekávala, že Gabrielovi se naskytne co nevidět nějaká ta bohatá nevěsta. Proč nebyl by se zasnoubil? S ní neměl přece závazku. On neměl jí nikdy v podobném podezření, ale trapné bylo mu, že byl vázán jejími poměry a jejím útlocitem tak, že nemohl ji vyhledati. To vše se vleklo pomalu, dosti trapně někdy, často beznadějně, avšak se šťastnými někdy chvílemi, kde vše zmizelo z myslí obou milujících, co bylo denním klopotem, a jejich sympathie hlasitě mluvila,

Digitized by Google

kde oči se setkávaly ve dlouhém pohledu. Leč to bylo všecko málo, a ve mnohé chvíli přece mnoho, nesmírně mnoho.

Ten čas uplynul, a Gabrielovi nezdálo se jinou voliti než ji. Ale co mohl dělati? Unésti ji do nějaké divočiny a žíti s ní v idyllickém odříkání se světa a jeho požadavků? Na takové nesmysly byl nyní už příliš praktickým. Prosaická, prokletá skutečnost žádala si na něm, aby měl zabezpečené živobytí pro sebe a pro ženu, než by jí žádal za její lásku a ruku.

A ona, také prosaická, to nahlížela, a nenapadlo jí bouřiti se proti tomu. Proč nebyla zjevně nešťastna? Proč nechuravěla? Proč nepodala jemu trochu příležitosti, aby od ní mohl žádati tajné schůze? K tomu všemu u ní nedošlo. Nebylo ani možno na to pomysliti.

Tak trpěli oba, a nic jim nescházelo než několik tisíc zlatých. Ty ležely klidně v Lenině přístěnku, množily se samy, a nikdo z nich nic neměl. Lenin duch bděl ještě nyní nad tím mamonem a vládl nad ubohým bratrem jejím.

Tak měly se věci, když Pavla plačíc uprchla do parku, nerozhodna, má-li nastoupiti službu u paní Zelenkové čili nic.

Tato ji vybízela znova, aby nezapomněla na dávno daný slib a nad ní se smilovala. To byla její slova. Trpěla tou dobou trapnými rheumatismy, a ženská pomoc byla jí nevyhnutelna. Věděla, že se blížil okamžik vystoupení Pavlina od Vilikovských, a naléhala na ni všemožně. Jezdila za ní a neustávala v prosbách. Pavla namítala různé věci proti tomu, ale hlavní důvod, že milovala domácího syna, a že též on jí jevíval náklonnost, nemohla říci. Ji bolelo při tom, že paní Zelenková ani nepomyslila na tu věc, jakoby to býti ani nemohlo. V tom cítila Pavla jak urážku a vmýšlela se do toho,

Digitized by Google

kdyby již v domě u Zelenků byla, a Gabriel jinou si vzal, a ji by vázala pýcha, aby nikdo netušil, co trpí, a ona by sloužila pak celé té rodině.

To vše bylo jí třeba pomyslit, přemoci v sobě a uvážit. Požehnán byl baroncin návrh, aby vyhledala samotu v lese. Utišila se velmi, a ze vší té nejistoty, těch malicherných ohledů vynořilo se v jejím srdci přesvědčení, že ji Gabriel přece jen miluje vroucí láskou.

Tu ucítila také v ňadrech lásku svoji jako nikdy před tím zralou, bohatou, obětivou. Ah! Proč to nemohlo býti? On nemohl pomýšleti na sňatek s chudou dívkou.

Chodila sem tam mezi stromy. Mezi bujnými, nesčetnými listy, posud svěže zelenými, odlučoval se tu i tam žloutnoucí list a padal jí zvolna k nohám. Byly to tak krásné listy, a ona zvolala mimoděk: „Kdyby to zlato bylo!“ Ale hned odprosila lesní podzimní ticho vůkol za tuto velezrádnou myšlénku. „Prokleté zlato!“ řekla nyní a zdvihla ze země velký javorový list, který se zdál býti opravdu ze zlata. Políbila jej a řekla: „Ty máš více ceny pro srdce moje, než ten zrádný kov, který byl Leninym bůžkem. Ó kéž už nemusím jakživa na peníze mysliti! Raději umřít, jsou-li všeho podmínkou, raději umřít, musí-li se i láska za ně koupit!“

Teď byla rozhodnuta, že služby u Zelenků nepřijme. Ale vrátit nemohla se ještě do zámku. Obrátila se k cestě, jež vedla ještě dále do lesa. — —

Cosi za ní zašustilo. Byly to kroky. Kdo mohl to býti? Je to tak zvláštní pocit slyšeti v samotě lesní kroky a neviděti, kdo jde. Člověku zdá se, jakoby to osud jeho přicházel. A Pavlin osud to byl.

„Pavlo!“ zvolal někdo. „Slečno Pavlo!“ Byl to Gabriel.

Digitized by Google

XXIX.

Jí bylo, jakoby žlutý list v její ruce v neocenitelný poklad byl proměněn, jakoby držela samo zářící slunce, samo štěstí.

Podali si ruku. On hleděl jí do obličeje zkoumavě a úzkostlivě, jak často hledíval v nejistotě svého postavení a jejího citu.

„Vy zde?“ tázala se Pavla. „Kterak jste sem zabloudil?“

„Vy jste plakala?“ tázal se on na vzájem.

Vzav její ruku, posud ji držel a posadil se s ní na lávku z červeného mramoru pod stromem. Díval se jí do očí, jak posud nikdy ještě. —

„Ano, plakala jsem, nemohu to zapřít,“ řekla a opět jí vstoupily slzy do očí. Odvrátila od něho tvář a odjímala mu ruku. Taková bývala vždycky, kdykoli se jí důvěrně blížil. Jako vždycky, zarazilo ho to zas. Pustil tedy její ruku a začal hovořiti o lhostejných věcech.

„Přinesl jsem baronovi,“ pravil, „sbírku hlatí ještě z pozůstalosti tatínkovy. On rozšiřuje rád své pěkné sbírky.“

„Vy jste mu již hojně do nich přispěl, a myslím, že bude míti také Eugen smysl pro ty věci.“

„Ten hoch je vaší jedinou láskou, není-li pravda?“

„Nedivte se mi. Přišla jsem do tohoto domu jako z vlnobití do přístavu. Dítě přilnulo ke mně tak brzo. Měla jsem takové štěstí s jeho vychováním. Byla jsem zde tak spokojena. Našla jsem tu povolání a v něm mír a štěstí.“

„Slyšel jsem právě od baronky, oč se jednalo mezi vámi. Řekla mi, že vám nabídla, abyste zůstala zde, a že jste se posud nerozhodla. Dovolila mi, abych vás

Digitized by Google

tu vyhledal. Myslí, že byste se snad se mnou poradila. Byla tak laskava, že mi naznačila vaše oblíbené procházky, a tak se vysvětluje, že jsem vás tu našel."

„To je obojetné od paní baronky. Mně radila, abych vám se vymluvila, že jsem posud vázána zde, že nemohu vystoupiti odtud, a s vámi mluvila jinak."

Za chvíli, kdy Gabriel nadarmo hleděl s jejím okem se setkati, řekl: „Jak vidím, táhne vás srdce jenom k Vilikovským, a co jste mé matce slíbila, tíží vás teď."

„Přišel jste, abyste mi srdce rozerval?" zvolala Pavla vášnivě, dívajíc se mu teď do tváře. „Můj Bože! Kdo by mi teď pověděl, jak mám jednati? Miluji vaši matku jak svou vlastní a vím, že mne potřebuje více než baronka."

„Co vám tedy vadí u nás?... Já!"

Pavla podívala se mu plně do tváře a řekla pevně a vážně: „Kdybych řekla, že vy?"

Vstal. Byl tak bled, že Pavla se ho lekala.

„Až se oženíte," pokračovala Pavla, „mohu se státi vaší klíčnicí."

„Bojíte se o svou pověst," řekl, posadiv se zas vedle ní.

„Nejsem ještě stará. Jsem žárliva na svou pověst."

„Vším právem. Jste příliš krásna — to jsem vám ještě neřekl za ty čtyři roky, co se blíže známe. Nejsem tedy vtíravý. Jsem snad šetrný."

„Dokonale a vím, že byste byl vždycky takový. Neměla jsem tak mluvit, neměla jsem říci, že vy jste závadou, proč váhám jíti k vaší matce do služby. Ah, odpusťte. Vidíte, jak jsem ubohá, jaké je to postavení, je-li děvče vydáno do světa mimo ochranu rodiny."

„Vy jste krásna," šeptal Gabriel, sepjav ruce před ní, jak byla v nesnázích a vydána v zápas citů.

„Na tom nezáleží," rozhorlila se teď a vzpamatovala se. „Mám věru jinou starost než svou krásu."

Digitized by Google

„Ale já vidím jen vaši krásu," zvolal Gabriel v zanícení, klekaje před ní.

„Dobře tak," zvolala. „Teď je věc rozhodnuta. Nemohu jíti k vaší matce. Vy jste přede mnou klečel a mohu se na to vymluvit."

Vstala zhurta řkouc: „Teď pojďme domů!"

Gabriel sledoval jí a musil jíti rychle. Chvěl se až v útrobách. Byl by chtěl umříti, kdyby se nestala jeho.

„Jenom slovo ještě," pravil. „Slibte, že k nám přijdete, až budu ženat, ale tou ženou buďte vy." Byl bez dechu a držel ji za obě ruce.

Ona mu je nechala: „Ah, nešťastná," pravila s proudícími slzami, „co jsem to učinila! Sama jsem se vám vnutila. Ne, ne, tak jsem to nemyslila, nemůže, nesmí to býti."

„Darujte mi tento krásný, zlatý list, který pořád držíte," pravil. „Ať mám něco od vás, nezískám-li vás celou."

Teď mu věřila a natáhla k němu ruce jako dítě, jež pomoci hledá.

„Tedy jste se slitovala nade mnou?" tázal se, drže a líbaje jí ruce.

„A nad sebou. Víte, proč jsem prve zdvihla ten žlutý list?"

„Povězte mi to." Vtáhl ji zas na ono sedátko, pro ně navždy památné.

„Protože mi připomínal zlato, a když jsem tu bloudila a tesknila, přemítala a se trudila, litovala jsem, že nemám jmění, že jsme byli okradeni. Kdybych měla" ...

„Probůh, zbožňovaná, nemluvte dále. Do této svaté chvíle nesmí se vetříti ten bídný prach lidského živoření, strádání a strádání, škrcení a hrdlení. Ah, kdo by mohl zůstati věčně pod těmito stromy s tebou, moje Pavlo, že moje?"

Digitized by Google

Bylať chycena v síť jeho náručí. Hlava její sklesla na jeho prsa, a pak hledala se ústa a nemohla se dlouho odtrhnouti.

„Tak dlouho jsme si nerozuměli," pravil on mezi dlouhými polibky. „Ale tím jsi vinna ty. Můj Bože! Jak těžko bylo tě vydobýti!"

„Probůh! Co stálo mezi námi?"

Podala mu zlatožlutý list, který posud v ruce měla. „Schovej jej na památku," řekla, „ten to byl. Zdvihla jsem jej a litovala jsem, že není zlatý, ale pak jsem se zhrozila toho chtíče po zlatě. Chci raději býti chudá než krutá bohatstvím."

„Dobře máš. Nemáme oba ničeho. A přece to nějaké bude."

„Nebude to tak snadné. Ale pravdu máš, nemysleme na ten prach lidského žití aspoň v té chvíli, která je naším pravým živobytím, jejížto vzpomínka nás bude síliti v žalu a zvýší každou naši radost."

Šeptali, štěbetali, smáli se a plakali spolu. Pak ulekli se, když soumrak nastával. Pod stromy bylo náhle hluboké šero. Vrátili se spolu k zámku.

Cestou musili přece jen mluvit o věcech praktických. Co řekne Gabrielova matka? On slíbil, že Pavle bude o tom psáti upřímně a v případě, že by se neopírala tomuto zasnoubení, že pro Pavlu přijede, aby ji navštívila na krátko.

Pak souhlasili oba, aby se Pavla odebrala na čas do Prahy ke své matce. Brzo-li poměry dovolí, aby se spojili navždy, to bylo nejisté. Záleželo to na tom prožluklém majetku. Byloť jim třeba úlu aspoň trochu zásobeného, aby nevnikla bída do útulku jejich lásky, podobna dýmu, který se pouštívá včelám do úlů a je vypuzuje.

Digitized by Google

Pavla byla paní Zelenkovou zasvěcena v neutěšené jejich rodinné poměry, které dokonce nedovolovaly zařízení nové domácnosti. Jenom čekat bylo tu možno, kdo ví, jak dlouho čekat.

S tím rozloučili se. Pavla vyznala se baronce, kterak se právě s Gabrielem zasnoubila, a ona jí první blahopřála, neb ta věc byla trochu dílem jejím. Uhodlať, co Pavlu pobuřovalo a co působilo její nerozhodnost.

Pavla odešla do svého pokoje, kde bydlila nyní sama bez Eugena.

Tam klesla na kolena. Teď procítila teprv o samotě své velké štěstí. Byla to pravá láska, upřímná a věrná, založená na důvěře a úctě obapolné a přece ohnivá, jakou příroda sama v srdci podněcuje. V pokoře klonila čelo před osudem a přijímala nejvyšší to posvěcení života. Maličkostí bylo jí, co činilo obtíže jejímu sňatku. O spaní nebylo té noci pomyšlení. Svítila dlouho, s bradou o dlaň opřenou, zahloubena v myšlénky a vzpomínky, unešena sladkými sny.

Kochala se ve svém štěstí, ale když přece osten těch růží cítiti se dal v podobě stesku, kdyby to Lenino jmění nebylo bývalo ukradeno, že by bylo možno bývalo koupiti několik roků plného štěstí, kdež takto bylo odšinuto v neurčitou dál..., tu shasila raději světlo, aby se zbavila té snižující otázky a lásku svou nechala plouti nezkalenou v jasném světle svého blaženého nitra.

Mělať půl onoho javorového listu, který zdvihla, než s Gabrielem se sešla. Dala mu druhou půli. Teď vzala tu půli listu, aby se neporouchala, a nežli šla spat, vložila ji do knihy, kterou měla právě rozečtenu.

Usínajíc těkala v duchu parkem, viděla padati s hustého větví tu i tam po zlatém listu. Gabriel tam přišel, klesla mu v náručí. Ale pak pletly se ty představy, a jak již bývá v té nevysvětlené činnosti duševní,

Digitized by Google

kterou jsou sny ve spaní, vystupovaly v její mysl dojmy a výjevy ničím zdánlivě neodůvodněné v nesmyslné směsici. Ale najednou zdálo se spící dívce, pořáde ve snu, jakoby se byla probudila. Nevěděla, co ji ze spaní vytrhlo, a posadila se, ohlédla se po pokoji. Byla čirá tma. Něco však tu svítilo, a když pátrala, co by to bylo, viděla, že světlo vycházelo z konečku žlutého javorového listu, který čouhal z knihy, do které byl vložen, a která ležela na nočním stolku vedle postele. To světélko nabývalo intensivnosti, podobalo se elektrické jiskře. Zářilo vždy jasněji, až osvětlilo celý pokoj.

Cosi přiletělo od okna. Byla to velká můra. Zaměřila k světélku a dychtivě, neodbytně, pitomě ho oblétala. Pavla děsila se té můry a chtěla ji zahnati. Avšak její ruce byly bez vlády. Můra usedla nyní vedle listu a tahala jej násilně z knihy. Namáhala se tak, až jej vytáhla.

List svítil nyní jasněji než měsíc. Byl tak velký, že celý stolek pokrýval. Můra byla mnohem menší než list. Ale při jasné jeho záři Pavla poznala v můře tetu Leni, maličkou s muřím obličejem, který byl obklíčen bílým čepečkem, s černým šátečkem přes něj uvázaným.

Pavla zvolala: „Co bereš mi můj jediný poklad? Teď, co jsi na věčné pravdě, víš přece dobře, že já jsem se ti netkla tvého, že bych ho byla zatajila, kdyby jiný tě nebyl o něj oloupil. Nech mi můj zlatý list!“

Nyní vrátila se jí také síla do rukou, a zahnala můru se stolku. Ta lítala nepokojně z kouta do kouta. Pavla dívala se za ní všecka strnulá. Bylo patrno, že teta zde něco hledala. Snad svůj ukradený poklad?

„Zde nic není, teto!“ stenala Pavla. „Jdi přece spat do své hrobky, odpočívej tam v pokoji a buď ráda, že jsi již sprostěna toho prachu pozemského. Tvůj na-

Digitized by Google

sbíraný poklad je již ten tam, a darmo jsi sbírala. Byl zkázou tvojí, zbraní, jež tě usmrtila."

Můra přilétla k ní přímo a usadila se vedle Pavly na podušku, smutná a starostlivá s hlavou Leninou.

Pavla netroufala si ji shodit a všecka se chvěla strachem. Najednou vstoupil do toho zakrslého obličeje výraz, který také někdy přelétal obličejem Leninym, dokud žila. Ale nyní vyvinul se ve skutečnou dobrotivou vlídnost. Kývla hlavičkou a mžikem vylétla oknem.

Pavla probudila se s tlukoucím srdcem. Rozednívalo se. Divila se tomu snu, nevědouc, jak by se mohl vyložiti. List čouhal vskutku z knihy, ale vytažen z ní nebyl.

„Uboha teto!" vzdychla Pavla. „Což jsi odsouzena ještě po smrti strašit? Ale díky za ten úsměv, než jsi odletěla. Však víš, že jsem tě vždycky litovala, ubohá pilná včelo! Odpočívej tedy již v pokoji!"

XXX.

Co jiným osobám ve spaní do snů se zapřádá, to přepadávalo v halucinacích sluchu a zraku Petra Vyskočila ve bdění.

Čtyři roky minuly, a posud nesáhl na Lenin poklad. Rozmlouval s ní o něm a pak býval znova sklíčen, neboť zdálo se mu, že mu přísně zapovídá dáti něco z něho vnukům. Čím více jej skličovala její zápověď, tím byl však laskavější ke všem a ke Karle docela slabým. Ta mohla si dělati, co jen chtěla. Emerichovi poskytoval všech výhod, kterých si jen přáti mohl, a dal mu dokonce svobodu, aby zcela dle své chuti volil své povolání.

Digitized by Google

Emerich volil však státi se průmyslníkem, neboť přilnul k tomu dílu. Použil svobody jemu dané ke studiím, utvořil si samostatně plán k nim a sledoval jej s obdivuhodnou pílí a rázností. Co činil, co si vymyslil, všemu děd jeho se obdivoval. Vzácný ten stařeček, znova obživlý po dlouhém ztrnutí vedle úzkoprsé sestry, žil ve stálé ekstasi nad schopnostmi tohoto synka, a stále blažilo jej jakés nevývratné přesvědčení, že vnukova povaha jest utvořena z téhož základu, jako jeho vlastní celá bytost, že jsou příbuzni a spřízněni svazkem přírodou utkaným v její tajné dílně.

Ale nyní stalo se mu jednou, že slyšel docela zřetelně Lenin tenký hlásek: „Poslouchej, Petře, dej jim to!"

Tak pravila k němu tehdy před pěti roky, když Norbertovic upadli v neštěstí.

On otřásl se a opakoval po ní právě jako tehdáž: „Dej jim to! Co mi to říkáš: dej jim to? A dám-li, budeš plakat, stenat, obcházet. Odpočívej v pokoji, pravím ti! Nic jim nedám. Neříkej teď více: Nic mi do nich není. Jsem jiný, než jsem býval, když ty jsi tu byla. Mám teď srdce k nim. Tys moje srdce od nich odvracela a potom jsi za ně orodovala a zase jsi se bránila, chtěl-li jsem jim opravdu pomoci. Ubohá Leni! Cos tedy chtěla? Teď oroduješ zas. Dej jim to! Ale dám-li jim to, a budou-li na to spoléhati? Přestanou-li se činit? Co jim schází? Není jim toho třeba. Tedy si to ještě nech, Leni!"

Leni neodpověděla nic, neopakovala svůj rozkaz ze záhrobí, a bylo ticho kolem Petra. Vše bralo se v domácnosti obvyklým krokem. Aspoň zdálo se tak. Závod vzkvétal, dílny byly zvětšovány, ale rodina tísnila se stále v domku klícce podobném, aniž komu napadlo žádati od děda, aby se jinam přestěhoval.

Digitized by Google

Karla rozkvétala ještě. Zpívala celé dny při práci. Její hlas a hudební nadání byly pozoruhodny. Emerich přál si, aby se cvičila řádně ve zpěvu, a děd nedal se dlouho prositi. Pianino bylo koupeno. Co byla by řekla Leni? V pokojíčku, který nešťastný Štoček opustil, ukázav se již jen na krátko, v tom bydlil nyní mladý hudebník. Jak Štoček do tetiny skříně, tak se vkradl tento do srdce krásné Karly, kterou okouzloval hrou na housle. Dávno pozdravovali se oba z okna. Zuza zprostředkovala, že byl vyzván k vyučování Karlinu. Co přišlo dále, lze snadno uhodnouti. Bylo to tak přirozené a důsledné, jako že přichází po zimě jaro. Jet pravidlem v přírodě, že předcházejí jaru vichřice. Jaro ovšem zvítězí vždycky. V lidském však žití není to tak jisté a vichřice brává všecko.

Děd prohlédl jednoho dne, co se děje mezi mladým učitelem a krásnou žačkou. Domluvil jí, že tohle nemůže být, že nemá pan Adolf Žika sám co jísti, natož aby uživil ženu a rodinu. Naléhal, aby vyučování přestalo, a návštěvy Adolfovy aby se zastavily. Karla plakala, trápila se, nebylo již slyšet jejího stříbrozvučného zpěvu. Nesmála se, nelíbala dědečkovy pichlavé tváře.

Ne, toho nesnesl. Karla nesměla se trápiti. Nedovoloval ani, aby prací se namáhala. Leni by se byla zhrozila, jakou slečinku směla dělati, jak byla také její matka ve všem ušetřena. Ale dědovi to jinak nedalo. Leni a Pavlu mohl viděti, jak se namáhaly a se životem zápasily. Ty byly silné povahy, pravé včely. Leč paní Norbertová a Karla byly by zanikly bez podpory jiných. Ty nedovedly samy se vzchopiti. Jejich úkol byl trpný a byl-li dobře pochopen a proveden, mohl býti rovněž velký. Jisto je, že vzbouzejí tyto bytosti více lásky než vážné včely pracovnice.

Vyučování Karlino bylo tedy opravdu zastaveno, ale

Digitized by Google

posud nebyl se odhodlal starý Vyskočil říci Žikovi: „Pane Žiko, mně je líto, ale vaše návštěvy u nás musejí přestati."

Předříkával si tu větu každý den, ale přišel-li k nim přece zas ten milý skromný člověk s houslemi pod pažím, s tím dětinným pohledem umělcovým, který v nic zlého nevěřil a starce dlouho osiřelého jaksi ovládal, nebylo mu zas možno promluvit.

Hrával za mládí svého sám na housle a to s velikou láskou a býval jako přičarován, hrával-li mu Adolf na nich.

Co dělat? Žika byl člověk lásky hodný. Nejen Karla, všickni ostatní ho milovali. Jak mohli mu říci, že ho nechtějí míti mezi sebou a to jen proto, že neměl peněz?

„To není jen tak," káral sebe starý Vyskočil za tuto námitku, kterou sám sobě učinil. „Což pak jsem se tak změnil, seslábla moje hlava zároveň se srdcem v takové míře, že již nerozeznávám, co může a nemůže, co smí a co nesmí býti?"

Patrně bylo tomu tak a jakkoli si to vyčítal, nechával věci jaké byly, ač bylo opravdu na pováženou nechat poutat se Karlu k umělci bez pevného postavení a na vzájem jeho také. Ale kde pak těm mladým napadlo, na takové věci mysliti. Milovali se každý den více a vášnivěji. Vyučování ve zpěvu na čas zastavené započalo zase. Karlin hlas rozvinoval se skvěle. Hlemýždí ulice byla samá hudba. Emerich učil se hráti na housle. To dojímalo dědečka, protože mu připomínalo mladá léta tím více, a šťastně zapomněli všickni, že jsou nějaké peněžní starosti na světě.

Tak měli se věci, když Pavla přijela domů od Vilikovských. Jak byla vítána! Jak šťastna mezi svými! Teď odvážila se také popíchati sobě svěží rty na šedých

Digitized by Google

vousech dědových, a on byl pořád spokojenější, a bylo mu volno po trudnomyslném zabředání v pohrobní taje, že měl tuto rodinu kolem sebe.

Pavla ohlásila matce a dědovi, sestře a bratrovi, že se zasnoubila s Gabrielem, a že dojde co nevidět od něho list paní Norbertové se žádostí o její ruku.

Všickni těšili se, ale ona jim vylíčila neutěšené poměry Zelenkovic a dodala, že toto zasnoubení není vlastně rozumným činem, jakkoli matka Gabrielova s láskou ji nyní už nazývá dcerou. Celkem však musilo býti vše odloženo na neurčito, a Pavle zdálo se třeba, dědovi pro to se omlouvati. Ale vždyť měla tak velkou chuť do práce. Nuže, baronka posud si přála, aby u ní v domě zůstala. Byla odhodlána vrátiti se tam, až by se svými milými se potěšila. Chtěla střádati a spořiti — možná, že deset let. Dala se do smutného smíchu: „Vždyť jsou takové známosti," pravila. „Když oba mají mládí za sebou, stanou se rozumnými manžely. Ale co na tom, jen když se přece jednou dostanou."

Děd naslouchal jí s pohnutím. Vzpomněl si na lásku svoji a opakoval po ní s povzdechem: „Jen když se přece dostanou. Ovšem," dodal, „mají-li se pořád ještě rádi a stejně jeden jako druhý. Ale což, trvá-li některému dlouho to čekání a nechá-li druhého sedět. Máš pravdu, Pavlo, je to zlé a nemáš se z čeho teď ještě těšiti. A což Karla? Teď vypadá jako živobytí, a její srdce je plno krásných nadějí. Však přijdou časy, kde list se obrátí, a mně, budu-li ještě živ, bude souzeno vidět, jak obě hezké dívky mladá léta protruchlí, jak se budou soužit a toužit a čekat na sňatek. Krása zatím přejde a láska s ní."

Obě dívky byly jak opařeny a padly si v náručí. Matka dala se do hlasitého pláče a Emerich si pomyslil, že měl dědeček přece jen ještě chvíle, kdy byl strašný.

Digitized by Google

Avšak, když se na něho podíval, pozoroval v tom vráskovitém obličeji jakýsi zábřesk, jakoby byla bývala tato tvrdá slova jaksi v žertu míněna. Pláč matčin a strnutí děvčat zdály se zvyšovati jeho podivně žertovnou náladu.

Emerich zkusil tedy obrátiti vskutku to celé v pouhý žert a řekl: „Neštěstí nebude tak velké. Zůstanou-li mé sestry starými pannami, budu žíti s nimi do třetice a zůstanu také svoboden, což beztoho zamýšlím, a všickni tři budeme vesele živi, neboť že nebudou naše děvčata tak mrzutými starými pannami, jako nebožka teta Leni, vím jistě."

„Teta Leni?" řekl stařec, a teď jej přemohlo pohnutí. „Dej jí Bůh klidný odpočinek. Mrzutá byla, to je pravda, ale pracovat a hospodařit uměla také."

Vzal svíčku, přemožen jsa vzpomínkou na ni, a šel spat.

Ostatní zůstali ještě pospolu v zadním pokoji. Měli si bez konce o čem povídat a Emerich těšil a rozveseloval sestru i matku tak, že se jim vše zase zdálo dobré a nadějné.

Zatím byl děd opět jednou pohřížen v rozmluvu se sestrou. Byl v jejím bývalém pokojíčku sám, a vedle v pokoji také nic se nehnulo.

Seděl na pelesti s hlavou schýlenou a najednou ji pozdvihl a řekl nahlas:

„Tak jim to tedy dám. Leni, slyšíš? Dám jim to. Nebudeš se zlobit, nebudeš plakat, nebudu slyšet v noci tvůj kašel z nějakého kouta?"

Zadumal se. Potom vstal a došel k velké almaře, která stála posud na témž místě před tajnou schránkou. Šeptal si: „Musím se podívat. Což, kdyby to vše zas bylo ukradeno."

Digitized by Google

Odšoupl almaru, otevřel schránku. Vše bylo v pořádku. Posadil se za stůl, prohlížel kus za kusem. Vzal tužku a počítal. Rozdělil to na tři stejné díly. Složil všecko, ne již do tajné schrány, ale do prádelníku. Šel spat a naslouchal. Lenin hlásek se neozval, neslyšel jí ani zakašlat, a najednou objal jej jak anděl v náručí velký klid.

Příštího dne dostavil se k snídaní s tváří jasnou. Dal se děvčatům obejmouti a snídal s velkou chutí. Musily mu dvakráte naliti kávy.

Po snídaní vstal a odcházeje do ložnice, řekl: „Počkejte zde, přijdu hned."

Za chvíli vrátil se s třemi tobolkami a klada před každého jednu, řekl: „Tak, děti, tu to máte! Leni vám to pusílá, a já vám to žehnám. Ať vám to slouží k opravdovému štěstí."

V pokoji bylo ticho. Všickni dívali se na něho jak u vyjevení. On pravil: „Vy, děvčata, máte věno, můžete se bez starosti provdati za ty hodné muže, které milujete. Ty, Emerichu, cestuj, studuj, dělej, co za dobré uznáš. Jenom mne na příliš dlouho neopouštěj. Tvá maminka zůstane bez toho u mne. Též ona bude vždy toužit po tobě."

Nepřijal jejich díků. Tvrdil, že patří sestře Leni.

Vysvětlil jim, jak mu bylo jmění navráceno, ba co jej pobádalo, že jim je zatajil až posud.

Pak odešel tiše do kostela a znova ptal se stínu své sestry: „Jsi s tím spokojena, Leni? Budeš už klidně spáti?"

Nikdo nevěděl, kdo peníze vzal, kdo je vrátil. Richard psal jednou z Ameriky Deňkovům, že se mu slušně vede, že měl opravdu cosi na svědomí, když s nimi strávil onen den. „Ale to vše," pravil v listu, „je smyto a napraveno, a píšu vám, abych slečně Bertě děkoval za

Digitized by Google

její dobrotu ke mně a ji ujistil, že nikdy na ni nezapomenu.“ Berta nosila tento list na srdci a sestárla s ním. List rozpadal se v kousky, které byly uzavřeny ve zlatý medaillon.

Ve společnosti také nikdo nevěděl, odkud pocházelo věno obou slečen Norbertových.

*

Obě byly již provdány. Dědeček hospodařil s nevlastní dcerou. Návštěvy obou dcerušek a zeťů, listy Emerichovy z ciziny byly jejich živobytím.

Jednou v neděli odpoledne vyšel si Petr Vyskočil na hřbitov. Tam řekl u hrobky polohlasitě: „Teď se již všecko ve mně smířilo. Až si mne tam k sobě zavoláte, povíme si ještě jednou to celé, jak nám to živobytí uteklo. Dokud jsem tu ještě, přejte mi mé radosti z těch dětí.“

Šel pomalu domů. Vítr mu foukal do očí. Bylo hodně zima. Těšil se, že se doma posadí ke kamnům.

Ale domácí genius měl pro něho teplejší útulek. Emerich spěchal mu naproti a vzal jej v náručí.

„Tak ukaž, hochu, ukaž!“ pravil stařec s pláčem. „Jak teď vypadáš? Vrátil jsi se domů rád?“

„Jakby ne? Když jsem tak vítán.“

Přišel rád po celoročním pobytu v cizině. Měl plány pro budoucnost a byl by rád vybudoval hodně mnoho úlů pro mnohé včely. Přišel sbírat do úlů. Ale dávati z nich jiným zdálo se mu větším štěstím.

Byl z oněch vzácných včel, jejichž úlem je ideal.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

WIDLC
PG 5038.P6 A6 x 1901
Spisy Sofie Podlipske.
Widener Library
001761633
3 2044 080 742 067

Digitized by Google